ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ
ΑΠΟΣΤΟΛΙΑ

ΤΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΑΠΟΣΤΟΛΙΑΣ

Η ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ, ΑΠΟΣΤΟΛΙΑ

ΠΟΛΥΖΩΪΔΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΗΣ

ΑΠΟΣΤΟΛΙΑ 7ος/2017

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1. ΓΛΩΣΣΑΡΙ (ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ) ΤΟΠΙΚΗΣ ΜΑΣ ΔΙΑΛΕΚΤΟΥ.
2. ΙΔΙΩΜΑΤΙΚΕΣ ΦΡΑΣΕΙΣ - ΣΧΗΜΑΤΑ ΛΟΓΟΥ
3. ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΑ ΑΓΡΟΤΙΚΟΥ ΣΠΙΤΙΟΥ.
4. ΟΙ ΕΡΓΑΣΙΕΣ ΤΗΣ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ.
5. ΠΡΟΪΟΝΤΑ ΤΗΣ ΟΙΚΙΑΚΗΣ ΜΑΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ.
6. ΕΡΓΑΛΕΙΑ ΤΟΥ ΑΓΡΟΤΗ - ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΟΥ
7. ΕΡΓΑΣΙΕΣ » »
8. ΟΙΚΟΣΙΤΑ ΖΩΑ.

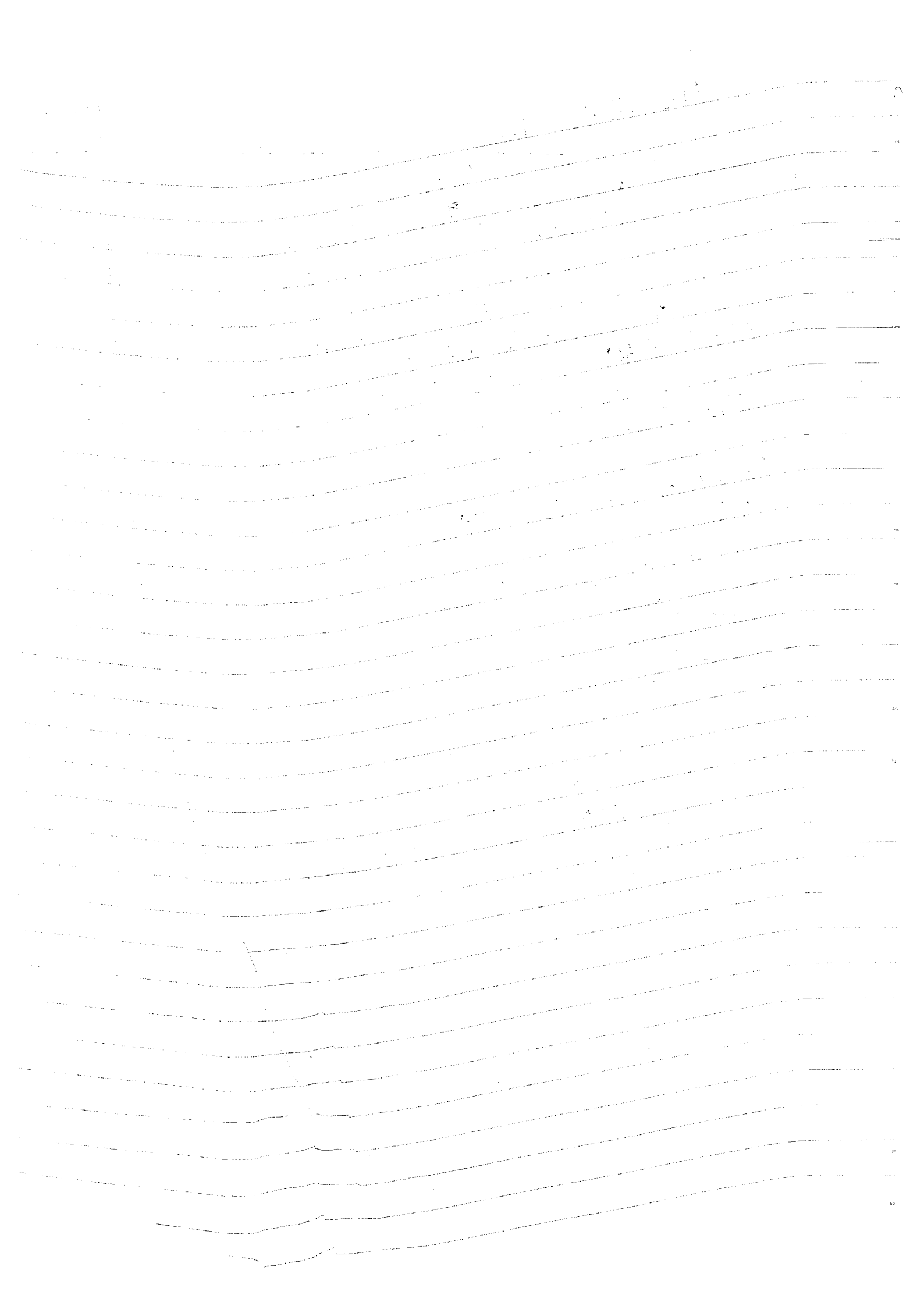
9. ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΑ ΜΑΣ ΣΤΟΙΧΕΙΑ.
   - ΤΟ ΕΘΙΜΟ.
   - # ΑΠΟΚΡΙΑ - ΤΟ ΚΑΡΝΑΒΑΛΙ
   - ΟΙ ΧΟΡΟΙ ΜΑΣ.
   - ΤΑ ΠΑΙΧΝΙΔΙΑ ΜΑΣ
   - Η ΔΙΑΣΚΕΔΑΣΗ ΜΑΣ.
   - ΠΕΡΙΓΡΑΦΕΣ

10. ΤΟ ΣΗΜΕΡΑ - ΤΟ ΑΥΡΙΟ ΣΤΟ ΧΩΡΙΟ ΜΑΣ.

11. ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ ΤΟΥ ΧΘΕΣ ή ΤΟΥ ΣΗΜΕΡΑ.

I.

ΓΛΩΣΣΑΡΙ (ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ)

I.

ΓΛΩΣΣΑΡΙ (ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ)

ΤΟΠΙΚΗ ΔΙΑΛΕΚΤΟΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΑΣ:

ΛΕΞΕΙΣ, ΣΥΝΩΝΥΜΑ, ΦΡΑΣΕΙΣ (ΙΔΙΟΤΥΠΕΣ). ΙΔΙΩΜΑΤΙΚΕΣ ΦΡΑΣΕΙΣ.

Κάτω, χάμω, κατακής = κοτσί γής.
βλέπ'ς = βλέπεις, καταλαβαίνεις
ίσαπέρα, ίσια, ωδεία = ίσια πέρα
Αϊ σύνολείς = άντε (αϊ-ντε) συνεννοήσου.
πού τ'πάς; = πού 'σαι πηγαίνεις;
πααίνς (πού πααίνεις); = πηγαίνεις
χλυτώνω = σιάζω, σάχομαι

σούφρώνω: α/ = συνοφρυώνω, ζαρώνω τα φρύδια (είδος μορφασμού)
β/ = κλέβω κάτι, ξαφρίζω κάποιον
π.χ. τού σούφρωσε το πορτοφόλι = του πήρε (έκλεψε) το πορτοφόλι.
Φτύστρα = συρτάρι κηπευτικών, λουλουδιών κ.λ.
σκιαδίδ(ι) = περιποίηση προσώπου, εξαμαύρωση (βάμμα χειλιών κ.λ. (μακιγιάζ).
Μόλεμα (μόλεμα κακό) = α/ κακό παιδί κ.λ.
β/ άρρωστο που λιγώνει, που μαραζώνει.
Σαλιάρικα (σαλιάρες, μπιμπερό κ.λ.) = φώναξε, χύπα τα μπιμπερό να προχωρήσουν δουλειές.
Μπάχονο = Ημίπαγο στρατιωτικό (σαν μουντκόμφορτ).
Κιμέρι = κάτι σαν τζιν, κοπτόν. Καμωμένο το εσκούρο.
ψόφια στου κρύου = κρύωσα πολύ, πάγωσα (σαν να πέθανα). Μεταφορική έννοια.
Αχούρ (ι) = στούρος ζώων (γουρουνιών)
Μαντρί = χειμωνιάτικη καταλύα ζώων (πέτρινο περιφραγμένο ή από πλίνθους ή από καλαμιά (σπανιότερα) μέσα να βρίσκει το νερό της βροχής
Στούρος = θερινή καταλύα ζώων. Συνήθως, χώρος κάτω από μεγάλα δέντρα (πλάτανο, βελανιδιά) περιφραγμένος. Τον χώρο αυτό οι τσοπάνηδες τον καταβρέχανε για δροσιά.
Τσαντίγια = ξύλο ή ανοιχτόχρωμο μέταλλο, ορθογώνιων σχήματος 60-70 εκ. όπου ρίχνανε οι βοσκοί το βραδινό γάλα να κουρεύσει από

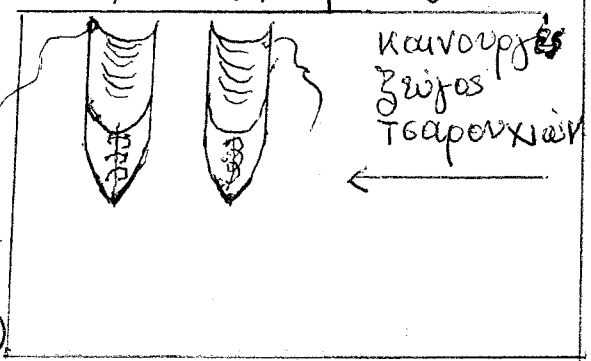
• ΛΟΥΡΟΣ = μακρύ ξύλο, στρογγυλό, από κλωνάρι δέντρου μήκους (2-3)μ. και πάχους (3-4) εκατοστά. Το χρησιμοποιούμε για το ίνσαγμα από τα δέντρα, των καρπών π.χ ίνσαγμα του φασκόμηλου, σεμιγδάλων, καρυδιών, βαλανιδιών, κουκουνάρων κ.λ

• Λόγγος (ή δασκάλα ή βέργα ή βίτσα)
= Η βέργα = ψηλό κλωνάρι δέντρου, ενδοτερές ευλύγιστον, μήκους 50-80 εκατοστά και πάχους περί το (1,0-1,5 εκατ), που χρησιμοποιούσαν οι δάσκαλοι σε παλιότερες εποχές για την διαπαιδαγώγηση των μαθητών μιας απλούστερης σωφρονιστικό όπως πίστευαν.

• πουρπούλια: Είδος υπόδησης παλαιοτέρων χρόνων. Για την πατούσα[1] χρησιμοποιούσαν δέρμα γουρουνιού μονό ή διπλό πιλαστό και αντί δέρματος χρησιμοποιούσαν μουσαμά χονδρό, παραβόπανο κ.λ. που το έραβαν γύρω απ' την πατούσα.

• ΠΑΤΟΥΝΕΣ: Είναι κάτσες κοντές (τσόκνια), πλατύ παπούτσι με χοντρό νήμα, με πατούσα από χοιρινό δέρμα ραμένο γύρω στην πατούσα.

ΤΣΑΡΟΥΧΙΑ: Είδος υπόδησης παλαιοτέρων χρόνων, όταν η ζωοτροφία και η ανέχεια επικρατούσε. Μικρός και φτωχός και εγώ και καμπόσοι άλλοι. Ήταν εμφανή, πετσί-νεο μ'ουρά μόνο που στη ζώση γυρίζουσες και χρειαζόταν προσοχή φτιάχνονταν από δέρμα χοιρινό. Ανοίγαι πίσω στη φτέρνα και μπαίνα ερπρός δερμάτινα από λουρίδα του ίδιου δέρματος (ως κορδόνι).

Αυτά ήταν τα λεγόμενα «Γουρνοτσάρουχα».

① Η ΠΑΤΟΥΣΑ = το πέλμα του ποδιού.

ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ.

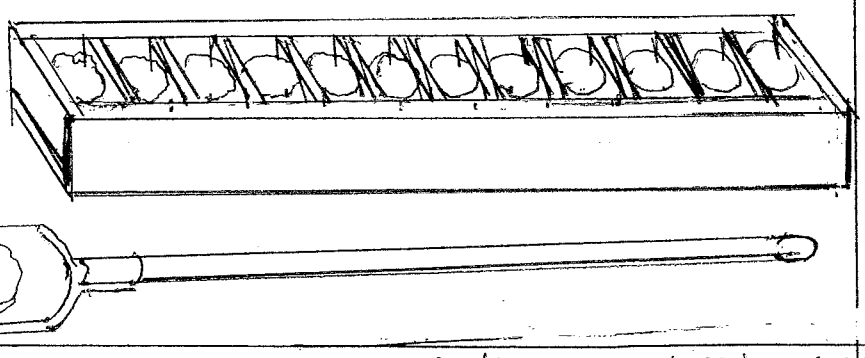
ΓΔΕΡΝΩ (ΕΚ-ΔΕΡΩ) = βγάζω το δέρμα.
Δέρας = δορά = δέρμα (στα Αρχαία Ελληνικά).

ΦΡΥΓΑΝΑ = ξηρά χόρτα, χόρτα με ξυλώδες στέλεχος ή και ψιλά πουδη φυτά ή ξερά ψιλάρια από δαμνόδη φυτά.

ΜΑΓΚΙΔΟΝΗΣΙ: = ο μαϊντανός.

ΠΙΝΑΚΩΤΗ: = Ξύλινο σκεύος μαυρί 1-2 μέτρα φτιαγμένο από πλανισμένες καθαρές σανίδες μία σαν βάση πάτους περί τα (0,20 μ.) και δύο πλαϊνες όρθιες (μοιάζουν στην πρώτη). Στα άκρα επίσης 2 μάζεια κομάτια (0,20 × 0,15 χ 0,02 μ.) κλείνουν το σκεύος σαν θήκη. Ενδιάμεσα ανά 0,20 μ. υπάρχουν χωρίσματα από κομάτια του ίδιου σανιδιού.

Μέσα στις θήκες αυτές η νοικοκυρά τοποθετεί τη ζύμη σε κομάτια, όμου περίπου όσο ένα μικρό πεπόνι, αφού πρώτα έχει στρώσει ένα ξύλινο πανί [(σαν σεντόνι) χρησιμοποιούμενο αποκλειστικά γι' αυτόν τον σκοπό] μέσα στη θήκη. Τη ζύμη αυτή τη σκεπάζει με το ίδιο πανί και αφού ορμήσει (φουσκώσει) και πριν χυθεί έξω απ' την πινακωτή, την πηγαίνει στο φούρνο για ψήσιμο. Βάζει το «ψωμόφτυαρο»[1] πάνω στην πινακωτή και τραβά το πανί προς τα πάνω σε μάζα θηκούλα το ανασηκώνει και τοποθετεί το κομάτι τη ζύμης στο ξύλινο φτυάρι. Με αυτό το βάζει στο φούρνο.

[1] Ψωμόφτυαρο: Ξύλινο εργαλείο αποτελούμενο από το μυρίως φτυάρι (μεγάλη ξύλου (30 × 20 × 2) εκατοστά με στυλάρι επίμηκες 1,5-2,0 μ. Με αυτό βάζουμε το ψωμί (ζύμη) στο φούρνο και όταν ψηθεί βγάζουμε και καρβέλια

ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ:

ΤΣΙΜΠΡΑΓΚΑΛΑ ≃ Ανακυκλώνω διάφορα αντικείμενα, π.χ. ρούχα, περιττά.

ΜΠΙΧΛΙΜΠΙΔΙΑ ≃ Αντικείμενα διάφορα, αξιώματα, διακοσμητικού χαρακτήρα, γυαλοπωλήματα.

ΤΜΑΜΑΤΑ = μικρά τεμάχια ξύλου γιλά (λιανά ή λιανοΐρια) ή ποιότητας κλώνοι.

ΛΙΑΝΟΥΡΙΑ = κλωνάρια δένδρων γιλά (πάχος 3-5 εκατοστά) κατάλληλα για ζωνιά σε τζάκι.

ΡΙΖΟΡΖΑ (= ερασιόριζα) = ρίζα από ράικι.

ΓΛΑΒΑΝΗ = Άνοιγμα σε πάτωμα ορόφου προς τον κάτω όροφο με ξύλινη σκάλα. π.χ. γλαβανή στη σάλα πρώτο όροφο προς το ισόγειο. Η γλαβανή έκλεινε (έφραγε) με σανίδενια εκπαδια.

ΚΟΥΚΟΒΙΕΣ ή ΚΟΥΒΕΣΙΕΣ = καρύδια

ΤΣΑΓΑΛΙΑ = αμύγδαλα

ΠΛΑΝΤΑΜ = Βρισιά σε ένα δίστροπο ξύλο. (π.χ. στον γάιδαρο που φοβάται ή ξαφνιάζει σε δρόμο)

ΣΚΡΟΦΑ ≃ βρισιά προς γυναίκα. (απρόβλεπτη, αλλαγωνιά δύστροπη .....)

ΔΙΧΟΓΝΩΜΕΣ ≃ εχημερίδες δύο γνώμες.

ΛΙΓΟΥΡΣ = ηλίθιος, ο πεινάλας, ζιζανιάρης.

ΑΧΑΪΡΕΥΤΟΣ = αυτός που δεν έμαθε χαΐρι (προκοπή)

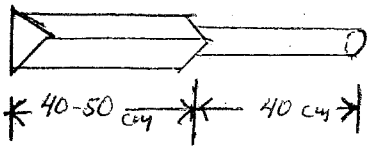
ΠΥΤΙΑ (πυτιά ή πυτζιά) κπτζιά = η μαγιά για να πήξει το γάλα να γίνει γιαούρτι κ.λ.

- ΚΟΥΤΣΙΛΟΥΣ (η-λος) ≃ μικροκαταστημένος, τσιγκούνης.
- ΜΑΣΤΑΡΙΑ (τα) = τα βυζιά, το στήθος.
- ΜΠΡΑΤΣΙΑ = Αυτοί που πάνε (στο δρόμο) μπροστά από τους νεόνυμφους (χορεύουν ή τραγουδούν προσβλητικούς στίχους με κρασί και κερνούν
- ΜΑΝΤΖΙΚΙ = ένζυγος ωοθέτης
- ΝΤΙΠ = καθόλου, ύποπτος
- ΤΛΟΥΜ (η (το) ΤΟΥΛΟΥΜΙ = από "ΑΣΚΙ" = δέρμα ζώου αρνιού ή κατσικιού με άκρες στις τρύπες των ποδιών, με το οποίο μετέφεραν τον μούστο ή το κρασί.

Λεξιλόγιο:

κόπανος = Εργαλείο της πλύστρας. Μ' αυτό η νοικοκυρά χτυπούσε (κοπανούσε) τα σαπουνισμένα ρούχα για να φύγει η βρωμιά. Ήταν ξύλινο ρόπαλο πλατύ κι χοντρό μεριακά κι με κοντή λαβή πίσω

η.χ

ΤΡΙΧΙΑ:

Χοντρό εχοινί πάχος (περ.) 0,008 - 0,015 μ. (πενταρόσχοινο) εφτιμένο (εφτυλό). Χυλίζεται στο καμπάρι για ζώσου επατέρωθεν διπλωμένο κι κρεμασμένο. Χρησιμοποιείται για το δέσιμο και στερέωση του φορτίου πάνω στο ζώο για ασφαλή μεταφορά.

Χρησιμοποιείται επίσης για το δέσιμο των ζώων στο αλώνι, στενός κυρούς για να μην φύγουν και τα χάσουν.

ΛΙΤΑΡΙ: (λιτάρ)

Είναι μια τρίχια πάχους 7-8 χιλιοστών και χρησιμοποιείται επίσης στο γόμωμα των ζώων για την στερέωση ανθρώπων στο φορτίο του ζώου, στο τραίνο του φορτηγού αυτοκινήτου και για το δέσιμο των κατσίκων για το πρωί στο κήπο, στα χωράφια να μην φύγουν.

Η ΜΠΑΤΑΝΟΒΟΥΡΤΣΑ:

Βούρτσα για την βαφή των σπιτιών. Αποτελείτο από την κεφαλή (σε σχήμα μικού αυγού) ξύλινη, με μακρύ τρίχωμα περί τους 8-10 πόντους.

Η κεφαλή έφερε οπή διαμέτρου περί τα (3) εκατ. στην οποία προσαρμοζόταν μακρύ ξύλο (μοντάρι) μήκους περί τα (2) μέτρα. Σήμερα δεν πλέον χρησιμοποιείται γιατί υπάρχουν τα «ΡΟΛΑ», βούρτσες εφόσον κυλιόμενες στον τοίχο.

ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ:

- Χουτάζω = φωνάζω
- Κράινω = μιλάω (< κραίνω) = σου μιλάω)
- κτάβ = κουτσάβι (μικρό (νεοελληνικό) σκυλάκι
- Χαχανίζω = χαζογελώ - γελάω χωρίς λόγο.
- Χάχας = ο γελών χωρίς λόγο
- Χαΐρι = προκοπή
- Δυζόρσε = έμεινε έχουν δύο χορές.
- Μπουτσιάρ = ρουφιάνι, πουσιάρι
- αποτομεύω = σκοντάφτω πέφτω.
- πεδικλώνομαι = μπερδεύονται τα πόδια μου
- Βούλγας (ή βούλγαρας) = λάκκος με λασπωμένα νερά.
- κτιστής = αυτός που έχει κοφτερό μυαλό
- Χουλεργιάρης = ο χολερικαμένος, ο έχων χολέρα.

- Γκαμδός = αυτός που βλέπει λοξά (με κεφάλι στραμμένο) αριστερά ή δεξιά και προς τα επάνω.
- Μουγγός = αυτός που δεν μπορεί να μιλήσει

- Σιαπατζό = ένας μικροκουτσός (απεχθανικός τόπος)
- Φλέτρας = πεταλούδα της νύχτας (μύρμηκας της ζώης)
- Φλετούρξει[1] = μικρή πεταλούδα (σαν πουλί)

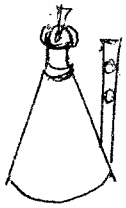
- Κουλουκαδιά = κωλοπαιδιά = Φιγούρα, στενή χορευτή τσιάμικου και συρτού.
- Σέντσα = >> >>

- ΖΛΑΠ = Κάθε άγριο μικρό ζωάκι σαν ζώο. Η λέξη χρησιμοποιείται και με έννοια μεταφορική, για ανθρώπους που μυρίζονται ή δεν πλένονται τους αγρίους και τους αποφεύγουν.
- ΑΓΛΙΑ (ή αγλιά) = Μια σκελίδα του σκόρδου ή ο σπόρος της κολοκύθας.
- Του κυνηγιού (το κυνήγι) περιλαμβάνει (πουλιά, ζώα φαγώσιμα ή άγρια (π.χ λύκοι, αλεπούδες κ.λ.π) - Απαγορεύονται αρκετών κατοίκων

① Φλέτρας = έντομο σαν πεταλούδα - γυρίζει χρώματος. Πετάει συνήθως τη νύχτα γύρω στα φώτα.

Κατσαρή ή μαλλιάς = καταφής, μαύρα.
διαπέρα = ίδια πέρα, ευθεία.
Αη συνουείς = άντε νά συνενοηθείς.

Αγριοπαιρνό (το) = άγριαμάρα, βοτανικά από μανιγ-
-γούς (π.χ. λάχανο, πουρνάρι, αγριόχορτα).

- Του ΜΑΣΤΑΡ το χέρι = το δυνατό χέρι.
- σια πάνω = (ίδια επάνω).
- Λυχνάρι (το λυχνάρι) = Κωνικό δοχείο με χερούλι και μυτε-
-ρόπιμη κεφαλή με τρύπα απ' την οποία περνά

ξυλάκι που μαγκώνει μέσα στο δοχείο, χορ-
-τοφά το πετρέλαιο και το ανεβάζει. Το χάλ-
-βανε και έκαιγε στο σπίτι τα βράδια
όπως και η λάμπα πετρελαίου.

Τσιρτσάντσουλες = κόλπα, υπεκφυγές, διαφοροποιή-
-σεις συμπεριφοράς κ.λ.π.
- Καράκλο = το μέτωπο, το γυμνό μέρος της κεφαλής-
- Απαγκιάζω (απαγκιό = πηγαίνω σε μέρος σπάνερο, καλύ-
πτομαι απ' τον δυνατό αέρα.
- Βούρδουλας = όργανο (για χτυπήματα, ξύλο) για συ-
νουσιασμό καρπουζιού. Ένα ρόπαλο με χοντρά
λουριά στην άκρη
- Ροντζίδια = ξύλα (καυσόξυλα) μήκους (80 - 100) εκατ.
διαμέτρου (4-8 ή 10 εκατοστά). Καλά-
-μπωμα για το τζάκι (χειμώνας) συνή-
-θως σε διαστάσεις από (30) εκατοστά.
- (το) ΣΚΑΪ (ή Αζούρ, ουρανόθεν/χίου) = Το ουρανίσκιο δικαιώ-
-μα του μεζονέτ.
- (το) Μπούλτσια = η ελιούδες που βγάζουμε από το καλαμπόκι
Σημ: Με αυτά παλιότερα γεμίζανε τα στρώματα
(το) καστραβέτσι = το αγγούρι (μικρό)
το Κιρλεγκίτσι = >> >>.

- Ουγρατσα (Αόρ. του ρήματος „ουγρατίζω") = κουράστηκα (πολύ)
- Ξυπατώθηκα (Αορ. „ξεπατώνομαι") = κουράστηκα πολύ (μου έφυγε ο πέτος ...)
- Μουνοπάτ(ι) = μονόδρομος, δρόμος στενός, δύσβατος που χωράει μόνο ένας να περπατάει.
- μαντζίκι = κύλος (ακέφαλος)
- αναβαλτσιάζω (ένα χώρο) = βάζω πάνω απ' όλα μπροστά μπροστά
- κουσμάρι = χωρί που βγήκε μόλις από τη μητέρα (φρέσκο μαλακό τυρί.
- λαυρίζω = ξεστομίζομαι
- αφουγκράζομαι = προσπαθώ να ακούσω (τι λένε) ή έναν ήχο
- ζαρώνω = ανακατεύω
- τσικλιά = το νήμα που βάζουν στην Ανεμη γύρω-γύρω σε ποδόσταλα κι το ξεκολλάνε από εκεί και το τυλίγουν σε „ΜΑΣΟΥΡΙΑ" ή „ΚΑΡΥΔΙΑ"[1] που μπαίνουν στη „δαΐτα" για την ύφανση στον αργαλειό.
- Τού τσκάλι = το κύπελο (που πίναμε νερό)
- (η) Στρουπίνα = τσαμάχο ξύλου (4 πλευρών ίσων πλάτους ≃ με (0,05) μ. κ μήκους 2-3 μ. (σαν τετραγωνική διατομή (5×5) εκ.
- (το) Χλιάρι = το κουταλι (σαμπού) - χουλιάρι.
- λαβατούσα = σοβιέτικα - (ρήμ. „λαβατώνω")
- Κουτσούς = μικρός.
- του (τω) βρίσκω = μέρη που βρίσκομαι
- τραπέζι = πικρό, άγουρο
- Αγουρίδα = στραφτάλι άγουρο, ξυνό, που δεν ωρίμασε (παγώτερα τη στείνανε στα σαμπέ αντί για τερμόν)
- μπασκίνας = ο χωροφύλακας
- Αρίδα = μακρύ πόδι
- τζαίμπα = χωρίς πληρωμή
- τσαρδάκι = χώρα δα = αυτή τη στιγμή.
- (το) Μουρούγκι = τραυλό, μουρμούρισμα
- υγιές = χαρές θράσους.

---

[1] ΜΑΣΟΥΡΙΑ ή ΚΑΡΥΔΙΑ → κομμάτια από καλάμι μήκους (15) και κούφια στο κεντρικό τους. Αυτά περιβρέχονται στο ή τσικλι-α και γύρω τους τυλίγεται το νήμα (υφάδι). Όταν γεμίζει το βάζουν στη „δαΐτα"

ΛΕΞΕΙΣ.

Άχαρος-η-ο (επιρ. άχαρα) = αυτός που οι ενέργειές του είναι άτσαλες, όχι αρμονικές.

γιορτάνι = κόσμημα ή κοριτσιού που φορούν στο γάμο τους (μια νύφη παραδοσιακή φορεσιά τους)

χαϊμαλί = το φυλαχτό που μας φορούσαν οι γιαγιάδες και οι μανάδες μας (για να μείς έχει από κάθε κι και από καμιά μάτι. Μέσα δάφνο βάζανε και σταυρό.

(το) κουκτήγιου = κάτι (αντικείμενο) που δεν μεταχειρίζεται. Χρησιμοποιείται και μεταφορικά π.χ. λένε "κάνε στην άκρη σε κουκτήγιου να πιράσου" και σε άνθρωπο που μας έφαγε το δρόμο.

βόμπιρας = βουμπίρκου = κακομαθημένο μικρό παιδί, ακατοίκητο, που κάνει ζημιές (ή μπόμπιρους)

(το) του ποταπάτιρου = κάτι που δεν ταιριάζει (παράταιρο)

(το) ζιγκίτ = μικρό παραθυράκι να μπαίνει το φως.

το του πλυτού βέδρου = το άπλυτο βαζάκι (1/*)

(η) λύχρα (3) = ιδιόρρυθμος, μερακλής, αυτός που δεν τον πιάνεις πουθενά, ο λερωμένος.

(η) σκαντζούρα = σπίδα που εκβοείται αμίλητη χωλιά.

ξαμώνου = απλώνω το χέρι αστειευτικά σε κάποιον προσποιούμαι πως θα κτυπήσω κάποιον.

(το) κετάπ (2) = λογαριασμοί, ειδοποιητήρια, έγγραφα (άσχημα) (λέξη μαθαίνουν ξένης προέλευσης (Αναστοχίσεις)

---

(3) η λύχρα = η βρωμιά, ο βρωμιάρης.

(2) το κετάπ (τα κετάπια)

(1/*) το τζιδούρι = ξύλινο μικρό δοχείο σαν καλαθάκι με χερούλι που μέσα του πήζανε το γιαούρτι.

Κάδη = ξύλινο σκεύος στὸ ἀγροτικὸ σπίτι χρήσιμο.

α/ Η μικρὴ κάδη ἀπὸ „δούγες" ὕψους 1,0 μ. ἡ διαμέτρου τῆς βάσης περὶ τὰ 0,50 μ. ἡ ἄνω βάσης (στόμιο) περὶ τὰ 0,40-0,45) μ. γιὰ τὴν νοικοκυρὰ γιὰ διαφόρες χρήσεις ὅπως· ἀποθήκευση ἀλεύρου, κρέατος (χοιρινοῦ παστοῦ) μὲ χοντρὸ ἁλάτι, γιὰ τουρσιὰ κ.λ. ἡ

β/ Η μεγάλη κάδη ἀπὸ ξύλινες „δούγες". ὕψος περὶ τὸ (1,5-2,0) μ., διαμέτρου βάσης περὶ τὸ (1,40-1,60 μ.) δεμένη γύρω μὲ στεφάνια ἀπὸ χαμαρίνα γαλβανιζέ ἀνοὰ διαστήματα ὕψους περὶ τὰ (0,30-0,40) μ. ἡ ἄνω βάσης (στόμιο) περὶ τὸ (1,30-1,40) μ.

χρήσιμη στὸν ἀγρότη γιά·

• Τὸν τρύγο. (Μέσα σ' αὐτὴν ἔριχναν τὰ παλιὰ σταφύλια μὲ τὸν „μοῦστο" γιὰ νὰ βράσει γιατὶ τὰ ἔπλεζαν μὲ „γατσούδι" ἡ βάρος γιὰ (2-3) ἡμέρες (νομίζω) ὁπότε τραβούσαν τότε τὸν μοῦστο ἀπὸ τὴν κάνουλα ποὺ εἶχε ἡ βάση της γιὰ νὰ τὸν βάλουν σὲ βαρέλια δρύϊνα νὰ βράσει (ζύμωση). Τὰ δὲ στέμφυλα τὰ ἔβαναν σὲ ἔνιβδη.

• Ἀλάτι ἀποδύμιν (ἀμμώνιο) γιὰ σιγυρά, ἀλαμπόκι κ.λ.

γ/ Κάδη τουρσιῶν (πιὸ μικρές) ὕψους (50-70) ἑκατ. καὶ διαμέτρου βάσης (25-30) ἑκατ.

Σκαφίδι = ξύλινη ἐπιφάνη μήκους (1,20-1,30) μ., πλάτους περὶ τὰ (0,60-0,65) μ., βάθους περὶ τὰ (0,30) μ. καὶ πάχους (3-4) ἑκατ. μὲ ἐσοχὴ σὲ ζύγο (συνήθως ἀπὸ πλάτανο) ἢ ἀπὸ ἁπλὲς ξύλα.

Μέσα σ' αὐτὸ οἱ νοικοκυρὲς ζυμώνανε τὸ ψωμί. Ἄφηναν τὴ ζύμη (1-1,5) ὥρα σκεπασμένη μὲ μάλλινες κουβέρτες νὰ ὁριμάσει.

ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ.

Τένιαβα = κουράστηκα πολύ, ξεψύχησα από κούραση
Ξεπατώθηκα = » » (ρ. -ομαι)
κουρμπιάστηκα » » , μού κόπηκε η μέση για δύο.
ρήμα: -άζω, -ομαι (στην ενεργητική η μέση φωνή)
Το Μπουχάρι = η καπνοδόχος στο τζάκι.
(η) Σκατόμυγα = η μύγα που αφήνει την ακαθαρσία της σε τρόφιμα.
(η) Κουκουμέλα = κοκκώδης ουσία που βρέχει στους κορμούς ορισμένων δέντρων π.χ αμυγδαλιάς, ροδακινιάς, βερικοκιάς κ.ά. (1)
(η) Πλιάντζα = αγριοπούλι (σπουργίτι).
(η) κρασουπούλα = » μικρό (κίτρινου ή μαύρου χρώματος)
(η) Τουρκοπούλα = » » »
(το) Προυφάι = μπουκιά φαγητού (προσφάγι).
(το) Ρουφάι = η ράσπα (= εργαλείο (σαν τη λίμα) που τρίβει και λειαίνει επιφάνεια ξύλου.
(τα) Τσάκνα = γιγάντια ξύλα για προσανάμματα φωτιάς.
Τωρατά = τωρινά, μόλις τώρα.
(η) Χαψιά = μια μπουκιά φαγητού (ρ. χάφτω).
η χαψιά (στα Ποντιακά) = ο γάυρος (λίγο μικρότερο μιας χαψιάς)②
ανακατώνου = αναμειγνύω
(το) Τράστου = το ταγάρι = υφασμάτινο (υφαντό) σακούλι με σχοινί (στ' αυτό ο αγρότης, εργάτης βάζει την τροφή του για το χωράφι)
(τα) Τσιουνάκια = τα πιάτα, κουταλάρες κ.λ.
(τα) Τσιουμπλέκια = » » και άλλα γυαλικά, γυαλικά, γυαλεργαλεία.
Τα Συμπράγματα = γυαλικά, γυαλεργαλεία.
μαγαζίνα = το μαγαζάκι (μαγαζάκι)
Κλαπακάω = τρώω άσχημα (άγαρμπα) χωρίς τρόπους.
Μπουζουριάζω = » » , λαίμαργα, » »

---

① Κουκουμέλα: = κοκκώδης ουσία (σαν γόμα). Με αυτή φτιάχναμε κόλλα για μαθητικά μας χρόνια (σαν γόμα) για τα τετράδια, βιβλία μας όταν σκίζονταν. Ξερή, τριμένη σαν αναψίναμε με λίγο νερό.

2. η Χαψιά = η μπουκιά -

Κλουπακάω = ανακινώ υγρό σε δοχείο, ώστε το υγρό να πηγαίνει πάνω-κάτω, πέρα-δώδε.
(η) Καπνιά = η αιθάλη στην καπνοδόχο.
(Το) Κούχγιου = κάθε αντικείμενο που δεν μεταλλινεται και σαν κούτσουρο, σαν κουτσουμπέλι.(1)
Στούμπος = στρόγγυλη πέτρα μικρή.
(Το) Πιουράβ = κομμάτι (ξύλου) κλαδιού με το οποίο χτυπούσαν και καταδίωναν ζώα.
Απετόμπεα (ρ. -άω) = έπεσα
Μούζγα = μουσκεμα
(Τά) Κουλέφια = παλιόρουχα.
(η) Κλαπάτσα = αδυναμία ζώων
(η) Σακαϊ = » »
Ηγεύω = γητεύω = ξεματιάζω, κάνω γιατροσόφια
(το) Κούφιο = κενό αντικείμενο
Κλούβιο (αυγό) = χαλασμένο
(το) Κουρκούτ(ι) = σιτάσημα τροφής σιτού χυμένη (με νερό και αλεύρι).
Ντραλιώνω = Τρώω (κάτω από άσχημες συνθήκες) » πικρό ξύλο
Ακούσματα = διαδόσεις = διαδόσεις (περί αρραβώνος, γάμου)
Αξουγκράζομαι = κρυφακούω.
Νούρλος = ή συρά
Τσιαχταμίζω = χτυπώ ξαφνικά (απροειδοποίητα) κάποιον
Συγχαρίζω = Κουράζομαι.
Τσιαμπασύρια = γιατροσύνη του σπιτιού.
Βουρλίζομαι = ξαλίζομαι από πλεούρα.
Μπαϊάντζα - Αορ. μπαϊάντσα = κουράστηκα πολύ.
(η) Χόβα = (χόβις) = ή κοιλοπεδιάδα (ή χωρίς συρά).

1. Κουτσουμπέλι = μικρό κάθισμα για τραπέζι (σοφρά)(2), κατασκευασμένο από κομμάτι κορμού δέντρου.
2. Σοφράς = χαμηλό τραπέζι ύψους ένα μισό μέτρο από το έδαφος μεσαίας.

Λέξεις

του πανουγόμ[1] = το φορτίο των ζώων (Αυτό που φορτώνομε στάνω στα γομάρια[2,3]). Χρήση της λέξης κ μεταφορικά

(τα) τσιουμπέκια =

αμπουμάω = πέφτω κατάμουτρα - Απ' τόμπα = έπεσα.

ταχιά = αύριο

(τά) Νικουλομπάρβαρα = Οι ημέρες του Αγ. Νικολάου κ της Αγίας Βαρβάρας (6 Δεκέμβρη - ...) Κουτσές χορτες που αρχίζει τότε το τσουχτερό κρύο (αρχές Χειμώνα).

Τά τσιόλια = οι κουβέρτες.

Αστουχάου = ξεχνώ. (Αορ.μ Αστόχησα = ξέχασα -

(η) Τρικλοπουδιά = Βάζω εμπόδιο το πόδι μου μπροστά στα πόδια κάποιου για να πέσει κάτω ⇒ = Του βάζω Τρικλοποδιά.

(το) Του κουτρούκι = Το τύλιγμα της μαντήλας ή της σκέπης[4] στάνω στο κεφάλι της γυναίκας. Ειδικώτερα: Τα (2) άκρα της σκέπης που κρέμονται αριστερά και δεξιά απ' το κεφάλι, τα στρίβει (και λυγίζει τα δένει σταυρωτά κάτω απ' το πηγούνι (στο λαιμό) κ τις άκρες της ανεβάζει στην κορυφή της κεφαλής και τα δένει πάλι σταυρωτά. Ή αντί να τα δέσει στο λαιμό, τα πηγαίνει σταυρωτά κάτω απ' τις μασχάλια πίσω στον λαιμό και μετά τα ανεβάζει επάνω στο μέσον της κεφαλής και τα σταυρώδενει λυγίζοντας τα μεταξύ τους. Όσες έχουν κωτσίδες τα μασχάλια, λυγίζουν μαζί και τις κοτσίδες[5]

---

(5) **Κωτσίδες** = μασχάλια μακρυά πλεγμένα μεταξύ τους.

(1) **Πανωγόμ** = φορτίο. (χρήση κ για άνδρα/ζώο που μας είναι βάρος.

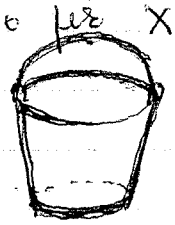
(2) **(τοί) Χομάριοι** = τα γαϊδουράκια (του γομαριού)

(3) **Χουμάρα** = η γαϊδούρα. (η γομάρα)

(4) **Σκέπη** = μαύρη μαντήλα της κεφαλής (ή, σε καφέ χρώμα) που φορούσαν όλες οι ηλικιωμένες γυναίκες.

Λεξεις

- Κρώνω = φωνάζω, μηλάω.
- Απόσκιο = Το μέρος που πέφτει ο ίσκιος ενός αντικειμένου
  π.χ. πέσαν τ' απόσκιοι = ο ίσκιος απ' το βουνό όταν κρύβεται πίσω του ο ήλιος.
- Μπιρμπιλώ = όνομα γυναίκας, όνομα που δίνομε χαϊδευτικά σε μια γυναίκα, ή προσφώνημα μιας γυναίκας (καροϊδευτικά).
- Γιόμεουρου (ο) (ο) = Το ενοίκιο χωραφιού σε είδος (προϊόν) δίδεται από τον μισθωτή (που νοικιάζει) στον εκμισθωτή (ιδιοκτήτη του χωραφιού)
- Σιούρα = γίδα χωρίς κέρατα.
- Στέρφ(η) = γίδα ή προβατίνα που δε γεννάει
- (Το) Σταμνί = η στάμνα (πήλινο δοχείο) για νερό.
- (Το) Κανάτι = >> >> >>.
- Γκουβάς ή κουβάς = μεταλλικό δοχείο με χερούλι για νερό σε σχήμα κολάρου κώνου (ανοικτό από πάνω) με πιο πλατιά βάση του μικρότερη.

κουβάς

- Χάσκω = παραμιρώ χτίζω με απλανές σχέμα (σαν ηλίθιος)
- Χασμογελώ = χαζογελώ (χωρίς λόγο)
- Χαζεύω = κοιτώ χτίζω σαν χαζός, χτυπήζω χωρίς σκοπό
- Γλαρώνω = μουδιάζω, πάει να με πάρει ο ύπνος, σκάρομαι από κάτι που ακούω ή βλέπω απροσδόκητο.
- Ρουκανίζω = χρώνω.
- Ξαφρίζω = κλέβω
- Μουγκρίζω = βγάζω περίεργους μακρόσυρτους ήχους (όπως το βόδι ή άλλα ζώα).
- Χαμίχρισμα (αλόγου) = κραυγή αλόγου
- Χάχνω = χρώνω (χαίμαργα)
- Δρόμαω = τρέχω.

Λέξεις:

(ο) Ου ζόμος = Ένα αυγό (μοναδικό) που αφήνουμε στη φωλιά στο κοτέτσι (που προβλήνει την κότα να γεννήσει άλλα αυγά.)

(το) του τσίτ (ή τσιτάκι) = λινό ύφασμα για γυναικείο φόρεμα

(η) βουνιά = κόπρανα αγελάδας

(η) γλαβανίνα = κόπρανα αιγός, γαϊδάρου, μουλαριού.

οι καπαρόντζες = >> κατσίκας ή προβάτου

κοντζάλιες = >> κότας, πουλιών

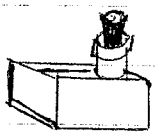
Κούρνια = Ξανίδι στο κοτέτσι που ανεβαίνουν οι κότες τη βράδυ να κοιμηθούν

(η) Γλαβάνη = Τρύπα στο πάτωμα ορόφου με σιδεράκια ξύλινο, απ' όπου συνήθως ξύλινη σκάλα κατέβαινε στο ισόγειο (κατωϊ).

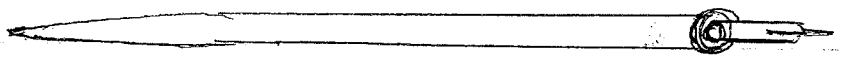
Γαζώτες = μπότες λαστιχένιες (γυμές ή κοντές)

(το) του ξυλουργού = η ράσπα = εργαλείο που λιμάρει και χρώμα το ξύλο.

Μελανοδοχείο = γυάλινο μικρό δοχείο για το μελάνι που γράφαμε με τον καλαμοφόρο.

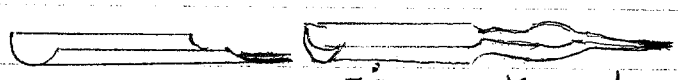

Καλαμοφόρος = ξύλινο εργαλείο γραφής, κυλινδρικό μήκους 15-20 εκατοστά σκληρό στο ένα άκρο κωνικό στο άλλο με σχισμή στην οποία βάζαμε την πένα (ή πενάκι). Την πένα βυθίζαμε στο μελάνι και έτσι γράφαμε πριν κατασκευάσουν το στυλό διαρκείας (Bic κ.λ.).

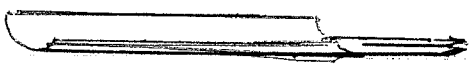

Καλαμοφόρος (με πένα) ↑

Πένες . Υπήρχαν πένες α/γραφής β/σχεδίου γ/καλλιγραφίας.

πένα σχεδίου πένα γραφής

πένα καλλιγραφίας.

Λέξεις:

(η) πλάκα = Μαύρη πλάκα με δύο όμορφες ζώνες κ περίμετρο κορνίζα ξύλινη, σε μέγεθος τετραδίου. Πάνω της γράφαμε τα πρώτα μας γράμματα με το «ΚΟΝΤΗΜΙ», τότε που το χαρτί κ το τετράδιο δεν υπήρχε εν αφθονία και δεν το είχαν όλοι. Η πλάκα ήταν μια όλα τα χρόνια του δημοτικού.

(το) του κοντύγι = ένα στέρεχος (δεν γνωρίζω από τι είδους μύτους) σαν το μολύβι, λίγο πιο χοντρό κ μυτό. Με αυτό γράφαμε στη μαύρη πλάκα και τα γράμματα εξαφανίζαν άμεσα. Ότι γράφαμε, το εξαφανίζαμε με ένα πανάκι βρεγμένο και πάλι απ' την αρχή.

Του μαρούδ(ι) = η βάκα του μαθητή μια και εύχρηστη του κ.λ. Από ύφασμα του χρησιμοποιούσαν και για μπέρδεμα χιαστί στην πλάτη.

Ματσαλώνω = μαζώνω αργά (στιτσίμπα) και άμορφα το φαγητό μου.

(ο) Άμπλας = ένας βούρλος (βούρνα) μικρός όσο η αγκαλιά μου, που βγάζει νεράκι λίγο σε ποσότητα από πηγούλια εκεί στη σπηλιανή εδώ έξω. Εναρίς, πριν το καλοκαίρι στερεύουν από νερό. Με τις ξηρασίες τις τελευταίες δεκαετίες (από 1960 κ μετά) έχουν εξαφανιστεί.

(το) Χουζάκι : Νεροχύμα ανάμεσα σε δύο πρανή εδάφους με υδροφόρο μετά από βροχές.

Τζιτζιμήδες = φυτά μικρά, ποώδη, επίμονης ζωής με αγκάθια κίτρινα (από άνοιξη έως χειμώνα) μήκους περί τα (2) εκατοστά που προξενούν πολύ πόνο αν μας χτυπήσουν.

ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ.

Κουλουρίδα = μονογραμμα ψωμιού (π.χ. ⌀ 5 ως 5 εκ.)

Γόμερου (γιόμερο) = ποδάρι επί της σιγμοειδούς λαμβανόμενο ως ενοίκιο (καταβάλλει ο μισθωτής) (εξ ού και ο όρος "επίμορφος γραμμή",

(το) Καρούμπαλου = πρισμένο μέρος της κεφαλής από χοιρινό.

Πίγκωρες = δυσκοιλιότητα καταπώνω, πνίξιμο στο λαιμό.

(το) Πούδι = προϊνή παγωνιά

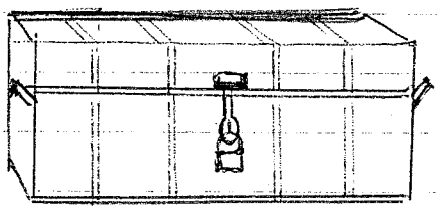
(η) Κατσαχνιά = η ομίχλη.

(το) Μαρούδι (του μαρούδ) = η τσάντα του μεσαίου φτιαγμένη από δέρματα του αρσενικού (με τρύπες για τον ώμο)

Του (το) Ταγάρ (= το ταγάρι) = σάκος όπου ο αγρότης έβαζε τη τροφή του πηγαίνοντας στο χωράφι.

(η) Καβέλα = ξύλινο μπαούλο (από ξύλο μασίφ) με, ή χωρίς μαξιλάρια.

Του (το) μπαούλο = ξύλινο κιβώτιο (από ξύλο μασίφ) διαστάσεων (1 x 0,60 x 0,60) μετ. με μαξιλάρια ξύλινο και με δύο χερούλια (1 αριστερά, 1 δεξιά) μεταλλικό με λουκέτο εμπρός, επίσης με 2-3 σιδερένια περιμετρικά για στερεότητα.

Κβαρτιάσκα ντζίπ = κουλουριασμένα ενζεμέδες (σαν το κβάρ (κουβάρι), μαζεμένα σαν κουβάρι (από το ρήμα "κουβαριάζομαι").

Βουρδουλιασμένα (γλώσσα) = ερεθισμένος (πρήξιμο γλώσσας).

(η) Μπεταλούδα = γυναίκα που δείχνει να έχει μουστάκι

(η) μπουμπούνα = γωνιά από καλαμπουκόχωρο. (Το φάγαμε πολύ στα χρόνια της Γερμανικής κατοχής.

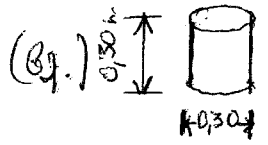
- ο (ου) μπιρμπάτς (= ο μπερμπάντης), άνδρας αξιοπρεπής, περπατημένος, γυναικάς.
- του μαστάρ (= το μαστέρι) = βυζί θηλυκού ζώου.
- Γαϊδαρίδα = χόρτο, είδος ραδικιού. (όταν μοιάζει σε γεύση γάλα (εξ ού και η ονομασία του).
- Ρόϊδο = το ρόδι.
- (η) καπελούζα = Κάλυμμα της κεφαλής μας για το κρύο (χωρίς να κρύβει το πρόσωπο.
- (η) κουκούλα = Κάλυμμα της κεφαλής το τον χαιρέ μας. Κρύβει και το πρόσωπο (εκτός από τα μάτια)
- (η) λουρίδα = η δερμάτινη ζώνη του παντελονιού μας. (μπορεί να είναι και υφασμάτινη ζώνη)
  „λωρίδα" δίνει επίσης και μια ζώνη από οτιδήποτε υλικό (π.χ. ύφασμα, χαρτί, δέρμα) κ.λ.π. στενή.
- (το) λουρί = Στενό, επιμήκες κομμάτι από δέρμα, κάτι σαν κορδόνι. Η ζώνη στο σαμάρι ενός ζώου, ή λωρίδα που δένουμε ένα ζώο (πχ το λουρί του σκύλου).
- (το) του μπιρμπάτ = η σοβαρότητα (ειρωνική έκφ.).
- Μπήτσατι; = Τελειώσατε (π.χ. Μπήτσατι τον πρίγο;)

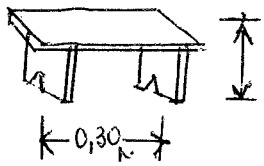
(το) (του Τσιμπάρ) = άμμος, πεδιάδα, περιοχή (άγονη)
(η) Τσιμπάρου-χελώνα = η χελώνα που ζει στα τσιμπάρια.
- βιούτα (γίδα) = χωρίς κέρατα
- στέρφ(η) η = γίδα που δεν γεννάει.
- Μπιόρα η = η μασέλα (ή) χρόνου.
- Βάκραινα προβατίνα = μαύρη προβατίνα

- βκαντζήδρες = σπίθες που φεύγουν από το καντήλι.
- του μαγκούφ = το βακούφικο (= μοναστηριακό κέρασμα)
- μαρχώνω = κρυώνω
- λαβάτσα = φοβίδικα
- αηδιρουδόπιτο = αυτοσχέδιο

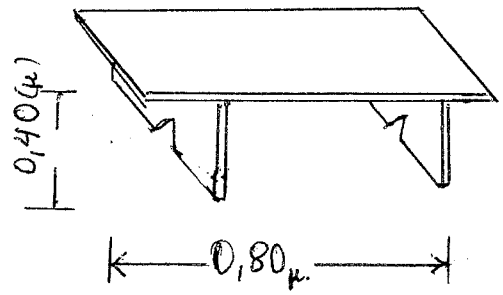
ΚΟΥΤΣΟΥΜΠΕΛΙ ή ΣΚΑΜΠΟ (ΣΚΑΜΝΙ) = Κομμάτι από μορφό δένδρου (μικρό, ύψους περί τα 30-40 εκατοστά περ.(μ.) που χρησιμοποιείτο ως καθίσματα (σκαμνιά) εδώ σοφρά εδώ τζάκι κ.λ.

(ή) και καθίσματα σκαμνιά από σανίδια

(Βλ.)

ή

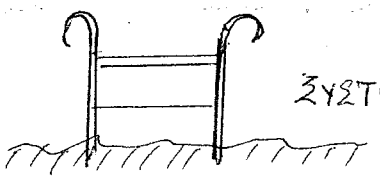
ΣΟΦΡΑΣ: = χαμηλό ξύλινο τραπέζι σχήματος ορθογωνίου (σανίδωτο) που έτρωγε η οικογένεια.

ΚΛΕΙΔΟΠΙΝΑΚΟ = ευρύς ξύλινος και μεταφοράς τροφής (ξύλινο ευρύς) με επιφάνεια (σανίδι) ξύλινα.

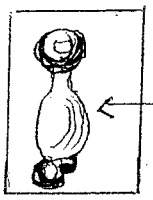
ΓΕΙΚΟΣ (ΓΗΚΟΣ) = Στιβαγμένα ρούχα (διπλωμένα ή τοποθετημένα το ένα πάνω στο άλλο) π.χ. γήκος κουβέρτων ή γήκος προικιών.

ΣΥΣΤΡΑ ΛΑΞΗΣ: = Σιδηρένια χοντρή λάμα πάχους 0,005-0,010 μ. με δύο σιδηράκια στις άκρες τοποθετημένο στις αυλές (πρίν την είσοδο του σπιτιού) για τον καθορισμό των πλατειών από τις λάξεις (Βλ. οπίσθεν)

ΞΥΣΤΡΑ ΛΑΣΠΗΣ.

ΚΟΥΔΟΥΝΙ ΠΟΡΤΑΣ:

μεταλλικό χερούλι. Ανασηκώνεται και χτυπά στο εξώφυλλο για να ακούσουν οι ένοικοι και ν'ανοίξουν την πόρτα

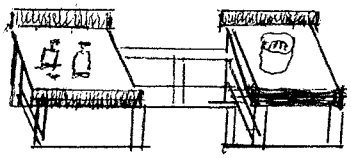
ΠΑΡΑΣΤΙΑ (ή παραθυρία) = η βόλτα του τζαμιού που ανάβομε θυμιάτα σκεπασμένη με πάνες παμπάκι, ή τσιμέντο, ή με πλάκες πυριμαχές. Πάνω στη σανίδα τοποθετείται χοντρή χαρτοφίνα που μοιάζει σαν καρβουνα.

ΜΠΟΤΣΑ = Μονάδα μέτρησης υγρών (σανίδα κρασιού) σανίδα μεταλλικό σωλήνα σαν μανάβικα. Μονάδα όγκου.

ΗΖΥΓΑΡΙΑ, Η ΠΑΛΑΝΤΖΑ, ΤΟ ΚΑΝΤΑΡΙ, Η ΠΛΑΣΤΙΓΓΑ, Ο ΒΕΖΝΕΣ,

. Χρήσιμα σκευικά για το σπίτι

(βάζω: όργανα μέτρησης βάρους)

(Η) ΚΟΦΤΡΑ = η πριόνα η μεγάλη 1,5 μ. μήκους, πλάτος λάμας (12-15) εκατ. & πάχους (2) χιλιοστά. Χρησιμ. για κοπή δέντρων. Δουλεύεται από (2) άτομα. Τη μια σύρει ο ένας την άλλη φορά ο άλλος.

Τζουράπ = Πρώτη μαγγίνα μαΐστρας (μεσαία).

Ντουβουσιάνια = Τα δοκιμάκια.

Γαμαηδία = αρμιόχορδο (πικρό) που βγάζει χαλά όταν το κόβομε (σύκο ή αγγινό).

Χαρόνια = τα αρπυροφάσουλα (ξερά) ή λιανοφάσουλα

Λιβάκια = τα φρέσκα φασουλάκια.

Μπουμπούκι ή μπομπόκα = χωμί από καλαμποκόψιχουρο.
καρμαδής = ντομάτες με φρέσκια καλαμποκόψιχα (χωρίς μαζεμένα τον Μάη) με χωμί υπόγυμνη.
ΝΤζάνερα } = φρούτο του χωριού μας. Έμοιαζε με μεγά-
ή } -λο πιπερο-πράσινο κορόμηλο. Χωμί υπόγυμνη
ΜΠΑΡΔΑΚΙΑ } Σήμερα δεν υπάρχουν τέτοια φρούτα. Είχαν μέγεθος όσο τα μπαλάκια βερύκοκκα.

Υπολείμματα αυτών των δέντρων υπάρχουν ακόμη στο (οικόπεδο) απέναντι από την ΠΟΛΥΣΤΑΓΙΑΚΗ στη θέση „ΣΤΑΜΑΤΑΙΝΑΣ ΛΟΥΖΑ".

Επίσης τέτοια δέντρα είχε ένας καθεξής-
-ωτής ο ΜΥΛΙΟΡΔΟΣ στη θέση „ΜΑΡΓΑΖΙ" (απέ-
-ναντι απ' τη θέση „ΚΑΦΕΪΚΕΣ ΛΟΓΓΕΣ" στο
ύψος της θέσης ΦΑΝΑΡΙ απ' τα Νότια απ' το
ποτάμι μας, στο ΚΑΣΤΕΛΛΙΩΤΙΚΟ „μέρος.

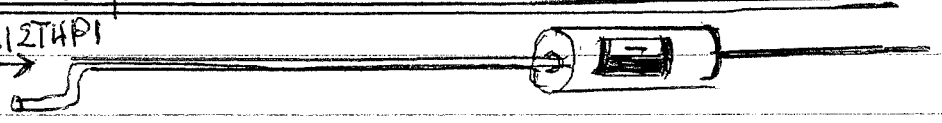
(Τα) ΜΠΑΡΔΑΚΙΑ:

Φρούτο γενικά, χυμώδες, χρυσόξυνο στο χρώμα με χρώμα σταχτο-κίτρινο-πράσινο όπως και τα ντζάνερα. Η ίδια αμυγδαλή γεύση. Το μέγεθός τους ήταν όσο τα δαμάσκηνα αλλά το σχήμα τους ήταν σαν του αχλαδιού.

Σήμερα στο χωριό μας δεν υπάρχει αυ-
-τό το δέντρο. Θυμάμαι ότι υπήρχαν στη δεκαετία του 1960. Ωρίμαζαν το δεύτερο (Ιούνιο μήνα) όπως και τα ντζάνερα. Υπήρχαν στους κήπους, στα περιβόλια και στα αμπέλια μας.

Ριβυδόκαφες (ή ριβυδο-καφές) = καφές από καβουρδιερέ① -να ρεβύθια.

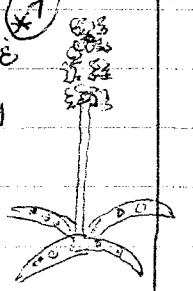
① ΚΑΒΟΥΡΔΙΣΤΗΡΙ

(1) Τα ρεβύθια τα βάζανε στο καβουρδιστήρι. Ύστερα το γύριζαν πάνω στη φωτιά και παίρνανε το χρώμα του καφέ.

⊛ Γκοδμαΐδες = ποικιλία σταφυλιού (μαύρο) κρασιού.

Λαζαράκια = λουλούδι στο βουνό μας σε χρώμα βιολέ μοιάζει με το άνθος ζουρπουλιού αλλά είναι πιο λεπτό (κι το στέλεχος κι το ανθος) → φθάνει τα 15-25 εκατοστά ύψος. ② →

(*1)

Ζαχαροκάλαμο

Λουλούδι του βουνού μας. Φύεται αναμεσα στις πέτρες και στα Πουρνάρια. Έχει ύψος απο 0,50-0,60 μ. Το άνθος του είναι χωνί και ευώδες. Το σχήμα του ανθους είναι σαν ημιφαίριο μεγέθους όσο ενος μικρού αυγού. Το στελεχος του είναι σαν καλαμάκι χαμηλό χοντρό και γυμνό κοντά στον λιθό υγρό. Μερικές φορές απο μια ιδια ρίζα μπορεί να βγούνε 2-3 μίσχοι. Τα φύλλα του είναι σαν της τριανταφυλλιάς (στο σχήμα) και χρώματος πρασινου που μπλεβίζει.

⊛ Ροζάκι = σταφύλι κληματαριάς με μεγάλη μαύρη ρόγα με κοκκούτσι (ροζακί ή κι «ραζακί»)

⊛ Ασπρούδες = ποικιλία σταφυλιού με χρώμα ασπρο-κίτρινο όταν ωριμάζει κι μέγεθος ρόγας πιο μεγάλο απ' το μέγεθος ροδιού (με κοκκούτσια). Πολύ γλυκό.

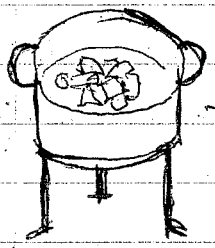
⊛ Γαλομαύρι σταφύλια: Ποικιλία σταφυλιού με ρόγα στρόγγυλη σαν μπίλιας κι χρώμα πρασινο-γαλάζιο (σημ. ανοιχτόχρωμο

(2) Τα φύλλα του πρασινωπά με μαύρες κηλίδες (στη βάση του λουλουδιού.

⊛ ΣΗΜΕΙΩΣΗ: Όλες οι πιο πάνω ποικιλίες σταφυλιού είναι πολύ σπάνιες ποικιλίες που σήμερα δυστυχώς δεν υπάρχουν.

① Λαζαράκια → υπάρχουν και άσπρα μέσα στα χωράφια και πλάγια στη θέση «ΣΚΟΥΡΑ» κι ΔΗΜΟΣΙΑ (ΑΜΠΕΛΙΑ) ②

- Σώσμα = Το υπόφαιπο (λίγο σε ποσότητα) μρασί που έχει το βαρέλι λίγο πρίν τελειώσει.
- Στυγιό (στυγιά) = το κρασί που παίρνουμε από το στόμιο των τσίπρων (στεμνών) απ' ίων στι-ξης.
- Μπουκαμίσα = μακρύ υφαντό πουκάμισο (μαμρή σάλ βάρβαρα, φορειά γυναικεία...
- Ρουμπουβάρελου (ρουμι-βάρελο) Μικρό ξύλινο βαρέλι σαν αυτά που βάζανε το ρούμι. (100-120 κιλά)
- Μαγκάλι = Σιδερένιο δοχείο διαμέτρου περί τα (40) εκατοστά ίων μέτρων και ύψους περί τα (20) εκατοστά. Κυλινδρικό από τσίγκο με δύο χερούλια αντικρυστά. Στηρίζεται σε 3 ή 4 σιδερένια πόδια ύψους 0,40 μ.

Μέσα σ' αυτά ανάβαμε κάρβουνα ίων εμπορίων. Πάνω απ' το κάρβουνο βάζαμε ένα μοσμπά--κι σιδήρου (μπουρίνι). Ρίχναμε λίγο πετρέλαιο πάνω στα κάρβουνα και με ένα σπίρτο τα ανάβαμε.

Προσοχή! Πολύ επικίνδυνος χρόνος θερμα-ανσης διότι αυτά έως ότου καούνε καλά μάς χωνεύουν επικίνδυνο Μονοξείδιο του άνθρακα (CO) δηλητηριώδες αέριο.

Σπαρματσέτο = κεφάλι.

- Αστραπουβαρμένο = το χτυπημένο από αστραπή.
- Κλείδι του τσιαούσι[1].
- Μία καλαπουσιά κηρό
- Ένα μποχειρού = μία χούφτα.
- Πλιάντβα = πουλί
- Τσιβούρα = δολός καιρός (σημερινή εξέλιξη)

1. Τσιαούσι = (ή καλύτερα σιαούσα) ή καλο-τσιάουσα.

26. ΛΕΞΕΙΣ.

παραγιά = η γειτονιά δέρμαγκης (σαν τζάκι)
νόγάω (γογώ) = καταλαβαίνω, αντιλαμβάνομαι
καρμαλού = καρέκλα πολυθρόνα
(το) πλοχειρού = μια χούφτα
(η) πλιάντζα = πουλί
τζιβούρα = παλιόμαυρος (γυφτιά και ζέδη με άπνοια)
μπρός = μπρός
ντανουτσάγια = τα δαμάσκηνα
τσιακμαίκι = αναπτήρας. (ρήμα: τσιακμακάω ή -ίζω)
τσαλακώνω (π.χ 1 ξύλο χαρτί, ένα ύφασμα) = από επίπεδο το μετατρέπω ανώμαλο, με πολλές πτυχές.
Αγιασίβα = βραστό νερό με αραιωμένη στάχτη. Την χρησιμοποιούσαν οι γυναίκες του χωριού για καθαρή πλύση, ρούχα αστραφτερά. Ήταν και απολυμαντική.
Θράκα = Τα αναμένα κόκκινα κάρβουνα που αφήνουν τα χοντρά ξύλα όταν καούν. Καταλληλη για μάγειρεμα κρεάτων κ.λ.
τσουβάλι = σάκος, σακί.
ρίμόνι (ή δριμόνι) = Οινικό σιτηρό (μάζι σάν μοσκίνο) με τρύπες μεγάλες για καλαμπόκι.
κούτρόνι = πέτρα
πλαμουλιθιά = πλάκες (πέτρας ωρίμως ποταμίσιας) που είναι η μία πάνω στην άλλη (σε διαταξη)
μπστάκι = το μουστάκι
κόσκινο = σιτηρό (εργαλείο) του αγρότη, στρόγγυλο σάντάγι με πλαίσιο ψηλό ξύλινο (περί τα 0,10 μ.), διαμέτρου περί τα (0,40-0,45) μ. με βάση από γιδή δαμα. -ρινα διάτρητη με τρύπες ανοίγματος περί τα (4-5) χιλιοστά ώστε να περνά το σιτάρι, αλλά μόνο η όχι πέτρες, χαλίκια, βρώμα κριθάρι μόνο η όχι πέτρες, χαλίκια, βρώμα
Τρεπιζονια = μεγάλη μάζα ζυμωμένη (ύψους 2,5-3 μ., διαμέτρου 1,5 μ., πάχος τοιχίου 0,15-0,20 μ. Χρήση: άλλοτε η βύθιση βράχινου νερού (από τις στέρνες) η β/πιά το πάτημα σταφυλιών η βύθιση του μούστου.

ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ

Σκιάζουμαι = φοβάμαι
Σκούζω = κλαίω
μπρούμυτα = πεσμένος μέσα με το πρόσωπο (μούρη) προς τα έξω
Απίσωμα = ξαπλωμένος κοίτα με το πρόσωπο προς τα επάνω
(4) Τσαμπέρδονα = η πετσέτα, η έξυπνη
ψυχοπόνραβαίου = μου βγαίνει η ψυχή (από αρρώστια, πείνα κ.λ.)
Απάγγιου = απάνεμο μέρος (προστατευμένο από τον αέρα).
χατσιόμεσσα = μεσαία γιγα, κόρμα (όχι τις γαίδες)
Κουλουζούδια = λεπτές βέργες από βάγη του μπρατσιού από τα δέντρα. (πρέπει να μεσονέκα)
Τσίμπλης = μεσαίου μεγέθους δίχτυα για μεσιάσματα (μικρά τέτοια υπάρχουν)
Μιζιάρκου = παιδί με βλέννες (μύξες) στη μύτη του
Τσιουβάλι = σάκκος, σακί.
Βεργιά = γερμένη πολύ (όχι πολύ με φόρα) γερμένο μέσα γύρω μεσί με το χορι-

---

Τένιαδα = κουραδίκια πολύ (ρήμα: τενιάζω).
κουγουμεδιάδικα (ρήμ. ενεργ. φωνή → κουρεμεδιάζω = κόβω στη μέση
(ρήμ. παθητ. φωνής → κουρεμεδιάζ-ομαι = μου κόβεται η μέση)
βαμπακέρα = μαντήλα της κεφαλής (των κοριτσιών) _ανοιχτόχρωμη_
ΣΚΕΠΗ = " " για ηλικιωμένες γυναίκες, χρώμα - τος καφέ σκούρο, μαύρο ή μωβ (για τις χήρες)

• ξυλόχερο = εξάρτημα του αργαλειού (φέρει πάνω του το „ΧΤΕΝΙ, (βλέπε „ΑΡΓΑΛΕΙΟΣ"
• καρούλι = " " .
• κουκόβιες = τα καρύδια
• ου τρισκατράκους = εννοείται ο διάβολος.
• μπούζα = αεδόνια των μαλλιών (σπυράκια στο σώμα μας)
• τσιόλι = μεσαίνη χονδρή κουβέρτα
• η γρούνα = το θηλυκό γουρούνι (τη φάγη την χρησιμοποιούμε και το νύφη σε χονδρή γυναίκα).
• η κουρούνα = θηλυκός κόρακας.
Η φάγη χρησιμοποιείται και για να εκφράσουμε την ενεπόνοια μας σε μία δυσκολοχέρενη γυναίκα, π.χ. φάγε " την κουρούνα. Τη μούρη, τη χαϊβιρή①
• μούντζα = άσχημη χειρονομία προς άλλον με ανοικτή την παλάμη κ τα δάκτυλα τεντωμένα.
• του τριάρα = μηχάνημα που καθαρίζει το σιτάρι από τα σκύβαλα②
• του μουρουγκλό = ένα παιδί που δεν μιλά σωστά, τραυλίζει.
• Υγές = χάδες.

---

① Χαϊβιρή = η άγριη = η βρεφική άλικη.
② Σκύβαλα = Άχρηστοι σπόροι μέσα στο σιτάρι, στάχυα, μαλλιά κ.τ.λ.

Λεξιλόγιο:

Ταχιά = αύριο
Δρόμαω = Τρέχω
Τσάμπα ή ντζάμπα = χωρίς πληρωμή.
Αγναντεύω = παρατηρώ, βλέπω απέναντι,
Ο δρομάτης = ο αθροφύλακας.
Τρυπογράχτης = πουλί (τρυποκάρυδος)
(κ μέ μεταφορική έννοια) = ο νταβατζής, αυτός που ωφελείται απ' τον κόσμο ή που εκμεταλλεύεται τον κόσμο.
Το συντριμπάνι = εργαλείο της νοικοκυράς στον φούρνο. Με αυτό συντριμπανίζει ή συνδυαλίζει τη θράκα της φωτιάς πριν βουτήξει το ψωμί, →

(η) Αρίδα = μακρύ πόδι) π.χ. «μαύρες αρίδες» = «μαύρα πόδια» (μαύρες τα πόδια σου).
(η) Λουζα = εδαφική έκταση που μοιάζει με το σκαμμένο μέσα στο οποίο βυθίζεται το ψωμί η οικοκυρά.
Κουκαράντζες = κόπρανα Αιγοπροβάτων.
Το σκαμνί = ξύλινο καθίσμα χαμηλό, ύψους περί το 0,35 - 0,40 μ. Β (πλάτους 0,25 μ μήκους 0,40 μ.)
Στα σκαμνιά καθόμασταν παλιοί γύρω - γύρω απ' τον φούρνο για ζεστό ή για τσάκι.
Ο φόβος: είναι ένα αγχος που το αισθάνεται η νοικοκυρά στη μέση για να την εμποδίσει να γεννάει εκεί και συνέχεια εκεί να ψωθίζει.
Το τσεκάλι = το κύπελλο (όχι το πλαστικό)
Μπαίρ(ι) - τα ...(ρια) = Χωράφια (καλλιεργημένα) που όμως μένουν ακαλλιέργητα ή μέσα τους ξυλώνουν θάμνοι, βάτα κ.λ.
Ρουμάνι = έκταση συνήθως μη καλλιεργημένη άγονη με χόρτα, θάμνους κ.λ.
Λούμε(η) = Χώρος με βαθύτερα (συνήθως σε χωματόδρομους, αλάνες, γήπεδα, όπου λουζιόνται τα γουρούνια.)
Ο ντζιόκι (τα ...-ια) = άνθρωπος απαίδευτος, αγράμματος με όχι καλή συμπεριφορά, ανεπίδεκτος μόρφωσης.

(*) Λουζιόμαι (ντζιόμαι) = ρίχνω πάνω μου νερό ή κυλιέμαι μέσα σε νερά.

αναβαλτζιάζκαν (ρημ: αναβαλτζιάζ-ομαι) = έβγαιναν άνω-κάτω χαράχτηκαν, χρώματίστηκαν.

Ντίλι = καθόλου → (ποσοτικός προσδιορισμός)

Το Τσ Δρουζάη (ι) = βροχή με εξοδρό άνεμο (και γιλό χαλάζι)

Του Χούχλου = μέλισσα πηλοβράζει ένα υγρό, ζαχαρό κ.λ

Δε βόδουσα = δεν πρόλαβα (ρ. βουδιώνω)

γκουσουμανάω = αναπνέω δύσκολα, έχω δυσχέρεια, κατάπτωση, αδυναμία

κούτζλους = μεγάλη μεζούρα με χερούλι

σαρώνω = σκουπίζω το σπίτι, την αυλή κ.λ. με ένα σάρωμα (αυτοσχέδια σκούπα από ψαθιά μεγάλα)

παραντάιζιαδα = σαγέσματα = πυροβόλημα πολύ (δεν μπορώ να σηκώσω τα χέρια μου, τα πόδια μου).

αγουρίδα = ξωμάς από άγουρα (πράσινα) σταφύλια. Οι προγονοί μου τον χρησιμοποιούσαν συνήθως το χειμώνα (σε περιοχές που δεν είχαν χειμώνα) μαζί κυρίως τον ρίχναν στις σακές.

Γαβάδα = πήλινο πιάτο βαθύ και μεγάλο

Το Του ζινάρ (ι) = το τσαπί

(ι) Μια φκέντρα = ξύλινο ραβδί με καρφάκι στην άκρη. Το είχε ο καροτσέρης να κεντά το άλογο σαν μαστούρια① για να ξεκινήσει ή να τρέξει πιο γρήγορα. Μήκος (1) μ.

(ι) Μια αξάλη = κάτι παρόμοιο με τη φκέντρα αλλά μακρύτερο (1,5) μ. Το χρησιμοποιούσε ο ζωγάς με τ' αζέρι για να κεντά τα άλογα να ζεύουν γραβάτσαν το αζέρι.

(η) Σάρα = λίαν επικίνδυνη εδάφη, χωρίς βλάστηση (δέντρα) βραχώδη ή ημιβραχώδη συνήθως με γλιστερές πέτρες που σχηματίζουν ροή (σαν καταφύγιο)

(η) Γερέμιζα = ο γκρεμός (κρημνός). = Απότομη γλιστερή εδάφους έως και καταπόρυφη, χωματώδης ή πετρώδης διαφόρου ύψους.

Λεξιλόγιο

(ο) Αρμακάς = τοίχος με ξηρολιθιά χωρίς ή χρήση συνδετικής ύλης (λάσπη, σε μένουν) είναι οι συνήθεις τοίχοι περίφραξης αυλών, κήπων ή και αγρών.

τού πανωγόμ(ι) = Το (γυκόν) πρόσθετο φορτίο σε ένα ζώο πάνω απ' το κανονικό φορτίο.

ού ξηριάς = το ξεροπόταμο, το χωρίς νερό μεγάλη πέτρες.

ού στιριάς = μέρος γεμάτο στέρες (στέρη = ξυλο των υγρών περιοχών, δασών, ποταμών.)

τού μπουγιέλου = πλαστικό δοχείο με νερό βρέξιμο, μπουκάλι.

τού μπουγιέλουμα = >> >>

(η) λόρδα = η πείνα

(η) ράχλα = η μούχλα

(το) βρακί = εσώρουχο, (ε)σώβρακο (ανδρικό)

το τσόλι = κουβέρτα χοντρή από τράγιο μαλλί.

η μαϊντζα = το χαϊκέλωμα, (μαϊντζωμα)

η βαλιά = μονοπάτι (συνήθως χειμερινή μέση ξερά γυρί) μπήκαν παράδειγμα με το γομάρι στο χωριό

ού κτιάστης = αυτός που έχει ένα αυτί ή 2 αλλά το ένα μισο-κομμένο.

τσιγκλοίου, (ρ.) = ενοχλώ, πειράζω κάποιον.

τού κούκτσιου = ένα αντικείμενο αμερικάνικο που μας εμποδίζει. Χρησιμοποιείται και μεταφορικά (η για ζώα ή η για ανθρώπους (βλέπε εκφράσεις ιδιωμ.)

το Μαντσάνι = μάτι σαν πηγάδι μονοπατιού (σε ποταμό) (χρησιμοποιείτο στη Θεσσαλία)

(η) Μούντσα ή μαϊντζα = το χαϊκέλωμα (= Αγενής κίνηση των χεριών (παλάμες) προς το πρόσωπο κάποιου ή πίσω από τις πλάτες του (μέμφεται ή και τις δύο παλάμες.)

ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ

Τραυλίζω = μιλάω τραυλά[1]

Εκνευριστής = επίθ. φωνάς που ενοχλούν.

1. τραυλισμός = όχι καθαρή ομιλία, ενημερωμένη, λέξεις μπερδεμένες, που δεν γίνονται εύκολα αντιληπτές

Π.

① ΙΔΙΩΜΑΤΙΚΕΣ ΕΚΦΡΑΣΕΙΣ . ΣΧΗΜΑΤΑ ΛΟΓΟΥ.

① ΙΔΙΩΜΑ (οπισθεν σελ.)

34.

Ιδίωμα = Χαρακτηριστική ιδιότης, διακεκριμένα περιεχόμενα

ΦΡΑΣΕΙΣ ΣΧΗΜΑΤΑ ΛΟΓΟΥ

Κατσει στ' αυγά σ = μην κάνεις τίποτε, μην ενεργείς (έννοια μεταφορική), αδράνεια.

Αμ ρε φιόγκου → είδος βρισιάς, τρόπος να υποτιμήσουμε κάποιον.

Ο γαϊδαρος πάανε φυσούρα = έτρεχε πολύ γρήγορα (σαν το φύσημα του αέρα) ⇒ (σχήμα) Υπερβολή.

Νοι γίνεται ντόρος = νοι γίνεται φασαρία, κάποιο πάρε-δώσε, καβγαδάκι, αντιπαράθεση.

Μάζεψα δυο τσάκνα[1] = μάζεψα (δυό) = λίγα γιδοπρόβατα (κριάρια) από κλάρες[2]

[3] πλάνταξε στο κλάμα = έκλαψε πάρα πολύ.

πήγε για ξύλα κι' έφερε κάτι τριμαδιά = (δημώδη) έφερε κάτι ξύλα (κομμάτια ξύλων) χωρίς αξία και γιαβά.

Λύκους κάκος ντε = δηλ. άτυχος κανείς να σε βρει. (κατάρα σε δύστροπα ζώα)

Ην αυτή μια ουχιά = είναι αυτή μιά επικίνδυνη γυναίκα (όπως κανείς είναι το φίδι οχιά)

Α' ρε μπουφου = βρισιά πρός κάποιον που τον υποτιμούμε αστοκαμώνας τον μπούφο

Ην αυτό (αυτός) ένα κουϊλαμα = κουτό, αδύνατο ανθρωπάκι.

Του κατσίκη είν' απίτιαγο = δεν νοι έχουμε το παραμικρό γάλα της μαννας του (κατσίκας) δηλ. δεν επιτρέπεται σε «πυτιά» αχαρνό

Αρσίαγο (γαρσίαγο) γελαδι = η αγελάδα που γωρίζει από δω κι' από εκεί (χωρίς να έχει σεντόνι). Μεταφορικά χρησιμοποιείται και για τον άνδρα που περιγέρεται άσκοπα, χωρίς προορισμό.

Λιουράβ = ένα ξύλο μακρύ κ γιαβό (πάχος 2,0-2,50 εκατοστών, με το οποίο χτυπάμε ένα ζώο ή άνθρωπο. → φράση: "έχεις νάφας λιουράβ"

---

* ① τσάκνα = γιδοπρόβατα (γιδοπρόβατα) από κλάρες.

② κλάρες = κλαδιά δέντρων γεμάτα γιδοπρόβατα και ξύλα. π.χ κλαδιά βελανιδιάς από τα οποία οι κατσίκες έτρωγαν

③ πλάνταξε στο κλάμα = ξεσπάθωσε από το κλάμα

ΦΡΑΣΕΙΣ – ΣΧΗΜΑΤΑ ΛΟΓΟΥ

. Αη παράα μ. = (άη παράα μέ) = αφησέ με ήσυχο.
. Τι λές μουρέ.
. Κι'απ λές = Και πού λές ---
. Θάκι κι πάει στόν αγύρτσου = έφυγε και πάει κάπου αι' όπου δέν μυρίζουν (ύβρις)
. Μυρίζ μπαρούτ (=μυρίζει μπαρούτι) = αντιμετωπίζεται κάτι αμεσα με βία.
. πήγνε και μαϊάρα (ή ματαίρα) = πήγαινε και μύρισε ξανά εδώ.
. νογάς ή δέ νογάς; = καταλαβαίνεις ή δέν καταλαβαίνεις;
. εβγαλε ζυρά = έτρεξε πολύ μόρα (= πέθανε)
. Μαζμαδ' η γλώσσα μ = έβγαζε η γλώσσα μου μαζί με το να λέω τα ίδια πράγματα.

. Τι είπις μαρή καρακαξά[1]; } Σχ. λόγου «παροιμία»
(ή) Τι είπις ρε καρακαξόνι; } Πρόκειται για μία υβριστική φράση κυρίως προς γυναίκες.

. Βουρδούμιασ' η γλώσσα μ. = πρίσκησε η γλώσσα μου εφούσκωσε.
. Απ'τού λότερα, μαρή κι η Ποναγιώτινα (συνήθης φράση)
. Θά σού τσαμακώσου ⇒ (Σχήμα λόγου)
α/ Αν σέ πιάσω θά σού τσαμακώσω τα ρούχα.
β/ Θά σέ ξουμίξω όπως το χαρτί.
. Θα σού χάρω (επειδή ⇒ θά σου βγάλω το δέρμα όπως ο χασάπης) – Σχήμα λόγου
. Κατ' [2]λιανοπίδια εμοιάνουν χασαφία.
. Σταμάτα επί τέλους. Μάς επρίξες, μάς γκάβρασες (Σχ. λόγου) μάς ρήμαξες.
. Φτιαξίμ(ου) δύο αυγά μάτια (Σχ. λόγου παρομοίωσης).
. Ού κηρός χάλασε. Αστραποβολούσανε πρός τούν ουρανόν (= έριχνε αστραπές και βρόντες).

---

(2) Λιανοπίδια = μικρά παιδιά

(1) ΚΑΡΑΚΑΞΑ = Έντομο κολεόπτερο μεγέθους (3-4 cm) μήκος κ όγκον περί το 1 cm^3 x 3. Είναι όπως το «ΤΣΙΤΣΙΚΙ» αλλά λίγο πιό μικρό. Τρυπώνει και καρυδιά με τις μεγάλες τσέπες πάνω στα δέντρα (μερικές πλατάνες

ΦΡΑΣΕΙΣ - ΣΧΗΜΑΤΑ ΛΟΓΟΥ - ΙΔΙΩΜΑΤΙΣΜΟΙ

Θά μαγειρέψω δυό φαβορίτα (μακαρόνια κ.λ.)
Σημείωση: Αν είναι δυνατόν να μαγειρέψει κανείς δυο φαβορίτα! Εννοείται ότι θά μαγειρέψει μικρή ποσότητα

Άμ ρέ τσιουμπάνι, δέ θά σ' πιάσουν. (Σ)[1] (είδος: σύνθημα, απειλή κ.λ.).

καλομαλλιά κι ερχίζει. (Σ) (όταν περιμένομε κάτι)

πέθανε απ' το κακό κηπουρί = πέθανε από καρκίνο.

Ν' αφιέχ γις χίδις να μην κακούνε.
= αφιερώνει δυο φορές τη μέρα για να μην κακούνε (η εναφαίνεται η το χοίρι του);

Τούν έπιασα στο πράσα. = τον έπιασα την ώρα που έκανε κάτι (επαυτοφώρω).

Αυτός άνθιβι = (εννοούσαν την αφρόσκια της πάχους) = αυτός έπαθε εγκεφαλικό επεισόδιο.

Τούν έβδαρε τούν ανθρώπου! Πόσα τ' πήρε;
Δηλαδή: τού τά πήρε όλα. ⇒ (σχήμα λόγου ⇒ μεταφορική έννοια).

Έφαγες; Ούου. Τού ρούκανα = δηλαδή = το "έφαγα (το κομμάτιασα)" εννοείται, όπως το ρόκανο[2] κατατρίζει το ξύλο.

Όλον φόβο, να μαζέψ τα τσιουνάκια[3]

Σταμάτα ν' αγωνιείς πέρα-δώδε. (να αγωνίζεσαι) δηλ. μην πηγαινο-έρχεσαι όπως τα ζώα πατώντας το επίχαρι σου αγώνι.

Θα σ' έβγαινα = θα σε μάθω σε γλώσσες. (σχήμα λόγου)

3 Τσιουνάκια = πράγματα, κατασκευάσματα ...

(2) ρόκανο ⇒ εργαλείο του ξυλουργού (όπου υπάρχει η ένδειξη (Σ) ⇒ υπονοείται κάποια σημείωση, σχόλιο κ.λ.

ΦΡΑΣΕΙΣ:

Ζήκου απάν ρέ βουστίνα ① μι κάνει κανιά ② δγεια
Γυρνάει απού δώ κι'απουκεί σαν τ'αρφάγια γεμάτη ③
δηλ. σαν γλάδι που δεν μπαίνει σε ρύζι ③
Μή μέ γκρινιάζεις. Σταμάτα να μιζουνάρεις.
= σταμάτα να μιζουνάρεις.
Πώ, πώ. Ού ήλιους ανέβηκε 2 φκένδρες ④ έπαιρνε (ω). Μισέρια σε
κι δεν κάναμε τίποτα
ή ο ήλιος ανέβηκε (1) αξάλη ⟺ αντιστοιχεί σε 45-50° τόξο στο
ουράνιο δόμο πάνω απ' τον ορίζοντα.

Κάνε παραπέρα κούχλιου. (Μπορεί ν' απευθυνόμαστε σε κάποιον εάνθρωπο) που στέκει μπρός μας ή πάει μας και μάς εμποδίζει για να μπακιγδούμε.

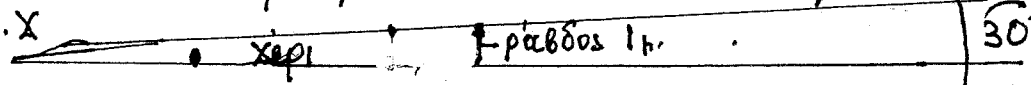
• Μάς τού σκτί απού κάτ. Περιμένουμε ανθρώπους να ρθνε (= Μάς εφε τό, σκουτί, απο κάθε περιμένομε ανθρώπους να έρθουν. (επισκέπτες)

• Σήμερα κάνει πούλύ κρύο! Αστραπού τσιουκόνε-σαν τα δόντια μ' απ' του κρύου.

---

⑤ Σκούτί (σκούτί) = Ρούχο (ένδυμα) από μαλλινο ύφασμα αρχαιμά. Κάτι σαν σακάκι ή μπαλτό φοδραρισμένο.

④ φκένδρα = ξύλινο ραβδί του καροτσέρη με καρφί στην άκρη για να μπήγει (καρφώνει) τ'άλογα. Όταν το κρατούσε κατακόρυφο με τεντωμένο χέρι προς τον ορίζοντα αυτό είχε στον ουράνιο δόμο ένα αντίκρυσμα σχηματίζοντας σε τόξο περίπου 30°-40°.

3 Ρύζια = η αυλακιά, το κολίγκεμα (ξυγκάρι ζώων για όργωμα)
1. Βουστίνα = γαλαφτοκομικό προϊόν (κάτι σαν το ανθότυρο
οχι ανθότυρο.
2 κανιά = μαρμά.

Ιδιωματικές Φράσεις:

- Μάσει[ε] τά κουλέφια απού κάτ = μάζεψε τά παλιόρουχα από κάτω.
- Τά γίδια τάπιασεν κλαπάτσα = αρρωστήσανε από κλαπάτσα[1]
- Σακαΐ καπή ντέ = κατάρα σε δύστροπο ζώο (νά αρρωστήσει)
- Είνει σά θηρίου αλλά είν' κλούβιος = είναι ευθεσμος αλλά είναι (χαλασμένος) χωρίς δύναμη μέσα του.
- Καρφίδκα απ' τά χέλια = ξεπηγούδκα απ' τά χέρια.
- Τά μάτια μ γίναν (σάν) κουρόμπλα απ' τον κλάμα.
- Αυτού ζυρουπρουτσαλίσμα = άμπσε τά χόρτα και τά σάλια.
- Έλα νά μού προυτσαλήσ[2] και νά σού προυτσαλίσου = νά μού ρίξεις νερό στό πρόσωπο μέ το στόμα σου μά νά σού ρίξω και εγώ. (ρήμα από παιδικό παιχνίδι.
- Έβαλεν τήν Νουρά[3] τ μάτ' απ' τά σπίτια μ' έφυγαν.
- Φουσκωνεσι τσ' μύτεις = φουσκωσε τά ρουθούνια του από θυμό.
- Χλιμιτράει σά μπαρ = φωνάζει περίεργα όταν θέλει κάτι (όπως το μουλάρι όταν χλιμιτράει)[4]
- Γκάριζ σά γαμάρ σε' αγώνια = φωνάζει (χαρακτηριστικά) σαν τον γαϊδαρο σε' αγώνια (όταν βλέπει άλλα ζώα)[5]
- Αυτεί τά πίδια πάν' σαν κτένια κουνά τσ = πηγαίνουν σά μικρά σκυλάκια κοντά του (= πίσω του).
- Τράβα στήν αχυρώνα νά φέρς ζαιρέδια = πήγαινε στον αχυρώνα νά φέρεις τροφή για τα ζώα (π.χ. τριφύλλι, σανό...)
- Θά πάρ' τη λεγτεί άμα φέρει απού (5) τσι νζήρια[6] ο μαδέρας
- Κείν' του βλαστάρ τί κάνει = αυτό το παιδί τί κάνει.
- Θ' αντέξ ή δέ θ' αντέξ;
- Βούλουσεν[ε] το κρασί, ξεβούμανε (= έχασε αρωματικούς βαθμούς).

---

(6) Τσινζήρια = Τζιντζήκια.
(5) Γκάρισμα = Χαρακτηριστική κραυγή γαϊδάρου
(4) Χλιμίτρισμα = Χαρακτηριστική κραυγή αλόγου, μουλαριού.
(1) Αδύνεια ζώων στό χαμό τους μέ βίχα (σάν ζαρζαβίτσα).
(2) (ρ) Προυτσιαλάω = ξεφυσονίζω νερό από το στόμα μου στο πρόσωπο κάποιου.
(3) Η Νουρά = η ουρά.

. Σ'αγαπάου κυρά μ να κλάνεις, αλλά μήν του παρακάνεις.
(παροιμ. φράση)
. Έχει μάι πουδαρέικια σάν τσακνάμια = Έχει κάτι πόδια σάν τσακνάκια (=ψητά ξυλάκια).
. Κυλιέι ου τέντζερης (1) μι βρήκε του καπάκι (= βρήκε κάποιος τον ορυό του (αυτόν που ταιριάζει). (παροιμία)
. Τί κουτσιάνες λές! = τί βλακείες (=χονδροειδή λόγια) λές!
. Αγάλια, αγάλια = σιγά - σιγά.
. Στρίχι σά να του βάλανε νέζι. (παροιμιώδης φράση)
. Μιά χαμιά χωρί να φάου γλυκα.
. Χερουσταλιάζει μέρα νύχτα όλου αγ'του σπίτι τς.
. Του τρέχαν τά άλια απ'την πείνα.
. Του κάνατι γουρνουκούμπαου (2) του σπίτ. Καθαρίστα λίγα
. Έχινι λαγός όταν ....
. Τί αλουγ είν αυτή = τί φαμελιάκι είν αυτό.
. Έχινα μπαζίνα = μούσγα πολύ τσί ρούχα μου
. Μήν αναβγεί χωλιά στου δάσους. Μιά σκαντζήφρα (3) μπορεί να κάνει πυρκαγιά,
. Τένιασα απ'την μούραβγ = κουράστηκα πολύ.
. Έφαγε τον αγλέφρα = έφαγε πάρα πολύ.
. Γίναμει η μαλλιουβράβγ, τσαμπώδκαμει άγρια.
" η σπαλαμάνα " " "
. Τσάκανε μαλλιουβράβγ = (τά έκανε χάλια, (όχι παλά).
. Μιά σκαντζήφρα πιάχνει απ'τη ζουτιά κι μ'έναγε δαγκωματιά (4)
. Όπως έκιζα τσί ξύλα μιά σκλάντσα (5) μοι χτύπσει στου μάτ(ι)
. Μυαλό κουκούτσ = λίγο μυαλό (όσο ένα κουκούτσι (6) σπόρος)

(6) Κουκούτσι = σπόρος φρούτου.
(5) Σκλάντσα = αιχμή ξύλου.
(4)
(3) } Σκαντζήφρα = σπίδα χοιρίνου.
(1) Τέντζερης = καταρόλα (από χαλκό) με καπάκι, χωρίς χερούλι.
(2) Γουρνουκούμπαο = χοιροστάσιο.

ΦΡΑΣΕΙΣ.

- Έκλαιε η μάνα στον ανήφορο κι ευτυχώς φοβήθηκε τον μπαμπά = έκλαιγε η γυναίκα στον ανήφορο και φοβήθηκε (ξαφνιάστηκε) το μπαμπάκι.
- Τα τίναξε τα πέταλα = πέθανε.
- (για τον φαίμαρχο):
  - Σταμάτα να τρως. Κοίτα μη φυράνει (1) ου κώλους σ'.
  - Κάνε γίγη δίπλα, έρχι ου κώλους σα γαϊνί (2).
- Κι απέκει (3); τι έγινε = και τελικά τι απέγινε;

ΑΠΑΞΙΩΤΙΚΕΣ ή ΚΟΡΟΪΔΕΥΤΙΚΕΣ ΦΡΑΣΕΙΣ:

- Αγ κλάσει να ξηγουσιώσεις = κλάψει να ξεγουσιώσεις (το λέμε όταν μιλάμε απαξιωτικά σε κάποιον, τονίζοντάς του έτσι ότι δεν καταλαβαίνουμε τη δόγη μας αυτά που λέει).
- Αγ χέσει ρε.
- Αγ, μήτσ' του κώλου σ'.
- Αγ χαρέσα μας τον πλάτανον.

- Δώ δα πάς πθηνά (επουδενά), θα κάτσ ιδώ (εδώ κοντά εδώ).

- Αφ' τα τσαλμάκια σε μένα, δεν περνάνε = άφες τα κόλπα σε εμένα, δεν περνάνε...
- Μην μου κάνεις εμένα τσαλίμια... = μη μου κάνεις (παιχνιδιάρικα) κόλπα.
- Ψήφου γίδα, γήφου και ροδοκοκκινήφου (το έγγειο μπάρεμπα θύμος ο ΚΟΥΡΜΠΕΤΗΣ (ΜΑΝΟΥΚΟΣ ΕΥΘΥΜΙΟΣ), όταν έμπαινε η γίδα στο πανηγύρι της Παναγίας.
- Πνάς; θα φάς;
- Πιδουκλώθκαν (3) κι απετώμεν = μπερδώθηκαν τα πόδια του και έπεσε κάτω

---

(3) Κι' Απέκει = Και από εκεί και μετά (Τι έγινε; Τι απέγινε;)

(1) Αντί του „φυράνει" μπορεί να είναι το ρήμα „δουρώσει"

(2) Λοαΐνι = πήγαινε εκείνος του νοικοκυριού για συνεργάτη προσφύγων π.χ. για εργάτες. Αγροικοσιδές με αυτή επαφή.

(3) Πι(ε)δουκλώνω = δένω τα πόδια μεταξύ τους.

Φράσεις:

- Έφαγ τα μούτρα τ' αηδόν κάτ = έπεσε κάτω και χτύπησε (τα μούτρα του) = το πρόσωπό του
- Καλό(ε) πέρα κι καλλιτέρα. Καλό φέτους(1) κι χειρότερα(ε)
- Πώς βλέπης (ή κ' βλέπης) τα πράματα; απάντημα: Μαύρα κι αραχνά(2)
- Γλυτώνει(ε) απ' τον χάρο(ου) τα δόντια = ζέφυγε απ' τα δόντια του χάρου (απ' το θάνατο)
- Αγ καμά. Φέξει μι κι γλίτσριξεν.
- Τ' Αγ-Γιωργιού να φέξει ≃ διαπέρα δρόμοι(ου).
- Τραβάει κάνα ζόρι(ε) βού;
- Κουκούτσι(3) μυαλό δέν έχις = δεν έχεις μυαλό αυτό όσο ένα κουκούτσι
- Βάλει(ε) χαβιά(4) στου μπλάρ = βάλε την αλυσίδα απ' την καπίστρα(5) στο στόμα του μουλαριού.
- Ανέβα καρμπατέζα στου γκιάρ = ανέβα στον γαϊδαρο καβάλα (χωρίς σαμάρι) με τα πόδια σου ένα από δω κι' ένα από εκεί
- Γυναίκες είν' αυτές; Μπουμπαλίζουντι(ου-ε) πάν στ' άντρεις. = Τρίβονται (αλουμπούν) στήθη επάνω στους άντρες (για να τους προκαλέσουν) (Διατυπώνεται και αντίθετα για τους άντρες)
- Μή στρίβς τον ντζιαβό σ = μή στρίβεις τον δρόμο σου

---

5 Καπίστρα ή καπίστρι = το χαλινάρι του ζώου

4 Χαβιά = Η αλυσίδα απ' το χαλινάρι περασμένη μέσα στο στόμα του ζώου ώστε τραβώντας την να πονά και έτσι να το ελέγχομε.

3 Κουκούτσι = Ο πυρήνας ενός δρούπου π.χ του ροδάκινου, μήλου, εδώ σελ. κ.ά.

1 Φέτους = το παρόν έτος.

2 Αραχνα = αραχνιασμένα

ΦΡΑΣΕΙΣ.

. Τι καημκαντζούρια είν' αυτά; (για άσχημα ρούχα)
. Έχεις ένα τσιγάρο νά καπνίσου;
. Αυτά τα παιδιά δεν έχνει καθόλου σέβας (σεβασμό)
. Πιάστου και μάδα του δεν έκανε ούμα έχνη' αδιάβαστου.
. Φτυρονίζει η καρδιά μ'.
. Γυρνούσει απ' τον χάρ τα δόντια (=γύρισε (=έφυγε απ' τα δόντια του χάρου).
. Τ' Αη Γιωργιού νά ζέβγει (= δε βαριέσαι ...)
. Είχα μιά σκουτούρα! Τι λες μωρέ.
. Τουν (τον) σπόρεσι = έπαθε διάρροια.
. Έπεσαν τ' απόσκια = έπεσε ο ίσκιος απ' το βουνό (σαν μράζ-κε πίσω του ο ήλιος.
. Μάζεψ' ένα σούρο (ο) πράμματα = πολλά πράμματα.
. Σταμάτα του σκούπισμα, ντούχνιασ' (ω) ου τόπους.
. Νά μην τό 'χει η κούτρα τ' μαθητού ...
= νά μην τό έχει στο μυαλό του ο μαθητούς (το κακό)
≃ νά μην το έχει ο χαραμπάρης του »
. Αυτός είν' υπουλούς (ο), πούνηρός. Έχει ένα μάτ (ι) σαν αβρί (ε) -ρης.
. Τσιουκάνησαν τα δόντια μ' απ' τον κρύο = τρίζανε ...
. Φέρει (ε) νά τσιμπήσουμι κάτ (ι) = ζύρε νά φάμε κάτι (ψαράκι)
. Είσι (αι) κακός μπήμπας (ε) = είσαι κακός μπεμπάς.
. Τρώγαμι (ε) κριάς (κρέας) στου κι λαμπρή = Τρώγαμε κρέ-ας τα Χριστούγεννα και το πάσχα
. Πούν του(...), άνοιξ' η γή κι σου καταπγή.
. Τι χαμπάρια; = Τι νέα; (ξενικό-Τουρκικής μάλλον προέλ.).

---

(1) Ντούχνιασε ο τόπος = έβγαλε ο τόπος από σκόνη, καπνό π.χ. έβγαζε το τζάκι, (ή σκόρπια), ντούχνιασε το δωμάτιο απ' τον καπνό.

(2) Αετρίλης = επικίνδυνο ζώο.

ΦΡΑΣΕΙΣ:

- Στή Χάδ κι στή ζέξη = πού καί πού, (Από καιρού εἰς καιρόν).
- Ρχόταν πέρδ-ζέτους = Ερχόταν πού σφιγά (ένα βήμα πέρδυ κι' ένα εξέτος).
- Άστον τζίδι, μήν του τσιγκλάς = μήν τό ενοχλείς.
- Μάδ τού (= μάζεμε τά) τσιουνάκια απ' του τραπέζ = = μάζεμε τά πιάτα απ' τό τραπέζι.
- Πρίτς Μαρτάκου μι, τσίβγαμε τού κατσικάκια μι = Πρίες Μάρτη μου (τώρα δέν τά φοβάμαι) τσί ζέβγαμε (τά μεγαλώσαμε) τά κατσικάκια μου.
- Ιγώ μ' αυτόν είμαστει όντα = Εγώ μ' αυτόν έχομε την ίδια ηλικία.

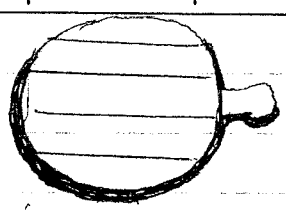
(3)

Μήν πειράξεις του γαμπρού. Όντα είσται;

- Μίτσι, λάτζι κι' απ' του κουνάκι μας = μπές φάτε καί απ' τό φαΐ μας.
- Έκαν κάτ' κόλια σάν πλαστήρι = έκανε κάτι κοιλιές φαρδείς σάν τό πλαστήρι①
- Αυτός δέ δλώβ. κουτρουσκλυαίζει. = Αυτός δέν δουλεύει σχεδόν καθόλου (χωρίς καθόλου καί κοπιάζει) σάν τόν σκύλο.
- Μάδ' τσί ζοί (=ζωα) και κμαντσίρα τα = μάζεψε τά ζώα (στό στάβλο) καί φόντωσέ τα.
- Απόγι μοίρδα στού βήχα = αποψε εβηχα δυνατά (σάν νά μαΐριζα)②
- Τ'όσκι μια κι σμάχμει ου ίδιος = τσί ξέβγε μιά (κλανιά) μαι ...

(2) Γκάρδμα = φωνή του γαϊδουριού.

Το πλαστήρι) ή (πλαστήρ)

Ο ΠΛΑΣΤΗΣ, (οἱ ΠΛΑΣΤΕΣ).

① Πλαστήρι = σανιδένιο κυλινδρικό αντικείμενο γιά νομοκοπήσει την κουζίνα δυαμέτρου 60-80 εκατοστά μέχρις (3) εκατ. μέ χερούλι. Πάνω του κυλίγει τό φύλλο της πίτας (αυτό λέγεται) μέ τόν πλαστήρι.

ΦΡΑΣΕΙΣ:

Μάζε τά φλεσούρια[1] απ' τήν αυλή, γέμισει ού τόπους = = μάζεψε τά ξηρά φύλλα απ' τήν αυλή, γέμισε ο τόπος.

• Φεύγα μέσα απ' τή ζούμ[3]! Έγινες Χρίνα = φύγε απ' τό βρωμόνερα (λασπόνερα). έγινες κάλια.

Τσέρνιασα απ' τού κρύου = πάγωσα, μαζώνω από το κρύο.

Ντασούλιασι τού πόδι μ = πρήστηκε το πόδι μου (από το ντασούλι[4])

Μ' επιασέ κούμου = με έπιασε διάρροια.

Μ' κόπκαν τά πόδια (χρ. υποδηλώνει αδυναμία, φόβο κ.λ.π. (υπερβολή)

Μ' κόπκει η ανάσα. » »

Α' ρέ μωλό κουζίνα δηλ. μωλό που δεν μπορεί κάποτε (=δεν δουλεύει κάποτε) όπως η κουζίνα δεν μπορεί το νερό

Του μωλό ε μι μιά ζίρα.

Του μωλό ε δεν μπορεί ούτε ξηρά κιμά (κουκιά)

• Μοί κβαζέεις Τζάμπου ίδιο. = μ' έχεις εδώ χωρίς δουλειά

• Κβαζάου τ Χαρ νερό = κουβαλάω στο Χάρο νερό = έχω αποκάμει από κούραση = είμαι έτοιμος να πεθάνω, γκουσουμανάου = έτοιμος να βγει η ψυχή μου.

• Αη Κουμπουριάδ = άντε τσεκίδον (με κουμπούρι)

• Μέχρι νάρθ ού γουρμούζας[5], ξαφαγή ού αθρας[6]

• Τί μάς βρίσκει μι δέν του τροβάμι. = ποιά συμφορά μάς βρίσκει και δεν την υποφέρουμε (αντιμετωπίζουμε).

• Αγντιργίμουσι = ζαίξε

• περιδρομιάζου = τρώω τον περίδρομο = πάρα πολύ.

---

⑥ Άγρου = το άγουρο φρούτο (αγρουζάης = αυτός που τρώει άγουρα)

5 Γούρμου = ώριμο φρούτο (γκουρμουζάης = αυτός που τρώει ώριμα.

3 η Λούμ(η) = τα βρωμόνερα, λασπόνερα.

4 Ντασούλι = τύμπανο.

2 Χρίνα = Χάλια.

① Φλεσούρια (ή φλέσουρα) = ξηρά φύλλα δένδρων, λουλουδιών κ.λ.

ΥΒΡΕΙΣ :

. Να χαθείς (χάσου) απού δώ μαυκαρά (ή μαυκαρού)
Μάρα κι κακίδα = νά γίνεις μωρός κ μέ φεσλάμα
Τί είπες μούρε ;
Στούν αγύρεστου = νά πάς εκεί απ'όπου δέν μυρίζουν πίθες
. Νά γκαρίζ ου παγκάνδουπους (= νά μουγκρίζῃς νά μή βγαίνει
ψυχή = νά βγάζει κραυγές σάν ζώο και νά μήν βγαίνει ή ψυχή του

ΔΟΞΑΣΙΕΣ :

Παλιότερα ό κόσμος και ιδίως οι γιαγιάδες μας πίστευαν σε ωρίσμενα πράγματα.„ Του ξενάζανε αυτό οι παλιοί„ δηλαδή πίστευαν σε κάτι που„ δέν έπρεπε να γίνει ή δέν έπρεπε νά κάνομε γιατί νά μήν μάς συμβεί κάτι κακό. Οι φράσεις των περιείχαν κάτι τό„ απαγορευτικό„ π.χ. λέγανε·

1/ Τετάρτη και Παρασκευή τά νύχια σου μήν κόψεις και Κυριακή νά μή λουστείς σάν θέλεις νά προκόψεις.„
Προφανώς υπαινίσσονται τήν συντελεστική στις ημέρες τής Μεγάλης Εβδομάδος Μ. Τετάρτη ή Μεγ. Παρασκευή κ τήν Κυριακή που είναι αφιερωμένη στόν Κύριο ή Θεό μας νά μήν εργαζόμαστε.

2/ Αύριο πρωταπριλιά (Πρόσεχε μή σού πούν γέματα.)

3/ Παιδιά, φάτε τό πρωϊνό σας νά μήν σάς„ κουμπώσει, ο κούκος ή ή τριγώνα (Μήν αποτύχετε τή χαρά τους πρωτού φάτε, είναι κακό.

4/ Τήν 1η τού Μάρτη μάς φορούσαν στό δεξί χέρι των τόν„ ΜΑΡΤΗ„ ένα νήμα (σάν δαχτυλίδι) βαμμένο από πολύχρωμες κλωστές. Αυτό θά μάς προστάτευε τήν υγεία μας, υποτίθεται κ 2/ θά μάς προστάτευε να μήν μάς μαυρίσει ο ήλιος

ΔΟΞΑΣΙΕΣ (συνέχεια).

• Τούς καρπούς τού έρωτα Κυριακές γιορτές οί παλιόσε-ροι τούς λέγανε „ΓΙΟΡΤΟΠΙΑΣΜΑΤΑ". Λόγω, προφανούς ενο-χής ώς πρός τό θρησκευτικό συναίσθημα, δέν έχω φάει μέ τόν φόβο τής τιμωρίας τού Θεού. Γιά τό λόγο αυτό απέφευγαν αυτές τίς ημέρες και πολύ καλά.

„Ο ΚΟΡΑΚΑΣ"

• Όταν ακούσεις μαυροκόρακες να κρώζουν, κάτι κα-κό θά συμβεί! Έτσι πίστευαν. (θάνατος)!

„Η ΚΟΥΚΟΥΒΑΓΙΑ"

. Αν χαλήσει „κουκουβάγια" σέ σπίτι αυτό πίστευαν ότι σήμαινε θάνατος γιά κάποιον στό σπίτι.

• ΟΜΟΠΛΑΤΗ:

Τρώγοντας και πίνοντας οι παλιότεροι μαζεύονταν στήν πλάκα τού γυφτού ή μαγειρεμένου κρέατος (αρνάκι-κατσικάκι κ.λ.) κάποιος αναλάμβανε να αποκωδικοποιήσει (να διαβάσει) τά „σημεία" τής πλά-κας. Αν ή ερμηνεία δέν ήταν καλή ο οινοσκόπος πάνω κούναγε τό κεφάλι και συνοφρύωνε. Αυτό ή-ταν σημάδι ότι κάτι κακό επρόκειτο να συμβεί σ' αυτόν που έριχνε τήν πλάκα.

• Ο ΣΚΥΛΟΣ.

Όταν ο σκύλος ουρλιάζει και βγάζει ήχους μου-ρούς, όχι συνήθεις (σάν τά κλαίει), τότε πρόλεγαν κάποιο θάνατικό στό σπίτι, στόν περίγυρο, στή γειτο-νιά.

(*) μακρόσυρτους, λυπητερούς.

ΥΒΡΕΙΣ - ΑΠΑΞΙΩΤΙΚΕΣ ΦΡΑΣΕΙΣ. - ΑΠΕΙΛΕΣ.

- Στούν αγύριστου = στόν αγύριστο = στόν δρόμο χωρίς επιστροφή.
- Α' ρέ φιόγκο[1]
- Αη ρέ μπεκάρ = αη βρέ μοσχάρι.
- Αυτό τον (αο) εγκαδημένου
- Α' ρέ ξύφλουδα = ξεφλουδισμένε από ...
- Α' ρέ σπαναμιάρ[2]
- Σάν τα χμαίρια στού ΠΑΛΙΟΥΡΙΑ.
- Ού τυφλουπόντκας.
- Είδεί μιά ούχιά ίσυ! = είσαι μιά οχιά εσύ!
- Α' ρέ μούπριέ
- Στραβούμαρα! - Κσαμαρα!
- Ξύζιλα.
- Κούπρόσκυλου
- Α' ρέ κσό (κουσό).
- Πανούκλα - Σπασίκλα.
- Κουρνιαχτός[3] ντέ, = σιώνη ντε (νε γίνεις)
- Α' ρέ μουσκσό = α ρέ μουγκό-μουσό, πουμρό ...,
- Μουμού = σιωσάρι,
- Καημιά νά σ' γίνει αυτό του ζαί. Αρκένεος.
- Ού μουρόχαυλους = ο μωρός (χαζός) ο μή δυνάμενος νά εκφραστεί σρωίως.
- Αη μάρέ κι' εύ.
- Τί καημιάς[4] ζίν' ουλός!
- Α' ρέ απόρρμα[5]
- Α' ρέ σουράβλι = βλογέρα.
- Μωρέ ηλγούρα = προσωποποιημένη πείνα
- Θά ζάς καμμιά μπουζηά = μπουνιά στά μάτια.
- Τού αίμα νά σοι κόψ.

---

(5) Απόρρμα = απορριμα = νεογνό (έμβρυο) εκτοβολής.

4 Καημιάς = ο ελεεινός, ο πάντα δυμωρένος, μέσωτινό σχέμα.

1. Φιόγκος = κόμπος, δέσιμο κορδέλας
2. Σπαναμιάρης = Αυτός που έχει κηλίδες στό δέρμα του.
3. Κουρνιαχτός = η σιώνη που σηκώνει ο αέρας.

50.

ΥΒΡΕΙΣ - ΑΠΑΞΙΩΤΙΚΕΣ ΦΡΑΣΕΙΣ - ΑΠΕΙΛΕΣ.

Αν σου αδράγω μια στα μούτρα, θα δεις τον ουρανο σφουγγάρι.

Του βάρηξε η τρέλα στο κεφάλι = τον βάρεσε η τρέλα στο κεφάλι, του ήλθε έδωσε.

- Κάτσε χρόνια να μη σε στεμματίσω = ... για να μη σε χαντήσω με στούμπο (1)
- Κρούσα πούλι. Τα στήθους μ' έγινε σίντουκι (2) απ' τον κρύο.
- Έχει δω μούρη σκρόφα (3), θα σ' ξυμαλλιάσου.
- Βούριαζ' η γρούνα. (βουρλιάζει όταν βρίσκεται σε οίστρο.)
- Δυστραμιά ντε.
- Θα σ' φας κατιά καταπαμπά,
- Σκυλε κουλουβέ (4), κουλουβό φιδ.(ι)
- Θα σ' φας μανα(=κανένα) μπούμπο (5) στα μούτρα.
- Άμε δυκτίρ = άμε στο διάολο.

- Θα σε τσιαχταμπώσω (6) = θα σε χτυπήσω (ελαφρώς)
- Θ' αρπάξου καμια(=κομμιά) στρουπίνα (7) κι θα στα κανού τα παϊδια ισπούμα (σαγανάκι)
- Να σ' φάν τα σκυλιά κι τα όρνια. (ύβρις της νοικοκυράς προς τα δύστροπα ζώα της.)
- Να λυσάξ, να ρέξ (=να γίνεις ράκος), να πλουντάξ.
- Βούλους τον στομα 6.
- Κλείς του τσιακούλι (8) 6 = κλείσε το στόμα σου

---

(8) Τσιακούλι = η σιαγόνα (ανάτω)
(7) Στρουπίνα = κομμάτι σανιδιού (καδρονάκι (5x5) βασ. x3μ. μήκους) = κεφάλι καρφιού (ελαφρά) χωρίς να τον πονέσω.
(6) Τσιαχταμπώνω, κάνω μια χτυπώ κάποιον (σαν προειδοποίηση); = ξαφνιάζω.
(5) Μπούμπο ή μπουμπιά = καρπαζιά στο πρόσωπο.
(4) Κουλούβιος σκύλος = ο χωρίς ουρά.
(3) Σκρόφα = κακιά γυναίκα, άρρωστη, απερίσκεπτη.
(1) Στούμπος = στρογγυλή μικρή πέτρα.
2. Σίντουκι = ξύλινο κουτί (σαν μπαούλο) για αποθήκευση πραγμάτων),
3 Καπαπαμπά = καρπαζιά

ΥΒΡΕΙΣ:

- Νά χουλγρα καιή νά σὺ πιάσει,
- Αχρόνιαγο,
- Μόγρα καιὸ = αρρώστια καιή ...
- Οὶ μπάσταρδους.
- (ο) Οὶ αχρηστους, ο πείζιους, ου δαίζιους.
- Σὺ κουπρίς
- Ὸ χουλγριάρς, τοὺ χουλγριάρκου.
- Ὸ χαρλέπας ①
- Οὶ νικρουδιάζς. (για αδύναμους)
- Ὸ εξεμανίας (για χουλγρούς)
- (το) Τοὺ ακυλόγυκρου (για αδέκμους)
- Ου ζιδουνιάρς (= ου φαζούτς = ο χαρις δανσια)
- (τὸ) Τοὺ χειζίκι (για φτωχούς, αδύναμους)
- η βουβουρούδα ⑤ (για αδύναμες και πονεμένες, ταπεινές)
- η σουκουλίδα " " η έξυπνες.
- (τὸ) Τοὺ κέρατου, τοὺ βίρνικι.
- (ο) Ου πουστς ου χαμένους.
- (τὸ) Του τσιουγλάνι.
- Καλή αστραπή, νιὲ,
- Μπράβου θεϊ, συχαρίκιρια! (καποια κυρά είχε απλωμένα ρούχα και όταν άρχισε νά βρέχει, εξεπεμψε και συχαριστηριά της ... (αντί ύβρεως).
- Ου χτικιάρς = (ο έχων τὸ „χτικιό") = ζυμαδίωση (= αδένεια του αναπνευστικού.
- Νά ε'αστράγου μία στα μάτια, νά ιδείς τον ουρανό σφουγγάρι. (= Να σου δώσω μια μπουνιά στα μάτια να ιδείς τον ουρανό σαν το σφουγγάρι. ②

---

4 ρόκα = εργαλείο της νοικοκυράς. Πάνω της βάζει το μαλλί του προβάτου και το μετατρέπει σε νήμα γνέθοντάς το.

3. Αδράχτι = ξύλινο τετράκιο κίνμας (0,25 m) κ παχους έως 0,015 μ. εξαρτημα της ρόκας στο οποίο τυλίγει το νήμα όταν γνέθει το μαλλί η νοικοκυρά.

2. Σφουγγάρι = ξύλινο εξάρτημα ημισφαιρικό με τρύπα στη μέση που χρησιμοποιείτο μπροστά στο αδράχτι όταν έγνεθαν νήμα οι νοικοκυρές.

1. Ου Χαρλέπας = ο ασυνάρτητος, ο κρετινοκέφαλος (= αυτός που κρέμεται και ρουχα του)

5 Η σουκαλίδα = Πουλάκι μικρό τσιχλιδόμορφο μήκους 10-15 εκ.

ΥΒΡΕΙΣ:

- Αναθέμα τε κόκαλα τ' πατέρα τ'.
- Αη στούν(ο) κόρακα.
- Αη σήν(ε) μυχή τ' Θεού. (αντί ύβρεως)
- Είν' ένα μπεκάρ κι μηδό = Είναι ένας μοσχέρι και μιδό.
- Α' μαρή Βουστίνα①
- Α ρε χιλιώνα.
- Του σακατεμένου = ο σακάτης.
- Α ρε τσόγλι = η μουνάρα του γήπου (αμείλικτη παλιαμπέλη)
- Τι γε ρε χαμένου.
- Τι γες ρε φιόγκου.
- Να σκάσεις κι να πραγαίξ.
- Ρε σύσε. Γίνε άμπορος απού δω. = (φύγε απ' εδώ, εξαφανίσου).

ΧΑΡΙΕΝΤΙΣΜΑΤΑ -

- Απού δω του έτσιρου ήμιου
- Απού δω του στιφάνι μι
- Απου δω η ΓΚΕΡΤΣΑ ΓΚΑΡΜΠΑ

- η γρούνα = η γουρούνα
- η κουρούνα = δηλ. κόρακας.

① Βουστίνα = παραπροϊόν του γιαουρτιού (= η φρέσκια μαλακή μυζήθρα). Εδώ χρησιμοποιείται η λέξη για να πληρο-φορήσει μια μαλακή, τρυφερή γυναίκα. (σαν ύβρις).

ή ΚΛΩΤΣΑ

ΚΑΤΑΡΕΣ :

- Ταμπλάς νά σέ βαρέσ. (= εγκεφαλικό !)
- Στάχτ ντέ κι κουρνιαχτός.
- Αστραμιά κακή ντέ = αρρώστια μακιά ντέ.
- Νά, ηρμάδ[1] μαμά, ντέ = ναι, νά γίνεις ρημάδι ντέ (= έρμο (έρημο), χωρίς αρσενικό).
- Αν είν' Θιός, απ' τούν Θιό νά τόβρ. διδημή . . . = Αν υπάρχει Θεός, νά (βρει) τό μαμά απ' τόν Θεό. Αλλοιώς . . . . (έχει κ συνέχεια δτ πράμα.)
- Απ στού τσιόλι νά σύ φέρνει = μαμάρι νά σέ φέρουν στό τσιόλι (στήν κουβέρτα). Εννοούν άρρωστο ή πεθαμένο.
- Απ νά σύ φέρνε τούμπανο = νά σέ φέρουν πρηγμένο σάν τό τύμπανο (τεζαρισμένο, τεντωμένο).
- Τούν αρκέντου[3] νά φάς = (τό δημήτριο (πικρό φαγητό) νά φάς). Καλάρα είναι ζώα πού ορμάνε πάνω μας όταν τούς δίνουμε φαγητό (ζαΐρε[2])
- Χθές ήρα μακιά ντέ.
- Φτιρούϊζι η καρδιά μ = φτεράγιασε η καρδιά μου.
- Ανατάμια σε και μόκαλα τ' πατέρα τ.
- Νά λαμπαδιάσεις ντέ = νά πάρεις φωτιά, νά καείς
- Νά γκαρίς[4], νά μουγκρίς σάν . . (ζώο).
- Νά . . . Νά . . . . (μουντζες[5])
- Τού αίμα νά σύ κόψει = νά χαλάσει (= νά μόψει) τό αίμα σου.

---

5 Μούντζα = κακή χειρονομία εναντίον μαίποιον με ανοιχτό δεξί παλάμη μέσ μπρός στο (το) πρόσωπο

(3) Αρκέντος = αρκαντζίζ(ι) = αρκεντολός = πικρή τροφή σάν δημήτριο

(1) Ηρμαδ = Ερμαδιακό = έρημο, χωρίς αρσενικό

2 (το) Ζαΐρε = τροφή ζώου (μωρίς το τριφύλλι, ό σανός) ή γενικότερα ή τροφή ζώων

(4) Γκαρίζει ό γάιδαρος.

Απειλές:

- Θά σ' ανοίξω μία (γροθιά) στή μούρη. = Θά σού δώσω μία γροθιά στό πρόσωπο.
- Θά σ' αλείψω νιά γροθιά στή μάπα
- Θά σ' αφρίσω ένα χαστούκι (1) στή μάπα = Θά σέ κτυπήσω ένα χαστούκι στή μάπα, νά δείς τά ουρανό φρουντί! (2)
- Θά σ' δώσω ένα στό πιάσου.
- Θά σ' φάω τό λαρύγγι ...

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΗ:

Σέ όλες τίς φράσεις αυτές ή απειλή αρχίζει μέ τό „θά" + κάποια ενέργεια πού ακολουθεί.

(1) Χαστούκι = κτύπημα στό πρόσωπο κάποιου μέ τήν παλάμη μας.

(2) Φρουτί = ξύλινο τραπέζι, ημι-φραγκοειδές (σάν τό μισό βερνίκι, με τρύπα στή μέση. Μπαίνει στήν αμφιγωνία ανάμεσα στό σαγόνι και τόν ώμο για νά φρενάρει τό αδράχτι τή ώρα πού γνέθει

ΕΥΧΕΣ.

1. Του Αραβώνα:

- Αϊντε, να ζήσετε κι καλά στέφανα μέ τον καλό.
- Να ζήσει σαν τα γυφτόπουλα[1]
- Κι εσύ μια σας κοπρίτσια, με ένα καλό γιο δίπλα γέρο.
- Κι εύ ρε ζ χρόν με ένα καλό κορίτσι, διπλός.

ΙΙ/ ΕΥΧΕΣ ΤΟΥ ΓΑΜΟΥ

- Η ώρα η καλή. Να ζήσετε γλυκοχιονάτοι.
- Να ζήσετε να γεράσετε.
- Η ώρα η καλή. Να ζήσει κι καλός ανηφόρι-νός.
- Να ζήσει να γεράσει.
  κι μπουμπούκα να χορτάσει. (αστείρευτος)

---

1. Βνά = για βουνά

ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΕΥΧΕΣ:

- Αϊνι γεια σας κι να είστε καλά.
- Χρόνια πολλά. Κι ετ' χρόν να μας και ξανανπείτε κι καλοί μαζί. (για "καλά" ευχές και πεθιά).
- Καλή πρόοδον παιδιά. Κι' ετ' αντίχρονα.
- Αϊνι πρακτικοί κι ειδυρένιος (ευχή σε ασθενή)
- Καλά μπρικέζια (ευχή σε γιατρό για καλή διάγνωση)
- Αϊνι μυρεχαπά και κρασοϊά. »
- Καλή σοδειά.
- „Χρόνια πολλά. Να χαίρεσε τη γιουρτή σ'.
- " " " και πιδιά σ', τοϊν άντρα σ'.

ΚΑΤΑΡΕΣ: (βαρειά λόγια που λέγονταν πάνω στο θυμό μας)

- Νά, να μη σώνης (σώσης). Να μη σ' ειρη αλλούς χρόνους
- Νά, να χυσάς.
- Νά, πανάς
- Νά χαρίς ⊛
- Νά, να βγάλης και μαύρι (σημ.)
- Τη σαμαή να βγάλεις (= ασθένεια του αναπνευστικού και ζώα (άλογα, γαϊδούρους, μουλάρια) ①
- Του αίματος του κακό να χάνεις. Την έλεγε η Ευδ. Παπαζώη
- Άμα ην θεός κι παναΐα, να ρέπς, να χ... κ.λ.
  (Την έλεγε πολύ η Θεοφανώ η Γιαννούς Ανδριτσοπούλου
- (*) „Του κακού του μόδερμα (= μόλυνση) ⇒ εννοούσαν τον καρκίνο
  (βρυσιά και ζώα
- Να χυσάς .... κι' εσύ κι' η φαμιλιούλα σ.

⊛ είπω χαρίζει ο γάιδαρος (όταν είναι αρρωστος με βήχα)
Χαρίζω = βήχω δυνατά (επιτατικά)
① Την έλεγε η μητέρα μου εδώ „Χαιδούρα" (= χαϊδούρα) στη „Ρούμελη"

ΠΑΡΑΠΟΙΗΣΗ ΛΕΞΕΩΝ – ΦΡΑΣΕΩΝ.

Στις τοπικές διαλέκτους όλων των περιοχών της πατρίδας μας αλλά και ε' άλλες χώρες, παραμορφώνεται ιδιομορφίες, αποψιλώσεις, παραποιήσεις, στρεβλώσεις της επίσημης γλώσσας. Αυτές φέρνουν πολλά φορές σε καταστάσεις μια να αποφύγουμε τον όρο „κακοποίηση".

Το φαινόμενο αυτό είναι κοινωνικό, ιδιοσυγκρασιακό. Το πώς διαμορφώνεται μια διάλεκτος είναι θέμα που εξαρτάται από πολλούς παράγοντες όπως: Από

- Την κοινωνική δομή, (ομοιομορφία, ομοιογένεια, καταγωγή των μελών του πληθυσμού, σε ποσοστό των μελών της Π.Χ.
- Κοινωνία απομονωμένη από πληθυσμούς διαφόρων περιοχών της πατρίδας ή από διάφορα καταλύματα, όπου ο καθένας καταβάλλει προσπάθεια να διατηρήσει την ιδιαιτερότητα του καταλύματος.
- Το πολιτισμικό, μορφωτικό επίπεδο της τοπικής κοινωνίας που είναι σε συνάρτηση με άλλους επιμέρους παράγοντες όπως:
  - Την παρεχόμενη παιδεία ή μόρφωση από το επίσημο Κράτος
  - Από τις πολιτισμικές καταβολές (ρίζες) δηλ και την ιστορία της.
  - Από επιδράσεις που δέχθηκε από γειτνιάζουσες κοινωνικές ομάδες.
  - Από την επαγγελματική, οικονομική κατάσταση. Πληθυσμοί που έχουν την οικονομική ευχέρεια έχουν ανεβασμένο πολιτισμικό, μορφωτικό επίπεδο, παιδεία ή συνεπώς γνώση καλλίτερη της επίσημης[1] εθνικής γλώσσας, των κανόνων και τύπων αυτής
- Από τις επαγγελματικές δραστηριότητες των μελών της π.χ. εάν τα μέλη της είχαν μόρφωση και παιδεία θα γνωρίζουν και θα διαχειρίζονται σωστά τους κανόνες, τους τύπους, την γραφή και γενικά την επίσημη γλώσσα. Αν όχι φυσικό είναι να παρουσιάζει διαστρεβλώσεις μορφής γύρω από μία κεντρική δομή (πρότυπο) όπως π.χ από μια κοινωνία αποκεντρωμένη αγροτική, δίοδη σε τόπους

---

1. Επίσημη εθνική γλώσσα δεν να θεωρηθεί αυτή που διαμορφώθηκε μέσα στο χρόνο από την κοινωνία, αποκρυσταλλώθηκε ή μορφοποιήθηκε, απέκτησε μορφή με τύπους ή κανόνες, και ορίζεται σε επίπεδο εθνικό.

ούτε το χρήμα περίσσευε ούτε ο χρόνος για την αυτοδύναμη εφαρμογή των γλωσσικών τύπων.

Ο άνδρωπος του χωριού είναι πολυάσχολος, δεμένος με τη φύση. Συνδιαλέγεται με την πραμάτεια του, μονολογεί πάνω στα προβλήματα της εργασίας του ή συνομιλεί με τους ομοχωρίους του με τα αυτά προβλήματα για τα αυτά αντικείμενα. Οι γονείς μου και οι προγονοί μου δεν είχαν την τύχη να τελειώσουν ούτε το δημοτικό σχολείο κι να βγουν έξω στη στοιχειώδους παιδείας. Οι πιο πολλοί εγκαταλείπαν το σχολείο για να πάρουν μέρος στην οικογενειακή συμμετοχή (προσφορά εργασίας = = εργατικά χέρια.

Να μην ξεχνάμε επίσης τις συμφορές του 20ου αιώνα, τους πολέμους, τις δύσκολες περιόδους που δεν άφηναν περιθώρια παιδείας. Συνεπώς να μην ζητάμε πολλά από αυτούς.

Σήμερα όμως μετά τον Β' παγκόσμιο πόλεμο οι τοπικές κοινωνίες οργανώθηκαν καλύτερα με την όση φροντίδα περίσσεψε από το κράτος. Η παιδεία εμπνεύστηκε σε όλα τα επίπεδά της και νέοι της περιόδου αυτής είναι σήμερα έχουν την ευχέρεια σπουδής η παιδείας και συνεπώς έχουν το προνόμιο να ομιλούν καλύτερα, ακριβέστερα την ελληνική γλώσσα. Εμείς οι παλαιότεροι ζήλεμε αυτή την ιδιαίτερα διάλεκτο, τη μιμήσαμε και μπορούμε να σας την παρουσιάσουμε. Όμως όλοι σήμερα-πολύ και οι σημερινοί νέοι του χωριού έχουν τα σωστότερα την τοπικής μας διαλέκτου. Ο πόνος της φθάνει ακόμη και τους σημερινούς νέους.

Από αυτούς τους νέους έχουμε την δική σας αίτηση όπως:

1/ Να ομιλούν καλά την ελληνική γλώσσα την πιο παλιά γλώσσα του κόσμου πάνω στην οποία βασίστηκε η οργανώθηκε η επιστήμη η

2/ Να μην περιφρονήσουν τη γλώσσα του χωριού μας με τις ιδιαιτερότητές της. Η γλώσσα αυτή αξίζει να συνεχιστεί, να μείνει στην καταγραφή μας. Είναι πάρα πολλές οι ιδιωματικές φράσεις μας (ιδιωματισμοί), και εκφράσεις γόνιμες (παροιμιώδεις, υπερβολές

κ.λ. και πλούτος στο λεξιλόγιό μας.
Αξίζει να ασχοληθούμε μαζί αυτό και να αναζητήσουμε τις ρίζες των λέξεών μας (ετυμολογία, ιστορία της λέξης, διαφοροποίησή της μέσα στο χρόνο)

Θα παρουσιάσουμε κάποια (μερικά) παραδείγματα των μεταμορφώσεων που υπέστησαν οι λέξεις της καθομιλουμένης από τη δεκαετία του 1990-2000 μ.χ διότι από εκεί φθάνει νομίζω ευκρινώς ο απόηχος της παλαιάς «τοπικής μας γλώσσας».

Να σημειώσουμε επί πλέον ότι:

α/ Η ομιλούμενη γλώσσα σαφέστατα διαφέρει μεταξύ του χωριού και της πόλης. Στη γλώσσα της πόλης οι λέξεις προφέρονται καθαρά και ολόκληρες, ο τύπος της λέξης παραμένει ολόκληρος (όλες οι συλλαβές, όλα τα γράμματα). Ενώ στη γλώσσα του χωριού μας πολλές λέξεις συμπτύσσονται, συντομεύονται περικόπτονται, συνενώνονται, αφομοιώνονται κ.λ...
Η όλα αυτά χάριν συντομίας ή χάριν ευφωνίας έτσι βγαίνουν τύποι λέξεων νέας μορφής.

β/ Η ομιλούμενη γλώσσα είναι στην πόλη είναι στο χωριό, καθώς διαφέρει από τον γραπτό λόγο (π.χ η γλώσσα του βιβλίου, της εφημερίδας, και τύπου (εφημερίδων - περιοδικού τύπου) παρουσιάζεται πιο ολοκληρωμένη, καθαρή, νομοτελή, τηρούσα τους γραμματικούς, συντακτικούς κανόνες.

ΣΥΝΟΠΤΙΚΑ

Θα αναφερθώ σε ορισμένες παραμορφώσεις μου από τις οποίες προκύπτει η αλλοίωση της σύγχρονης γλώσσας ή παραποίηση της αλλά και η δημιουργία νέου λεκτικού πλούτου, λέξεις νέας μορφής που προέρχονται από την ενοποίηση δύο συνεχόμενων λέξεων σε μία, από την σύνθεση λέξεων με την παράλειψη συλλαβών, διφθόγγων, γραμμάτων, συμφώνων ή ξεχωριστά και αυτό χάριν συντομίας και ευφωνίας στην προφορά τους.

Σ' αυτό συμβάλλουν και άλλοι παράγοντες, γραμματολογικοί κανόνες χρησιμοποιούμενοι κατά κόρον όχι πάντα π.χ. η έκθλιψη, η αποβολή, αντικατάσταση γραμμάτων, η προσθήκη γραμμάτων κ.λ.

Π.Χ.

1. Την καταλήξη των ρημάτων της ενεργητικής φωνής[1] του α' προσώπου (ω) την τροποποιούν σε (ου)

λ.χ. εγώ τρέχω ⟶ εμείς τρέχ-ουμε

[1] της οριστικής εγκλίσεως.

60.

1/ Αντί τού · βήκω επάνω ⇒ λέμε „βήκ-ου απάν.

2/ Η καταήξη ρημάτων ενεργητικής φωνής στην οριστική τού Αορίστου χρόνου στο (α) ενικό πρόσωπο από (ε) μεταβάλλεται σε (η), ομοίως και στο (α) και (ε) πληθυντικού.

π.χ.	αυτός φτερνίστηκε	→	αυτός φτερνίσθη.
	αυτή ντράπ-ηκε	→	αυτή ντράπ-κ-η.
	εσύ ντράπηκες	→	εσύ ντραπ-κ-ης
	εσύ φώναξες	→	εσύ φώναξ-ης
	εμείς φωνάξαμε	→	εμείς φωνάξ-αμε-η-
	εσείς φωνάξατ-ε	→	εσείς φωνάξ-ατ-η.

Επίσης η καταήξη -αν(ε) στο γ' πληθυντικό πρόσωπο τού Αορίστου χάνει το (ε) και μένει το -αν-

π.χ. Αυτοί φωνάξ-αν-ε → αυτοί φωνάξαν.
Τα χιόνια χιώσανε → τα χιόνια χιώ-σαν.

3/ Τον σύνδεσμο και τον αποδίδουν ως „κι"
π.χ. και αυτό και εκείνο ⇒ κι'αυτού κι κείνου.
Μεταβάλλει τις παραφορτώσεις η αλλοιώσεις των λέξεων. Είναι συνολικά (5) όσες οι υπογραμμίσεις ήτοι:

1/ Αντί του και ⇒ κι
2/ » » ⇒ κι
3/ Αντί το (ο) της καταλήξεως αυτό, εκείν-ο- ⇒ το (ο) αντικαταστάθηκε με (ου) → αυτού, κείνου
4/ »
5/ Στην δοτική ανωνυμία
αντί „εκείνο → λένε „κείνου
δηλ. παραλείφθηκε το (ε).

4/ Σε προστακτικές ρημάτων ενεστώτα χρόνου παραλείπουν την κατάληξη π.χ

① βηκώσου επάνω → βήκου απάν.

Μεταβάλλει τις (3) μεταβολές ήτοι η κατάληξη -ώσου γίνεται → ήκου 2/ στο τονικό επίρρημα „επάνω"
α/ το (ε) αντικ/κε με (α) κ
β/ Παραλείφθηκε η κατάληξη του (ω).

② κουμπώσου → κουμπώς. Εδώ παρέλειψαν την κατάληξη (ου)-

5/ Το άρθρο (ο) για το αρσενικό το κατάλαβες σε (ου).
ο άνθρωπος → ου ανθρώπους

6/

6/ Τά άρθρα „τούς, γιά τό αρσενικό γένος εώ γ' πληθυντικό πρόσωπο κ „τίς, γιά τό θηλυκό γένος ⇒ μετατρέπονται σέ „τις,

π.χ. Αντί „τίς ημέρες αυτές„ γένε → τις μέρις αυτές
Αντί „τούς μήνες ... γένε → τις μήνες ...

7./ Τό (ω)/(ο) συνήθως πά αντικαθιστούν μέ τό „ου,
Αντί „ο Γιώργος„ γένε· ου Γιώργους

8/ Ομοίως τό (ο) αντικαθίστανε μέ τό (ου).

9/ Τό (αι) τό >> μέ (ε)
π.χ. τό παιδί → του πιδί.

10. Αποκόπτουν από τίς λέξεις γράμματα κι παραλείπουν συλλαβές. π.χ. αντί του ορθού „ημέρα, γένε „μέρα,
>> >> „Ημισάριο„ >> „μισάριο
>> >> „Μουλάρι„ >> „μπλαρ, ①
>> >> Μου κόπηκε η ανάσα → >> → Μ ιόπκει ....
>> >> ζ¹ερ²ν³ίζ³τηκε → >> ζιρνιζ-κει. ②

11. Το άρθρο (το) του ουδετέρου γένους το αποδίδουν ως „του„
π.χ. αντί του ορθού:
(Τό) παιδί → γένε → του πιδί
(το) ζερί → >> του ζερί.

12. Το (ε) της καταλήξης ρημάτων ενεργητικής φωνής στό γ' πρόσωπο της οριστικής στον Αόριστο(χρόνο) μετατρέπεται σέ ηχηρό (ι) ή(ει) π.χ αστρα-γε → γένε „άστραγ-ει
βρόντιξε → >> „βρόντιξ-ει

13. Παράλειψη της ποσοτικής αύξησης (ε) της οριστικής του χρόνου „Αορίστου π.χ.
αντί του ορθού: „σου(έ)γραγε → γένε → σού γραγε
σε έγαγε → >> σε 'γαγε

ή γένε δύο μακρών συνεχομένων συλλαβών 'εχομε παράλειψη του φωνήεντος της 1ης γένε κ αή δεύτερη μπαίνει μία αποστροφος (σ' ε) → σού έγραγε → σ' έγραγε.
σού έγαγε → σ' έγαγε.

2/α/ Στό (ε) της 1ης συλλαβής έγινε (ι). β/ Στό (ε) της καταλήξης έγινε (ει)
γ/ Στην 3η συλλαβή έγιναν τριών της συλλαβής τό (τη) κ διαμορφώθηκε τό (ζ)

① στή λέξη αυτή 1/ παραλείφθηκε τό (ου) της 1ης συλλαβής
2/ >> τό (η) της καταλήξης
3/ στή θέση του αποκομμένου (ου) έγινε προσθήκη ενός (π) έτσι ώστε έχουμε τρία συνεχόμενα σύμφωνα - μπλ - κ σύμφωνη των (3) συλλαβών σε μία —

"Όταν μια φράση ερμηνεύομενη "κατά λέξιν" ενοχλεῖ, δέν αποδίδει νόημα, ἤ όταν "άλλα λέγει και άλλα εννοεῖ" όπως επί τοῦ σχήματος λόγου "μεταφορά",
τότε ομιλοῦμε περί "ΙΔΙΟΜΑΤΙΚΗΣ ΕΚΦΡΑΣΕΩΣ" ἤ "ΙΔΙΟΜΑΤΙΣΜΟΥ"
Ιδιωματισμοί παραμυθούνται σέ όλες τις γλῶσσες.—

π.χ.! "Αντός πωλοῦσε φύκια γιά μεταξωτές κορδέλλες,

2. Δε κάνει (οὔτε / ούτε) δέλτα, ἴσια (κάτσε στ' αὐγά σ.)
(= μήν κάνεις τίποτε.)

3. "Άλλα τά μαῦρα τά πέρδικας κι' άλλα κουκουβάγιας"
Στή φράση αὐτή άλλα λέγονται και άλλα εννοοῦνται. Πρόκειται γιά έννοιες αλληγορικῆς. Είναι μία ιδιωματική έκφραση (σχήμα λόγου: μεταφορά).

4. Τοῦ μωαλό τ δέν κρέβεται ζυρά κουκιά.
= δέν δυμᾶται τίποτε.

5. "Τοῦ μωαλό σ κι μιά ζίρα"

6. "Μοι κουβάλησες τσάμπα ἐδῶ = Μέ ἔφερες χωρίς λόγο εδώ.

7. "Πίσω ἔχει ἡ αχλάδα τήν ουρά"
Έννοια μεταφορική (δυναδή ὁ στό τέλος θά δοῦμε τό αποτέλεσμα – τήν κατάληξη.

ΠΑΡΑΠΟΙΗΣΗ ΟΝΟΜΑΤΩΝ:

ΓΑΡΥΦΑΛΛΙΑ ⇝ ΓΑΡΕΦΟΥ
ΣΠΥΡΙΔΟΥΛΑ ⇝ ΣΠΥΡΔΟΥΛΑ
ΑΘΗΝΑ ⇝ ΑΘΗΝΙΑ
ΕΥΜΟΡΦΙΑ ⇝ ΜΟΡΦΟΥ
ΒΑΣΙΛΙΚΗ ⇝ ΒΑΣΙΛΟΥ,
ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΗΣ ⇝ ΜΙΣΤΟΥΛΑΣ
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ → ΑΛΕΞ
ΠΑΝΑΓΙΩΤΑ ⇝ ΠΑΝΑΓΙΟΥ. ή ΠΑΝΑΓΙΟΥ.
ΙΩΑΝΝΑ ⇝ ΓΙΑΝΝΟΥΛΑ.
ΓΙΑΝΝΙΤΣΑ
ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΣ ⇝ ΚΣΤΟΔΟΥΛΟΥΣ.
ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ ⇝ Χαραλάμπης
ΜΠΑΜΠΗΣ.
ΜΑΡΙΑ ⇝ ΜΑΡΓΙΟΥΛΑ
ΜΑΡΙΓΩ - ΜΑΡΟΥ
ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ⇝ ΜΗΤΡΟΣ
ή ΜΗΤΣΟΣ.
ΘΑΝΑΣΗΣ → ΘΑΝΑΗΣ.

Β. **ΠΡΟΣΦΩΝΗΣΕΙΣ ΓΥΝΑΙΚΩΝ με βάση τα ονόματα των ανδρών (των συζύγων)**

Π.Χ

ΟΝΟΜΑ ΤΟΥ ΣΥΖΥΓΟΥ	ΠΡΟΣΦΩΝΗΣΗ ΓΥΝΑΙΚΑΣ
ΓΙΑΝΝΗΣ	→ Η ΓΙΑΝΝΕΝΑ
ΚΩΣΤΑΣ	→ Η ΚΩΣΤΕΝΑ
ΑΝΤΩΝΗΣ	→ Η ΑΝΤΩΝΕΝΑ
ΝΙΚΟΣ	→ Η ΝΙΚΑΙΝΑ
ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ	→ Η ΠΑΝΑΙΩΤΕΝΑ
ΜΙΧΑΛΗΣ	→ Η ΜΙΧΑΛΑΙΝΑ.
ΑΛΕΞΗΣ	→ Η ΑΛΕΞΕΝΑ
ΧΡΗΣΤΟΣ	→ Η ΧΡΙΣΤΕΝΑ
ΓΙΩΡΓΟΣ	→ Η ΓΙΩΡΓΕΝΑ
ΠΑΝΤΕΛΗΣ	→ Η ΠΑΝΤΕΛΙΝΑ
ΜΑΝΩΛΗΣ	→ Η ΜΑΝΩΛΕΝΑ.
ΤΑΣΙΟΣ	→ Η ΤΑΣΕΝΑ
ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ Η ΜΗΤΡΟΣ Η ΜΗΤΣΟΣ	→ ΔΗΜΗΤΡΕΝΑ – ΜΗΤΡΑΚΕΝΑ ΜΗΤΡΕΝΑ – ΜΗΤΣΕΝΑ

κ.λ.π.

Γ. **ΠΡΟΣΦΩΝΗΣΕΙΣ ΓΥΝΑΙΚΩΝ με βάση το επάγγελμα του ανδρα (συζύγου)**

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ ΤΟΥ ΣΥΖΥΓΟΥ	⟹	ΠΡΟΣΦΩΝΗΣΗ ΤΗΣ ΣΥΖΥΓΟΥ
ΔΑΣΚΑΛΟΣ	→	ΔΑΣΚΑΛΑ
ΠΡΟΕΔΡΟΣ	→	ΠΡΟΕΔΡΙΝΑ
ΓΙΑΤΡΟΣ	→	ΓΙΑΤΡΙΝΑ
ΠΑΠΑΣ	→	ΠΑΠΑΔΙΑ
ΤΣΕΛΙΓΚΑΣ	→	ΤΣΕΛΙΓΚΙΝΑ
ΑΓΡΟΤΗΣ	→	ΑΓΡΟΤΙΣΑ
ΔΑΣΙΚΟΣ	→	ΔΑΣΙΚΙΝΑ
ΤΡΑΠΕΖΙΤΗΣ	→	ΤΡΑΠΕΖΙΤΙΣΑ

(κ.λ.π)

Βεβαίως δεν είναι όλες οι προσφωνήσεις αδιάβλητες ακριβείς και εύστοχοι

π.χ η σύζυγος ενός δασκάλου, δεν είναι δασ-κάλα

η/η σύζυγος ενός γιατρού, δεν είναι μαμά κ.λ.π (εκτός αν συμπέσει να είναι η ίδια γιατρός. Το επάγγελμα της.

III.

ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΑ ΑΓΡΟΤΙΚΟΥ ΣΠΙΤΙΟΥ :

ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΑ ΤΟΥ ΑΓΡΟΤΙΚΟΥ ΣΠΙΤΙΟΥ
– ΣΚΕΥΗ – ΕΡΓΑΛΕΙΑ ΤΗΣ ΝΟΙΚΟΚΥΡΑΣ

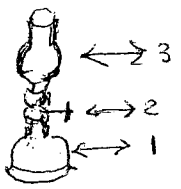
ΣΤΟ ΤΖΑΚΙ:

- **ΛΑΜΑΡΙΝΑ** (με χωνιά ορθή) Καίμπτει τη μιδή, παραδιά,[1] πάνω σ' αυτή ανάβομε τη ζωντιά. Ζυμώνεται και ξύδι και τη σταχτή.

(ή) **ΜΑΣΙΑ** : ≈ σιδηρένιο ανικείμενο (σα ζωάρι σε μικρογραφία) - Το μπροστινό της μέρος πεπλατυσμένο,(*) διαστάσεων (8 x 10) εκατ. με τρύπα (μαύρη) περί τους (30) πόντους. Μ' αυτή ταπεινοποιούμε τα ανεμένα ξύδι, τα καρβούνα, τη σταχτή.

(ή) **ΤΣΙΜΠΙΔΑ**: Σιδηρένιο ανικείμενο από χοντρή λάμαρα πάχους (1,5-2) χιλιοστών, πλάτους (2) εκ. κ μήκους περί τους (30) πόντους. Με αυτή πιάνουμε τα καρβούνα και διαβελούμε τη ζωντιά.

ΕΠΑΝΩ ΣΤΟ ΤΖΑΚΙ:

ΛΑΜΠΑ ΠΕΤΡΕΛΑΙΟΥ.

(1) Δοχείο γυάλινο με πετρέλαιο διαμέτρου (10) εκατ. κ ύψους (8) εκατ.
(2) Μηχανισμός ανύψωσης του φυτιού
(3) Γυαλί λάμπας

Το φυτίλι πλάτους (2) εκατ. 8-10 πόντους είναι βυθισμένο μέσα στο πετρέλαιο το οποίο σιγά-σιγά απορροφά. Ανοίγομε το φυτίλι, ρυθμίζομε την έντασή του και τη ζωντανεύουμε κάθε φορά κ βάζομε το καθαρό γυαλί.

Ο ΛΥΧΝΟΣ (ή ΛΥΧΝΑΡΙ)

Είναι ένα διάφορο από τζάμι. Έχει ένα μυτερό δοχείο που το γεμίζομε πετρέλαιο. Στην κορυφή επάνω προσαρμόζεται ένα μαλλινοπλεκτό κώνο (3) επίσης από ζέικα με μία οπή στο μέσον απ' όπου περνά ένα φυτίλι (2) που βυθίζεται στο πετρέλαιο και το απορροφά προς

(1) **παραδιά** = ο χώρος μέσα στον οποίο ανάβομε τη ζωντανή στο τζάκι (ή εστία), ή βάση του τζακιού. μέσα σ' αυτήν τοποθετούμε τη λαμαρίνα.
(2) **Φυτίλι** = ένα χοντρό νήμα, απορροφητικό (πάχους 7-8 χιλ/στά) ή ένα κουβάρι. Μήκος περί τα 10-15 εκατ.
(*) → και επίπεδο –
(3) → κυλινδρικό.

④ Ο ΓΗΚΟΣ = συναγμένα προϊκιά (κλέφτες, ωνιόνια, κινήματα κ.λ.π
1.68.

τά επάνω. Ανάβομε τό ζυτίγι μέ ένα σπίρτο πού έχομε ζώς.

• ΚΕΡΙΑ

Από λίγη εκκλησία ή από τό ΕΜΠΟΡΙΟ 1-2 μεριά πάν-τα έχει πρόχειρα ή νοικοκυρά για νά έχει ζώ σε έκ-τακτες περιστάσεις

ΦΑΚΟΙ

Επίσης 1-2 φακοί πάντα ήσαν πρόχειροι και σε χει--ρουργία μέ μεταχειρίες.

ΣΤΟ ΥΠΝΟΔΩΜΑΤΙΟ:

Η συνήθης επίπλωση και τό κομοδίνο μέ πράγματα χρήσιμα γιδίως στόν ύπνο π.χ ι μουτάκι μέ καραφάκες, τά φάρμακα πού ήσχοι παίρνομε, χαρτομάντηλα, ι βιβλίο, ένα ποτήρι νερό καί άλλα.

• Μιά ΝΤΟΛΑΠΑ μέ λαδόχαρτα πού ό Γάμος ④ μέ τά προικιά των
πορτρέτων

• ΣΤΟ ΧΩΛ:

Ένα τραπεζάκι μικρό, γυμνό για ένα σκεπασμένο μέ σκεπάσμα από χρέπια χαμηλούδια τής σχολής ή τής υπαιθ-ρου (χαμηλούδια).

Ένας μικροπινακάς ζωγραφικής μέ κάποιο τοπίο και ένας καλόγερος πού προσευχόταν τά παλιά, τών σημερινά τή μαγκούρα①

ΣΤΟ ΜΠΑΛΚΟΝΙ - ΣΤΟ ΧΑΓΙΑΤΙ - ή ΣΤΗ ΒΕΡΑΝΤΑ.

1-2 καρέκλες, ένα μικρό τραπεζάκι μέ μιά γλάστρα ή σκεπασμένο. Στό πλάι τά παπούτσια των μελών της οικογένειας. Κοί, σκαλωμένα στις μολώνες της βερά--ντας συρματόσχοινα μέ σκεπασμένα τά ρούχα της μπουγάδας.

ΣΤΑ ΣΚΑΛΟΠΑΤΙΑ κ ιδίως στά χαμηλά γλάστρες μέ λουλούδια

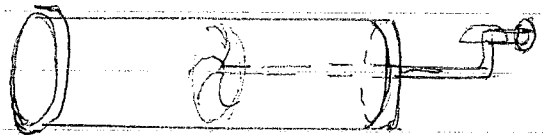
1. Μαγκούρες = τό μπασκούνι
2. Η ΓΚΛΙΤΣΑ ≃ (σάν μπασκούνι) πιό γυμνή, μέ γαβί διαμορφωμένη μέ τέχνη, ξυλόγλυπτη μέ νιτέρωχα μοτίβα διακοσμη-τικά
3. Η ΟΛΕΠΟΥΛΑ

ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΑ ΤΟΥ ΣΠΙΤΙΟΥ:

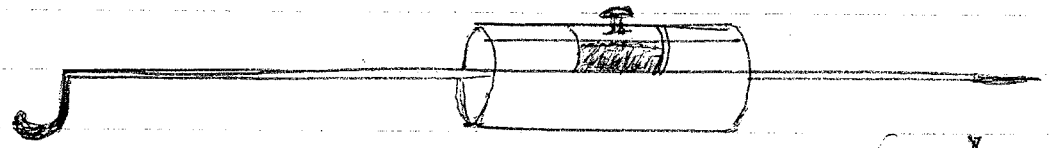
Ο μύλος του καφέ = σκεύος της κουζίνας. Μεταλλικό, κυλινδρικό μήκους 20-25 εκατοστά, διαμέτρου (7-8 εκατ.). Μέσα σ' αυτό ρίχνουμε τους κόκκους του καφέ και περιστρέφοντας ένα μοχλό (που μπαίνει μέσα στο ένα άκρο του) αλέθει τον καφέ σε σκόνη. Οι κόκκοι του καφέ πρέπει πρώτα να "καβουρδιστούν" με το καβουρδιστήρι στη φωτιά.

(το) Του καβουρδιστήρι (ι).

Φτιάχνουμε μια σούβλα (για παντοσούβλι) που στο μέσον της τρυπά ένα μεταλλικό, κυλινδρικό δοχείο που έχει μια μικρή πόρτα. Στην πόρτα αυτή (που σφαλίζει) βάζουμε μέσα τους κόκκους του καφέ και την κλείνουμε. Τη βάζουμε έπειτα στη φωτιά και περιστρέφουμε τη σούβλα για ώρα. Ο καφές ψήνεται, παίρνει χρώμα καφετί και μοσχοβολάει. Αυτό είναι το "καβούρδισμα".

Ο Μύλος (του καφέ)

Το καβουρδιστήρι

(τα) Του τσαγκαρόσουβλου ή τσαγκαροσούβλι

Μυτερό όργανο (μακρύ βελόνι σιδερού, σχεδόν ίσιο αλλά λίγο καμπύλο, χρησιμοποιούμενο από τους τσαγκάρηδες παραπλήσια για διάνοιξη οπών στις δερμάτινες σόλες με σκοπό να περνούν το βελόνι (για ραφή παπουτσιών). Στο πίσω του μέρος είχε λαβή ξύλινη.

Το τσαγκαροσούβλι

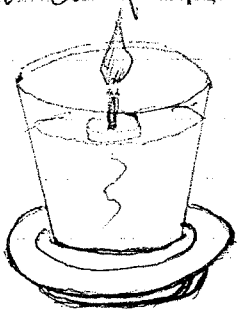
ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΑ :

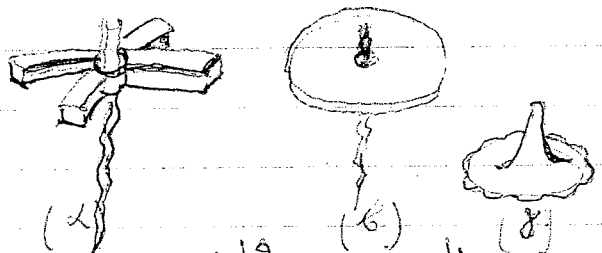
(Το) ΤΟΥ ΤΡΙΒΕΛΗ

Κάνει σαν τρυπάνι για άνοιγμα τρυπών σε ξύλο.

η ΠΑΝΑ : = εργαλείο της νοικοκυράς. Χρήσιμο στον ζουρνά παίζει το ημίσιμο του μήκους. Αποτελείται από ένα ξύλο (κυπαρίσι) μήκους περί τα (2)μ. ή πάχους (4-5) εκατοστά στην άκρη του οποίου έχει σταθερά προσθέσει ένα χοντρό πανί. Με αυτό αφού το βουτήξει σε έναν γκούβα με νερό παίρνει το πανί, καθαρίζει την εστία του ζαρνού καλά για μην μένουν υπολείματα που θα πολλήσουν στο καρβέλι.

η ΚΑΝΤΗΛΑ (ή ΚΑΝΤΗΛΙ) που κάνει μπροστά στα εικόνισματα του σπιτιού μας κυρίως και βράδυ. Είναι ένα ποτηράκι μισογεμάτο με νερό. Το συμπληρώναμε χειμώνες με λάδι. Το λάδι επιπλέει. Μέσα βάζαμε την καντηλήθρα με το φυτίλι. Το φυτίλι απορροφά το λάδι. Το ανάβαμε και καίει φανάρι

(α) (β) (γ)

καντηλήθρες (Αποφεύγω)

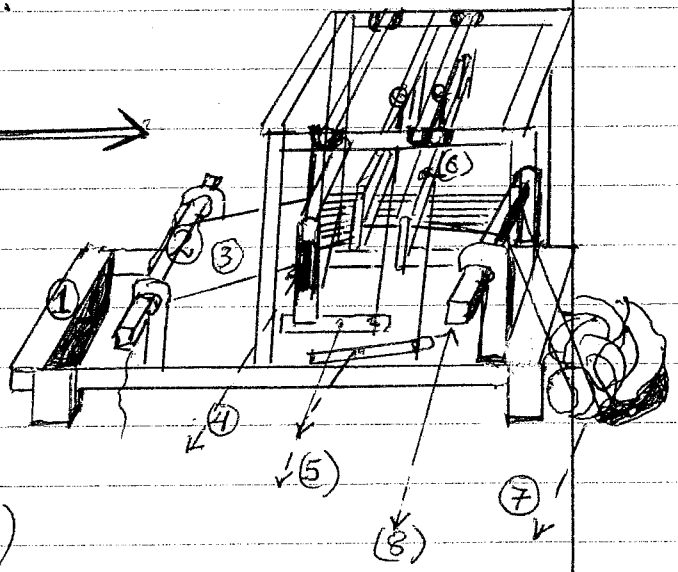
Η (γ) είναι καντηλήθρα από ένα άμανε (σφάκα) που υπάρχει σε αμμώδη και χαμηλά μέρη (στα "παλιούρια" ή στην "παληοτάραστα").

ΠΕΤΡΟΓΚΑΖ = δυσκολή για μαγείρεμα με 1, 2, 3 εστίες θερμαντήρες. Συνδέεται με δύσκολο με χάλαγη αερίου (Γιώργος)

Ο ΑΡΓΑΛΕΙΟΣ

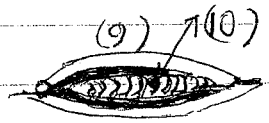
Για την νοικοκυρά του Χωριού μας ο αργαλειός ήταν πολύ συμπαθητικός. Τον ελεύθερο χρόνο της (απ' τις τόσες άλλες δουλειές) τον δίδεσκε, όχι για ξεκούραση, αλλά στον αργαλειό. Τον αργαλειό, τότε, ήξερε να δεν δουλεύει καθε γυναίκα του χωριού, απ' τη μαμά ως την εγγονή. Ήταν μεγάλο προσόν νοικοκυροσύνης.

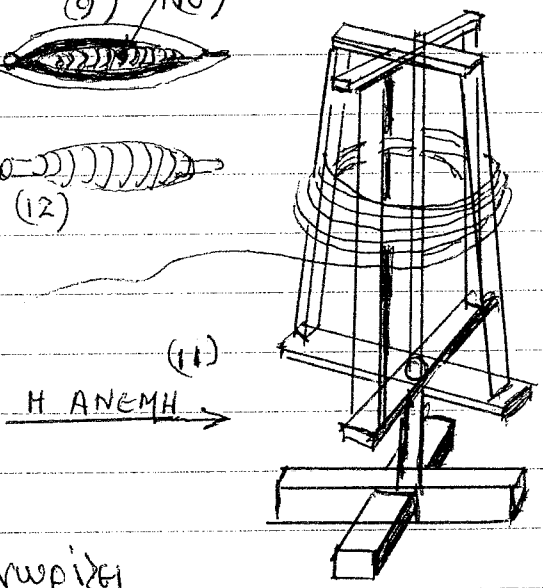
Την τέχνη την μάθαινε απ' την μάννα και την γιαγιά (μετά παράδοση).

Ενδείξεις.

1. Κάθισμα
2. Το „Αντί"
3. Υφάδι - (Ύφασμα)
4. Το χτένι
5. Πεδίλια
6. Τα Μυτάρια
7. Το „στημόνι" (Κλωστή χονδρή)
8. Το „Αντί"
9. Η βαΐτσα
10. Το καρούλι με το νήμα (υφάδι)
11. Η ΑΝΕΜΗ
12. Το μασούρι με την κλωστή.

Η υφάντρα έπρεπε να χωρίζει κομμά τα πάντα από το μασούρι και την σειρά ως το υφάδι, το στημόνι, το χτένι κ.τ.

ΤΑ ΜΠΑΟΥΛΑ:

Ήταν ξύλινα κιβώτια διαστάσεων (60 x 1,20 x 60 h.) εκατοστά από ΜΑΣΙΦ ΞΥΛΟ και είχαν εσωτερική επένδυση από χοντρό χαρτί έγχρωμο ή από χοντρή έγχρωμη ζόρα. Εξωτερικά επίσης είχαν επένδυση μεταλλική (από λεπτή γαλαρίνα βαμμένη).

Μέσα είχαν επίσης 1, 2 τεμάχια σε διάφορα ύψη έτσι ώστε να τοποθετούνται είδη και να βγαίνουν είδη από πρώτο μαζί διαφορετικά.

Εξωτερικά το μπαούλο είχε „λάμες" γύρω-γύρω για να είναι πιο στέρεο.

Είχε „ΚΑΠΑΚΙ" που έκλειστε στο μπαούλο αυτόματα και μπορούσε έφερε σύρτη ή δημεία για κλειδαριά.

Εκεί οι νοικοκυραίοι τοποθετούσαν:

- Την προίκα των κοριτσιών (σεντόνια, κουβέρτες κουζινικά κ.τ.
- Επίσημα ρούχα τους (αν δεν είχαν ντουλάπες)
- ΥΑΛΙΚΑ, σερβίτσια, ...
- Τυχόν κοσμήματα των κοριτσιών και άλλα προσωπικά των ειδών,
- Τα ΑΛΜΠΟΥΜ φωτογραφιών, ημερολόγια προσωπικά, τσάντες, πορτοφόλια κ.α.

Αυτήν και τα χρήματα εκεί τα κρυβανε μοναδες και οι γιαγιάδες για να μην τους τα κλέψουν ....

Τα μπαούλα χρόσταναν σαν υποδιαιρέσεις συνήθως για να μην είναι σε κοινή θέα και προκαλούν.

- Μπαούλα που ήταν χειροποίητα και με εξωτερικό διάκοσμο (ξυλογλυπτική) είναι „έργα τέχνης" π.χ „τα ΣΚΥΡΙΑΝΑ".

ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΑ ΤΟΥ ΑΓΡΟΤΙΚΟΥ ΣΠΙΤΙΟΥ

ΣΤΟ ΚΑΘΙΣΤΙΚΟ (ΣΑΛΟΝΙ)

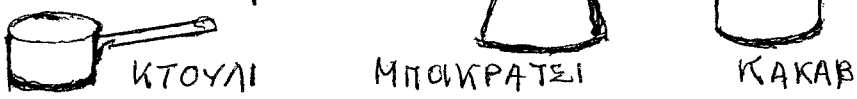
Ένας καναπές 2-3 θέσεων από ξύλο μασίφ και επάνω του τα κεντημένα ή πλεκτά μαξιλάρια. Ένα ξύλινο τραπέζι με 3-4 καρέκλες - ένα μπουφεδάκι ή μιά ντουλάπα με τα σερβίτσια και επίσημα - στους τοίχους ένας ζωγραφικός πίνακας και οι φωτογραφίες μας και κυρίως οι ζωγραφιές των προγόνων μας. Κάπου η σόμπα, ή στόφα για τη θέρμανση ή και μα παγκέρμα.

ΣΤΗΝ ΚΟΥΖΙΝΑ ΜΑΣ:

Ο συνήθης εξοπλισμός για τα μαγειρέματα (Κατσαρόλες, πιάτα πόμπια, κύπελα, μπουκάλια κρασιού (ή και άλλων πολύ π.χ. ούζου τσίπουρου, τζίν κ.τ. Κανάτες κρασιού, νερού, σουραύλια, τηγάνια, χρίστες (ξυρίστρες, μπρεμπιά, ξυλουπιά), μαχαιροπίρουνα, μπρίκια του καφέ, φυλτζάνια καφέ, τσαγιού, τσαγιέρα έχαφα για γάτσιμο μπριζόλας, σούβλες για μαγκούβι, μουρέτσι και άλλα. Επίσης πήλινες κατσαρόλες για βραδυά φαγητά στη στόφα. Ταψιά για ψαλτά και πίτες, γλυκά κ.α. Κτούλια* κ.τ.

Παλιότερα όλα τα σπίτια είχαν:

Το ΜΠΑΚΡΑΤΣΙ: Χάλκινη κατσαρόλα πλατιά στη βάση, στενή επάνω με χερούλι π.χ

- Το „ΚΑΚΑΒΙ" όμοιο χάλκινο στενός μαγειρέματος με καπάκι.
- ΚΑΝΑΤΑ νερού, κρασιού: Γυάλινη ή πλαστική με χερούλι.
- Την „ΝΤΑΜΖΙΑΝΑ" Γυάλινη μπουκάλα μεγάλη συνήθως πλεκτή απ' έξω με γούδα ή με νάυλον προστατευτικό περίβλημα, χωρητικότητας (1,5) (2,5) ή (5) κιλών. Σουμπάρα πλατιά όπως τη βλέπαν για κρασί, για λάδι κ.τ.

Την ντεμιζιάνα (ή ντεμιουζιάνα) την μπουκάλα μεγάλη κρασί σε γάμους, πανηγύρια και σε χαρές.

---

* ① ΚΤΟΥΛΙ = κατσαρολάκι μικρό, σφυρηλατημένο ή σμαλτέ με μακρύ χερούλι.

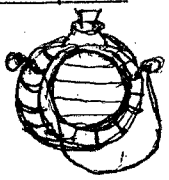
ΖΗ.

Η ΣΙΤΑ :

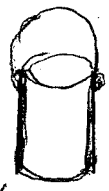
• Στήν κουζίνα μας συνήθως, τά παληά χρόνια (πρίν τό 1964 πρίν ηλεκτροδοτηθεί τό χωριό μας όπου δέν υπήρχαν ηλεκτρικά ψυγεία) κρεμόταν σε τό ΠΑΤΕΡΟ (πατερο) ένα συνδς ορθογώνιο μεγέθους περίπου (60 x 40 x 40) εκατοστά πού τό λέγαμε „ΣΙΤΑ„ (σίτα). Ένας σιφτές μέ μονιές από λαμαρίνα ψηλωμένος μέ σίτα συρμάτινη πού γιγή κ πυκνή ώστε: α/ Νά περνά ό αέρας καί β/ Νά μήν μπαίνουν έντομα καί πουλιά.

Σε σίτα τότε βάζαμε τά τρόφιμα γιά ασφάλεια καί συνήθως έξω αέρα.

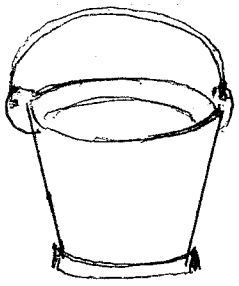
• ΒΑΡΕΛΑΚΙ - ΒΑΡΕΛΑ :

Το (ΧΑΡΑΝΙ)

ΚΟΥΒΑΣ

Έπίσης στήν κουζίνα αποθηκεύαμε τό α/ πόσιμο νερό τής ημέρας μέσα σε:

1/ Ένα ΒΑΡΕΛΑΚΙ, πλαστικό σε 2 όγκους κ κυλινδρικό μέ μιά οπή επάνω κ „πόμα„ από „ξυλο"① γιά νά μήν μπαίνει σέ νερό ζωύφια. - Άλλου λέγεται καί ΒΙΤΣΕΛΑ.

2/ ΒΑΡΕΛΑ: Ένα κοίλο κυλινδρικό ξύλινο δοχείο όγκου 60-80 εκατοστά καί διαμέτρου 20-25 εκατοστά.

Οι δούγες τών δοχείων αυτών δένονται περιμετρικά μέ σιδερένια από γιγή γαλβανιζέ λαμαρίνα. Τά χωπούν μέ εναλλαγάκι καί σφηνώνουν πάνω σέ ξύλο, σφίγγουν τίς δούγες ώστε νά μήν σταζει έξω τό νερό.

ΤΟ ΧΑΡΑΝΙ είχαν ένα δοχείο τσιγκισμένο από συσκευασίες διάφορων προϊόντων όπως τομάτας (πελτέ), γιαουρτιού κ.λ.π.

Ο ΚΟΥΒΑΣ (ΧΑΡΑΝΙ) Δοχείο μεταφοράς νερού, σχήματος κολουρου κώνου μέ διάμετρο πάνω βάσης 15-20 εκατοστά καί άνω βάσης (στομίου) 25-30 εκατοστά. Τό ύψος του ≈30 εκ.

---

① Φελλός. βγαίνει από ξύλο δέντρου: Έχει μαύρα διαδικάσματα. Μέ μικρά κομμάτια κυλινδρικά φτιάνουμε διάφορες οπές όπως σέ βαρέλι, βαρέλα κ.τ.λ.

ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΑ ΤΗΣ ΚΟΥΖΙΝΑΣ

• ΤΟ ΣΟΥΡΩΤΗΡΙ

Μεταλλικό ή πλαστικό σωλήνος ενός ημισφαιρίου με ουρά (ως χειρολαβή). Είναι διάτρητο ή είναι φτιαγμένο από ψιλή σίτα ειδικό για να στραγγίζει η νοικοκυρά διάφορα φαγητά (π.χ τη μακαρονάδα ...)

• Η ΓΚΑΖΙΕΡΑ:

Υπήρχαν γκαζιέρες δύο ειδών α/με φυσίγι ή β/μέτρημα. Είχαμε πετρέλαιο. Με την βρύση, όταν το έβαζε το γυρίζαμε προς τα έξω, τότε απ' την οπή έβγαινε αέρας, πιέζοντας μέσα το έμβολο ο αέρας έσπρωχνε το πετρέλαιο προς τα επάνω. Με επαναληπτικές κινήσεις του εμβόλου (έξω - μέσα) ο εισερχόμενος αέρας συμπίεζε και ωθούσε το πετρέλαιο επάνω που έβρισκε διέξοδο από το στόμιο προς την καμπή. Η μεγάλη έχει κάπως κυλινδρικό (μυτερό από επάνω) και διάτρητο σαν πλαίνια του απ' όπου εξερχόμενο πυροδοτείτο από ένα σπίρτο ή τη φλόγα ενός κεριού και έδινε φλόγα χρώματος μπλε δυνατή, κατάλληλη για το μαγείρεμα.

• ΤΟ ΠΕΤΡΟΓΚΑΖ:

Συσκευή (για φωτιά μαγειρέματος), μεταλλική, βαμμένη επιπλαστυρένη με υάλωμα ψημένο σε φούρνους, γκρι ή μαύρο. Ήταν επίμηκες σωλήνος ανάλογα με τις εστίες (ή μέσια) που έχει. Υπήρχαν τέτοια με (1) μιας, (2) ή και τρία. Το μήκος αντίστοιχα ήταν 20, 40, 60 εκατοστά και το ύψος περί τα 15 - 20 εκατοστά.

Η συσκευή συνδεόταν με ειδικό (ενισχυμένο) πλαστικό σωλήνα διαμετρήματος (Φ 16) ή 16 χιλ/στρων με φιάλη αερίου (ΠΡΟΠΑΝΙΟΥ). Η φιάλη έχει στρόφιγγα ασφαλείας. Όταν γυρνούσε αριστερά εμπλουτιζόταν το αέριο το οποίο έβγαινε στα μπεκ, των εστιών διάμετρους. Ένα για κάθε εστία υπήρχαν δύο συσκευή (1, 2, 3) διαπύτες. Όταν ανοίγαμε την

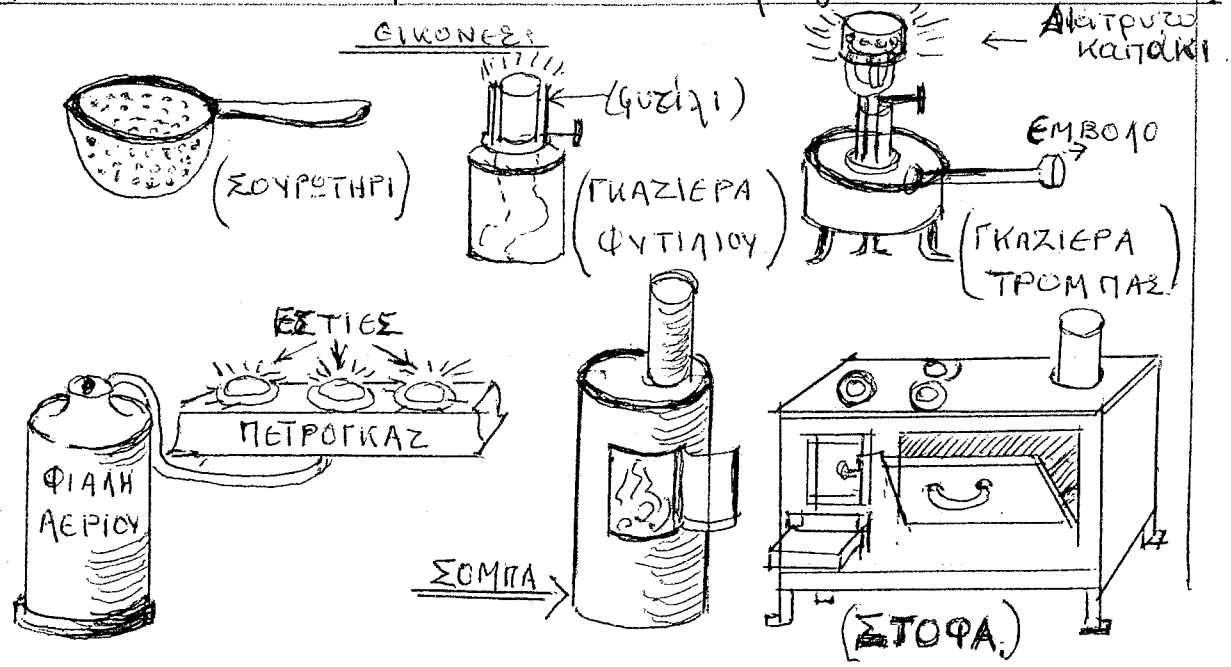
διακόπτη τό αέριο διασωρπιζόταν σπό τις οπές της σχάρας κοντά στη εστία, όταν πυροδοτούσαμε με ένα σπίρτο και είχαμε μία έντονη μπλε φλόγα δυνατή για τό μαγείρεμα φαγητών (καιτό χρόνα σε περιοδόταρες της μιάς εστίας).

Βεβαια μπορεί να μην είχαν όλα τα νοικοκυριά αυτές τις ευκολίες. Όλα όμως είχαν τη μεγάλη εστία „το ΤΖΑΚΙ" που καιγόταν σπό καλά μαγειρεμένο ξύλο και εστία θέρμανσης του σπιτιού.

ΣΗΜΕΙΩΣΗ.

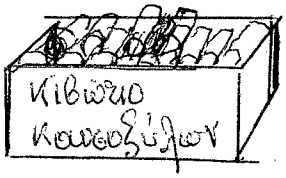
Στό κοιτώνα (που ήταν συνήθως το ένα μας „ΥΠΝΟΣΩΜΑΤΙΟ") ή στην κουζίνα, κάποια σπίτια μπορεί να είχαν για θέρμανση ή και για μαγειρική, μια „ΣΟΜΠΑ" ή μια „ΣΤΟΦΑ". Καίγανε σ' αυτές καυσόξυλα απ' τον „ΝΤΡΑΚΑ" αφού προηγουμένως τα είχαν κόψει σε κομμάτια διαστάσεις για να χωράνε στις σόμπες (π.χ. 0,25 μ).

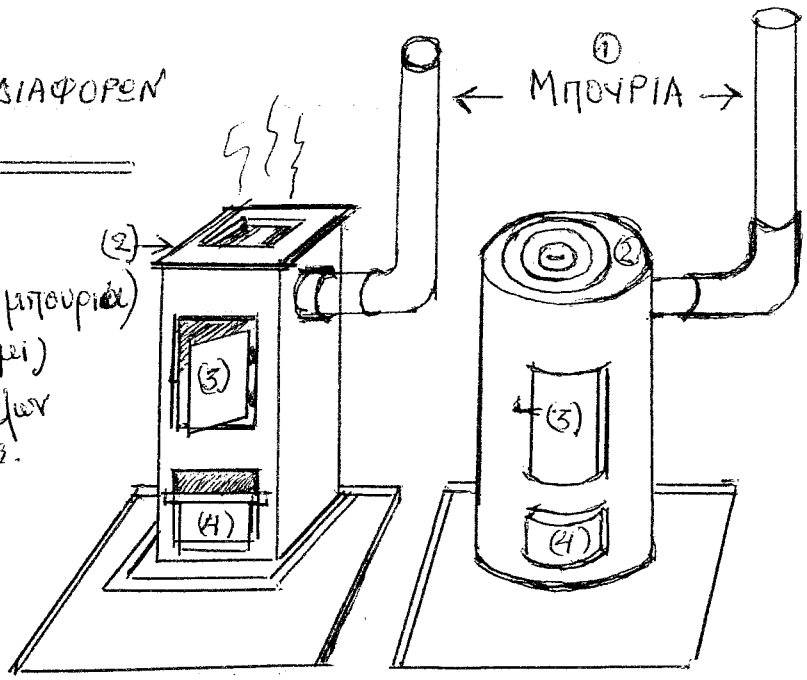
Η στόφα ειδικά χρησιμοποιείτο και για το μαγείρεμα. Μπορεί (ανάλογα με το μέγεθός της) να έχει μία και δύο ή και τρείς εστίες για μαγειρική. Διέθετε επίσης δίπλα απ' τον διάφορο πλαισίου και διάφορο (φούρνο) για φαγητά ταψιού (π.χ πίτες, κρέατα ταψιού με διάφορα συνοδευτικά και μας έδινε πολύ νόστιμα φαγητά.

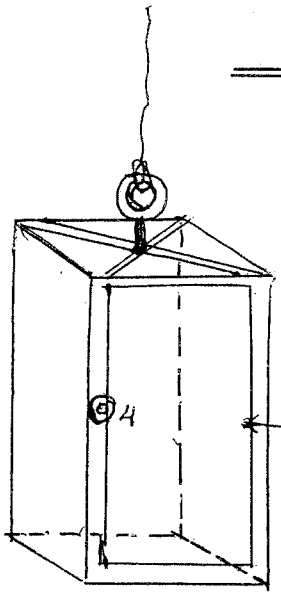

ΞΥΛΟΣΟΜΠΕΣ ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΤΥΠΩΝ

① = ωφμνες (τά μπουρια)
② = εστιες (μαντέμι)
③ = θύρα καυσοξύλων
④ = στασιοδόχος.

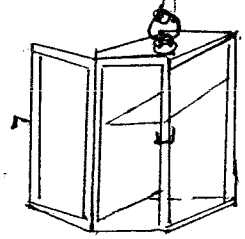
Η „ΣΙΤΑ" ξύλινης ξροφίμων (με χειρολαβή άνω) και κρέμασμα από το „ταβάνι"(3)

④ → κουμπί (χειρολαβής).

(2) ΜΑΝΤΕΜΙ = ποιότητας σιδήρου (εύθραυστον)
(1)(ΤΑ) ΜΠΟΥΡΙΑ(= οι ωφμνες
(3)(το) ΤΑΒΑΝΙ = η οροφή

ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΑ ΣΤΗΝ ΚΟΥΖΙΝΑ.

Η ΣΙΤΑ:
(Σανοιχτή)

Κρεμόταν μέ σύρμα από κά-
-ποιο κρίκο για ταβάνι ή από
κοίπιο ΠΑΤΕΡΟ[1] (το πάτερο) του
ταβανιού.

Μέσα σ' αυτήν τοποθετούσε η νοικοκυρά ψωμάκι φρέσκο ψημένο ώστε να σκληρύνεται, φρούτα μέ έντονη οσμή (τριφτοκομμένα, μυρούδια κ.λ. για αφαίρεση συνήφειας και προστασία από έντομα και ποντικούς, γάτες κ.λ.
Υπήρχε έως όλων βγάλων στην Αγορά, και γυφτάκι που πάιζαν (αρχικά) κ και ηλιόφωτα αργότερα.

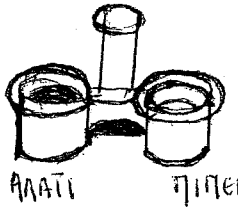
[1] ΠΑΤΕΡΟ = ένα χοντρό καδρόνι ή στρόγγυλο ξύλο (κομ-
-μάτι κορμού δέντρου που βαθίζουν δυο απέναντι τοίχους για να στηρίξει το πάτωμα του ορόφου (διαφορ. 20×20 εκ ή διαμέτρου 20 εκ

ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΑ ΣΤΗΝ ΚΟΥΖΙΝΑ:

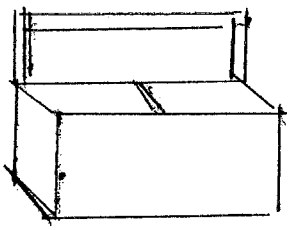
Η ΜΠΟΤΗΛΙΑ, κρασιού ή νερού γυάλινη.

ΑΛΑΤΙΕΡΑ: Γυάλινο ωιδώς ή πλαστικό με (2) θήκες κυλινδρικές (σάν φλυτζάνι του καφέ) κι άλλη μέση με ένα μικρό σκέβεχος (χωρίς)

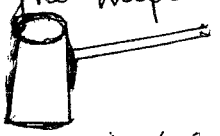

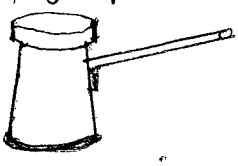
ΤΟ ΚΑΦΕΚΟΥΤΙ ή (καφοκούτι)
Θήκη μεταλλική (από γυρή λαμαρίνα διαστάσεων (20×10×10) cm, με εσωτερικό χώρισμα[1] όπου σε ένα τοποθετούσαν τον φρεσκοκομμένο καφέ και σε άλλο τη ζάχαρη

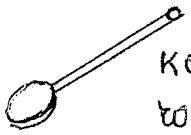

ΤΑ ΤΑΠΕΡ: Πλαστικά δοχεία φύλαξης φαγητών-
ΤΑΨΙΑ σκεύη διαφόρου μεγέθους για φαγητά στο φούρνο γυάλινα, μεταλλικά κ.λ. ταψιά χαλύβινα, αλουμινίου σμαλτε-

ΜΠΡΙΚΙΑ για καφέ, τσάι, γάλα και άλλες χρήσεις

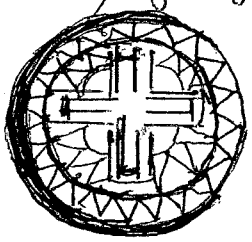

ΜΠΡΙΚΙ ΤΟΥ ΚΑΦΕ

ΜΠΡΙΚΙ ΤΣΑΓΙΟΥ

ΚΟΥΤΑΛΑΚΙ ΤΟΥ ΚΑΦΕ

ΦΟΡΜΑΚΙΑ (μαχαίρια) για γυάλινα π.χ κουραμπιέδων.

Ο ΒΛΟΓΗΡΟΣ:

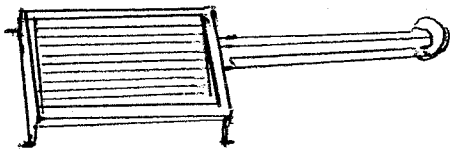

Ξυλόγλυπτο ωιδώς διαμέτρου περί τα (10-12) εκατοστά με χαραγμένο τον σταυρό και άλλα διακοσμητικά μοτίβα-
Τό σπουργιτάκι πάνω στις «λειτουργιές» μη ζύμη (πριν μπουν στο φούρνο) και μυρμήγκια τις πηγαίνουν μην επιπλοία μας. για αγλαΐα. κομμάτια μικρά

[1] που χωρίζει το χώρο του σε δύο μέρη.

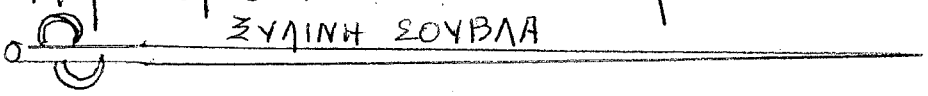
απ' αυτές είναι η "ΤΟ ΑΝΤΙΔΩΡΟ" που μας δίνει ο ιερέας στις Κυριακές και γιορτές μετά το τέλος της θείας ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ (Λειτουργία).

·Η ΣΧΑΡΑ για το ψήσιμο ψαριού και κάρβουνα. –

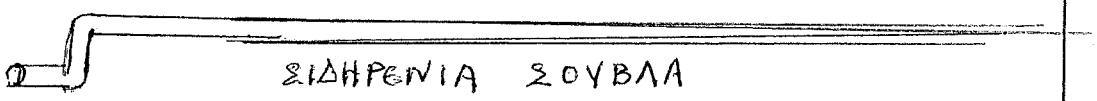

Οι ΣΟΥΒΛΕΣ για το ΚΟΝΤΟΣΟΥΒΛΙ, το ΣΠΛΗΝΑΝΤΕΡΟ και το ΚΟΚΟΡΕΤΣΙ.

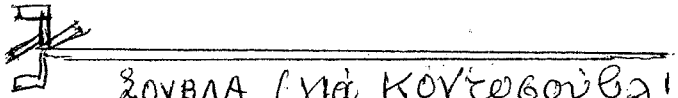
Η ΣΟΥΒΛΑ για το ψήσιμο του αρνιού το ΠΑΣΧΑ.
Ξύλινη από μικρό δέντρο ή από κέδρο ευθυτενή. (Μήκους περί τα δύο μέτρα, πάχους περί τα (5-6) εκατοστά. Αιχμηρή εμπρός η χονδρύτερη προς τα πίσω. Στο πίσω μέρος ξέρει 2 τρύπες για να μπορούμε να την περιστρέφομε με το βαίρος του αρνιού ή του κατσικιού.
Μπορεί όμως να είναι και σιδερένια.

ΞΥΛΙΝΗ ΣΟΥΒΛΑ

ΣΙΔΗΡΕΝΙΑ ΣΟΥΒΛΑ

ΣΟΥΒΛΑ (για ΚΟΝΤΟΣΟΥΒΛΙ).

ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΣ ΤΡΑΠΕΖΙΟΥ:

Τραπέζι μικρό ή μεγάλο (ύψος 80 εκ. ή επιφάνειας περίπου (0,80 × 1,80 μ.) από σανίδες (ξύλο μασίφ). Καρέκλες. Τραπεζομάντιλα, ναύτον επιπλώμα. πολύχρωμα λαμπερά ποτήρια, μαχαιροπήρουνα, μουσαλάδες, μυτοσάλτοι, γωμιέρες, πιάτα κ.λ.π. πετσέτες υφασμάτινες ή υφαντές, μπουκάλια κρασιού, νερού, ούζου κ.λ.

(*) Από ιδιωτικά μικρά πού τα ξύλιζαν ή τα καπνίζουσαν.

ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΑ ΑΓΡΟΤΙΚΟΥ ΣΠΙΤΙΟΥ

Η ΣΑΝΙΔΑ ΤΟΥ ΨΩΜΙΟΥ:

• Στήν κουζίνα μας επίσης κρεμόταν μόνιμα από το πάτερο η φαρδιά σανίδα με τα "καρβέλια" το γιορτινό της εβδομάδας. Μεγάλα στρογγυλά γιορτινά βάρους (1,5-2) οκάδες το καθένα 7-8 κομμάτια, ένα για κάθε ημέρα. Ψωμί βαμβακερό με πολύ ιδρώτα, πολύ μεχθο.

Η σανίδα μήκους πόρι τα (2) μέτρα και πλάτους ≃ 25-30 εκατοστά κρεμόταν με σύρματα μακρυά (1-2 μ.) για να μη καταβαίνουν οι ποντικοί. Ήταν πάντα σκεπασμένη με λευκό πανί σαν σεντόνι για τη σκόνη.

• ΚΑΔΗ ΑΛΕΥΡΟΥ. Σε κάποια γωνιά η ξύλινη καδη με το αλεύρι σκεπασμένη με ξύλινο καλύμμα.

• ΤΟ ΣΚΑΦΙΔΙ. Ξύλινη σκάφη από πλατύ κορμό που οι παππούδες μας με υπομονή τον σκάψανε βαθιά για να ζυμώνει η μητέρα το αλεύρι με νερό και τη "ΜΑΓΙΑ" ① Το νερό χλιαρό. Για 1-2 ώρες με τις γροθιές της που βυθίζονταν στη ζύμη πότε και οι (2) μαζί κι πότε εναλλάξ (για ξεκούραση) έπιανε το προζύμι, όπως λέγε χαρακτηριστικά. Κάθε τόσο δε το δοκίμαζε να δει αν έχει τη συνοχή που χρειαζόταν, αν έχει φουσκώσει αν έχει αποκτήσει τρύπες κ.λ. άλλες ιδιότητες, συμβαίνει όλη τη ζύμωση δά έπρεπε να σταματήσει.

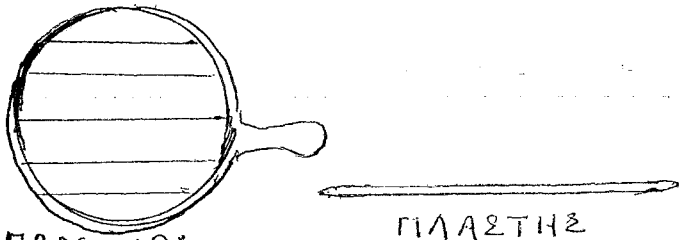
Μετά σκέπαζε τη ζύμη από σκαφίδι με μάλλινη κουβέρτα για να υπάρχει ζέστη και να ορμάσει η ζύμη. Όταν η ζύμη ωρίμαζε, φούσκωνε και μπορεί να χυνόταν και έξω από το σκαφίδι. Η μητέρα το παρακολουθούσε κι περίπου σε (2) ώρες ήταν έτοιμο. Τότε χωνόκοβε τη ζύμη σε κομμάτια, τα έπλαθε με τις παλάμες της, στρόγγυλα και τα έβαζε στις δίπλες της πινακωτής.

• ΤΟ ΠΛΑΣΤΗΡΙ, Δίσκος σανιδένιος πλανισμένος, μαδέρος όπου επάνω τον έπλαθαν τα ζύμα της πίτας.

---

① Και το ανάλογο "ΑΛΑΤΙ" για νοσταλγία

μὲ τὸν ΠΛΑΣΤΗ.

ΤΟ ΠΛΑΣΤΗΡΙ.

ΠΛΑΣΤΗΣ

Ο ΠΛΑΣΤΗΣ:

ἕνα κομμάτι ζύμη (ἀπὸ ἐχθὲς ψωμάρι, χωρὶς ρόζους) μήκους περὶ τὰ (70-80) ἑκατοστά, στρόγγυλο, ἴσιο πάχους (1,5-2) ἑκατοστά.

Ἡ νοικοκυρὰ ἔπιανε κομμάτια ἀπὸ τὴ ζύμη (γιὰ πίτα) μεγέθους ὅσο ἕνα μικρὸ μῆλο. Τὸ ἔβαζε πάνω στὸ πλαστήρι. Μὲ τὰ δάχτυλά της ἔριχνε πάνω τὸν ζύμο ἀσβέρι. Ἔπιανε τὸν πλάστη μὲ τὰ δύο χέρια της καὶ πίεζε τὸ κομμάτι τῆς ζύμης κυλίοντας πάνω τὸν τὸν πλάστη ἐμπρὸς-πίσω, ἐμπρὸς πίσω. Ἔτσι ἡ ζύμη ἁπλωνόταν σιγὰ σιγὰ καὶ γινόταν ἕνα στρόγγυλο φύλλο. Γιὰ νὰ πετύχει τὸ γύριζε κάθε τόσο κατὰ (90°) καὶ τὸ ἀσβέρωνε γιὰ νὰ μὴν κολλήσει.

Κάθε φύλλο, ὅταν ἔβγαινε στὸ ἐπιδερμιτὸ ξοίρδος τὸ ἁπλωνε πάνω σὲ ἕνα κατάλληλο τραπεζομάντηλο ἀσπρισμένο. Πάνω τὸν ἄλλο ἴσιο πιὸ ἔξω ἔβαζε τὸ 2ο, τὸ 3ο κ.ο.κ. ἀσπρισμένα γιὰ νὰ μὴν κολλᾶνε μεταξύ τους.

ΝΤΟΥΛΑΠΑ ΚΟΥΖΙΝΑΣ.

Μέσα σ' αὐτὴν μὲ τάξη τοποθετοῦσε ὅλα τὰ σύνεργα τὰ ἀπαραίτητα γιὰ τὴ μαγειρική. π.χ κουτάλες, σουπιέρες, ξύλινη, πιρούνια, ξυλάρικα, σουρωτὰ κ.λ.π.

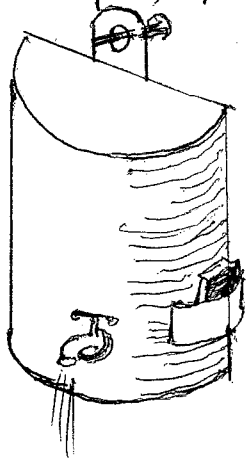
Στὶς θήκες τὶς τοποθετοῦσε διάφορα ὅπως πανιὰ κλειστά, πετσέτες χαμηλοῦ, τραπεζομάντηλα κ.λ.π. ἐνῶ στὴ βιτρίνα τὶς μέσα ἔβαζε τὰ πορσελάνια, πιάτα, δίσκους σερβιρίσματος Καὶ ἄλλα

Ο ΝΕΡΟΧΥΤΗΣ:

Πολλές φορές υποτυπώδης. Κάποιοι μπορεί να είχαν έναν μικρό αγοραίο μεταλλικό ή ξύλινο νιπτήρα. Από πάνω κρεμόταν ο νυπτήρας. Εκεί πλένονταν τα πιάτα και οι μαγειρέλες.

Ο ΝΥΠΤΗΡΑΣ:

Μεταλλικό δοχείο χωρητικότητος (2-3) οκάδων νερού, ημικυλινδρικό (με επίπεδη πλάτη για να ακουμπά στον τοίχο στο σημείο που κρεμόταν). Φτιαγμένο από υλή λαφαρίνα (τσίγκο), βαμμένο με ανοικτά χρώματα διαφανή, πράσινο κ.λ. και διακοσμημένο με λουλούδια ή κάποια αυλή παράσταση. Προς το κάτω μέρος, εμπρός στην κυλινδρική του επιφάνεια έχει μικρή κάνουλα[1] (βρυσούλα) απ' όπου έρεχε το νερό, ενώ στο πλάι είχε μικρή θήκη για το σαπούνι.

Ο παραδοσιακός ΝΥΠΤΗΡΑΣ.

ΣΤΗΝ ΙΣΟΓΕΙΑ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ ΑΠΟΘΗΚΗ (ΚΑΤΩ)

Ο νοικοκύρης χωρίς συνήθως.

ΤΟ ΑΜΠΑΡΙ: Το ΑΜΠΑΡΙ με το σιτάρι για το χωριό των οικογενειών.

Για μια μέση οικογένεια εξαμελή ή εξαμελή απαιτείτο αρκετή ποσότητα σιταριού. Η μέση ετήσια παραγωγή ανά οικογένεια στο χωριό μας κυμαινόταν από δεκαεπτά 60 - 80 περί τα 1300 οκάδες.

Από το σιτάρι (3-4) φορές το χρόνο πήγαιναν (1-2) ΦΟΡΤΩΜΑΤΑ[2] στο νερόμυλο που υπήρχε στο γειτονικό μας χωριό στα ΚΑΣΤΕΛΙΑ και το καλοκαίρι ΑΛΕΥΡΙ Η μεταφορά γινόταν με τα μουλάρια.

Τα επόμενα χρόνια, νομίζω, έρχόταν μυλωνάς από το ΔΑΔΙ (ΑΜΦΙΚΛΕΙΑ), έπαιρνε το σιτάρι και σε λίγες μέρες έφερνε το αλεύρι.

Σήμερα (δυστυχώς για την κοινωνία μας) ούτε αυτό γίνεται γιατί κανείς πια δεν καλλιεργεί τίποτε

---

(1) ΚΑΝΟΥΛΑ ≃ μεταλλικός σωλήνας μικρός με κοιλιά και μικρή στρόφιγγα από πάνω με την οποία ανοίγουμε ή κλείνουμε τη ροή ενός υγρού.

(2) ΦΟΡΤΩΜΑΤΑ: Φορτώματα ζώων ≃ 1-2 τσουβάλια (σάκκοι)

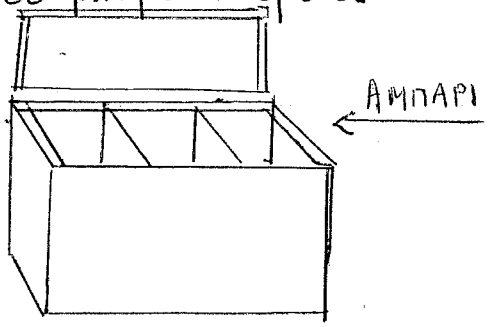
Στό πρώτο αμπάρι μέ τό καλαμπόκι. Τροφή γιά τά ζώα τού σπιτιού τις ώρες, τά γουρούνια. Καί αυτό τό άλεθαν στόν μύλο καί γινόταν τό καλαμποκάλευρο (τροφή γιά τό χοιρινό μας. Μέσα στά ΠΛΥΜΑΤΑ① καί στά αποφάγια ρίχναμε σέ μιά ξεκάνη ή παλιά κατσαρόλα καί ένα πιάτο από αυτό τό αμπάρι καί έβαζε τό χουρούνακι καθημερινά. Πολλοί αγοράζανε καί αλεύρι ρυζιού (ΡΥΖΑΛΕΥΡΟ).

Επίσης διαλυμαίνανε άλλα δημητριακά ώ τροφή ζώων όπως βρώμη, κριθάρι.

Όλα αυτά σέ αμπάρια γιά νά τά διαλυμαίνουν όλο τό χρόνο καί νά τά προφυλάξουν από τούς ποντικούς.

Τή βρώμη κυρίως τήν δίναμε στά μεγάρια, γαϊδουράκια καί άλογα μέσα σέ ένα γραδελάτινο σακουλι πού πολλές φορές τό μπερδεύαν στό κεφάλι του (τό προσαρμόζαμε ώστε ή τροφή νά είναι στό στόμα του ζώου.

Αυτό τό σακούλι μέ τό σχοινί ήταν ό «ντορβάς»② Τό κριθάρι τό δίναμε στά πρόβατα γιά τις ωραιότερες επίσης σέ μικρό ντορβά.

ΝΤΟΡΒΑΣ

ΝΤΟΡΒΑΣ
Αιγο-προβάτων

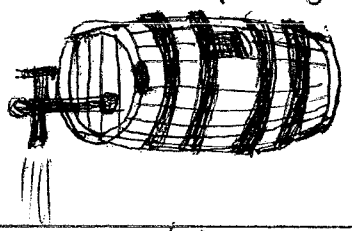
Τά ΒΑΡΕΛΙΑ ΤΟΥ ΚΡΑΣΙΟΥ (ΚΡΑΣΟΒΑΡΕΛΑ).

Έπρεπε νά είναι σέ καλοί νοί μήνα Χτυπιά ο ήλιος νά είναι σέ πολύ καθαρό καί αεριζόμενο χώρο, είναι βαρέλια μικρά 100 - 150 οκάδων, μεσαία από 200 - 300 οκάδων κ μεγάλα από 500 οκάδων (περίπου) Όταν η μονάδα βάρους στή Χώρα μας ορίστηκε τό κιλό ≃ 1 χιλιόγραμμο (1000 γραμμάρια) τότε όλοι μετέτρεψαν τις οκάδες σέ κιλά (Kgr)* κ τά έγραφαν στά βαρέλια

① ΠΛΥΜΑΤΑ: = Τά νερά πού ξεπλένουν τά αποφάγια των πιάτων μέ τά τυχόν υπολείμματα τροφών, λάδια, γίμη κ.λ.π.

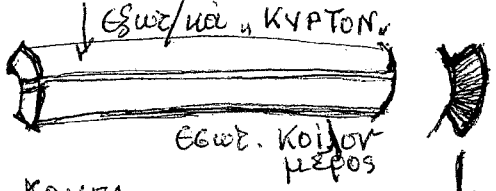
② ΝΤΟΡΒΑΣ: = μικρός σάκος από ύφασμα χοντρό μέ σπάγγο χοντρό γεμάτος τροφή ζώου (βρώμη, κριθάρι) που χρεμούσαμε κ προσαρμόζαμε στό κεφάλι του έτσι ώστε ή τροφή νά είναι μπροστά στό στόμα του.

επάνω στην προεξοχή τους (στο ΦΟΥΝΤΩΜΑ).

η ΟΚΝΑ

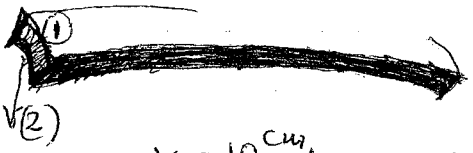
ΒΑΡΕΛΙ ΚΡΑΣΙΟΥ
από ξύλινες ΔΟΥΓΕΣ ①
ΔΡΥΟΣ (Δρύϊνα βαρέλια)
ή από κάστανιά

εξωτ. κοίλον μέρος

ΔΟΥΓΑ
πάχος 2 cm
μήκος 1 μ.
πλάτος ≃ 10 cm

Τομή δούγας στην προεξοχή στο φούντωμα.

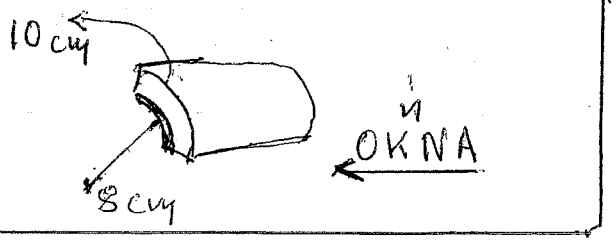
(2)

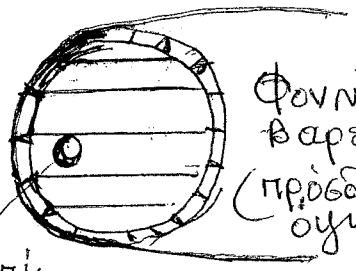
Τομή δούγας

εσωτερικά.

Μέγεθος Οπής → 10 x 15 cm
» ΟΚΝΑΣ 9,8 x 14,8 cm

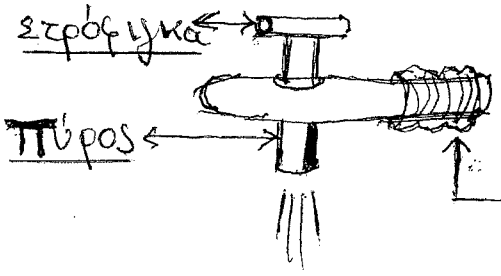

η ΟΚΝΑ

ΦΟΥΝΤΩΜΑ βαρελιού (πρόσθια όψη)

οπή για την ΚΑΝΟΥΛΑ διαμέτρου ≃ 3 cm.

στρόφιγγα

πύρος

περιβάλλημα του πύρου με βαμβάκι για να φρενάρει καλά στην οπή κ να μην στάζει το κρασί

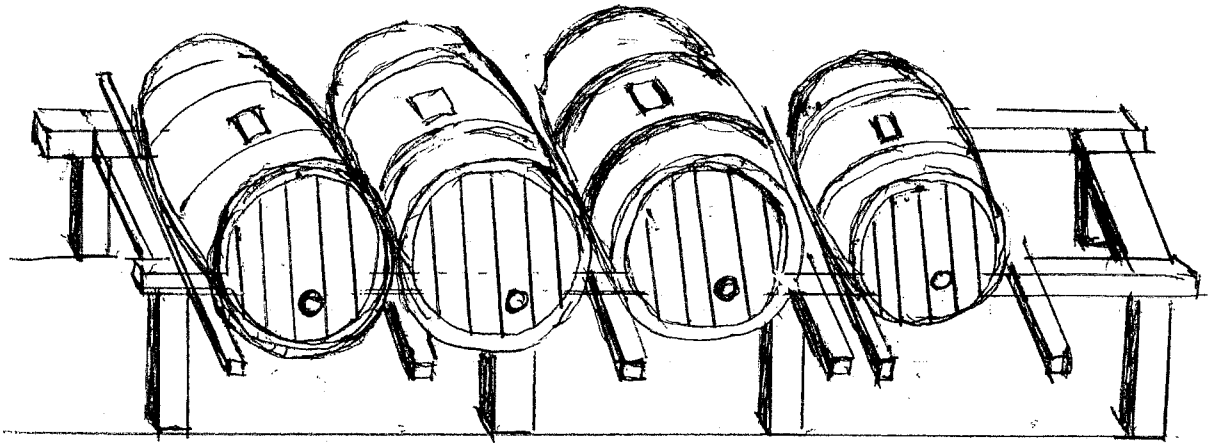
ΚΑΝΟΥΛΑ
διαμέτρου 2,8 cm.

Οι ΔΟΥΓΕΣ που είναι ίδιες κ ορθογώνιες αρχικά
α/ πλανίζονται στα πλευρά τους προς το μέσα έτσι ώστε η έσω πλευρά να είναι 8 cm ενώ η εξω είναι (10) cm
β/ κόβονται στο μέσον σε μια ζώνη πλάτους (20-30) cm και εν συνεχεία λυγίζονται να γίνουν καμπύλες

① ΔΟΥΓΕΣ ≃ κομμάτια ξύλου παχους (2,5-3) εκατοστών πλάτους στα άκρα (6-7) εκατ. και στο μέσον περί τα (10) εκατ. Οι τοίχοι των οποίων δεν ήταν κάθετοι προς τα μέσα πριν λυγίσουν στενεύουν προς τα μέσα.

Τά βαρέλια τοποθετούνται επάνω σέ μία ξύλινη βάση φτιαγμένη από καδρόνια 8×8 ή 10×10, σέ ύψος περί τό 0,5 μ. - Αριστερά κ δεξιά τους (πάνω στή βάση) καρφώνονται καδρονάκια (5×5) × 1 μ. για στερέωση τών βαρελιών. Έτσι τά βαρέλια αερίζονται κ ό κατώτερος χώρος αξιοποιούνται για προβολείς από ένόμια κλ.

ΤΟ ΚΕΛΑΡΙ ΜΑΣ ΣΤΟ ΚΑΤΩΓΙ (ή ΚΑΤΩΓΙ).

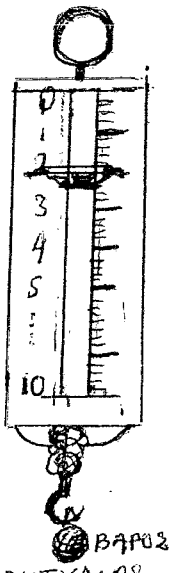

ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΑ ΤΟΥ ΑΓΡΟΤΙΚΟΥ ΣΠΙΤΙΟΥ.

ΕΡΓΑΛΕΙΑ ΜΕΤΡΗΣΗΣ ΒΑΡΟΥΣ.

Ο ΒΕΖΝΕΣ (ή ΤΟ ΒΙΖΝΕ). (βεζνές)

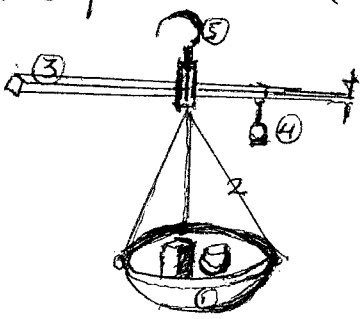
Ο ΒΕΖΝΕΣ

Ήταν πολύ χρήσιμο και εύχρηστο όργανο στο σπίτι για τη νοικοκυρά. Είναι ένα μικρό-όργανο μεταλλικό. Αποτελείται από ένα μεταλλικό καντράν (=πλάκα) με τις ενδείξεις (αριθμούς μονάδων βάρους της εποχής π.χ 1, 2, 3 ... 9, 10 .. οκάδες①. Έχει μεταλλικό κέλυφος περιβάλλει την πλάκα που βρίσκονται μέσα του. Επίσης μέσα του υπάρχει ένα „ελατήριο, συνδεόμενο με ένα μεταλλικό δείκτη και στο κάτω μέρος του είναι συνδεδεμένο με ένα γαντζάκι στο οποίο κρεμάμε το βάρος. Στο επάνω μέρος του υπάρχει ένας δακτύλιος στον οποίο περνάμε το δακτυλό μας για να κάνουμε τη ζύγιση.

Όταν κρεμάσουμε το βάρος, τότε το βάρος τεντώνει προς τα κάτω το ελατήριο μαζί και τον προσαρμοσμένο δείκτη που μετακινείται προς τα κάτω μπροστά στην αρίθμηση της πλάκας και σταματά σε μία „ένδειξη, που μας δείχνει το βάρος σε οκάδες. Χρησιμοποιείται για μέτρηση μικρού βάρους.

Η ΠΑΛΑΝΤΖΑ.

Επίσης πολύ χρήσιμο και εύχρηστο όργανο μέτρησης βάρους μικρού έως το πολύ (20) οκάδες.

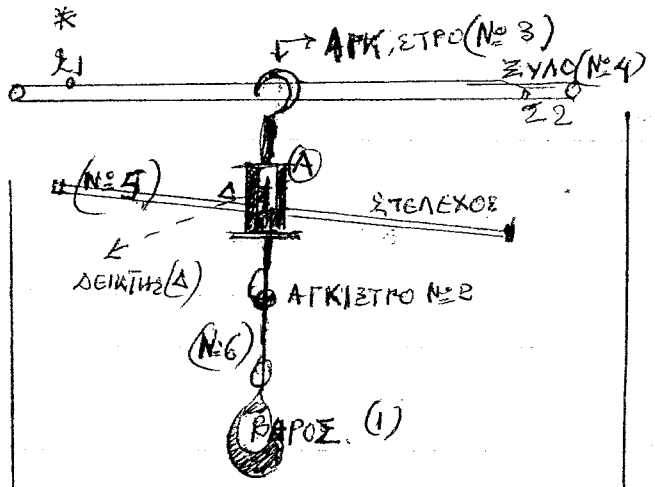
Αποτελείται από 1 μεταλλικό δίσκο (№1) βάση (ημικύκλιο) μέσα στο οποίο βάζαμε το προς μέτρηση βάρος. Την παλάντζα κρατούσαμε ψηλά με το αριστερό χέρι② και με το άλλο χέρι μετακινούσαμε το βαρίδιο (№4) μπρός πίσω έως ότου το στέλεχος (№3) με τις χαραγμένες ενδείξεις βάρους (ΟΚΑΔΕΣ 1, 2, 3 ... 19, 20) έμεινε και ισορροπήσει χωρίς να γείρει το βαρίδιο εμπρός ή πίσω. Εκεί που ισορροπούσε βλέπαμε την ένδειξη του βάρους στο στέλεχος (№3).

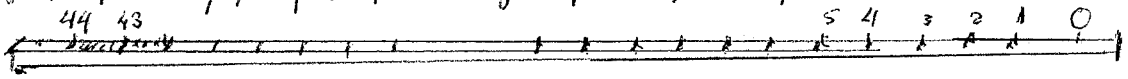
① Βάρος 1 οκάς = 400 ΔΡΑΜΙΑ
1 ΚΙΛΟ = 1000 ΓΡΑΜΜΑΡΙΑ
1 δράμι = 1,18 γραμμάρια

② κρατούσαμε από το άγγιστρο (№5)

ΤΟ ΚΑΝΤΑΡΙ (ἢ ΣΤΑΘΜΑΣ).

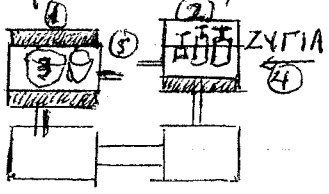
Στό κοντάρι κρεμάμε τό ΒΑΡΟΣ (Νο 1) πού κρέμεται μέ ἕνα σχοινί (ἢ σιδερένια ἁλυσίδα) Νο 6, ἀπό τό ἀγκίστρο Νο 2. Σφαρωμένο ἀπό ἕνα μικρο-πλαίσιο (Α) στή βάση τοῦ ὁποίου ὑπάρχει ἕνας δείκτης (Δ). Μετακινοῦμε τό στέλεχος μέ τίς χαραγμένες ἐνδείξεις 0, 1 ... ἕως ... (44) ΟΚΑΔΕΣ, ἐμπρός πίσω ἕως ὅτου ὁ δείκτης (Δ) ἰσορροπήσει ὁρθιος μέσα στήν ἐγκοπή. Στό σημεῖο ἰσορροπίας ἔχουμε πιά ἕνα ζυγό βάρους σφάντα στό στέλεχος (Νο 5). Μέ τό κοντάρι ζυγίζομε μεγαλύτερα βάρη. Κρεμάμε τό ἀγκίστρο (Νο 7) στό μέσον τοῦ ζυγοῦ του

ΤΟ ΣΤΕΛΕΧΟΣ ΣΤΟ ΚΑΝΤΑΡΙ.

τό ἀκουμποῦμε στίς πλάτες τῶν δυο ἀτόμων (1) (βρίσκοντας ὁ ἕνας τόν ἄλλον) καί ὁ ἕνας ζυγίζει μετακινώντας τό στέλεχος μέ τίς ἐνδείξεις βάρους μέχρι τό σημεῖο πού θά ἰσορροπήσει ὁ δείκτης (Δ) μέσα στό πλαίσιο (Α) μένοντας παλληκάρια.

Η ΖΥΓΑΡΙΑ μέ τά ΖΥΓΙΑ (βαρίδια ὁρισμένου βάρους π.χ 50, 100 200, 400 γραμμάρια) Η ζυγαριά ἔχει δυο δίσκους ὅπου στόν ἕναν βάζομε τό πρός ζύγιση βάρος καί στό ἄλλο τά ΖΥΓΙΑ προσθέτοντας διαδοχικά αὐτά ἕως ὅτου οἱ δυο δίσκοι ἰσορροπήσουν ἤτοι οἱ ἀκίδες νά εὑρεθοῦν σέ θέση ἰσορροπίας (δηλ. στό ἴδιο ὕψος).

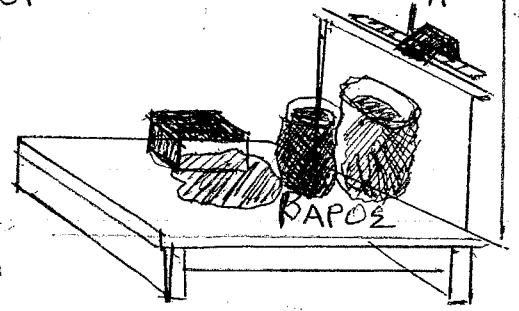
Νο 1 = Δίσκος 1 (τό βάρος)
Νο 2 = " 2 (τά ζύγια)
Νο 3 = τό ζυγιζόμενο ΒΑΡΟΣ
Νο 4 = Τά ΖΥΓΙΑ
Νο = ΑΚΙΔΕΣ ΙΣΟΡΡΟΠΙΑΣ.

Τή ζυγαριά τήν χρησιμοποιοῦσαν οἱ ἐπαγγελματίες (π.χ. ὁ μποσκάρης ...)

Η ΠΑΛΑΣΤΙΤΣΑ.

(ὡς τό παραπλεύρως σχῆμα

(*) Στά σημεία: (Σ1) ὁ ἕνας κ (Σ2) ὁ ἄλλος.

Η ΠΛΑΣΤΙΓΓΑ (συνέχεια)

Χρησιμοποιείται κυρίως από επαγγελματίες και μαγαζιά όπως : μπακάλικα, σε σπορέας, από εμπόρους γεωργικών προϊόντων (σιτηρών, δημητριακών κ.λ.), σε μεσαίες οικοδομικές υλικών κ.λ.

Αποτελείται από την ΠΛΑΤΦΟΡΜΑ (επίπεδος επιφάνειας μεταλλική πάνω στην οποία βάζομε το προς ζύγιση βάρος και ένα άλλο επίπεδο κατακόρυφο πάνω στο οποίο υπάρχει ένα στέλεχος (σαν μεταλλική γωνία) οριζόντιο με την αρίθμηση (βάρος σε οκάδες 10, 20 — 50, 100 .... 150, 200 οκάδες.

Κάτω από την πλατφόρμα υπάρχει ένας άξονας που συνδέεται με το κάθετο επίπεδο (κουτρόν), πάνω στο οποίο στην κορυφή του έχει ένα μεταλλικό στέλεχος όπως το καντάρι που δείχνει και βάρη.

Όταν βάζομε το βάρος να ζυγισθεί το στέλεχος βρίσκεται σε δέση ανισορροπίας. Τότε μετακινούμε τον μεταλλικό δείκτη (Δ) πάνω στο στέλεχος με τις ενδείξεις βάρους μέχρι το στέλεχος να οριζοντιωθεί οπότε ο δείκτης μας υποδεικνύει το βάρος.

ΣΤΟ ΦΟΥΡΝΟ ΜΑΣ

Η ΓΑΣΤΡΑ:

Στή γάστρα φτιάναμε φαγητά ταψιού. που γίνονταν πολύ νόστιμα. Είναι συνήθως στό χώρο τού φούρνου στήν αυλή.

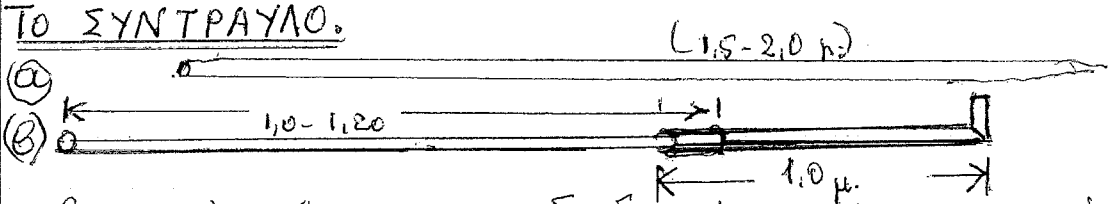
Τί είναι ή γάστρα;

Πάνω στή ζώνη πού ανοίγουμε έξω, βάζομε μιά μεγάλη σιδηρουργική χριστιανική όγκου περί τον 20-25 πόντους. Όταν καούνε τά ξύλα και χωνευτούν τά κάρβουνα γίνεται στάχτη. Αυτή ή στάχτη μαζί με μερικά κάρβουνα είναι ή ΧΟΒΟΛΗ.

- Επάνω απ' τή χόβολη και επάνω στή σιδηρουργική βάζομε τό ταψί με τό φαγητό μας για νά ψηθεί. Τό σκεπάζομε με ένα μεγάλο σκεπάσμα σάν μεγάλο καπάκι κουβαρούτος. Τό καπάκι αυτό γίνεται συνήθως από λαμαρίνα χοντρή πάχους περί τά 0,005 μ. (5 χιλιοστά) Στό καπάκι αυτό επάνω βάζομε μια στρώση από λαμαρίνα χοντρή πάχους 0,003-4 χιλ/στά ή στρώση από μέταλλο μαζί. Τώρα, επάνω στό καπάκι ρίχνομε μέ ένα φαράσι στάχτη και χόβολη.

Κάτω από τό ταψί τά κάρβουνα πού ζωπιάς χουφτιά και πάνω από τό καπάκι ή χόβολη, θερμαίνουν τό ταψί και τό φαγητό ψήνεται αργά και σταθερά. Πού και πού, προσθέτουμε λίγα κάρβουνα έτοιμα.

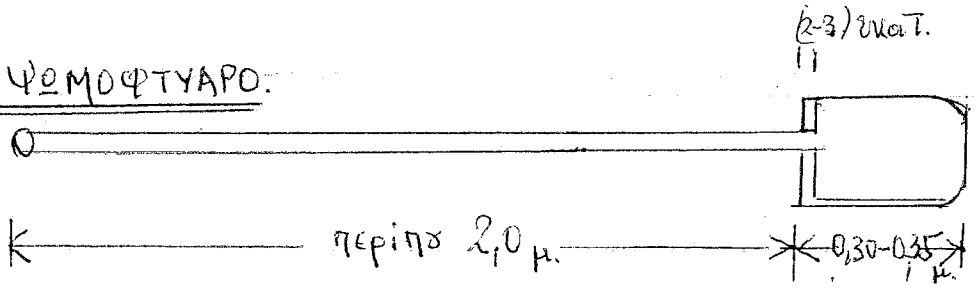
ΤΟ ΣΥΝΤΡΑΥΛΟ.

Είναι ένα ξύλο, κυρίως δέντρου ίσιο, επίμηκες περί τά (2) μ. χοντρό πίσω, γύρω μπροστά, και πάχους (3-4) εκατοστά.

Ή Β είναι μιά σιδερένια λάμια χοντρή πάχους (1-1,5) εκατοστά στό πίσω μέρος της έχει μικρό σωλήνα σιδερένιο (15-20) εκατοστά διαμέτρου (4-5) εκατοστά ως υποδοχή τού σωληναρίου μήκους (1,0-1,2) μ. Τό μήκος τής λάμιας είναι περίπου (1,0) μ. και στήν άκρη της έχει γωνία (κάθετη λάμια μήκους περί τά (20-25) εκατοστά

• Το ΨΩΜΟΦΤΥΑΡΟ.

Είναι ένα χωράφι ξύλινο. Έχει ένα ξύλο μήκους περί τα 2,0 μ., πάχους (4-5) εκατοστά και μπροστά ένα πλαίσιο ενός μέτρου ορθογωνίου, εφαρμοσμένου στις άκρες του, διαστάσεων (25 x 35) εκατ. κ πάχους (2-3) εκατ. πίσω από το οποίο φθάνει το (1) εκατοστό για να μπαίνει σύκλα κάτω από τα ταψιά ή τα σανίδια μαρμάρου που ξεφουρνίζομε.

Η ΠΑΝΑ.

Είναι ένα πανί περίπου (80x80) εκατοστών διπλωμένο στη μέση και δεμένο στην άκρη ενός κοντάρι μήκους περί τα (2) μ. Με αυτό η νοικοκυρά, αφού το βουτήξει επανειλημμένα μέσα σε ένα κουβά με νερό, καθαρίζει την εστία (βάση) του ανοίγματος (με ξύλα) φούρνου ώστε να καθαρίσει από τα υπολείμματα που έμειναν μετά το ψημπάζεμα στην πυρά (την θράκα)① με το σύνταιρι. Αυτό γίνεται για να μην καίγονται τα μαρούνια στο ψωμί και τα μαυρίζουμε.

Σημείωση:

Ο ΦΟΥΡΝΟΣ.

Ο φούρνος πριν πρωτο-χρησιμοποιηθεί πρέπει να καεί πολύ καλά για μια ή πλέον ημέρα με πυρά ή θράκα έτσι ώστε το εσωτερικό του (βάση ή ουρανός) να ασπρίσουν. Αν δεν γίνει αυτό μετά ο φούρνος δεν θα γίνει καλά στο ψωμί και τα φαγητά ταψιού.

Σε κάθε φουρνίσιμο ο φούρνος θα πρέπει να καίγεται καλά. Τη θράκα τρίβει η κυρία στην επιφάνεια περιμετρικά σ' όλη τη βάση. Όσον αφορά ο θόλος, (σημειώνω ότι το κάψιμο έχει επιτευχθεί)

① ΘΡΑΚΑ = τα ανάμεικτα κάρβουνα.

Τότε η κυρά α/ Μέ τό σύντραγο μαζώνει δύ δράκα πρός
τήν είσοδο (σήν τρύπα) [1]
β/ Μέ τήν πάνα καθαρίζει τήν βάβη
τής εσπίας απ δαί γουρνίσει γωμί.

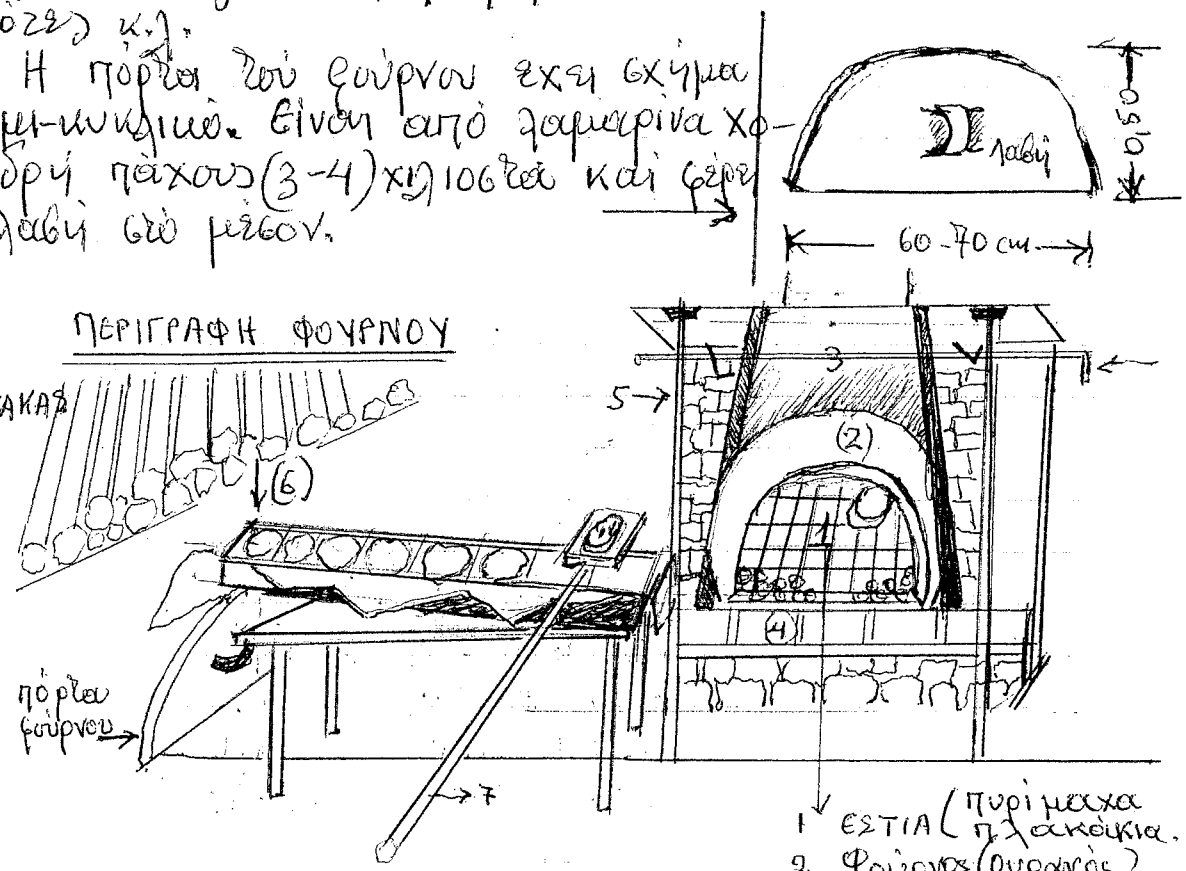
Για να(ρίζει τό γωμί [1])' βάζει τήν πινακωτή πάνω σέ
ένα τραπεζάκι και τό γωμόξυλο πάνω σήν πινακωτή
μία δέσμη πίσω από τή δίμη που δαί βράζει τό καρβέλι
για γουρνίσμα. Για να πετύχει αυτό α/ ρίχνει πάνω στο
γωμόξυλο λίγο αλεύρι (για να μήν κολλάει η ζύμη)
β/ Ανακατώνει τό πανί σή δίμη αυτή σιγά-σιγά και
αναποδογυρίζει τή ζύμη (καρβέλι) πάνω στό γωμόξυλο.
γ/ Ισιάζει τό καρβέλι με τά χέρια του. δ/ Τό τρυ-
πάει με ένα μαχαίρι σέ 1-2 σημεία και τό χα-
ράζει κάνοντας 1-2 τομές σήν πάνω επιφά-
νεια (για να γυάζει καλύτερα). Τότε με τό ψωμάρι τό γουρνίζει
Κοιτά τό γύρισμο, ανοίγει κάποιες φορές τήν πόρτα του
φούρνου και παρατηρεί πώς πάει. Επίσης λίγο πρίν βγάλει
(ξεφουρνίσει) τό γωμί, τό νυβει (νύπτει) με ένα πανά-
κι βρεγμένο σέ νερό, σήν επιφάνειά του. Τό πα-
νάκι αυτό διαστάσεων (30x30) cm να είναι κατάλληλο
καμβακερό. (Αφήνω σήν άκρη ενός λεπτού ξύλου μήκους 15 cm.)
Τό φουρνίσμα θέλει προσοχή
α/ Να μήν κλαύμε από τή δράκα ή απ' τά τοιχώμα-
τα του φούρνου.
β/ Τά γωμιά όταν τά βγάζει απ' τό γωμόξυλο
και αποθέτει με τάξη, περιμετρικά σήν εσπία η
δίγα-δίγα έρχεται από τό βάθος πρός τήν είσοδο
κλείνει ο φούρνος - Τό γύρισμο για τό γωμί διαρκεί
(1,5) περίπου ώρα. Όταν ξεφουρνίσει τοποθετεί τά γωμιά χωρι-
στά να μήν πλακώνει τό ένα επάνω στό άλλο.
Σημείωση 2/ Πάνω απ τήν πόρτα του φούρνου έχουν
συνήθως (2) σιδερένια καρφιά επιμήκη (εξέχουν
περί τά (10-15) εκατοστά) κι εκεί τοποθετούν τό σύνθραυρο

(1) Η φράση αυτή εννοεί ή για να φουρνίσει τό γωμί
στό φούρνο

και το γωμόξυλο.

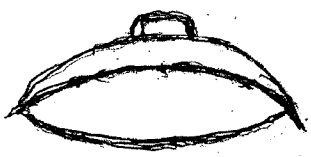
Μετά το ζυμάρισμα αφού η φράκα φύγει μαζεύουν τη φυσημένη χόβολη, παραχώνουν ή κλείνουν την πόρτα του για να μην μπαίνουν ξένα π.χ. γάτες κοτσέλ κ.λ.π.

Η πόρτα του φούρνου έχει σχήμα ημι-κυκλικό. Είναι από λαμαρίνα χοντρή πάχους (3-4) χιλιοστά και φέρει λαβή στο μέσον.

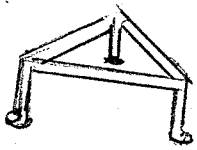

1 ΕΣΤΙΑ (πυρίμαχα πλακάκια.
2 Φούρνος (θόλος)
3 Καμινάδα
4 Ποδιά
5 Στεγαστρο.
6. Πινακωτή
7 Ψωμόξυλο
8. Συνταγο-πάνα.

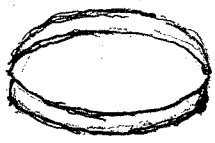
καπάκι (ΓΑΣΤΡΑΣ)

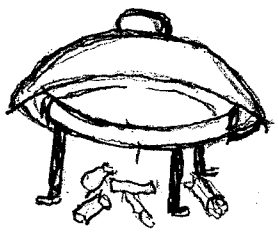
σιδηροδιά

Ταψί

Η ΓΑΣΤΡΑ

3/ ΚΛΑΡΕΣ = κλαδιά δέντρου με λεπτά μωναρια γυμνά από φύλλα, ξηρά δεμένα σε δεμάτια με σύρμα-χρήση: για προσάναμμα

1. ΤΡΑΚΑΣ ή ΝΤΡΑΚΑΣ = σύβες από ξύλα ή μοίρες ρουζιδια② για το τζάκι και τον φούρνο,

2/ ΡΟΝΤΖΙΔΙΑ = τεμάχια ξύλου μάζωνα 0,80 μ. κ πάχος 4-5 εκατοστά

ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΑ:

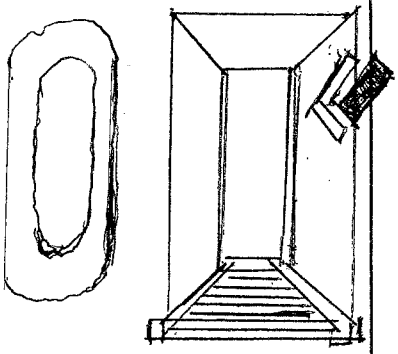
ΣΤΟ ΠΛΥΣΤΑΡΙΟ:

. Η ΣΚΑΦΗ:

Πρίν βγούνε τό εμπόριο „τά ΠΛΑΣΤΙΚΑ, καί οί πλαστικές σκάφες πολλά σπίτια είχαν·

α/ Ξύλινη σκάφη μέ βάση ορθογώνια μήκους περί τά 0,80 μ., πλάτους 0,40 ή ύψος περίπου (0,30 - 0,35 μ.) Τά πλαϊνά της ήταν μικρύμενα πρός τά έξω. Στό δεξί πλαϊνό κοντά είχαν μιά χαλκά από πήχυ ξύλου διαστάσεις (3 x 2) χιλιοστά ή μήκους πλευράς περί τά (10) εκατοστά γιά νά ακουμπάνε τήν πλάκα τού σαπουνιού.

ΣΚΑΦΕΣ (ξύλινες)

Επίσης τό μικρό πλαϊνό εμπρός στίν πλύστρα κατασκευάζουσαν μία ξύλινη πλάκα μέ επιφάνεια κυματοειδή ή όχι γιά νά μήν γλυστράει τό φούχο όταν τό ανασηκώνε ή τό πίεζε μέσα στό καυτό νερό μέ σαπούνι. - Αργότερα κυκλοφόρησαν σκάφες πλαστικές - Παράδειγμα στή χωριά μου υπήρχε τό ΚΑΖΑΝΙ.

. ΤΟ ΚΑΖΑΝΙ

Είναι ένα μεγάλο δοχείο μέ βάση κυκλική, διαμέτρου (0,50 - 0,60) μ. ύψους (0,40 - 0,45) μ. καί άνω βάση επίσης κυκλική στενότερη από τόν πυθμένα του, μέ διάμετρο περίπου (0,45 - 0,50 μ.) ανοικτή.

Είναι χάλκινο δοχείο καί όταν από διάφορες χρήσεις μαυρίζει ή εσωτερική του επιφάνεια τό δίναμε στόν ΓΑΝΕΤΗ (τόν γανωτζή) νά τό γανώσει δηλαδή να τό περάσει μέ μία στρώση κασσίτερου (επικασιτέρωση). Αυτό ήταν αναγκαίο γιατί τό καζάνι·

α/ Σέ όσα νερού (βρασμό) απαραίτητο γιά τήν πλύση των ρούχων μας (ενδυμάτων ή κυρίως των εσωτερικών, σεντονιών, μαντηλιών κ.α.

β/ Γιά τήν παρασκευή „τοματοπαστού, σάλτσα τομάτας

β/ Γιά τό ξυύσιμο τού χαρινού ζώπου
δ/ Γιά βαφή ρούχων κ
ζουτές άλλες χρήσεις.

- Ο ΚΟΥΒΑΣ (ή ~~Τό~~ ΧΑΡΑΝΙ) ή ΓΚΟΥΒΑΣ.
- Οι ΚΟΦΕΣ (ή ΚΟΦΙΝΕΣ) ξερεάτες μέ ρούχα[1] γιά πλύσιμο.
- ΣΑΠΟΥΝΙΑ, ΣΚΟΝΕΣ ΠΛΥΣΙΜΗΣ (ΤΙΡΕ, ROLL κ.λ.
- Λεκάνες πλαστικές κλ.

ΤΟ ΛΟΥΛΑΚΙ

Μετά τό πλύσιμο τών ρούχων σήν αυλή τά ξεπλύνανε μέ άφθονο καθαρό νερό, ετό ξέπλυμα γιά τά εσώρουχα χωρίς ετό νερού ρίχναμε μιά μπλέ πακετίτσα, απορυμαντική, μαλακτική μέ ευχάριστη οσμή πού έδινε τό ρούχο ζεβκάθα καί απαλότητα. Αυτό ήταν τό «ΛΟΥΛΑΚΙ».

- ΑΠΛΩΜΑ ΤΩΝ ΡΟΥΧΩΝ.

Αυτό γινόταν σήν αυλή πάνω σέ σύρματα ξερένα σέ κλώνους τών δένδρων σέ ύψος (1,5 μ.) περίπου, ή σήν είσοδο τού σπιτιού ζράκτες τών αυτών ή ετή καγκελόπορτα μέ εξωτερικές άκρες αλλά καί σέ σύρματα απλωμένα σήν κορώνες τών περβολιών.

Τό άπλωμα συνοδευόταν καί από τά όμορφα παραδοσιακά μας ή ελαφρά τραγούδια από τίς κοπελιές.

---

1. ΡΟΥΧΑ = ενδύματά μας εξωτερικά ή εσώρουχα.

ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΑ (ΜΕΣΑ ΚΑΙ ΓΥΡΩ ΣΤΗΝ ΑΥΛΗ)

«ΚΑΔΗ» Όσοι δίεδναν έξω αποδήκες αγροτικές είχανε μιά αυλή καθαρή και σε τάξη. Στις αυλές των άλλων μπορούσες να δεις τα Αγροτικά τους εργαλεία, μηχανήματα κ.τ. π.χ: το αλέτρι, τον παλάνζια, τις σαμαρτζιές, τη ζεύλα, τα τσαπιά, τις κοφίνες ή σαγίνες, την πρίονα, τσεκούρι κ.α. Συνήθως πολλοί είχανε και μεγάλες, ΚΑΛΑΘΕΣ, ξύλινες. Επάνω σ'αυτές έβαζαν το παστίρι όπου πατούσαν τα σταφύλια και ο χυμός και τα τσιπούρα πέφτανε μέσα στην κάδη μετά τα ανεπάζανε με «ΛΑΤΖΟΥΔΙ»[1] ή πέτρες για 2-3 ημέρες ώσπε ν'αρχίσει ο μούστος[2] να βράζει. Όταν προχωρούσε ο βρασμός τότε «τραβούσανε τον μούστο» και τον βάζουνε σε βαρέλι να βράσει. Αν ολοκληρωνόταν η διαδικασία αρχίζαμε στην Αποστολιά να στύβουμε τα ΤΣΙΠΡΑ[3]. Το στύψιμο γινόταν με τον ΣΤΥΦΤΗ. (βλέπε σχήμα όπισθεν σελ.)

Ο ΣΤΥΦΤΗΣ:

Ο στύφτης ήταν μιά ξύλινη κατασκευή με την οποία στύβαμε τα τσίπρα και απ' αυτή τη διαδικασία αποκομίζαμε πρόσθετη ημερήσια ποσότητα μούστου που την λέγαμε «ΣΤΥΨΙΔΙ». (Αυτό το κρασί είν' στυγνό ⇒ δηλαδή από στύψιμο.

Ήταν επίπονη εργασία και ήθελε χρόνο.

Φανταζόσουνα ένα κάθωμα πόρτας (τόσο μεγάλο!) τα πλαίνα του (που ήταν και πόδια του) έβαναν περί τα (2) μ. ύψος. Τα οριζόντια (80-100) εκατοστά. Σε ύψος περί τα (40) εκατ. από το έδαφος ήταν η βάση του. Όλος αυτός ο σκελετός μοιάζει με κουβούκλια (0,20 x 0,20). Επάνω στη βάση υπήρχε ξύλινη κυκλική βάση διαμέτρου περί τα (40) εκατοστά με ξύλινο περίγυρο ύψος περί τα 0,05 μ. Επάνω σ'αυτή την βάση (υποδοχή) τοποθετούσε ξύλινη κάδη δια, περί τα (30) εκατοστά και ύψος περίπου (50) εκατοστά, διάτρητη με πολύ λίγες δουγιές για να ρέει ο μούστος στη βάση. Στην κάδη αυτή βάζαμε τα τσίπρα για να τα στύψουμε.

---

1. ΛΑΤΖΟΥΔΙ = Ξύλινο σανίδι με ξύλα χωρεμένα
2. Μούστος = είναι ο χυμός των σταφυλιών που τρέχει από το παστίρι όταν τα πατούμε.
3. Τα ΤΣΙΠΡΑ (ή ΣΤΕΜΦΥΛΑ) = Είναι τα πατημένα ήδη σταφύλια (τα τσαμπιά με τις χωρεμένες ρόγες)

Τὴν παίδη αὐτὴ αφοὶ τὴν ἐμπίζαμε ὀχεδὸν τὴς βάζαμε ἀπὸ πάνω τὸ καπάκι της πού δὲν ἀπουμπούσε ἀπὸ πλαϊνὰ της ἀλλὰ εἶχε διάμετρο λίγο μικρότερη ἀπ' τὴν ἐσωτερικὴ διάμετρο τῆς παίδης καὶ ἐσχωρούσε μέσα σ' αὐτὴ πάνω ἀπὸ τὰ τρίπρα.

Ὁ χειριδὴς τοῦ στύφτη ἦταν ὀρθιος καὶ ἀπουμπούσας ἀπὸ ἀριστερό του ὦμο τὴ μία πλευρὰ τοῦ στύφτη, μὲ τὸ δεξί του χέρι περιέστρεφε ἕναν κοχλιὰ (ξύλινο μὲ ἀναβήματα περιφορᾶς (πού ἀνεβοκατέβαινε καὶ μικρὸ μέτρο πάνω ἀπ' τὴν ἄνω ὁριζόντια δοκὸ τοῦ μέσου τῆς ἀπὸ μιὰ τρύπα τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς ὁποίας ὑπῆρχαν βόρτες = συνδρομές). Ὁ κοχλιὰς ἀνταποκρίνονταν μὲ ἕναν ὁριζόντιο μοχλὸ μήκους περὶ τὰ (80) ἑκατοστὰ καὶ ὁ ὁποῖος διήρχετο διὰ μέσου τοῦ κοχλία.

Ὅταν ὁ μοχλὸς περιστρέφονταν δεξιά, τότε ὁ κοχλίας κατέβαινε καὶ πίεζε τὸ καπάκι μέσα στὴν παίδη. Τὸ καπάκι ἔτσι συμπίεζε τὰ στερεύματα ἀπ' τὰ ὁποῖα ἔβγαινε ὅλος ὁ μοῦστος. Ὁ μοῦστος ἔρεε ἀπὸ τὶς πλαϊνὲς τρύπες τῆς παίδης, μέσα στὸ ξύλινο ταγὶ τῆς βάσης καὶ ἀπ' αὐτὸ ἔτρεχε μέσα ἀπ' τὴν κάνουλα τῆς βάσης σὲ δοχεῖα συλλογῆς.

Ἀδειάζανε τότε τὴν παίδη ἀπ' τὴν ὁποία ἔβγαιναν τὰ τρίπρα συμπιεσμένα σὲ μία ὀρθιὰ κυλινδρικὴ στήλη. Ξαναγεμίζαν τὴν παίδη μὲ νέα τρίπρα κ συνεχίζονταν ἔτσι τὸ στύψιμο ὡς τὸ τέλος.

Στὸ μοῦστο μέσα (μὲ ὑποδοχὴ χημικῶν - οἰνολόγων) πολλοὶ βάζανε κάποιες οὐσίες (οἰνόλυμα - μουστόλυμα πού ἦταν σὲ τσουκάλες, γιὰ ν' ἀνεβάσουν τὸν ΓΡΑΔΟ[1]).

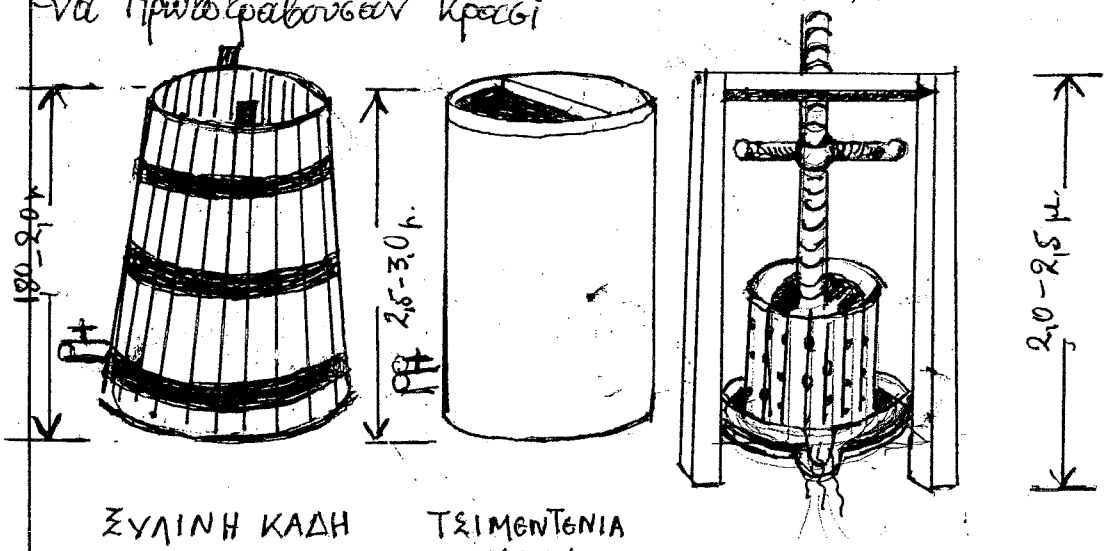
Ἡ πορεία τοῦ μούστου στὰ βαρέλια παρακολουθεῖτο συνεχῶς ὅσο ἐκράταγε ὁ βραδυμὸς (περίπου 40 ἡμέρες). Μετὰ τὰ βαρέλια σφραγίζονταν ἁεροστεγῶς μὲ τὶς ὀκνὲς καὶ γύρω - γύρω στὴν ὀκνὰ (γιὰ νὰ μὴν πάρει ἀέρα τὸ κρασὶ) τὸ ἔσφιγγαν καὶ ρετσίνι, ἀσπράδι αὐγοῦ κ.λ.π.

Ρετσίνι πεύκου ἔριχναν κ μέσα στὸ μοῦστο (γιὰ δείξη) τὸ ὁποῖο ἦταν ρετσινομένο ἢ ἀρετσίνωτο -

---

① ΓΡΑΔΟΣ εἶναι οἱ ἀκριβεῖς βαθμοὶ τοῦ μούστου μὲ μετρώντας βυθίζοντας τὸ «γραδόμετρο» = γυάλινης βαθύλήνας μὲ ἐνδείξεις μέτρησης τῶν ἀκριβῶν βαθμῶν.

Καὶ ψωὶ αὐτὰ γίνονταν τὸν ὀνλιώβρη, μέχρις τὰ χριστούγεννα πρωτοχρονιάτικα κρασί

ΞΥΛΙΝΗ ΚΑΔΗ ΤΣΙΜΕΝΤΕΝΙΑ ΚΑΔΗ ΣΤΥΦΤΗΣ

ἢ ΤΡΙΠΙΖΟΝΙΑ

Ο ΤΡΑΚΑΣ ΞΥΛΩΝ (ΚΑΥΣΟΞΥΛΩΝ) ἢ ΝΤΡΑΚΑΣ.

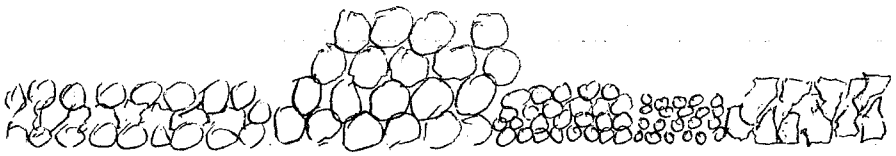
Ὅλα τὰ νοικοκυριὰ στὸ χωριὸ ἔχουν νὰ ἀναμετωπίσουν τὸν χειμώνα. Γιὰ τὸ λόγο αὐτὸ φροντίζουν νὰ ἔχουν ἀποθεμα καυσοξύλων στὸ σπίτι τους. Ἐτσὶ σὲ κάποιο χώρο λίγο ἀμμὸ σχίνουν τὸ ΤΡΑΚΑ ἢ (ΝΤΡΑΚΑ). Βάζουν καὶ ὁμοειδῆ χωριστὰ π.χ. τὰ χονδρὰ ποὺ σκίζονται μὲ τὸ σχίνι (σχίζες ἢ σχίζες) τὰ κούτσουρα (κορμοὶ ἢ κλώνοι χοντροὶ διαμέτρου (10-20) ἑκατοστῶν καὶ μήκους (80-100) ἑκατ., τὰ ρουτσίδια (=κλωνάρια διαμέτρου (4-10) ἑκατοστῶν), τὰ γλουσύρια ἤτοι τὰ λεπτὰ κλωνάρια τῶν κλώνων, οἱ κλάρες κ.λ. καὶ κλίμακα (σαν τὸ κλάδεμα τῶν ἀμπελιῶν).

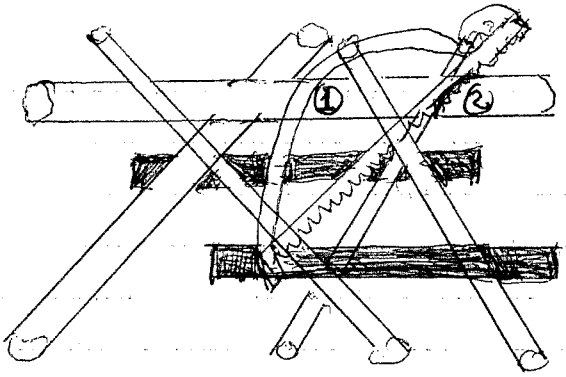
Ὅλα αὐτὰ διαφοροῦνται μὲ μία τάξη ἢ μία κατηγορία πλατὺ ἀπὸ ἄλλη συνεχόμενα ἀμμὸ ἐνδιάκριτα μεταξύ τους γιατὶ τὸ καθένα ἀπ' αὐτὰ μπορεῖ νὰ ἔχει μία ἰδιαίτερη χρήση π.χ σχίζες καὶ κούτσουρα προσφέρονται διὰ χρήση στὸ τζάκι. Τὰ ρουτσίδια γιὰ μαγειρέματα ἀπὸ ξυλιὰ (ἀνάβουν εὐκολώτερα - πιὸ εὐχάριστα, τὰ γλουσύρια μαζὶ μὲ τὰ προαναφερθέντα χρησιμεύουν γιὰ νὰ πρωτανάψουμε τὰ ξυλιά.

Ὁ χρόνος σὲ πολλὰ σπίτια ξοδεύει σεληνιακὸ χρόνο (2) χ. ἐνῶ

το μήκος του (5-10)μ. Εφαρτάται από τήν προσοχή και ξύλων. Θα κατασκευάσει μέ χρόνο ώστε νά μήν αφήνουν μεγάλα κενά μεταξύ τους (έτσι μειώνεται και ο όγκος τους). Είναι διάτρητα και ζυγισμένα (ώστε νά μήν εξέχουν καπού, ένα άκρο νά είναι πιό μακρύ κ νά εξέχουν στήν πίσω πλευρά. Τοποθετούνται ίσια τό ένα πάνω ή πρίν από άλλο και μάζεται ίσιοι κ όχι πλαγιασμοί ώστε νά ανακύπτουν μέ ευκολία όταν θα χρησιμοποιούνται.

Οι ψαράδες, κλιμάκια (πάνω δεμένα σέ δεμάτια) καθώς και τα προσανάμματα συνήθως πάνε σε σημεία ξεχωριστά.

Η ΓΑΪΔΟΥΡΑ:

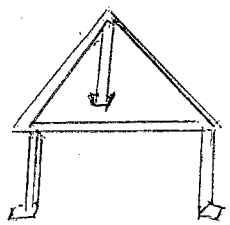
Είναι μία ξύλινη κατασκευή αποτελούμενη από (4) πόδια κομμένα μεταξύ τους ανά δύο χιαστί. Τά (2) πρώτα κ τά (2) δεύτερα πιό πίσω σέ απόσταση περί τά 60-80 εκ. Τά μπρός μέ τά πίσω δένονται μεταξύ τους μέ σανίδες ώστε τό όλο σύστημα νά στέκεται στοιχερά.

Ο νοικοκύρης μέ τό τοξωτό πριόνι του προσπαθεί μόνος του νά κόψει τά ροντζίδια κρατώντας μέ τό αριστερό του χέρι τό πρός κοπήν ξύλο (στοιχερά) στό σημείο (1) ενώ μέ τό δεξί του χέρι κινεί τό πριόνι εμπρός πίσω στό σημείο (2) νά κόψει τό πρώτο κομμάτι (20-30) εκατοστά - κ συνεχίζει. Τά κομμάτια έχουν μήκος υπολογισμένο για νά χωρούν στή σόμπα κ στή στέγα.

Τα χοντρά ξύλα τά κόβουν μέ ΠΡΙΟΝΑ (2) άτομα μαζί

ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΑ

ΔΗΡΟΣΤΙΑ (ἡ) ΣΙΔΗΡΟΣΤΙΑ

Σιδηρένιο εργαλείο μὲ τρία πόδια ὑψους (15-20) ἑκατοστά πάνω ἀπό οποία υπάρχει τρι-γωνική βάση διαστάσεων περίπου (ἑκατόμετρα) (30) ἑκατοστά.

Αὐτή τήν βάζομε στή φωτιά ἀπὸ τζάκι ἢ ξύλα καὶ πάνω της τήν κατσαρόλα γιά νά μαγειρέψομε.

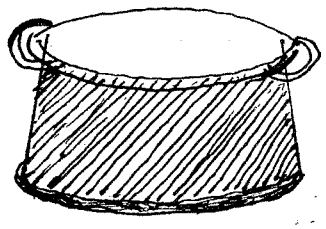
ΚΟΜΜΑΤΙ ΞΥΛΟΥ ἢ ΣΛΑΦΡΑΣ ΛΑΜΑΡΙΝΑΣ:

Διαστάσεων 20 x 30 ἑκατοστά. Πάντα ἀπὸ τζάκι. Μάς βοηθάει, κάνοντας αέρα πάνω απ' τά ξύλα καὶ τά προσανάμματα, ① νά ανάψομε τή φωτιά.
(Κάτι σάν βεντάλια).

ΤΟ ΚΑΖΑΝΙ

Σέ μιά γωνιά τής αυλής, σέ μιά απόδημη, στό καθώς ἢ ἀπὸ υπόστεγο τοῦ χώρου ὅπου συνήθως ἡ νοικοκυρά άναβε τή φωτιά νά ζεσταίνει νερό γιά πλύση ρού-χων ἢ ἄλλες δουλειές.

←Καζάνι

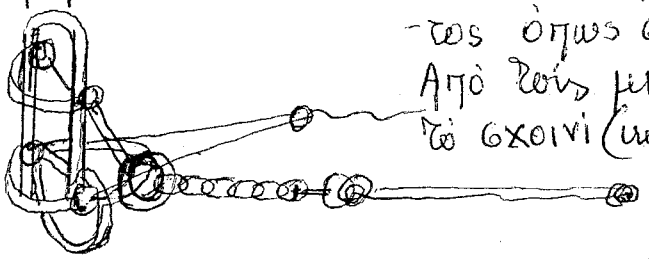
① ΠΡΟΣΑΝΑΜΑΤΑ = ξηρά μικρά ξύλα, φρύγανα, φλούδες δέντρων ἢ πεφκοῦδια, χαρτιά, που βοηθοῦν στά ἀναμμα τής φωτιάς.

② ΠΕΛΕΚΟΥΔΙΑ = κομμάτια ξύλου, φλιά, που βγαίνουν ἀπὸ τή χυ-πήματα τοῦ τσεκουριοῦ στά ξύλα.

ΕΞΑΡΤΗΣΕΙΣ ΤΩΝ ΖΩΩΝ (στην Αποδήμη ή στο Κουτσί (ή Κατωβή))

I | Για ΑΛΟΓΑ, ΜΟΥΛΑΡΙΑ, ΓΑΪΔΟΥΡΑΚΙΑ. έχομε:

• Την ΚΑΨΤΡΑΝΑ = το ΧΑΛΙΝΑΡΙ που χαλιναγωγεί το ζώο, το τιθασεύει και μπορούμε να το κατευθύνομε εκεί που θέλομε.

Γίνεται από χωρίδες χονδρού δέρματος όπως στο παραπλεύρως σχήμα. Από τους μικρούς ιρίκους ξεκινάει το σχοινί (μπριάγια τριχιάς ή μομμάτι αγυάδας και μερμένι τριχιάς) το άκρο του οποίου κρατάει ο αναβάτης κ τραβώντας το αριστερά ή δεξιά στρίβει το κεφάλι του ζώου αριστερά ή δεξιά και αλλάζει κατεύθυνση. Η πίεση προπορεύεται του ζώου κρατώντας την καυτράνα και το τραβά προς την δική του κατεύθυνση.

• Του ΣΑΜΑΡ (το σαμάρι) = η σέλα του ζώου

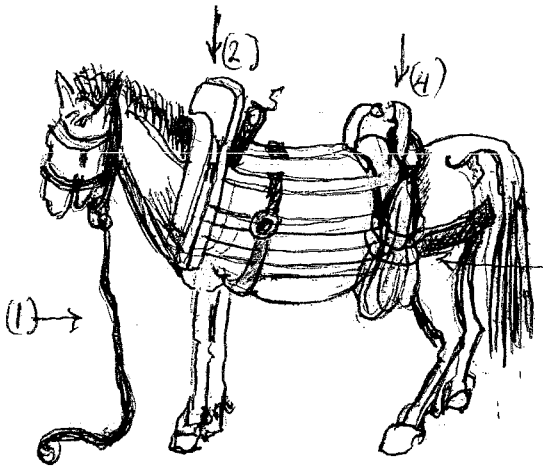
Πάνω σ' αυτό, όταν το φορτώνομε στο ζώο και το ασφαλίζομε δένοντάς το στο σώμα του αυτά τα οπίσθια του μεγάλα ζώνες (λουρίδες) δερμάτινες χονδρές = ΤΑ ΜΠΑΛΤΙΜΙΑ (1) και μεζώνη που περνάει απ' την αριστερή πλευρά του σαμαριού, περνάει πάνω απ' το σβέρκο του και δένεται στην άλλη πλευρά (δεξιά) του σαμαριού.

Πάνω στο σαμάρι αριστερά, δεξιά στο πίσω μέρος του είναι προσαρτημένη μία (ίσως) η τριχιά ένα μούσκο αριστερά, ένα δεξιά. Μ' αυτή δένομε το φορτίο στο σαμάρι σταθερά και το ζώο το μετακινεί με ασφάλεια.

Πάνω στο σαμάρι ο αγρότης επίσης μεταφέρει τα εργαλεία για τη δουλειά του π.χ. το τσαπί, το γκιάφι, το τσεκούρι, το δρεπάνι και ότι άλλο χρειαζόταν κάθε φορά. Ακόμη και το τσουβάλι του με το φαγητό του.

---

(1) ΜΠΑΛΤΙΜΙΑ = Οι ζώνες δέρματος που ξεκινούν από το σαμάρι και κατεβαίνουν γύρω από τον πισινό του ζώου. Αυτά μπροστά το

1. ΚΑΠΣΤΡΑΝΑ ή ΧΑΛΙΝΑΡΙ
2. ΣΑΜΑΡ
3 ΤΑ ΜΠΑΛΤΙΜΙΑ
4. ΟΙ ΙΓΓΛΙΣ.
5. ΤΟΥ ΠΑΛΟΥΚΙ.

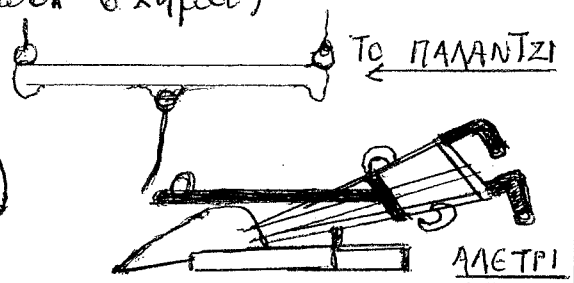
ΤΟΥ ΠΑΛΟΥΚΙ = ειδυρένιο παχούκι πλατύ ή στρουγγυλό, μήκους περί τα (30) εκατοστά. Στην περιοχή του έφερε κρίκο για να δένεται το σχοινί που σαμαρώνει το ζώο στο χωράφι για βοσκή μέσα σε μία σανίνα ίση με το μήκος δύο τριχιών

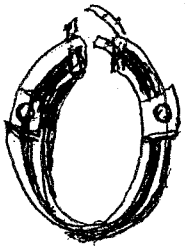
ΣΗΜΕΙΩΣΗ:

Όταν τα ζώα θα πήγαιναν να οργώσουν χωράφι, ο γεωργός έπρεπε να πάρει μαζί του και:

- 1/ ΤΟΥ ΑΛΕΤΡ (ως στο κάτωθι σχήμα)
- 2/ Τις ΛΙΜΑΡΓΙΕΣ (ή ΛΑΙΜΑΡΓΙΑ) (3)
- 3/ Τα ΠΑΛΑΝΤΖΙΑ

1/ ΤΟΥ ΑΛΕΤΡ.

Η ΛΙΜΑΡΓΙΑ ή ΛΑΙΜΑΡΙΑ.

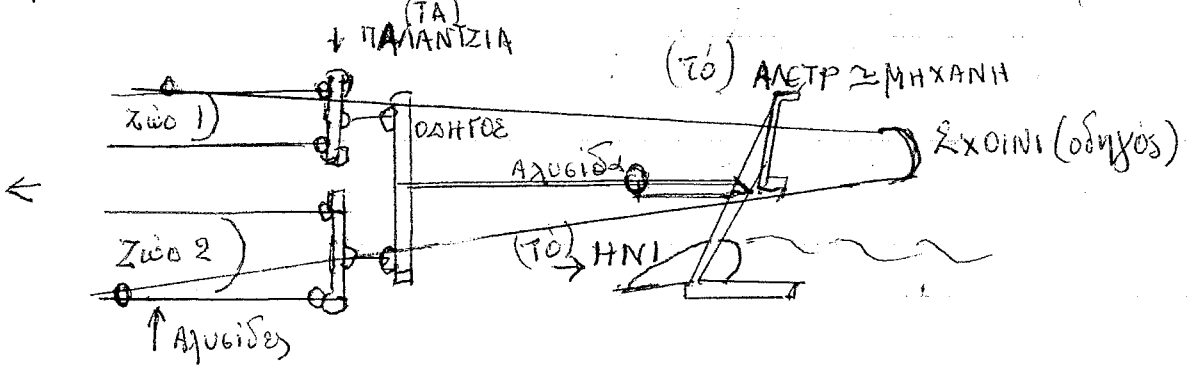
Το αλέτρι είναι η μηχανή που γύρνουν τα άγρια, ξερέ-να μέ τα παλάντζια (ένα στο ένα ζώο (αριστερά) και το άλλο τραβάει το άλλο ζώο (δεξιά) Τα δύο παλάντζια μέ αλυσίδες στα άκρα των ενώνονται με 3ο μεγαλύτερο παλάντζι (τον ΟΧΗΓΟ) που ενώνεται στη

(2) ΙΓΓΛΕΣ: Είναι εξαρτήματα του σαμαριού στο πίσω και επά-νω μέρος του. Απ' αυτά πιάνεται η τριχιά στο φόρτωμα

(1) Εκ της ΥΠΟΣΗΜΕΙΩΣΗΣ Νο 1 της προηγουμένης (συνέχεια) το σαμάρι να μη ξεύγει εμπρός προς το κεφάλι του ζώου ενώ η άλλη ζώνη που προσδένεται στη μέση του το κρατά να μην γέρνει αριστερά ή δεξιά (όταν είναι φορτωμένο)

(3) Η λαιμαργιά ή και λαιμαριά —

μηχανή με αμαξίδια.

Τό ξυλοινή (οδηγός) ὁ χωρχός ή τό πραγείει μέ τό ένα χε-ρι του ή τό δένει στά χαρούμια τής μηχανής ή τό περνάει στό λαιμό του καί τό τραβάει πρός-πρός γιά νά ιδιάζει τό ζευγά-ρι στήν ανάγκαια[1]

Η ΣΒΑΡΝΑ. = Ξύλινο πλαίσιο ορθογωνίου σχήματος από καθ-ρώτι (6×6) εκατοστών πού στό κάτω μέρος του έχει μεταξ-ωτικές προεξοχές γιά νά επάνει τίς ΜΠΑΝΕΣ[2] πού τό γυρίζει ανάποδα, έχουν όγκο μά πρέπει νά επιβάλουμε καί νά θρυμματισθούν.

Η εργασία αυτή λέγεται ΣΒΑΡΝΙΣΜΑ, καί γίνεται κά-ποιες ημέρες μετά τό ΟΡΓΩΜΑ. γιατί πρέπει ή γή νά αε-ριωθεί, νά μαζώξει ζέστη (ενέργεια από τόν ήλιο γιά νά κατοικεί πιό γόνιμη. καί μετά νά ξβαρνισθεί νά γίνει τό χώμα υφό (ζεστό) καί γόνιμο.

1. Αμαξιά = τό ανοίγει στό Χώμα τό ΗΝΙ(ΗΝΙΟΝ) απ' τό αλέτρι καλώς καί ζώα τραβούν τή μηχανή.
2. ΜΠΑΝΑ = Ο όγκος τού χώματος πού ανασηκώνει τό ΗΝΙ καθώς καί ζώα τραβούν τή μηχανή.

ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΑ (ΣΤΗΝ ΑΥΛΗ).

ΠΟΤΙΣΤΡΑ (ΚΑΝΑΛΙ ΜΕ ΝΕΡΟ) ΓΙΑ ΤΑ ΟΙΚΟΣΙΤΑ.

Πάντα στην αυλή υπήρχε ένα μαναδάκι από χαμαρήνα με τροφή[1] για τις κότες και πολύ ίσιο νερό. Η υπήρχε ένα πα-γκό κατσαρόλι με νερό.

[1] Λίγο καλαμπόκι, βρώμη, σιτάρι κ.λ.

IV.

Οι ΕΡΓΑΣΙΕΣ ΤΗΣ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΜΑΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ.

Οι ΕΡΓΑΣΙΕΣ ΤΗΣ ΝΟΙΚΟΚΥΡΑΣ (ΣΤΟ ΧΩΡΙΟ ΜΑΣ)

ΤΟΤΕ (ΑΛΛΟΤΕ) ΚΑΙ ΤΩΡΑ.

Α. ΕΡΓΑΣΙΕΣ ΜΕΣΑ ΣΤΟ ΣΠΙΤΙ

Β. " ΕΞΩ ΑΠ' ΤΟ ΣΠΙΤΙ.

Ι. ΤΟΤΕ ΠΑΛΗΟΤΕΡΑ (ΕΩΣ ΤΟ 1980 ΠΕΡΙΠΟΥ)

Ποτέ δέν έφτανε η ώρα γιά τή νοικοκυρά τού χωριού. Πρώτη ξυπνούσε τό πρωί (βαθιά χαράματα), τελευταία κοιμόταν τό βράδυ. Ήταν πολλές οι δουλειές της.

- Τό μεγάλωμα τών παιδιών (ανατροφή, παιδεία, γενικώτερη φροντίδα)
- Πρωινό ξύπνημά της, προετοιμασία (πρωινό) (γάλα της κατσίκας ή της προβατίνας.) γιά νά πάνε στό σχολείο.
- Πρωινό γιά όλους
- Ετοιμασία τού ανδρός γιά τή δουλειά (χωράφι, αμπέλι, περιβόλι, κοπή ξύλων στό δάσος και με ταφορά στό σπίτι κ.α... Και σάν τέλειωνε τις δουλειες στό σπίτι ξεκινούσε νά πάει κοντά στόν άνδρα νά βοηθήσει και εκεί.
- Φροντίδα τών οικόσιτων ζώων:
  - Νά ταΐσει τό γουρούνι, τις κότες, τις κατσίκες, τό πρόβατο, τό γαϊδουράκι, τό μοσχάρι για νά τά πάρει νά ξεκινήσει πρώτος ο άνδρας νωρίς.
  - Νά αρμέξει τις κατσίκες και τήν προβατίνα.
- Νά μαγειρεύει για όλους.
  - Νά βρούν τό φαγητό τους τά παιδιά όταν γυρίζουν απ' τό σχολείο. κ
  - νά έπαιρνε μαζί της τό φαγητό τους για τό μεσημέρι στό χωράφι, μιάς και γύριζαν στό σπίτι σάν βράδιαζε και βγαίναν τά θεόπουλα (1)
- Πήγαινε στούς αγρούς όλη τή μέρα και σάν γύριζε τήν περίμεναν χίλιες δυό δουλειές:
  - Νά ετοιμάσει τό βραδινό φαγητό, νά ζάσει η οικογένεια. Νά μαζέψει τό τραπέζι, νά πλύνει και πιάτα ...

(1) Θεόπουλα = Σ'αστέρια

⊛ Νά νγάνει στόν Αργαλειό (κιλίμια, σαντάνια, μουρεμτζέδες κ.α.)

Νά φροντίσει τά ζώα, νά τά βάλει στό μαντρί ή στό στανίλο τους νά τά παχνιάσει① κ.λ.π.

- Νά βάλει τά παιδιά γιά ύπνο, αφού τά έπλαζε νά προσευχηθούν πρίν.
- Καί τελευταία έβγαινε τό φίλτρο ή ή λάμπα πετρελαίου

Σάν έμενε στό σπίτι κάποιο μέρος τής εβδομάδας είχε τόσα νά κάνει (εκτός από τίς πρωϊνές δουλειές τής καθημερινές πού αναφέραμε πιό πάνω) ήτοι:

- Νά καθαρίσει τήν αυλή (απ' τά ξύλα τών δένδρων τής κληματαριάς, τής κοπριάς τών ζώων)
- Πού καί πού νά ασβεστώσει:
  - Τόν τοίχο τού δρόμου, τά σκαλοπάτια τής αυλής καί τής σκάλας τού ανωγείου
  - Τό μαντρί
  - Τίς γλάστρες κ.α.
- Νά ανάψει φωτιά γιά νά μαζέψει νά πλύνει τά ρούχα τής οικογένειας. Νά ασπρίσει τά ρούχα στού σύρματα τής αυλής, στό φράκτη ή στά κλαριά στόν ήλιο καί στόν καθαρό αέρα. Καί σάν στεγνώσουν καί είναι λίγο νωπά απόμερα, νά βάλει κάρβουνα στό σίδερο, νά σιδερώσει.
- Νά καθαρίσει τό σταύλο ή τό μαντρί καί νά σκαλίσει τήν κοπριά.
- Νά ζυμώσει καί να ψουρνίσει τό ψωμί τής εβδομάδος

⊛ Στίς Αγροτικές Εργασίες:

Όπως είπαμε καί παραπάνω ή γυναίκα σύζυγος, μητέρα, αδελφή συμμετείχε σέ όλες τίς αγροτικές εργασίες. (Στό όργωμα, στή σπορά, στό βοτάνισμα αγρών κήπων, περιβολιών, στή συγκομιδή προϊόντων όπως θερισμό, αλωνισμό, μεταφορά τών προϊόντων μέ τά ζώα

① παχνιάζω = βάζω τροφή στό «ΠΑΧΝΙ» τών ζώων (σανό, βρώμη κ.λ.π.

② (στό) ΠΑΧΝΙ = ένα ξύλινο παραλληλόγραμμο μέ (4) πόδια πού τό γεμίζαν τροφή. Σέ ύψος 0,80 - 1,00 μ. (διαστάσεις 1 × 0,50 × 0,50 μ

στη συλλογή και μεταφορά μανδοζύμων πουρναριών και κλαριών, κλαριού τροφής των ζώων (π.χ. μηλιές[1] θεμα-νιδιές, λατσούδι κ.α.
• στο μαζέμα, διαλέξιμα, ξετσίμπλιασμα[2] και στον τρύγο των αμπελιών

ΟΙ ΕΡΓΑΣΙΕΣ ΤΟΥ ΝΟΙΚΟΚΥΡΗ ΑΓΡΟΤΗ:

Α// ΣΤΟ ΣΠΙΤΙ Β/ ΕΞΩ ΑΠΟ ΤΟ ΣΠΙΤΙ.

Οι εργασίες του αγρότη είναι αναλόγως της εποχής:

• ΤΟΝ ΧΕΙΜΩΝΑ: Είναι η μόνη περίοδος με λίγες ασχολίες.
  - Φρόντιζε το σπίτι τη συντήρησή του και την οικογένειά του. Έκανε τις απαραίτητες επισκευές π.χ. έκεπε
  - Φρόντιζε τον σταύλο, τον αχυρώνα. Καθάριζε τα, έβαζε την τροφή των ζώων για τους αγρούς (τα ψυγείο, βιομηχανία „ΛΙΠΑΣΜΑ„ και την μετέφερε εκεί.
  - Ήταν τακτικός και συνεπής στο ΚΑΦΕΝΕΙΟ[3] κ
  - Τον Φεβρουάριο έβλεπε και μαζέμα τα αμπέλια βοη-θούμενος από τη σύζυγο και τα παιδιά μέσα της οικο-γένειας. - Επίσης έβγαινε στο περιβόλι (λάχανο, μπρόκολο, κουνουπίδι)
• ΤΗΝ ΑΝΟΙΞΗ Άνοιγαν οι δουλειές του.
  - Ετοίμαζε τον κήπο και έβγαζε τα κηπευτικά (κρεμμ-δάκια, σπόρδα, μαρούλια, ντομάτες, μελιτζάνες, πιπε-ριές, καρότα, φασουλες κ.λ.
  - Φύτευε στο περιβόλι την πατάτα, πιπεριές, μελιτζάνες κ.λ.
  - Έσκαβε το κουμπάκι, τα σκόρδα, σαμιές, ρεβύθια.
  - Αργά την Άνοιξη (Μάη μήνα) ασχολείτο με το αμπέλι ξετσίμπλιαζε τα μίμουρα και τα διαλέξιζε. (ΦΕΚΑΣΜΟΙ) έβαζε τα Τριφύλλια του και το σανό[4] για τα ζώα

---

(3) κλαίγανε και κάποια δέντρα χωρίς πριν την ανθοφορία τους.

2. ΞΕΤΣΙΜΠΛΙΑΣΜΑ: Τον Μάη - βγάζομε από τα μίμουρα τους πε-ριττούς κλώνους, ξεχωρίζομε τους υπόλοιπους από τα πολλά φύλλα και δια--αλέγομε 2-3 φορές. Κόβομε τις τσίμπλες = άκρες των βλαστών -

1. ΚΛΑΡΙ = συλλογή κλαδιών βελανιδιάς με τα χωρά φύλλα τους και βελανίδια (για τροφή των κατοικιών των χειμώνα) Η συλλογή γίνεται το καλοκαίρι (Ιούνιο - Αύγουστο). Και ενώ η ιδιοκτησία απαγορεύεται από το ΔΑΣΑΡΧΕΙΟ, υπήρχε η μόνιμη κοινωνία

4. Το ΣΑΝΟ: Είναι βρώμη που θερίζεται νωρίς (πράσινη) πριν ωριμάσει.

• ΤΟ ΚΑΛΟΚΑΙΡΙ:

• Ποτίσματα των κυπευτικών στον κήπο και στο περβόλι. Δυστυχώς το χωριό μας δεν είχε νερού για μεγάλες τέτοιες καλλιέργειες. Ποτίζαμε τα περιβόλια με νερό απ' το ποτάμι τον „Αποστολιά" που το συμμέναμε βάλε „δεξιές"[1] και από εκεί με „αυλάκι" έρθαινε στο περιβόλι. Τέτοιες δέξες υπήρχαν 2-3 που ήξερα εγώ π.χ. η μεγάλη δέξη στη δέξη „Νεροβούτας" πίσω στα περβόλια, στου ΠΕΤΣΝΑ τον πλάτανο, σύνορο με τον ΓΑΡΔΙΚΙΩΤΙΚΟ τομέα. Εκεί από τη δεκαετία του 1960 είχε μαλακκυναδεί „τσιμεντοσωλήνας", μήκους περί τα (500) μ. που έρθανε ως τη δέξη ΖΟΡΜΠΑ ή ΚΛΑΡΙ. Το πότισμα από δω δέξες γινόταν μέχρι και τον ιούνιο περίπου γιατί μετά το ποτάμι από τη ζέξη στερεύε, δεν είχε νερό.

Άλλη δέξη ήταν στη δέξη „ΚΑΝΑΡΙΤΣΑ" λίγο πιο πάνω απ' τον σταύλο του Αγαθόδημου Σόλια (κομπυρού) εδώ το νερό ήταν πιο λιγοστό. Ποτίζαν οι 1/Αθανάσιος εγγ. Γεωργίου (ο Μούρκος) 2/πολυζώης πολυμερίδης 3/Σπύρος Πετρόζωίδης 4/Χρήστος πολυζωίδης. Ίσως και κάποιοι άλλοι.

Στη δέξη αυτή σπέρναμε κυρίως τριφύλλια, πατάτες, κρεμμύδια, σπανάκι, ζαχαρα, καλαμπόκια, ζουδούλια σουσάμι. Κάποιες χρονιές βάζαμε και καρπούζια και βαμβάκι.

Μια άλλη δέξη μικρή ήταν στη ρεματιά στο Βαλύρεμα.

Η συχνότητα ποτίσματος εξαρτάτο από το πλήθος των ιδιοκτητών. Το πότισμα γινόταν και νύχτες.

• Κόψιμο τριφυλλιών και του σανού.

Ξηραίνονταν σιτηρεύνα στους αγρούς και μετά δεματοποιούνταν και μεταφέρονταν για αποθήκευση στον ΑΧΥΡΩΝΑ.[2]

• Κόψιμο καυσόξυλων: Στο δάσος πάσανε και ξυρά και

---

(2) ΑΧΥΡΩΝΑΣ: Αποθήκη με σανίδια κ τσίγκους για αποθήκευση άχυρου κ ζωοτροφών

(1) Δέξη: Σε κάποια δέξη φράσουμε με διάφορα υλικά ένα τμήμα της κοίτης με πέτρες, κομμάτια σε ύψος ένα (1,0) μ. μια επιφάνεια περί τα (50-100) m^2, συμμέτρουμε το λιγοστό νερό και με σωλάκι το μετανθύνουμε στους αγρούς μας για πότισμα (τυρώναν σειρά πρωτεραιότητος)

- κατακείμενα ή και μονένα χωρό (μετά παρέμβαση του δασικού κώδικα και με τον κίνδυνο μηνύσεως. Κυρίως όμως μέσανε στο δάσος υπέργεια δέντρα ή και υγιή τα οποία τα δασαρχείο μας ①προσημείωνε, με ειδική ②ΣΦΥΡΑ, επιδιώκοντας να καθιερώσει το δάσος και να το εξυγιάνει απομακρύνοντας τα ξερά, κατακειμένα, ασθενικά δέντρα ή και μερικά υγιή δέντρα όπου ήσαν πολύ πυκνά, για αραίωση (χωρίς τον κίνδυνο προσβολής του εδάφους από υπερθέρμανσή του.
- ΣΥΛΛΟΓΗ ΒΕΛΑΝΙΔΙΩΝ. (τον ΑΥΓΟΥΣΤΟ - ΣΕΠΤΕΜΒΡΗ)
  Πολύτιμη τροφή, καθαρή για τα ζώα κ ωραία για τα χοιρινά.
- ΣΥΛΛΟΓΗ ΚΛΑΡΙΟΥ ΒΕΛΑΝΙΔΙΑΣ (τροφή για τις κοτόπουλες ωραία, για τον χειμώνα
- ΤΟΝ ΙΟΥΝΙΟ γινόταν ο ΘΕΡΙΣΜΟΣ των ζιζηρών. Αυτό γινόταν με δρεπάνια σχημερίς αλλά ωραία τις πρωινές και βραδινές ώρες. Την ημέρα με τον ήλιο ο θερισμός ήταν δύσκολος με θερμοκρασίες πάνω από 30-32°C. καθ'ότι επίσης η ξηρή καρκαλιά απορροφούσε και πιότερη θερμότητα. Στον θερισμό συμμετείχε όλη η οικογένεια. Όσα είχανε πολλά σπαρτά ② παίρνανε και εργάτες.
- Ακολουθούσε η δεματοποίηση και η μεταφορά στα ΑΛΩΝΙΑ. Τα αλώνια μας ήταν σε (2) θέσεις. α/ στα ΠΑΛΗΟΥΡΙΑ κ β/ στην «ΠΑΛΗΟΤΑΡΑΤΣΑ»
- ΤΟΝ ΙΟΥΛΙΟ: (Αλωνάρης μήνας).
  Γινόταν ο ΑΛΩΝΙΣΜΟΣ από ειδικά συνεργεία με ΑΛΩΝΙΣΤΙΚΗ ΜΗΧΑΝΗ, ΤΡΑΚΤΕΡ, μηχανή δεματοποίησης άχυρου κ.λ. Οι αλωνιστές εισέπρατταν το «ΑΛΩΝΙΣΤΙΚΟ ΤΟΥΣ ΔΙΚΑΙΩΜΑ» ή με χρηματική αμοιβή ή ωραία με παραμέτρηση ποσότητος είτον κ.λ. το διαμοιράσμα σε ποσοστό επί τοις (%) επί της παραγωγής.
  Ακολουθούσε μεταφορά του καρπού στο σπίτι όπου το αποθηκεύανε στο «ΑΜΠΑΡΙ» κ δεματοποίηση και μεταφορά του άχυρου στον Αχυρώνα.

---

① ΠΡΟΣΗΜΕΙΩΣΗ ΔΕΝΔΡΩΝ: Ο δασικός υπάλληλος (βάσει της «διαχειριστικής μελέτης» του δασαρχείου πήγαινε και σημάδευε τα δέντρα που έπρεπε να κοπούν. Έκανε μια τσεκουριά στον κορμό του δέντρου κ εκεί χτυπούσε με τη σφύρα, το σημάδι του. (Σφύρα = σφυρί με ειδικό σημάδι.)

ΤΟ ΦΘΙΝΟΠΩΡΟ:

• ΤΟΝ ΣΕΠΤΕΜΒΡΗ: "ΤΟ ΟΡΓΩΜΑ"

Ανυπόμονοι οι χωρχοί περιμένανε τα πρωτοβρόχια①. Η διγαμιένη γή δεν οργωνόταν (χωρίς βροχή) μη και ζώα. Έτσι λίγες μέρες μετά την πρώτη καλή βροχή, ξεκινούσαν με τα ζευγάρια② τους το ΟΡΓΩΜΑ των χωραφιών. Με την άρνση αυτή σε βάθος 20-30 εκατοστά περίπου το αλέτρι αναποδογύριζε το χώμα. Το πάνω χώμα έβγαινε στην επιφάνεια στον ήλιο, στον αέρα, ενώ το επάνω πήγαινε κάτω στα χώματα. Και με την ενέργεια που είχε συσσωρευτεί απ' τον ήλιο. Ανοιχτοδούλευε το σβάρνισμα μετά λίγες ημέρες όπου οι όλμοι των χωραετών δουλεύονταν από τη ξεβαρνα και έτσι τα χώματα γινόταν γόνιμα. Επίσης άνοιγε το κυνήγι από το σαββατοχείο.

• ΤΟΝ ΟΚΤΩΒΡΗ: ΣΠΟΡΑ ΑΓΡΩΝ και Ο ΤΡΥΓΟΣ ΑΜΠΕΛΙΩΝ.

Αφού το χωράφι είχε προετοιμαστεί (οργωθεί και καθαριστεί από χόρτα, ο γεωργός:

Η ΣΠΟΡΑ: Έσπερνε τη σπορά. Φορτωμένος το σακούλι με τον σπόρο περιδιάβαινε όλον τον αγρό και με την χούφτα του χεριού γεμάτη σπόρο, με την χαρακτηριστική κίνηση του δεξιού χεριού του, έσπερνε τον σπόρο. Ξαναόργωνε το χωράφι. Ο σπόρος σκεπαζόταν και με την υγρασία στο χώμα και τη ζέστη απ' τον ήλιο σε λίγες μέρες φύτρωνε και πρασίνιζε.

Ο ΤΡΥΓΟΣ: Αμέσως μετά ξεκινούσαν τον ΤΡΥΓΟ④! Όλη η οικογένεια συμμετείχε, μαζί είναι μια εργασία ευχάριστη, όχι δύσκολη, όχι κουραστική. Γινόταν με χαρές και με τραγούδια. Τα σταφύλια μεταφέρονταν στο χωριό (στο ΠΑΤΗΤΗΡΙ να γίνουν μούστος η κρασί.

---

④ ΤΡΥΓΟΣ = το μάζεμα των σταφυλιών απ' το αμπέλι.

③ ΟΡΓΩΜΑ ΑΓΡΩΝ: Με τα ζευγάρι του ο γεωργός και με τ' αλέτρι γύρναγε το χώμα ανάποδα (από πάνω-πάνω) σε βάθος 20-30 εκατοστά.

② ΖΕΥΓΑΡΙΑ = 2 ζώα (γουρούνια, σκυλιά, βόδια) ζευγάρι πάνανε το όργωμα

① ΠΡΩΤΟΒΡΟΧΙΑ: Είναι οι πρώτες βροχές του Φθινοπώρου που δίνει όμως ο μύθος να συνέβαιναν στην αρχή του καλοκαιριού η ίδιος ο γεωργός για να ξεκινήσει το "ΟΡΓΩΜΑ" των χωραφιών του.

ΠΡΟΪΟΝΤΑ ΑΠΟ ΜΟΥΣΤΟ:

ΤΟ ΠΕΤΙΜΕΖΙ ή (ΠΙΤΜΕΖ.)

Από τον μούστο ο νοικοκύρης κρατούσε μιά μικρή ποσότητα και η νοικοκυρά (με τη γνωστή συνταγή της) τον έβραζε μαι έκανε (2-3) Ντεμεντζάνες[1] πετιμέζι[2] για την οικογένεια. Κάθε τόσο έκανε τις "Τηγανίτες"[3] πάνω απ' όποιες έριχνε μπόλικο χυμό, χωστικό πετιμέζι. Κι όταν αυτό τέλειωνε, τότε έριχνε (αν είχε, λίγο μέλι).

Η ΜΟΥΣΤΑΛΕΥΡΙΑ:

Είναι ένα χωστικότατο, γλυκό παρασκεύασμα της νοικοκυράς. Γίνεται ως εξής: (1 συνταγή):

Υγρά: 1 ποτήρι (νερού) με πετιμέζι.
1 » » Αλεύρι
3 » Νερό.

Στερεά: ½ τριμμένο καρύδι.

Εκτέλεση. Βράζομε αυτά τα υγρά μαι αναδεύομε (ανακατεύομε) με μία ξύλινη κουτάλα μέχρις ότου το μείγμα αρχίζει μαι πήζει (όπως η κρέμα). Μετά ρίχνομε μέσα το τριμμένο καρύδι. Ανακατεύομε πάλι μαι το αδειάζομε σε πιάτα ή πλαστικά κυπελάκια (όπως το γιαούρτι). Τώρα ρίχνομε επάνω μαι λίγη τριμμένη κανέλα. (Καλή σας όρεξη).

Στις πόλεις την μουσταλευριά φτιάχνανε τα ζαχαροπλαστεία μαι οι φούρνοι συνήθως.

ΤΑ ΜΟΥΣΤΟΚΟΥΛΟΥΡΑ:

Νοστιμότατα κουλούρια που γίνονται από μούστο μαι αλεύρι.

---

3. ΤΗΓΑΝΙΤΕΣ (οι τηγανίτες) = ζύμη σε μορφάκια τηγανίζονταν με λάδι μαι πέρναν χρώμα ροδοκόκκινο-μαύρο-
2. ΠΕΤΙΜΕΖΙ. Η νοικοκυρά έβραζε σε μεγάλη μία ποσότητα μούστου μέχρι μέλι γερό (*) μέσα μαι γινόταν το παχύρευστο πετιμέζι.
1. ΝΤΑΜΤΖΙΑΝΑ (ή Ντεμιζιάνα) = γυάλινο μεγάλο μπουκάλι, απ' έξω πλεγμένο με γάλαθα για να μη σπάσει εύκολα μαι με χερούλι (λαβή) — Χωρούσε ½, 2,5, 5 ή μαι (10) οκάδες.

(*) Η γερή καταλάβαινε το πετιμέζι (από το παρεχόμενο χιονοταφιάν.

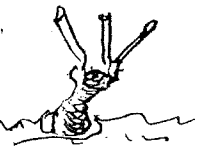
- ΤΟΝ ΝΟΕΜΒΡΗ:
  Συνεχίζουν η σπορά των σιτηρών.

- ΤΟΝ ΧΕΙΜΩΝΑ:
  - ΔΕΚΕΜΒΡΗ & ΓΕΝΑΡΗ:
    - Ο Γεωργός: Δεν έχει καμμιά ιδιαίτερη αγροτική απασχόληση.
    - Ο κτηνοτρόφος: Έχει την φροντίδα του κοπαδιού μαζί αυτούς τους μήνες γεννούνε τα ζώα (γίδια και πρόβατα.)
    - Η νοικοκυρά: γιαίνει στον „Αργαλειό"[1] των - πλέκει και μάζεμα της οικογένειας (Μπλούζες, κάλτσες γάντια κ.λ. και κεντάει μαζί και προικιά των κοριτσιών της.

ΤΟΝ ΦΛΕΒΑΡΗ:

Ο Γεωργός: Κλαδεύει τα κλήματα στο αμπέλι. Το μαζεύει μια δέσμη τέχνη:

Σε κάθε „σκοπιά"[2] αφήνει μόνο (3) κλώνους κορμένους κοντά (περί τους 20 πόντους) έτσι που το μπορό (το σκοπό) να πέσουν τα ξερά φλούδια και ξεβολώνει το σκοπό στο χώμα ώστε να αερίζεται. Κάθε κλώνος να έχει 2-3 οφθαλμούς.

Το κλάδεμα γίνεται α/μέ μαχαίρι κοινώς το κλαδευτήρι.

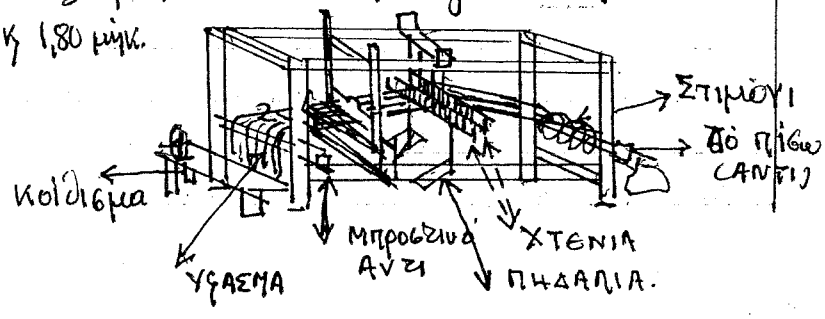
Η τομή πρέπει α/Να είναι ίσια ή β/κεκλιμένη ώστε να μην κρατάει νερό.

ΤΟ ΚΛΑΔΕΜΑ

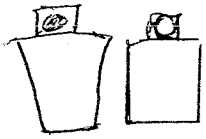
(2) Σκοπός = κλήμα.

(1) Ο. ΑΡΓΑΛΕΙΟΣ – Είναι μια ξύλινη κατασκευή (Ύψους ≃ 1,70 και πλάτους ≃ 1.30-1,50 μ. & 1,80 μήκ. (ως στο σχήμα)

- ΤΟ ΚΛΑΔΕΜΑ γίνεται καὶ σὲ ἄλλα δένδρα πρὶν νὰ μετα-
-μπονκιάσουν καὶ βγάλλουν φύλλα.

2/ ΤΟ ΣΚΑΨΙΜΟ ΤΩΝ ΑΜΠΕΛΙΩΝ:

Γίνεται μὲ τὸ πλαϊνὸ τσαπὶ ποὺ λέν „ΤΣΑΠΑ„ σὲ βάθος (20-30) ἑκατοστά.

Θυμᾶμαι μικρὸς τοὺς ἐργάτες τοῦ χωριοῦ μας ἄντρες καὶ γυναῖκες ποὺ πήγαιναν ξημερώματα νὰ πᾶνε στὸ ΚΑΣΤΕΛΛΙ γιὰ νὰ σκάψουν τὰ ΚΑΣΤΕΛΙΩΤΙΚΑ ἀμ-
-πέλια. (10-20 ἐργάτες πανημερινὰ γιὰ (15-20) ἡμέρες.

Ξεκινοῦσαν ἀπ' τὴν μιὰ ἄκρη τοῦ ἀμπελιοῦ ὅλοι γιὰ νὰ φθάσουν στὴν ἄλλη. Ὅποι σὲ παραιτήσῃ ἁρπὰ ὁ ἀφέντης τὸν τομέα του (μπροστά του). Αὐτὸν τὸν τομέα τὸν λέγανε „ΟΡΓΟ„ (ἀπὸ τὴν „ΕΡΓΟ„ ποὺ ἀφέντης). Κάθε ἐργάτης ἔπρεπε νὰ „βγάλῃ πέρα„ τὴν ἐργασία στὸν τομέα του.)

Οἱ ἐργάτες μας ἐπέστρεφαν τὸ βράδυ στὸ σπίτι ἀφοῦ εἶχαν φάει καὶ „θεώματα„[1] φορτωμένοι τὸν τσαπὶ καὶ τὸ ταγάρι[2] τους.

Πολλὲς φορὲς τὸ ἀφεντικό τοὺς παρεῖχε κρασὶ (μερμὶ κουδούνα, κοινὰ μερέκια μεγαλύτερο χωρητικό, μαρ-
-μπρὰ ρέγγα κλ.

ΤΗΝ ΑΝΟΙΞΗ: (ξανὰ ἀπ' τὴν ἀρχή).

2. ΤΑΓΑΡΙ = ξανθὸ ἀπὸ νεανικό, μὲ κόκκινη βάψαν τὸ κρασάκι τους.
1. Θεώματα = τὰ ἀστέρια

ΟΜΑΔΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ:

Ι// ΟΙ ΔΕΞΕΙΣ:

ΤΗΝ ΑΝΟΙΞΗ γύρω στο τέλος Απρίλη, αρχές του Μάη, όλοι οι όσοι είχαν μπογιάνια στο „ΝΕΡΟΒΟΥΤΑ„ για να πάνε έπρεπε να „βγάλουν την δεξιά„ δηλαδή να δημιουργήσουν μια διώρυγα στην μία πλευρά του ποταμού σε όλη υπήρξαν αυτή τα περιβόλια που να χωρίζει μια μεγάλη ποσότητα νερού (η κύριο το νερό μια νοητή γραμμή) το οποίο μετά το αυλάκι (τσιμεντοταύλακας) έφτανε μέχρι την όλη „ΖΟΡΜΠΑ„ ανατολικά περί τα (400-500) μ.

β/ Να καθαρίσουν από τα χόρτα, ξύλα, πέτρες κ.λ. το αυλάκι για την ομαλή ροή του νερού. Από μια και πέρα ο καθένας ιδιοκτήτης έπρεπε να φροντίζει από την „αμπούλα"② του μέχρι το περβόλι του το δικό του αυλάκι να είναι καθαρό.

ΙΙ// ΠΡΟΣΩΠΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ (= ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ)

Για εργασίες και έργα που αφορούσαν το σύνολο των κατοίκων υπήρχε τότε ο θεσμός αυτός. Καθε οικογένεια έφτιαχνε να στείλει ένα μέλος της για συγκεκριμένη εργασία στον κοινό σκοπό. π.χ. επισκευή δρόμου, διαπλάτυνση, στην κρεμαστή-χαράδρα κ.λ. Ομοίως σε περιπτώσεις εκτάκτων αναγκών όπως πλημμύρα, πυρκαγιά κ.λ.

---

② Η ΑΜΠΟΥΛΑ: Είναι η τρύπα στο τσιμεντοταύλακα (διαμέτρου περί των (15-20) πόντων) απ' όπου διοχετεύεται το νερό στο χωράφι μας (εμείς φτιάξαμε εμείς το αυλάκι)

① ΤΣΙΜΕΝΤΟΤΑΥΛΑΚΑΣ: Κατασκευάστηκε την δεκαετία 1960-70 από τη δεξιά „ΝΕΡΟΒΟΥΤΑ„ δυτικά απ' το μονοπάτι προς το χωριό ΘΙΤΗ (ΣΤΑΡΣΙΚΙ) πιο πάνω απ' τον „ΠΛΑΤΑΝΟ ΤΟΥ ΠΕΤΣΙΝΑ„ (δεξιά, πίσω απ' την ΠΑΛΙΑΡΑΧΗ). Την κατασκευή έκανε ο τεχνίτης του Χωριού μας ΓΑΛΑΝΗΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΔΗΜ. Η ΔΙΑΤΟΜΗ του αυλακιού ήταν περίπου (50 x 50 εκ) (ύψος, πλάτος). Το μήκος του 400-500 μ.

Οι ΕΡΓΑΣΙΕΣ ΤΟΥ ΑΓΡΟΤΗ (περιηγητάρι)

ΑΜΠΕΛΙΑ: Φύτεμα (τὸν Ανοιξη (Απρίλη), σκάψιμο κ κλάδεμα τὸν Φλεβάρη, ξεχοίμπλιασμα (τὸν Μάη), συλλογή βλαστῶν (τὸν Μάη), γεκασμοὶ γιὰ αρρώστιες (ραντίσματα εὐθὺς τὸν Μάη.) ΤΡΥΓΟΣ τὸν Οκτώβρη.

ΚΗΠΟΙ - ΠΕΡΙΒΟΛΙΑ:

Όργωμα - φρεζάρισμα (φθινόπωρο κ νωρὶς τὴν Άνοιξη)
Σκάψιμο - Κοπτοὶ γεκασμοὶ εδάφους γιὰ τοὺς σπαρτὰ, ἀντρεμα, χρωτικά.
- Προετοιμασία ξυλαριῶν (σὲ βραγιὲς) ἢ αγορὰ ετοίμων
- Φυτεμα (ανοιχτόχωμα τοὺ εἴδους (από μάρτη ως κ Μάη (πρώιμα - ὄψιμα)
- Βοτάνισμοι (= αφαίρεση ξυλάνιων)
- Ψεκασμοὶ ξυλῶν
- Ποτίσματα τὸ καλοκαίρι
- Συγκομιδή: Αναλόγως τοὺ εἴδους:
  π.χ. μαρούλι τὴν ἀνοιξη ως τὸν
  Ντομάτες, μελιτζάνες πιπεριὲς (Ιούνης - Οκτώβρης)
  Σπανάκι: φθινόπωρο - Άνοιξη.

ΤΑ ΧΩΡΑΦΙΑ:

- Το φθινόπωρο: καθάρισμα ξυλάνιων, όργωμα σκάψιμο. ⇒ ΣΠΟΡΑ (σίτηρῶν.
- Το χειμῶνα -
- Τὴν Άνοιξη: Ψεκασμοὶ συμφυτιακῶν. Βοτάνισμα ①
- Το θέρος ⇒ Θερισμὸς σιτηρῶν - λιόνισμα
- Μεταξοὶ σίτηρῶν σὲ ὀπωρῶνες καὶ ἐκ ἀχύρων σὲ ἀχυρῶνες, τοὺ ταφίου

ΣΥΛΛΟΓΗ ΤΡΟΦΗΣ ΖΩΩΝ.

- Κοπὴ Τριφυλλιῶν από Απρίλη - Θέρος (2-3 φορὲς)
- >> Ζωνοῦ. Το σπαρτὸ (βρώσιμη ἢ χόρτο) κόβεται χλωρὸ

① Βοτάνισμα = αφαίρεση ἀνεπιθύμητων ξυλάνιων από τοὺς αγροὺς (σιτηρὰ καὶ „σπαρτὰ" ὅπως λένε)

ξηραίνεται και δίδεται ως τροφή ζώων στο «ΠΑΧΝΙ»[1] κατά
περίοδο του χειμώνα (με τα χιόνια) όταν δεν μπορούν τα ζώα
να βγουν για βοσκή

- Συλλογή κλαριών για τις κατσίκες από κλαδιά βελανιδιάς
- » «γαϊτσούδι» » » » ελάτου.
- » Βελανιδιών για τροφή γουρουνιών (καρπωσιμη από Ιούλιο-Οκτώβρη μηνών συλλογή).

- Κοπή καυσόξυλων από τα δάση για τα χειμωνιάτικα α/σπίτια και β/ για φυτικά στο μαγειρεμα τροφής.
- ΕΡΓΑΣΙΕΣ ΔΙΑΦΟΡΕΣ:
  - Συντήρηση σπιτιού
  - » στάνης, Αποθηκών, κοτετσιών, φούρνου της αυλής, του ξερώτη (και άλλα).
  - Κόψιμο καυσόξυλων για την σόμπα η στόβα σε μήκος (25-30) εκατοστα για να χωρούν.
  - Καφενείον.

[1] ΠΑΧΝΙ = Ξύλινο υπόστεγο (με 4 πόδια) μέσα στο οποίο έβαζαν την τροφή των ζώων (σανό, άχυρο, τριφύλλι) στο κατώγι.

ΤΟ ΠΛΥΣΙΜΟ ΤΩΝ ΡΟΥΧΩΝ ΣΤΟ ΠΟΤΑΜΙ.

Η πλύση των ρούχων για οικογένειας περιλαμβάνε από λίγη καλή σαπούνα και το μαντήλι ως την πατατούκα (την „βραχία“ (1)) και το παλτό. Τα σεντόνια, τις κουβέρτες μαζί πού δεν ήταν „φλις“, αλλά ρούχα βαριά, χονδρά, αδιάνα-τα ρούχα για μια οδόμηγη ζωή (γυναίκες, μαντανίες, κα-ραμαλώτες κ.λ.), κουρτίνες, χαλάκια και άλλα.

Στην οικογενειακή πλύση ξεσκωνόταν όλο το σπίτι. Δεν γινόταν αυτό κάθε μέρα αλλά μια, δυό φορές τον χρόνο.

Η μητέρα τα συγκέντρωνε κατά κατηγορίες π.χ. βάμβακ-χα, ρούχα εξωτερικά (παντελόνια, πουκάμισα), κουβέρτες κ.λ. μέσα σε σεντόνια, τα έδενε να μη σκορπίσουν στο φόρτωμα στα ζώα.

Τα φόρτωναν καλά και τραβούσαν για το ποτάμι „τον Αποστόλια“. Κάποιοι πήγαιναν στο πιο κοντινό σημείο στο „Γιοφύρι“ (στο γεφύρι). Εμείς πηγαίναμε στη θέση „Περιβόλια“-Μύλος. Εκεί η κοίτη του ποταμού ήταν πλατιά και ίσια, ίσα με (20-30 μέτρα. Γεμάτη πέτρες πλακές αλλά και πέτρες μεγάλες. Πολλές φορές υπήρχαν και κορμοί ή μικρά ξεριζωμένα δέντρα. Στη μέση της η υδρορροή πού περιοριζόταν τους μήνες του καλο-καιριού. Νωρίτερα όμως την άνοιξη με πίσω νερό ως τις άκρες της.

Η μητέρα διάλεγε μια απάνεμη θέση ανάμεσα σε κοτρώνες κι άναβε τη φωτιά. Έβαζε το „KAZANI“ πάνω σε δυό-τρεις πέτρες μεγαλούτσικες πάνω απ' τη φωτιά και το γέμιζε νερό. Μαζί κουβαλούσε και λίγη „στάχτη“ καθαρή απ' το χωριό για να κάνει την „ΑΛΥΣΙΒΑ“ (αλσίβα) στο κρύο νερό για καλύτερη πλύση πιο μαλακή. Όμως η αλισίβα ήταν και „απολυμαντική“ ταυτόχρονα δρα σαν στάχτη.

Δεν παρέλειπε ποτέ να πάρει και το „ΛΟΥΛΑΚΙ“ μια πλαστική μπάλα χρώματος που έκανε την πλύ-ση να ευωδιάζει.

Όταν το νερό γινόταν καυτό άρχιζε η πλύση μέσα

(1) (Η) ΒΡΑΧΙΑ = Κοντό παλτό.
(2) (Η) ΑΛΥΣΙΒΑ = Καυτό νερό με λίγη στάχτη μέσα.

σὲ μιὰ σιάξη (τσίγκινη) γαλβανιζέ.
Πρῶτα καὶ ἀσπρόρουχα. Καυτὸ νερό, μπόγιο ζρίγιμο μὲ πράσινο σαπούνι καὶ μετὰ ζρίγιμο μὲ καὶ χέρια, σύγιμο καλὸ καὶ ζύγωμα καὶ ζεστὰ νερὰ ἡ σὴν ὄκρη. Ἀπαγο-δούσε τὸ ξέβγαλμα. Αὐτὸ γινόταν δυὸ-ζρεῖς φορὲς μὲ ἄφθονο κρυὸ νερό.
Ζὰν τέλειωνε μὲ καὶ λιανόρουχα, ἄρχιζε τὸ ἁπλωμα, πάνω σὲ λοφοειδαρες ἀσπραζτερὲ πέτρες τοῦ "ξερία"① ἢ πάνω σὲ καὶ κοντσουρα ποὺ εἶχε φρέσκη ἡ κατεβασία②. Μοσχοβολοῦσε ἡ ποταμιὰ ἀπ' τὴ μπου-γάδα καὶ τὸ ζουζάκι, ἐνῶ παρά-δίπλα μοσχοβολοῦσε ἡ ρίγανη. Ἦταν μιὰ εἰκόνα ποὺ τὴν ἔβλεπα κάμποσες φορὲς καὶ μένει ὁλοζώντανη σὲ μενίρμη μου.
Ὁ ἥλιος καὶ ὁ καθάριος ἀέρας σὲ 2-3 ὧρες στέγνω-ναν καὶ ροῦχα μας.
Οἱ κουβέρτες ὅμως, μεγαλούδες καὶ καμποὶ ἄλλα βαρ-νόρουχα ἤθελαν περισσότερο χρόνο καὶ στὸ πλύσιμο ζρίγιμο μὲ σαπούνι ποὺ εἶχε μοσκάρι μασιοῦ, μὲ σαπω-νη καὶ ξέβγαλμα μέσα στὸ ρεῦμα τοῦ ποταμιοῦ ἀρκετὴ ὥρα. Ἐδῶ χρειαζόταν ἡ βοήθεια καὶ δεύτερου ἀτόμου γιὰ τὸ ἁπλώματα πάνω σὲ ποταμόπαγα λόγω τοῦ βάρους.
Ὁ πατέρας συνέδραμε σὲ διαλείψη καὶ προσοχὴ τῆς ζωῆς, στὸ ἁπλώματα τῶν βαρειῶν ροῦχων καὶ σὲ διοικητικὰ μέριμνα. Φρέσκιες ντομάτες καὶ πιπεριὲς ἀπ' τὸ περβόλι μας μᾶνα μοσκοσουβλάκι μιᾶς καὶ ὑπάρ-χαν ἄφθονα κάρβουνα.
Νωρὶς τὸ ἀπόγευμα ἡ μητέρα μας μάζευε καὶ ἁπλωνε καὶ ροῦχα ποὺ μοσχοβολοῦσαν μέσα σὲ βεντόνια δεμένα. Ὅλα ἑτοιμα γιὰ τὴν ἐπιστρο-φὴ στὸ σπίτι. Τὴν ἑπόμενη ἡμέρα γινόταν τὸ σι-δέρωμα μὲ τὸ σίδηρο σιδερώματος ζεμένο καὶ πάρ-βουνα.

---

① ΞΕΡΙΑΣ (Ξεριάς) = ξεροπόταμος. Κυτεβάζει νερὰ μόνο ὅταν βρέχει.

② ΚΑΤΕΒΑΣΙΑ: Ὅταν βρέχει γερὰ στὰ βουνὰ μὲ δαρτὴ βροχὴ καὶ νερὰ κυρίως ὁρμητικὰ ἡ μεταφέρουν πρὸς τὰ κά-τω τὴν γῆ (χόρταρα, πέτρες, ξύλα κ.λ.

V.

ΠΡΟΪΟΝΤΑ ΟΙΚΙΑΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΠΡΟΪΟΝΤΑ ΤΗΣ ΟΙΚΙΑΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΤΟΥ ΑΓΡΟΤΗ ΜΑΣ.

Α// ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑ Β// ΑΠΟ ΤΑ ΟΙΚΟΣΙΤΑ ΖΩΑ.

Α// ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑ:

Από ΑΙΓΟ-ΠΡΟΒΑΤΑ:

1. ΑΠΟ ΓΙΔΙΑ:	Από ΠΡΟΒΑΤΑ:
Κρέας	Κρέας
Γάλα	ΓΑΛΑ
Τραγόμαλλα	ΜΑΛΛΙ.
Δέρματα	ΔΕΡΜΑΤΑ.

- Το κρέας των μικρών κατσικιών (εριφίων) νοστιμότατο δυσκολο (ως 1 έτους) με λιγότερα λιπαρά.
- Το κρέας των μικρών αρνιών (ως 1 έτους). Επίσης νοστιμότατο. Πιό παχύ απ' το κατσικίσιο και με περισσότερα λιπαρά.

Και τα δύο είδη κρεάτων καταλληλα για τον ΠΑΣΧΑΛΙΝΟ ΟΒΕΛΙΑ, για την οικιακή κουζίνα σχεδόν και για το εμπόριο

Οι σημερινές τιμές κυμαίνονται από 7-10 €/κιλό.

Τα μικρά αρνο-εριφια μετά 3-4 μήνες από τη γεννησή τους σταμάτησαν "αποκόπτονται" από το βύζαγμα της μητέρας τους και σιγά σιγά αρχίζει το βόσκημα από τα πρόβατα και τις κατσίκες για την παραγωγή "ΤΥΡΟΚΟΜΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ".

Αρχές του καλοκαιριού οι τσοπάνηδες των προβάτων κόβουν το "ΚΟΥΡΕΜΑ" και σταμάτησαν το "ΜΑΛΛΙ". Το μαλλί πλένεται, στεγνώνει, υφίσταται κάποια κατεργασία σε "ΛΑΝΑΡΑ" για να καταστεί κατάλληλο για παραγωγή μαλλινων "ΝΗΜΑΤΩΝ" εξ ού δαι δημιουργήθηκαν οι βιομηχανίες μαλλινα υφάσματα, σταβλικά κ.λ.π.

Αυτά γίνονται τόσο από τη στάνη (τα κοπάδια) όσο και από τη νοικοκυρά αργότερα

Αρσενικά γίδια ηλικίας μεγαλύτερης του 1) έτους = τραγόπουλα
» πρόβατα » » » = ζυγούρια.
» ηλικίας πέρα των 3 ετών (γίδια) ⇒ τράγοι
» » » » πρόβατα ⇒ κριάρια

Το κρέας των πολύ μικρών από κρεατοτόκο → Αρνί γάλακτος
» » » των μεσαίων ηλικιών είναι το συνήθως εμπορεύσιμο.
» » » των μεγάλων αγοπροβάτων αποκαλείται «ΧΟΝΤΡΟ» παλαιότερο για θρεπτικό (σούπες) κ μαντζουνάτο.

Τα κρέατα γάλακτος είναι και πιό ακριβά 8-11 €/κιλό ενώ τα χονδρά είναι πιό φτηνά 6-7 €/κιλό.

Από ΤΟ ΓΑΛΑ: ⇒ ΠΡΟΪΟΝΤΑ:

ΤΥΡΙ (ΦΕΤΑ) ⟶ πρόβατο, κατσικίσιο
ΤΥΡΙ ΚΕΦΑΛΟΤΥΡΙ
ΑΝΘΟΤΥΡΟ – ΜΥΖΗΘΡΑ • ΤΡΑΧΑΝΑΣ
ΞΥΝΟΓΑΛΟ
ΓΙΑΟΥΡΤΙ » ΧΥΛΟΠΙΤΕΣ

Πως ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΖΟΝΤΑΙ:

• Η νοικοκυρά χρησιμοποιεί την «ΠΥΤΙΑ» από τα αρνιά. Από το μικρό αρνάκι βγάζουμε μια μικρή το περιεχόμενο της οποίας είναι η πυτιά ένα είδος ζυμώσεως μεταξύ με την οποία πήζει το γάλα.

Για γάλα σε μεγάλες ποσότητες τόσο η βιομηχανία γάλακτος, τυροκομεία κ.λ. όσο και οι κτηνοτρόφοι χρησιμοποιούν την «ΜΑΓΙΑ» μαγιά του εμπορίου.

Η νοικοκυρά:

Συμπήγει το γάλα. Το βράζει. Ρίχνει στο βραστό την πυτιά. ή

α/ Παραγωγή Τυριού (Φέτας) - Λευκό:

Όταν το γάλα που βράζει αρχίζει να πήζει, το ταραχάζουν απ' τη φωτιά. Το βάζουν σε υφασμάτινες σακούλες ή τσουλοπάνι ή τσαντήλες κ το κρεμούν ώστε να στραγγίσει καλά να φύγουν τα υγρά του (ξυνόγαλο) μετά 1 ημέρα ή 2 έχει στερεοποιηθεί. - Το βγάζουν από την τσαντήλα, το τεμαχίζουν, το αλατίζουν (με χοντρό αλάτι) κατά στρώ-σεις σε ξύλινη κάδη για να ορισμένη για 2-3 μήνες οπότε και γίνεται ακμαίο (μυρένο τυρί απ' το χλάπι).

Μετά το βάζουν σε ξύλινα βαρέλια 80-100 kgr βά-ρους που τα γεμίζουν με βραστό γάλα, έτσι γίνεται ο "ΓΑΡΟΣ" απ' το γάλα κ την αλμύρα που συντηρεί το τυρί να μην χαλάσει. — Κοντά καρούς κουνάμε και ανακινούμε τα βαρέλια.

Τα τυριά τα συντηρούμε σε ψυγεία επαγγελμα-τικής χύλιξης, σε μέρη δροσερά και κουβαρά. Σε κάποιες περιοχές οι κτηνοτρόφοι τα συντηρού-σαν σε σπηλιές. (π.χ. στην ΑΡΑΧΟΒΑ ΒΟΙΩΤΙΑΣ και συν-τηρούσαν στον ΚΑΡΚΑΝΟ.

2/

ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΓΙΑΟΥΡΤΙΟΥ:

ΓΙΑΟΥΡΤΙ:

Αν στο βραστερνό γάλα ρίξουμε λίγο γιαούρτι έτοιμο, τότε το γάλα μεταστρέφεται σε παχύρευστο γιαούρτι. Οι βιομηχανίες γάλακτος ασφαλώς χρησιμοποιούν άλλες μεθόδους.

3/ ΞΥΝΟΓΑΛΟ -(Τυρόγαλο).

Τα υγρά που πέφτουν από την τσαντήλα είναι υπόξινα. Συμβάλλονται για περαιτέρω διαδικασίες άλ-λων υποπροϊόντων.

3/ ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΜΥΖΗΘΡΑΣ:

Το ξυνόγαλο το βράζουν. Επάνω σχηματίζεται ένας παχύρευστος αφρός. Τον αφρό αυτό τον αφαιρούν με μία κουτάλα και τον τοποθετούν σε κάποιο ρηχό σκεύος. Στη συνέχεια τον μεταασχηματίζουν (τον πλάθουν) σε μικρές μπάλες διαμέτρου 10-12 εκατοστών που τη συμπιέζουν.

ΓΑΛΑΚΤΟΚΟΜΙΚΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ:

Ο ΤΡΑΧΑΝΑΣ 1/ γλυκός 2/ ξυνός.

1/ Ο ΓΛΥΚΟΣ ΤΡΑΧΑΝΑΣ.

Γίνεται από σιτάρι ή χάλα ως εξής:

Το σιτάρι πλένεται. Το βράζομε. Στραγγίνει ή Το βάζομε σάν "ΤΣΟΥΜΑ" = δημιά σε μια πετρινη γε-κάνη. Σηκώνονται δυο γυναίκες που σέ-κουνται αντικρυστά, χώνουν το σιτάρι μέσα σάν τσίγκα με κοπάνους. Σκοπός τους είναι να βγεί ή φλούδα του σιταριού.

· Μετά το σηκώνουν σε 2 μεγάλες μεγάλες ή σε μέρος (σάν τον μέρο του καφέ) εκεί κάθε να είναι λίγο χονδροκομένος. Αυτό είναι το πλιγούρι

· Το βράζουνε με γάλα ώς όπου πήξει

· Το κόβουνε σε μικρά κομματάκια (τριπουντιές) και το απλώνουνε πάνω σε σεντόνια ώς όπου στραγγίσει (ξηραθεί)

· Τον τρίβουνε μετά μέσα σε μύλο, και μέσα στις χούφτες των χεριών.

2/ Ο ΞΥΝΟΣ ΤΡΑΧΑΝΑΣ:

Παρασκευάζεται από Αλεύρι, Αυγά, Γάλα, ρίχνομε και αλάτι. Γίνεται η ζύμη.

Τη ζύμη την κόβομε σε κομματάκια και τη απλώνομε πάνω σε σεντόνια να στραγγίσει.

Την τρίβομε ξερή σε μύλο χειρός και με τη χούφτα των χεριών μας να γίνει αλεύρι

3/ Οι ΧΥΛΟΠΙΤΤΕΣ.

Είναι ζυμαρικό παρασκεύασμα δηλ νοικοκυρές σε κάθε σπίτι του Χωριού. Γίνεται από ζύμη (αγελάδι σιδηρά ζυμαρένο με χέρια (προβάτου) και πολλά φρέσκα αυγά). Η ζύμη αυτή κόβεται σε μικρά τετράγωνα μεγέθους (1) μήλου και πάνω στο πλαδάρι, αφού το αγελαδινό με σίτο-νη άλευρα για να μην κολλάει, το πλάθει με την βοήθεια του πλάστη, και το απλώνει σε πλατύ ξύλο στρογγυλό. Τα ζύμα αυτά απλώνονται πάνω σε καθαρό λευκό ύφασμα για να στεγνώσουν λίγο. Στη συνέχεια κάθε φύλλο κόβεται σε πολύ μικρά τετράγωνα (με μαχαίρι ξυλοχάραγμα) σε μέγεθος (1×1) εκ ή (2×3) εκ. Αυτά πάλι απλώνονται πάνω σε ύφασμα για να στεγνώσουν και να ξηραθούν για 2-3 μέρες. Κατόπιν συσκευάζονται σε σακούλες (πλαστικές-σαβουάρ) και είναι έτοιμη τροφή μας μαγειρευμένη ίδια με κοτόσουπα.

4// ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΑΝΘΟΤΥΡΟΥ. (ΒΟΣΤΙΝΑ ή ΚΛΩΤΣΑ)

Από το βραστό γυνόγαλο, τον παχύρευστο ορρό (όν δεν τον χρησιμοποιούμε για παραγωγή της μυζήθρας) παραγουμε το ανθότυρο χωνευτικό, χωρίς διαφορά καταλληλο για δίαιτες. Εφαρμοζουμε υπόξυνο και όχι αλμυρό.

5// ΣΤΑΦΙΟΤΥΡΙ

Όταν το γάλα που έβρασε μειεί και η πυκνοί και αρχίζει και πήζει τότε (εννοεί να το κάνουμε τυρί) το βάζουμε σε πιάτα. Το αφήνουμε για τέσσερα. Το υγρό αυτό σιγά-σιγά απεμπυδρώνει και υγραίνει το γυνόγαλο) και το παχύρευστο αυτό υγρό (που είπαμε ορρός) υπόξυνο και χωνευτικό είναι το σταφιοτύρι ή σταφή.

6// ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΒΟΥΤΥΡΟΥ:

ΠΡΟΪΟΝΤΑ ΚΡΕΑΤΟΣ:

Α// ΣΤΟ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΟ:

Τό „σφάγιο"[1] αρνάκι, μοσχαράκι, χοιρόπουλο ή τό ζυγούρι γίδα ή τό πρόβατο δίδουν μικροποσότητες κρέατος 10-20 κιλά. Παληότερα που δέν υπήρχαν ψυγεία και ή συντήρηση των τροφών ήταν δύσκολη, ο νοικοκύρης από τό σφάγιο προσφέρε μιά μικρή ποσότητα κρέατος που θά χρησιμοποιούνε μιά ή δυό μερέ για κατανάλωση ή οικογένεια του ένα για τό υπόλοιπο είχε χρονίσει πρίν από τή σφαγή του ζώου να τό „ζουμώσει"[2] ώστε αφ' ενός να μήν χαλάσει τό υπόλοιπο και αφ' ετέρου να ενισχύσει τό οικογενειακό του εισόδημα.

Σήμερα με τα ψυκτικά μέσα, τους καταψύκτες τροφίμων δέν υφίσταται πρόβλημα συντήρησης για μικρό χρονικό διάστημα.

Ο νοικοκύρης ή ο χασάπης μας τεμαχίζε τό σφαχτό μας με τέχνη και γνώση: Τό κρεμούσε στό „ΤΣΙΓΚΕΛΙ" κ. έβγαζε τό κεφάλι. Αφαιρούσε τό δέρμα (δορά) τό έγδερνε. Τό άνοιγε σέ κοιλιά. Αφαιρούσε τά σπλάχνα του (έντερα, συκώτι, πνεύμονες, σπλήνα κ.λ. Αμέσως έκοβε τόν τεμαχισμό του σώματος. Έτσι έβγαζε διάφορες ποσότητες και ποιότητες κρέατος. (π.χ παϊδάκια (μπριζόλες), φαχνό για μαγείρεμα (πρόσφ, δεύτερη τραχηλιά (τραχηλιά = λαιμός), πλάτες, φαχνό κτλ για μαγείρεμα ή για κιμά.

- Τό κεφάλι βράζεται για σούπα ή γιαχνί.
- Από τά σπλάχνα:

Τό συκώτι και τά έντερα τά έπλεναν πολύ καλά - δυό φορές με χλιαρό νερό και έτσι άχνανε τόν περίβολο „ΠΑΤΣΑ" αφ' τό συκώτι (μαζί αφαιρούσαν και τήν εσωτερική του σπέντζα (μεμβράνη), ενώ ούτω τά έντερα έτσι άχνανε τό „ΚΟΚΟΡΕΤΣΙ" και τό „ΣΠΛΗΝΤΕΡΟ"

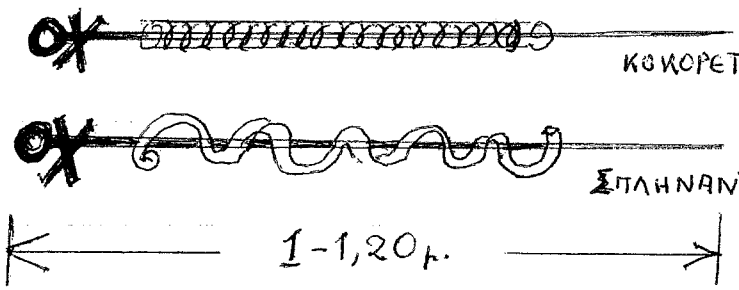
ΤΟ ΚΟΚΟΡΕΤΣΙ:

Επάνω στό δορά έκοβαν α/τό συκώτι β/τά πνευμο-

(1) ΣΦΑΓΙΟ ή ΣΦΑΧΤΟ = τό σφαγμένο ζώο για κατανάλωση

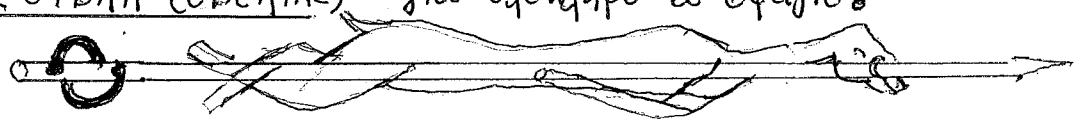
2. ΖΟΥΜΩΜΑ ΚΡΕΑΤΟΣ = Η σε κάτι πρωτέρων δόσεων αφορά μικροποσότητων κρέατος σχετικά τοιούτος

-νια σε μικρά κομμάτια. Τα αγάζιζαν και πιπερώνανε και τα περνούσαν ένα-ένα στη σιδηρένια, σούβλα.
Στη συνέχεια με τα μαδροπυρένα ξύλινα (δεπτό ξύλο) μέσα και έξω πυρένα ψήνανε γύρω-γύρω και συνωδοπρεμενα, στη σούβλα ώσπε να μην ερέμενται. Ποτές φορές βάζανε ενδιάμεσα κ λίγο λίπος (ζύγκι) για να μην ξερογεμούν τα συκώτια. Το κοκορέτσι ήταν έτοιμο για ψήσιμο στη σούβλα.

Μήκος σούβλας: 1-1,20 μ.
πάχος >> : ≃ 001 μ.

ΣΟΥΒΛΑ (ΟΒΕΛΙΑΣ) για ολόκληρο το ψάρι:

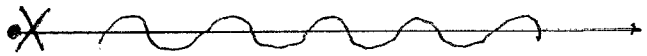
Μήκος σούβλας : 2 - 2,5 μ.
πάχος >> : ξύλινη 6-7 εκατοστά (από κέδρο ή ψαρόκαλα)
>> σιδηρένια 4-5 >>,

ΤΟ ΣΠΛΗΝΑΝΤΕΡΟ:
Πάνω στον σοφρά:
α/ κόβονται σε μουρόδεντρες λωρίδες
• Η σπλήνα
• Η καρδιά >>.

β/ Απλώνεται στον σοφρά πάνω ή η ζυγγιά, του ψαριού. Είναι ένας ιστός από ζύγι (λίπος) αραχνοϋφαντος. (Φανταστείτε ένα μεγάλο κουρτίνας με μανίκια (γύρω στα 0,70 x 0,70 μ.).
Πάνω στην ζυγγιά περιμετρικά απλώνομε τις λωρίδες την σπλήνας κ τις καρδιάς. Αναμεσά τους βάζομε ανηθίδες ανόρδα μαρματσιασμένες.

Προϊόντα

Αλατο-πιπερώνομε τις φωρίδες.
Κόβομε μιαν ζώνη της ξυγγίας πλάτος περί τα 0,20 μ. και μήκους όσο οι φωρίδες της σπάνας κ.τ. με την ζώνη της ξυγγίας που κόψαμε.
Τυλίγομε τις φωρίδες της σπάνας κ.τ. με την ζώνη της ξυγγίας που κόψαμε.
Περνομε το μαδαρό (πημένο) έντερο του ζώου (το τυφλό έντερο διαμετρήματος περί τα 0,03 μ. και με προσοχή, φρονίδα και μεράκι, σιγά-σιγά βάζομε μέσα στο έντερο την τυλιγμένη σπάνα - Αυτό είναι το σπανιάντερο το οποίο το περνάμε στη σούβλα όπως δείχνει το σχήμα

Έτοιμο για ψήσιμο.

(*) ΓΑΡΔΟΥΜΠΕΣ (βλέπε σελ. 7α)

ΠΡΟΪΟΝΤΑ ΚΡΕΑΤΟΣ (ΑΠΟ ΧΟΙΡΙΝΑ).

Τα χοιρίδια που σφάζονται για τα νοικοκυριά την περίοδο των Χριστουγέννων, κάθε χρόνο, εντρέφονται συνήθως από την Άνοιξη (Μάρτης) (Φλεβάρη - Μάρτη) έως την παραμονές των Χριστουγέννων. Τρέφονται με μίγματα τροφής (φυτικές) όπως (1) καλαμπόκι, ριζάλευρα, σιτάλευρα περισσεύματα τροφών της οικογένειας (π.χ φλούδες από πατάτες, αγγουράκια, κολοκυθάκια, πεπόνια, τομάτες κ.λ.π.
Έτσι έως τα Χριστούγεννα αποκτούν βάρος έως (100) και πλέον κιλά. Πλούσια τροφή σε κρέας (περίπου 4/5) και σε λίπος (περί το 1/5).

Το κρέας ανάλογα με το μέρος από το οποίο προέρχεται είναι διαφόρου ποιότητος. Θρεπτικές και νόστιμες μπριζόλες γίνεται από καρβουνα. Θαυμάσιο και μεγαλό το μαχνό του κρέατος για μαγειρευτό και για κυρίως Θαυμάσια τα «ΣΟΥΒΛΑΚΙΑ» του χοιρινού

ΣΠΑΛΑΣ Από το μαχνό του κρέατος, τσιμάχια του και βράζομε με αλάτι το νερό στην αρχή μέσα σε μαζάνια. Σιγά-σιγά βράζουν και με το λίπος τους. Οι νοικοκυρές (πολλές φορές κατά το βράσιμο ρίχνουν μέσα κομμάτια ΚΕΦΑΛΟΤΥΡΙ,

(1) ΒΑΛΑΝΙΔΙΑ = καρποί της βελανιδιάς
ΚΑΣΤΑΝΑ:

γιοί πιότερη γωνιά. Το βρασμένο αυτό κρέας το βάζανε μέσα σε δοχεία (Γενικώς-καραβάνες) και τα γεμίζανε με λιωμένο χοιρινό λίπος. Αυτό το κρέας ήταν πολύ νόστιμο. Τρωγόταν και εχτές και σήμερα τηγανητό και μαγειρευτό ιδίως με χονδρά φασόλια (χάντρες).

Ήταν αυτό που λέγαμε „ΠΑΣΠΑΛΑΣ".

· Οι μπριζόλες του ΧΟΙΡΙΝΟΥ:

Παλιά στο χωριό τις συνηθίζουν για 2-3 μήνες μέσα σε ξύλινες καδες ποτέ στρώσεις ανοίγεσα σιζοπρίες ρίχνεν αμπόχερα χονδρό αλάτι.

ΑΠΟΛΑΒΗ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΧΟΙΡΙΝΟΥ:

Το χοιρινό κρέας απ' έξω καλύπτεται από παχύ στρώμα λίπους (πάχος 4-5 εκατοστά).

Το χοιρινό μετά τη σφαγή ανοιγόταν, αφαιρούσαν τα σπλάχνα του (συκώτι, σπίνα, πνεύμονες, καρδιά και έντερα. (λεπτό έντερο) κ παχύ έντερο (τυφλοέντερο)

Στη συνέχεια ανοίγουν τον κορμό του, τεντώνανε τα πόδια του και τοποθετούσαν ανοίγεσα στα μπροστινά και στα πίσινά πόδια του από (1) πάσαλο (έτσι που να μένουν ανοιχτά). Μετά κρεμούσαν το ζώο το ζώο κατακόρυφα σε δέντρο ή στα ταμπούνια (1) του υπογείου, το νύνανε με ίσασμα ή άσπρο σεντόνι για προστασία από τα έντομα κ.λ. και έμενε έτσι 3-4 μέρες ώστε να στραγγίσει από τα αίματα και να παγώσει το κρέας και το λίπος Καλοπίν αποχωνόταν η σκόρα του (το δέρμα) όπως ήταν κρεμασμένο.

Το δέρμα το τεντώνανε, το αγκιζάνε με χονδρό αλάτι κ το κρεμούσαν να στεγνώσει, να μπορεί μετά να το πουλήσουν σε εμπόρους δερμάτων.

· Μετά γινόταν ο διαχωρισμός του κρέατος και του λίπους.

Το κρέας διεχωρίζεται σε μπριζόλες κ ψαχνό —

(1) ΤΑΜΠΑΝΙΑ = Χονδροί κορμοί δέντρων διαμέτρου (0,20) - έως 0,30 μ, από τοίχο σε τοίχο που στηρίζουν το ΠΑΤΩΜΑ του σπιτιού.

⇒
- Κρέας από διάφορα σημεία και διαφόρων ποιοτήτων.
  Ο καλλίτερος μυζές → τό ΨΑΡΟΝΕΥΡΙ. (παρά και νεφρέα δέ)
  Κρέας για γυιό σήν σχάρα (μπριζόλες ή μπιντζόλες)
  » » μαγειρεμα, για κυμά.
- ΠΟΔΙΑ για βραστά (ΠΑΤΣΙΑ) βράζονται αφού καθαριστούν τά τρίχωμα. Από αυτά βγαίνει μαγειρευτή σούπα κοκκινόνο (σάν ζελές) πολύ χρήσιμο
- ΛΑΙΜΟΣ:
-

ΑΠΟ ΤΑ ΕΝΤΕΡΑ: γίνονται:

α/ τά ΛΟΥΚΑΝΙΚΑ:

Τά έντερα αφού πλυθούν καλά γεμίζονται μέ τό υγιινό πού περιέχει.
- Χοντροκομμένο κυμά, πράσα (τσακισμένα μικρά σβόλους πορτοκαλιού (τριμένες) σέ μικρή ποσότητα για τό άρωμα και τή γεύση.

Τό υγιινό αυτό αφού τό ρίξουμε αλάτι και πιπέρι τό βράζουμε κ χρησιμοποιούνται ένα χωνί γεμίζουμε μέ αυτό τά έντερα

Αυτά είναι τά γευστικότερα λουκάνικα τα οποία τρώγονται ψητά σήν σχάρα ή και τηγανητά μέ λαδάκι.

Λουκάνικα επίσης φτιάχνονται και μέ τις τσιγαρίδες.

β/ ΝΟΜΑΤΙΕΣ:

Τό παχύ έντερο (ή τυφλό έντερο) καθαρίζονται πολύ καλά και γεμίζονται μέ.

ΤΣΙΓΑΡΙΘΡΕΣ:

Γίνονται από το λίπος του χοιρινού. Το λίπος κόβεται σε κομάτια (κύβους) (5x5x5) εκατοστά περίπου. Πολλά κομμάτια έχουν πάνω τους και λίγο κρέας. Τα βράζουν σε καζάνι① μεγάλο όπου λειώνει το λίπος. Η νοικοκυρά με μία μεγάλη ξύλινη κουτάλα (σαν σπάτουλα αλλά άκρη) μικρούς περί το (1) μέτρο συνεχώς ανακατεύει και πιρούνια για να μην κολλήσουν. Πολλές ρίχνουν μέσα και «κεφαλοχώρι» για καλλίτερη χρώση και λίγο κρασί για καταβόθρα. Μετά τη διαδικασία αυτή για 2-3 ώρες περίπου αλλαδιάζουν το ρευστό λίπος σε δοχεία τσίγκινα των (17) κιλ* ή και μικρότερα που κλείνουν και σφραγίζουν καλά όταν παγώσει.

β/ Τα απομεινάρια στο καζάνι είναι οι τσιγαρίθρες που τις βάζανε σε μεγάλα ταψιά (αρχικά) για να κρυώσουν και τους ρίχνανε μέσα πιρούνια γιγκομένου προϊόντος.

Οι τσιγαρίθρες χρώματα έτσι όπως ήταν ή τις μαίνανε με τηγανικά αυγά (ομελέτα) ή με αυτές γεμίζανε έντερα του χοιρινού και μαίνανε λουκάνικα ή και πίτα στο ταψί (σπαμπανέτσα).

Είναι πολύ νόστιμες και γενικές ιδίως αυτές που τύχαινε να έχουν πάνω τους κ λίγο κρέας. ——

ΠΗΧΤΗ

Η πηχτή γίνεται κυρίως από τα πόδια (άκρα) του χοιρινού, από αρθρώσεις, τα αυτιά και τους χόνδρους. Τα πόδια μικρού χοιρινού τα ξυρίζουν μέσα σε καυτό νερό ή τα φλέρνουν και τα βράζουν. Μετά το βράσιμο όταν κρυώσουν τρώγονται με ξύδι ενώ το υγρό ετεροποιούνται και σχηματίζουν ένα ντζέλι (πηχτή ουσία όπως η κρέμα καραμέλα. Σχηματίζεται από τα μεδούλια② και τους χόνδρους των αρθρώσεων.

---

② ΜΕΔΟΥΛΙ: Το υγρό που περιέχεται μέσα στα οστά (κυλινδρικός μυελός)

① ΚΑΖΑΝΙ: Χάλκινο σκεύος της νοικοκυράς γι' αυτή τη δουλειά μεγάλο και για ξεβγαλμένα νερουλά πλυσίματα κ.λ. κυλινδρικό, διαμέτρου 50-60 εκατ. κ υψος περί τα (40) εκατ. πλατύ στη βάση κ στενότερο επάνω — με (2) χερούλια —

ΚΡΕΑΣ ΒΟΔΙΟΥ.

Παλιά στὸ χωριὸ μας κάποιες οἰκογένειες εἶχαν ἀπὸ οἰκόσιτα καὶ 1-2 βόδια. Χρήσιμα πολὺ ἀγιὰ τὴν ἀγροτικὴ καλλιέργεια. Μὲ ἕνα ζευγάρι βοδιῶν ὀργώνανε[1] τὰ χωράφια τους γιὰ νὰ τὰ σπείρουν. β/ Τὰ βόδια τοὺς δίνανε κάθε χρόνο ἕνα μοσχαράκι γ/ Ἀπὸ τὰ μεγάλα ζῶα ἢ τὰ μικρὰ μοσχαράκια ὅταν τὰ σφάζανε εἶχανε τὸ περίσσιμο καὶ νοστιμότατο κρέας τῶν ἰδίων ἀπὸ τὰ μοσχαράκια γάλακτος (πολὺ μικρά).

- Ἀπὸ τὰ διάφορα σημεῖα τοῦ σώματος ὁ χασάπης μας ἔβγαζε διάφορα εἴδη κρεάτων (π.χ. σπάλα γιὰ μπριζόλες, μπούτι γιὰ κυμάδες, τὸ πονῆκι ἕνα κρέας ἀπὸ τὰ μπούτια πού βγάζει μιὰ κοκκώδη οὐσία ὅταν βράζει καὶ εἶναι νοστιμάτο. Ἡ ἐλιά, ἡ σπάλα κ.ἄ. ὀνομασίες. Θέλει τέχνη καὶ γνώση ὁ τεμαχισμὸς τοῦ κρέατος τοῦ βοδιοῦ. Ἀρχικὰ ἀφοῦ ἀφαιρεθεῖ τὸ δέρμα, τὸ σώμα του κόβεται σὲ (4). 2 μπούτια κ 2 μπροστινά. Τὰ (2) μπροστινὰ κόβονται πάλι κατὰ μῆκος κ ἔτσι ξεχωρίζουν:

α/ Τὸ μπροστινὸ κ πλαγιὸ τρίμμενο (παΐδια) γιὰ γιουβέτσι

β/ Τὸ πάνω μέρος ἐπίσης γιὰ μπριζόλες μὲ γαχνὸ ἀπὸ κοντὰ καὶ τρίμμα στὸ κόκαλο τῆς ράχης.

ΠΟΥΛΕΡΙΚΑ (ΚΟΤΕΣ - ΓΑΛΟΠΟΥΛΕΣ)

Κάθε οἰκογένεια στὸ χωριὸ μας εἶχε ἀπὸ 20-30 κότες καὶ 1-2 γαλοπούλες. Κάθε τόσο ἡ νοικοκυρὰ τὶς σφάζανε. Ἔσφαζε 1-2 τὸ μῆνα καὶ ἡ οἰκογένεια εἶχε τὸ κρέας της. Ἀξέχαστες ἦταν οἱ σούπες ἀπὸ τὰ κοκόρια πού σὲ συνέχεια γίνονταν καὶ σὲ σχάρα ὅπου τὰ χτυπούσαν καὶ μὲ (2-3) κλωνάρια ρίγανης βουτυρένα στὸ λάδο-λέμονο.

Τὸ κρέας τὶ κοκάπουλου νοστιμότατο καὶ βγαίνει γιουβέτσι, σὲ σούβλα ἢ στὸ ταψὶ στὸ φοῦρνο ἁπλὰ καὶ μαγειρεμένο μὲ πατάτες, ζυμαρικὰ κ.ἄ.

Οἱ κότες ἐπίσης μᾶς δίνανε ταμπακιὰ καὶ τὰ αὐγά της πού εἶναι πλούσια τροφὴ μὲ διάφορα συνταγάκια ἀποφεύγω

[1] Ὄργωμα = Ἡ ἀροση τοῦ ἀγροῦ. Τὸ ζευγάρι ζώων (βόδια, ἄλογα, μουλάρια ἢ γάιδουρους) τὸ ΑΛΕΤΡΙ καὶ τὸ ΗΝΙ., εἰσχωροῦν στὸ χῶμα σὲ βάθος 20-30 ἑκατ. κ τὸ χωρίζει ἀναποδιά.

στον οργανισμό μας για τη διατροφή μας (ιχνοστοιχεία, μέταλλα κ.λ.π.

Σε παιδικά κοπάδια υπήρχαν και 1-2 κοκόρια. Ο γηραιότερος ήταν ο ισχυρότερος. Μονόμυρας ή με 2 πλό λύρι. Με ένα δοχείο στο κεφάλι σε κάποιους σαν μια πλαστική κόκκινη μεμβράνη πάχους (3-4) εκατ. οδοντωτή, ενώ σε άλλους το δοχείο ήταν κόκκινο 2πλό, 3πλό, κουτό και τετραγωνισμένο. Όρη Καλλίφωνοι, περίφανοι και ωραίοι.

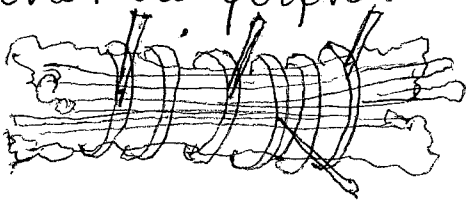
ΚΡΕΑΣ ΚΟΥΝΕΛΙΟΥ. (ΣΚΟΝΙΚΛΟΣ).

Όλοι ξέρουν τα κουνέλια αυτόμη και στις πόλεις όπου τα πωλούν σε καταστήματα (PET SHOPS) και τα αγοράζουν πολλοί για τα παιδιά (όπως και τα μοσχαρούλικα κ.λ.π.)

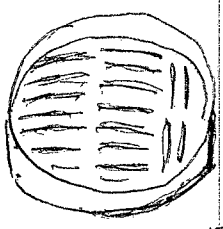
Καθαρό, γευστικό κρέας και νόστιμο. Μαγειρεύεται συνήθως «στιφάδο» όπως και το γιαγιά το κρέας.

ΟΙ ΓΑΡΔΟΥΜΠΕΣ:

Εκλεκτός μεζές, ορεκτικός. Φτιάχνεται με φρέσκα κρεμμυδάκια που κόβονται σε μήκος (6-7) εκατοστά, κατά φύλλα μαρουλιού, μυρωδικά όπως λίγο μάραθο, κομένα στο ίδιο μήκος και τυλίγονται όλα αυτά με το μακρύ πράσινο έντερο. Για να μείνει τυλιγμένο το έντερο το καρφώνουν με οδοντογλυφίδες. Τοποθετούνται με σειρά στο ταψάκι και ψήνονται στο φούρνο.

Γαρδούμπα

142

Τα δέρματα των ζώων

Τα δέρματα των ζώων ήταν επίσης πηγή εσόδου. Για να κατασταύν εκμεταλλεύσιμα και χρήσιμα έπρεπε να υποστούν μία πρώτη υποτυπώδη κατεργασία.

1/ Για να μην σαπίσουν και βρωμούνε ανυπόφορα:
α/ Τους ρίχνανε αμέσως χονδρό.
β/ Τα τεντώνανε και τα ανοίγανε με ξύλινα που στην άκρη τους ήταν μυτερά.
γ/ Τα κρεμούσαν έξω στον δρόμο για μια μέρα να στεγνώσουν και να ξηραθούν.

2/ Τα συμπύκνωνε ο μεταλλάς του χωριού που έναν και τον χασάπη παίρνει Σαββάτο-Κυριακή ο μπάρμπα-ΘΑΝΑΣΗΣ ο ΓΕΩΡΓΙΟΥ (ή άλλως αποκαλούμενος „ΜΟΥΡΚΟΣ") ή άλλος που έκανε τοπικά τον χασάπη στο χωριό, ο μπάρμπα-Θύμιος ο „ΚΟΥΡΜΠΕΤΗΣ".

3/ Ανά τακτά διαστήματα έρχόταν ο δερματέμπορος απ' τον „ΚΑΣΤΕΛΛΙΑ" ο ΛΗΑΣ ο ΠΑΝΑΓΙΩΤΑΡΑΣ ή ΗΛΙΑΣ ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑΟΥ με το μεταξάρι του και έπαιρνε και τα προϊόντα σε „ΒΥΡΣΟΔΕΦΕΙΑ" στην ΣΑΛΩΝΑ (ΑΜΦΙΣΣΑ) ή αλλού.

Από τα δέρματα των οικοπροβάτων κατασκευάζονται (μετέπειτα από κατεργασία στη βυρσοδεψία) ενδύματα όπως σακάκια, παλτά, παπούτσια κ.λ.

Από τα δέρματα γουρουνιών ⇒ παπούτσια και άλλα
Από τα δέρματα των βοδιών ⇒ παπούτσια, σακάκια παλτά κ.λ.

Από το μαλλί των αιγοπροβάτων:

ειδικότερα:

Α/ Από το μαλλί των γιδιών - τράγων:

παλαιότερα

α/ οι γυναίκες ξυλάχναιναι κουβέρτες χονδρές, βαριές (τραγίσιες)

β/ οι βοσκοί (κληνοτρόφοι) ξυλάχναιναι

1/ τις καπες τους.

Βαρύ ενδυμα χονδρό, μακρύ το οποίο ήταν η γίδα αδιάβροχο γιατί η τρίχες της μαλλιάς δεν μουδιάζουν κ διώχνουν το νερό της βροχής. Το φορούσαν όλο τον χειμώνα εξω απ' βοσκοτόπια

Οι καπες είχαν και „κουκουλα"

2/ τα ημι-παλτα τους (πατατούγκες)

πιό γιδα κ κοντά

Β/ Από το μαλλί των προβάτων.

Τα νοικοκυριά ξυλάχναιναι παλιά όλα τα μαλλιά ενδυμάτων τους (κάπες, μπλούζες, ζακέτες κ.λ.)

Οι γυναίκες ξυλάχναιναι τα υφαντά τους, τα στρώματα τους, κουβέρτες (μαντανίες, καραμανωτές, χονδρές κουβέρτες (γυναστές).

Επίσης λίγη επίσημη φορεσιά τους.

Την ΠΟΥΚΑΜΙΣΙΑ: μακρύ φόρεμα με μαύρα μανίκια, χειρό.

Η ΣΕΓΚΟΥΝΑ: εξωτερική φορεσιά (σαν παλτό), χονδρό, μακρύ ίσα τα γόνατα

Μάλλινα τραπεζομάντηλα, ΠΕΤΣΕΤΕΣ.

ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΑΝΔΡΕΣ:

Πλέκαναι οι γυναίκες κάπες, καβαιά, γάντια, μπλούζες ζακέτες κ.α.

ΠΡΟΪΟΝΤΑ ΔΗΜΗΤΡΙΑΚΩΝ.

I/ Α. Από το σιτάρι: ⇒ αλεύρι, ψωμί, διάφορα αρτοσκευάσματα.

Το αλεύρι

Μέχρι τη δεκαετία 1960-70 λειτουργούσε στα Καστέλλια ο „Νερόμυλος". Το νερό έρχόταν άφθονο με αυλάκι εδώ μιλο και από ψηλά έπεφτε με ορμή σε ένα τροχό με πτερύγια. Έτσι περιστρεφόταν ο τροχός αυτός με ένα άξο-να περιέστρεφε την „μυλόπετρα", επάνω σε επίπεδη βάση επίσης πέτρινη. Ο μυλωνάς άδειαζε τους σάκ-κους με το σιτάρι σε ένα μεγάλο στενόμακρο χωνί απ' όπου οι σπόροι έπεφταν ανοίγματα στις μυλο-πέτρες. Οι σπόροι τρίβονταν από την περιστροφή της μυλόπετρας και γινόταν σιτένη ή άσπρη αλ-λα τον ενώ ο φλοιός των γινόταν σιτένη πιο χονδρή δηλαδή „πίτουρο". Μέσα στο αλεύρι υπήρχε και το πίτουρο (σκουπιδόχρωμο καλά). Το αλεύρι που γινόταν από τέτοιο σιτάρι ήταν δροσερό, νόστιμο και με πολλές βιταμίνες και διατροφικές ίνες. Ενώ το αλεύρι που γίνεται μόνο από το λευκό σιτάρι νεκρεί σε όλα αυτά.

Ο μυλωνάς έβγαζε αλεύρι δύο τύπων: α/ το κοινό και β/ τη „φαρίνα" λευκό τύπου πολυτελείας (μεγάλο ψωμί πίτες, κουλούρια, αρτοσκευάσματα όπως (γλυ-κά, κέικ, κουλούρια, προβένδες (ψωμιά γάμων) και άνοιγμα φύλλων πίτας κ.α.)

Ο μυλωνάς παρακρατούσε ένα ποσοστό α-λεύρου π.χ 5-10% ως ΑΛΕΣΤΙΚΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ή πλη-ρωνόταν αυτό σε χρήμα.

Έτσι λοιπόν 3-4 φορές το χρόνο οι χωριανοί μας φορτώνανε στα μουλάρια τους ή τα γαϊδουράκια από δύο σάκκους σιτάρι και το πηγαίνανε στο μύλο για να γίνει αλεύρι. Το αλεύρι σχίνε-

-χια τὸ τοποθετοῦσαν μέσα σὲ ξύλινες μικρὲς κάδες
διαβρεγμένο γιὰ νὰ διατηρεῖται καθαρὸ καὶ γιὰ νὰ προ-
-στατεύεται ἀπὸ ἐντομέα, ποντικοὺς κ.λ. ἢ ὅλον ἐξανδρα-
-δεῖ.

Συνήθως τὸ ἀλεύρι τὸ ἐνμερώνανε μὲ τὸ πίτουρο οἰνοι-
-κοκυρὲς γιὰ νὰ ξυρώσουν τὸ κοσκινίζανε μὲ τὸ „κόσκινο" καὶ ξεχωρίζανε τὸ πίτουρο ὥστε νὰ βγεῖ τὸ
χωρὶς τοὺς „ἄσπρο" ἀλεύρι ἀπὸ ἀνὸ ἐνμερόχρωμα.
Μὲ τὸ πίτουρο δὲ ταΐζανε καὶ ζῶα (χοιρινά, καβάλες
ἀρνιά, μοσχάρια κ.λ.).

Β/ Ἀπὸ τὸ ΚΑΛΑΜΠΟΚΙ

Ὁμοίως πέρνανε ἀλεύρι ἄσπρο-μίγκινο. Ἀπὸ τὸ „καλα-
-μποκάλευρο" ξεχώνανε α/ χωρὶς ἢ β/ πρῶτη μαζὶ
γιὰ τὰ χοιρινά, καβάλες (καὶ ἀργότερα „ΠΛΥΜΑΤΑ"
(ἀλεύρι μὲ νερό).

Τὸ χωρὶ τοῦ καλαμποκιοῦ ἔφαγε πολὺ κόσμο κατὰ δύσκολα χρόνια τοῦ β' παγκοσμίου πολέμου 1940 καὶ
ἕως τὸ 1950. Τὸ χωρὶ αὐτὸ λέγανε „ΜΠΟΜΠΟΤΑ"

Γ/ ΣΗΜΕΡΑ: (Ἀπὸ τὰ λοιπὰ δημητριακά)

α/ ξεχώνουν οἱ ξοῦρνοι διάφορα χωριά (ἀπὸ σιτάρι,
καλαμπόκι, βρώμη, κριθάρι, σίκαλη κ.λ. καὶ μα-
-ζὶ μὲ τὸ πίτουρο ἀπὸ ἀλεύρι ποὺ τὸ ἀποκαλοῦν
„ἀλεύρι ὁλικῆς ἀλέσεως".

Τὰ χωριὰ βρώμης καὶ σίκαλης δὲν ἔχουν τὴν οὐσία
ποὺ λέγεται „ΓΛΟΥΤΕΝΗ" καὶ ἡ ὁποία σὲ πολλοὺς δημι-
-ουργεῖ προβλήματα πέψης.

β/ Σήμερα στὰ χωριὰ τῆς περιοχῆς μας δὲν καλλιεργεῖται κα-
-νένα καὶ περιμένουν τὸ ξούναρμα τῆς Γρεβενίας. Ἀγοράζουμε μας

Σ. ΣΗΜΕΙΩΣΗ:

Ὁ χωρὶς κράτησε καιρὸ χρόνο μιὰ ποδιὰ δημητρι-
-ακῶν βάν „σπόρο" γιὰ τὴν σπορὰ τοῦ φθινοπώρου.

ΤΟ ΚΑΤΣΙΑΜΑΚΙ (ή καταμάκι).

Γίνεται με καλαμποκάλευρο.
Βράζομαι νερό στο οποίο ρίχνομε μια κουταλιά (γλυκού) αλάτι. Όταν βράσει, ρίχνομε το καλαμποκάλευρο και ήδη τριμένο γυρί. — Ανακατεύομε με ξύλινο κουτάλι έως ότου πήξει. Το μείγμα το αδειάζομαι στο ταψί.
Τηγανίζομε κρεμμύδι ψιλοκομμένο σε λάδι και το ρίχνομε από πάνω.
Ρίχνομε επίσης και ήδη ποσότητα τυρόγαλο από πάνω.
Ψήνεται στο φούρνο στους 180-200° C. έως ότου ροδίσει επάνω και κάτω.

ΥΛΙΚΑ - ΑΝΑΛΟΓΙΕΣ:

Νερό: ½ καταβρόχι - ¾. Βραστερό.
Αλάτι: 1 κουταλιά γλυκού
Καλαμποκάλευρο: 750 γρ.
Ψιλοκομμένο τριμμένο: 1 κούπα τσαγιού
Κρεμμύδι: 1 - 1½ ψιλοκομμένο ή τριμμένο.
Λάδι: 2 κουταλιές σούπας
Τυρόγαλο: 1-2 κούπες τσαγιού.

ΤΟ ΚΟΥΡΚΟΥΤΙ ή (ΚΟΥΡΚΤΟ)

ΥΛΙΚΑ:

Αλεύρι	½ κιλό (σιταρένιο)
Νερό	1-2 κούπες τσαγιού
Αλάτι	1 κουταλιά γλυκού
Λάδι	1-2 κουταλιές σούπας

Πιπέρι μαύρο: 1 μυρωδιά στο κουταλάκι γλυκού
ή Γάμα (σχεδιάζω) → ½ σπυρί και καρύ.

ΕΚΤΕΛΕΣΗ:

Τοποθετούνται σε ένα γυαλί. Ανασείονται κα-

-Τώρα ως όλον γίνει ένα παχύρευστο μείγμα.
Το βάζουμε στη φωτιά και το ανασκίζουμε μέσα στο τηγάνι ως όλον το μείγμα (να πήξει καμία) να ξιγαν και υγρά του. για 10' τις ώρες.

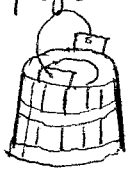
VI.

ΕΡΓΑΛΕΙΑ ΤΟΥ ΑΓΡΟΤΗ & ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΟΥ

ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΑ :

ΕΡΓΑΛΕΙΑ ΤΟΥ ΑΓΡΟΤΗ (ΓΕΩΡΓΟΥ-ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΟΥ) ΣΤΟ ΧΩΡΙΟ ΜΑΣ :

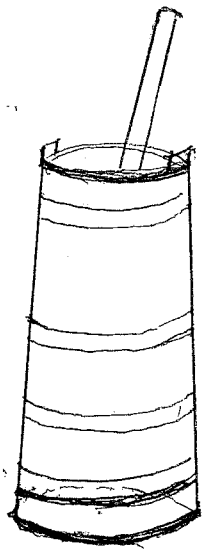
ΒΕΔΟΥΡΑ (ή καρδάκι) = ξύλινο δοχείο (του κτηνοτρόφου) μικρό, στο μέγεθος μιας κατσαρόλας ή μικρότερο (με χερούλι) και ξύλινο καπάκι.

καπάκι.

ΤΟΥΡΜΠΕΚΙ: Ξύλινο σωλήνας του κτηνοτρόφου σαν κάδη σε μικρογραφία, κυλινδρικό με διάμετρο περί τα 25-30 εκατοστά του (μ). Και ύψος περί τα 0,80 μ. με στεφάνια σε διάφορα ύψη. Μέσα σ' αυτό ρίχνει το γάλα ή με ένα ξύλο ύψους περί το (1) μ. ή πάχος 0,05 μ. πλατύ στο κάτω άκρο κοπανάνε το γάλα και έτσι φτιάχνουν το βούτυρο που μαζώνεται στην κορυφή με τον αφρό —

ΜΠΟΤΣΑ : (1)

Δοχείο μέτρησης υγρών, ωρίως του κρασιού. Κάτι σαν τσουκάλα. Αποτελούσε μονάδα μέτρη-σης

ΤΟΥΛΟΥΜ(ι) ≃ ασκί ≃ δέρμα αρνιού ή κατσικιού ξηρό, στοιχειωδώς κατεργασμένο (ξυρισμένο, αλατισμέ-νο, δεμένο στα πόδια, και με ένα ξυλοσωλήνιο στο λαιμό. Μέσα σ' αυτό ρίχναν τον μούστο, στο αμπέλι και με τέτοια τον μεταφέρανε στο σπίτι όπου ζύμωναν τα σαρέλια.

ΚΑΔΗ ≃ Ξύλινο δοχείο κυλινδρικό με δούγες. Οι δούγες δένονται και σφίγγονται με στεφάνια μεταλλικά (από ανοξείδωτη γαλβανίνα) στη βάση και πιο πάνω σε διάφορα ύψη. Η διάμετρος περίπου 0,50-0,60 μ. και

(1) ΜΠΟΥΤΣΑ: Στη Θεσσαλία ήταν ένα πήλινο σκεύος (σαν μεσαί-ου μεγέθους τσαγί).

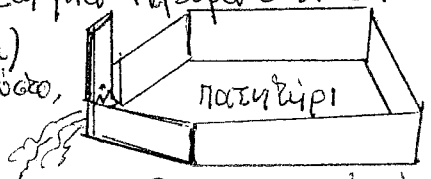
τὸ ὕψος της περὶ τὸ (1) μ. Μέσα σ' αὐτὴ ρίχνανε τὰ στάφυλια ποὺ μαζεύανε στὸ ἀμπέλι καὶ μὲ ἕνα χοντρὸ ξύλο (κόπανο) μὲ χερούλι μήκους (60-80) ἑκατοστῶν ἢ κι περισσότερο, ποὺ τὸ λέγανε πατητήρι, τὰ πατούσανε καὶ πέρνανε τὸ μοῦστο. Ἐκεῖ τὸν στὸ ἀμπέλι. Οἱ μοῦστοι στὴ συνέχεια μεταφέρονταν μὲ τὰ τουλούμια στὸ σπίτι καὶ ἀποθηκεύονταν στὰ βαρέλια. Χρησιμοποιοῦσαν δὲ γιὰ τὸ ἀποθήκευμα ἕνα μεγάλο „ΧΩΝΙ", μεταλλικὸ διαμέτρου 30-40 ἑκατοστῶν ποὺ ἔφερε εἶτα γιὰ νὰ στραγγίξεται καὶ νὰ παραμερώνεται τὰ στερεὰ (στέμπρα) ἢ τὰ κουκούτσια.

ΚΑΔΗ ΜΕΓΑΛΗ ΞΥΛΙΝΗ (μὲ ΔΟΥΓΕΣ). Εἶχε ὕψος 170-180 μ. καὶ διάμετρο βάσης ≃ 1,30 μ. περίπου. Πάνω σ' αὐτὴ στέρωναν τὸ „πατητήρι", μέσα στὸ ὁποῖο πατοῦσαν τὰ σταφύλια μὲ γυμνὰ (καθαρὰ πλυμένα πόδια) ἢ φορώντας λαβαχένιες μπότες. Ὁ μοῦστος ἔρεε μέσα στὴν κάδη ὅπου καὶ παρέμενε λίγες ἡμέρες γιὰ νὰ βράσει καὶ ν' ἀπομείνει ἀλκοολικὸς βαθμούς (μαζὶ μὲ τὰ στέμφυλα. Τὰ στέμφυλα τὰ πλέναν ἐκεῖ μέσα καὶ μὲ λατζούδι① καὶ ποτηρόπλακες. Μετὰ τὸν τραβούσαν ἀπ' τὴν κάδη μέσα στὰ βαρέλια ἀπὸ τὴν „Κανούτα"② ποὺ εἶχε στὴ βάση.

Τὸ ξύλο τῆς κάδης (οἱ δοῦγες) ἦταν δρυΐνες ἢ ἀπὸ κέδρους.

---

① ΠΑΤΗΤΗΡΙ Εἶναι ἐργαλεῖο ξύλινο (σανίδος) τοῦ μαραγοῦ. Εἶναι μιὰ ξύλινη ἀεμόσκη ἐπιφάνεια μὲ ξύλινα πλαϊνά. Στὴ μία πλευρὰ στενεύει πολὺ καὶ ἔχει ἕνα φράχτη (ξύλο μὲ τρύπες χαμηλὰ) Σ' αὐτὸ πατοῦσε τὰ σταφύλια ἢ συγκέντρωνε τὸν μοῦστο.

2. ΛΑΤΖΟΥΔΙ

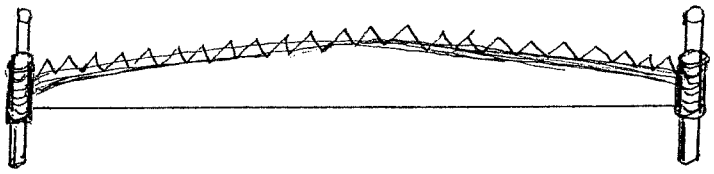
Εἶναι τὰ ψηνάρια ἐργαλεῖα ποὺ μαζεύουν ἢ ἀποθηκεύουν οἱ μυστοφόροι καὶ τὰ δίνουν ἢ προφ. στὰ ζῶα τοὺς στὸ βαρὺ χειμώνα.

ΕΡΓΑΛΕΙΑ ΑΓΡΟΤΗ.

Η ΚΟΦΤΡΑ Ή

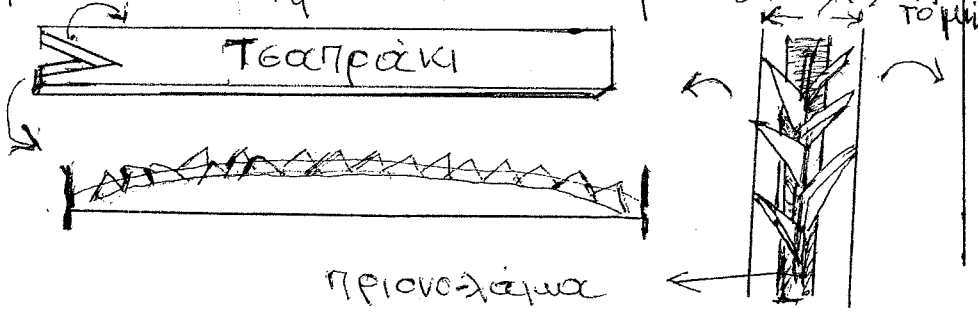
ΠΡΙΟΝΑ: Μεγάλο πριόνι μήκους περίπου (1,5) μ. και πλάτους περί τα (15) εκατ. (μ.) στο μέσον και περί τα 10 εκατ. στα άκρα. Στα άκρα έχει σωληνάκια όπου μπαίνουν σαν ξύλινοι, πύροι, τεμάχια ξύλου κυλινδρικά (πάχους 0,02-0,03 μ. και μήκους περί τα (0,30) μ. που χρησιμεύουν ως λαβές για δυο (2) ξυλοκόπους που σύρουν εναλλάξ το πριόνι πάνω στον κορμό του δέντρου ώς όταν κοπεί.

Είναι από σιδηρά σιδηρένια λάμες που όλη μια πλευράς έχει, δόντια, τριγωνικά με πλάγιες κόψεις: εξ:

ΤΣΑΠΡΑΚΙ:

Μικρό, ιδιόχειρο εργαλείο από μεταλλική χονδρή λάμα (πιθανόν ή με ξύλινη λαβή) μήκους περί τα 10-12 εκατ. (μ.) ή πάχους 0,05-0,08 μ. και το οποίο στο ένα άκρο του έχει μια „δχιάμη", δηλ. οποίας οι πλευρές αποκλίνουν (δεν είναι στο ίδιο επίπεδο). Με αυτό το εργαλείο ο ξυλοκόπος „τσαπρακώνει", και δόντια του πριονιού ώστε να αποκλίνουν προς αντίθετες κατευθύνσεις. Με αυτό τον τρόπο δημιουργείται στο ξύλο τομή ευρύτερη από το πάχος της λάμας του πριονιού και έτσι το πριόνι μπαίνει με ευκολία μέσα στην τομή η δεν σφηνώνει. Πριν δε το πριονίδι επαγρυπνήσει.

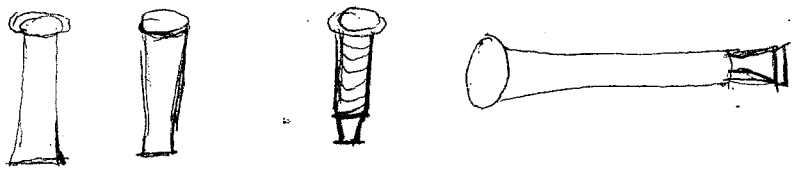
ΣΦΗΝΕΣ: Είναι από α/ξύλο β/από είδηρο.

Άλλες είναι πελεκημένες με τσεκούρι (με (2) όψεις) στενές μπροστά και χοντρές πίσω, ενώ άλλες είναι στρόγγυλες και μόνο στο μπροστινό τμήμα περί τα (5) εκατοστά είναι πελεκημένες με (2) όψεις και στενές. Άλλες είναι από είδηρο που έχει στριμωχθεί ανάλογα (όπως έχουν πελεκηθεί οι ξύλινες.

Ο ξυλοκόπος α/κάνει με την πριόνα στον κορμό μια τομή σε βάθος περί τα 10 (ή και περισσότερο) εκατοστά του μέτρου. Μετά με το τσεκούρι χτυπώντας πλάγια στον κορμό προς την τομή, αφαιρεί ένα τμήμα και δημιουργεί ένα κενό. β/συνεχίζει την τομή με την πριόνα, οπότε η πριόνα σε κάποιο βάθος δυσκολεύεται να εισχωρήσει (κολλάει) ή ίδιος σε χλωρά δέντρα. Τότε ο ξυλοκόπος μεταχειρίζεται αρχικά μια μικρούλα σφήνα. Την χτυπά με το ΒΑΡΟ ή ΒΑΡΥΟΠΟΥΛΑ και η σφήνα εισχωρεί και ανοίγει την τομή. Έτσι τώρα η πριόνα κινείται με ευχέρεια μπρός-πίσω και βαθαίνει την τομή, ώσπου ξανά κολλάει. Με μεγαλύτερη τώρα σφήνα συνεχίζεται η διαδικασία της κοπής.

Το ίδιο κάνει και όταν σκίζει τα ξύλα για να μικρύνουν. Χτυπά το κομμάτι του ξύλου το "ροντσίδι"[1] με το τσεκούρι. Δημιουργεί μιά μικρή τομή. Παίρνει μιά μεγάλη σφήνα την βάζει στην τομή και την κτυπά με το βαρύ. Η τομή ανοίγει λίγο. Ξαναχτυπά οπότε πέφτει το σφυνάκι. Τότε χρησιμοποιεί μεγαλύτερη σφήνα, οπότε το ξύλο σχίζεται κατά πλάτος και μήκος. Τα νέα κομμάτια του ξύλου τα λέμε "σκίζες", προϊόντα από το σκίσιμο. — Ασχολούνται ο τεμαχιστής και των σκιζών σε μικρότερα κομμάτια μήκους έως και (30) εκατοστά (για σόμπες, στόφες)[2].

ΕΙΔΗ ΣΦΗΝΩΝ:

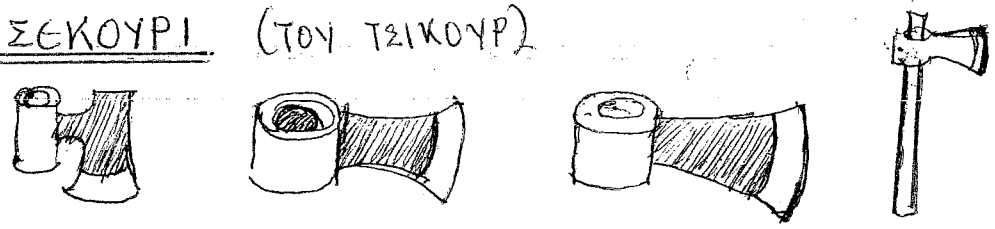

1/ ΡΟΝΤΣΙΔΙ = Κομμάτι ξύλου από ημερήσιο βάρος (5-10) εκατοστών. Το μήκος του ≃ (1) μ.

2/ ΣΤΟΦΑ = σόμπα για ξύλα σε σχήμα ορθογωνίου. Έχει το χώρο της ζωής και φουρνάκι για ταψιά.

ΕΡΓΑΛΕΙΑ ΑΓΡΟΤΗ.

ΤΟ ΤΣΕΚΟΥΡΙ (ΤΟΥ ΤΣΙΚΟΥΡ)

στυλεός ή στυλιάρι

0,80μ.

πάχος στυλιαριού μπροστά στην κεφαλή περίπου 5-6 εκατ. του μέτρου ενώ πίσω (4-5) εκ.

Φτιάχνεται από είδηδο που θερμαίνεται σε υγρή θερμοκρασία σε καμίνι (φούρνο) μέχρι που αποκτά χρώμα κόκκινο ή κοκκινο-πορτοκαλί. Τότε απομακρύνεται απ' τη φωτιά και εξουδετερώνεται πάνω στο «ΑΜΟΝΙ» έως όπου αποκτήσει το σχήμα (όπως ανωτέρω) Το μπροστινό άκρο είναι πλακέ και ακονισμένο σε αιχμή αιχμηρή. Όταν το καμένο είδηρο εξουδετερωθεί και αποκτήσει το σχήμα και τη μορφή που θέλουμε, το βουτάμε μέσα σε κρύο νερό.

Το πίσω μέρος του ξέρει οπή για να εισέρχεται το στυλιάρι.

Η ακμή του καλείται «κόψη» και θεωρείται (μέτριο πλακέ σχήμα) ώστε να είναι πάντα κοφτερή.

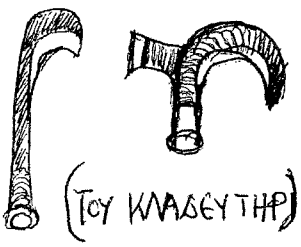
Με το τσεκούρι χαράσσομε και ξύνομε για τη φωτιά (τζάκι) σόμπα, στόφα, κόβομε κορμούς δένδρων, πελεκάμε το ξύλο κάνομε «αποκλάδωση» κορμών.

Το ΚΛΑΔΕΥΤΗΡΙ.

Είναι εργαλείο αποκλάδωσης του κορμένου κορμού. Χρησιμοποιείται για την κοπή δεπτών κλωναριών πάχους έως (5-6) εκατοστών. Επίσης στο κλάδεμα του αμπελιού. Οι κοπές που κάνομε σε κλώνους να είναι πλάγιες για να φεύγει το νερό της βροχής.

Ο ΚΛΑΔΟΚΟΠΤΗΣ (ή ΤΟ ΧΑΛΟ).

Χρησιμοποιείται για αποκλάδωση και κλαδονομή.

ΧΑΛΟ ή ΚΛΑΔΟΚΟΦΤΗΣ → (ΤΟΥ ΚΛΑΔΕΥΤΗΡ) L

ΕΡΓΑΛΕΙΑ ΑΓΡΟΤΗ

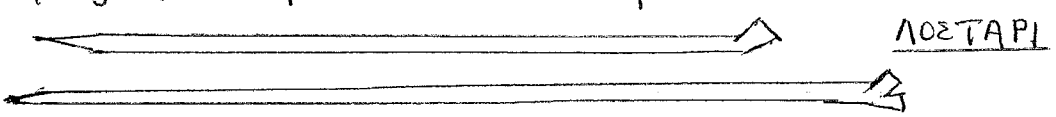
ΞΥΣΤΡΑ (Αξόχου) Είναι ένα διδιρένιο εργαλείο μεγέθους (10 x 10) εκατοστών με δυρές από λάμες πριονωτές με δόντια και με λαβή στο πίσω μέρος για να χωράει η παλάμη μας. Με αυτή χτενίζουμε (ξύνουμε) το χώμα που αξόχαν να ξεύγουν οι αναδυρείες και λίγο χούμη τον.

ΤΟ ΛΟΣΤΑΡΙ ή ΛΟΣΤΟ (ή ΠΑΡΑΜΙΝΑ). (ή ΜΟΧΛΟΣ).

Διδιρένιο εργαλείο μήκους περίπου (1,5) μ., πάχους περί τα (3) εκατοστά. Χρησιμοποιείται και από τον γεωργό κατά την εκχέρωση για να βγάζει τις μεγάλες πέτρες με ευκολία. Επίσης όταν με το ΒΑΡΙΟ ή ΒΑΡΙΟΠΟΥΛΑ χώνα μεγάλες πέτρες που δεν βγαίζουν εύκολα αλλά απλώς ραγίζουν, τότε χρησιμοποιεί και το λοστάρι που έχει δυσμερή αιχμή λίγη μύτη που χώνεται επανειλημμένως στη ρωγμή για να την ανοίξει. Η χρησιμοποιεί και αρκετά λίγες φορές για ν' ανοίξει το ρήγμα.

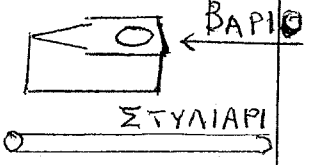
Στα μεταλλεία οι μεταλλωρύχοι χρησιμοποιούν την παραμίνα (λίγο πιο λεπτή, πιο δυσμερή και πιο μακρυά).

Τα εργαλεία αυτά έχουν το ένα άκρο αιχμηρό κ το άλλο πλακέ[1]. Πολλές φορές το πλακέ φέρει μια εγκοπή στο μέσον (π.χ. χρήση για εξαγωγή μικρών μεγάλων πρόκων από καδρόνι.

ΤΟ ΒΑΡΙΟ ή (Η ΒΑΡΙΟΠΟΥΛΑ)

Είναι διδιρένιο εργαλείο όπως στο εχήμα δεξιά μπαίνει το ξύλινο στυλιάρι. Με αυτό α/χώνομε και σπάζομε πέτρες ή β/ μπήγουμε πασσάλους στο χώμα π.χ για μια περίφραξη.

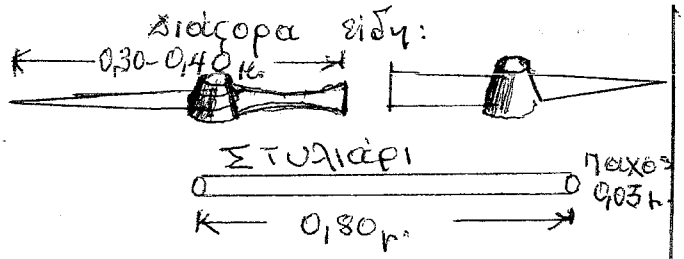

Το βρίσκομε σε διάφορα μεγέθη. Το βάρος του 5 - 10 Kgr*

[1] και κεντρισμένο (με κόψη)

ΕΡΓΑΛΕΙΑ ΣΚΑΨΙΜΑΤΟΣ:

• ΚΑΣΜΑΣ ή ΓΚΑΖΜΑΣ:

Σιδηρένιο εργαλείο από αετοδόιτι (σιμπρό). Το ένα άκρο του είναι αιχμηρό και μακρύ περίπου (25-30) εκατ. ενώ το άλλο μπορεί ν/να είναι πλακέ και κοντύτερο ή β/ να είναι στρόγγυλο κ στην άκρη μύτη πλακέ. Το στυλιάρι έχει μήκος περί τα 0,80 μ.

Χρησιμοποιείται σε σιμπρά εδάφη πετρώδη σε μπαζώματα κτλ ή και σε χαλαρώδη εδάφη.

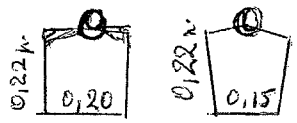
Είναι βαρύ εργαλείο βάρους 3-4 Kgr*. Το βάρος του δε αυξάνει την δύναμη με την οποία χτυπάμε.

• Το κοινό „ΤΣΑΠΙ„ (ΤΣΑΓΤΣΑΠΙ)

Σιδηρένιο εργαλείο σκαψίματος κήπων, αγρών. Έχει μήκος 0,30-035 μ. με οπή στη μέση για το στυλιάρι (στυλεός) του οποίου το μήκος είναι περί τα (1) μ. κ πάχος (3) εκατοστά. Είναι πλατύ και από τις δύο πλευρές εκ των οποίων η μία έχει πλάτος περί τα (6) εκατοστά ενώ η άλλη έχει (8-9) εκατοστά. Το πάχος είναι περί τα (1) εκατοστό πλην των άκρων (1-2 εκατ.) που είναι μυτερό για να εισχωρεί στο έδαφος.

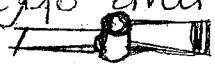
Η ΤΣΑΠΑ ή ΠΛΑΤΥΑ.

Είναι εργαλείο διαιμήσεως αγρών, κήπων, περιβολιών και αμπελιών. Σκάβουμε μ' αυτό σε βάθος αρκετά περί τους 20 πόντους και βαθύτερα με τα επόμενα κτυπήματα.

Έχει μήκος 0,20-0,22 μ. κ πλάτος περί το 0,15 μ. Το πάχος της είναι περί το 0,01 μ. πλην του άκρου πού είναι μυτερό.

ΤΟ ΤΣΑΠΟ-ΤΣΕΚΟΥΡΟ. Από το ένα μέρος είναι όπως το Τσαπί ενώ απ' το άλλο είναι σαν τσεκούρι (κόβει τους θάμνους.

ΤΟ ΣΚΑΛΙΣΤΗΡΙ Είναι σαν το τσαπί αλλά πιο μικρό σε μέγεθος. Μπορεί να είναι πλακέ και στις δύο πλευρές πλάτους από μισό 0,03 μ κ στην άλλη έως 0,06 μ. Το μήκος του είναι περί τα 0,20 μ. πάχος 0,01 μ.

πολύ εφαρμ.

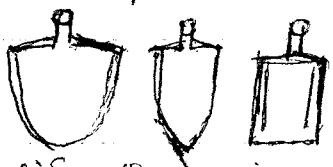
ΤΟ ΦΤΥΑΡΙ (ἡ ΠΤΥΟΝ) ἢ (ΦΚΙΑΡ)

Χρησιμοποιείται στις εκσκαφές για τη συγκέντρωση και πέταγμα των μπάζων. Επίσης για την παρασκευή ΜΠΕΤΟΝ (αναμιγή αμμου με τσιμέντο, άσβεστη, χαλίκι.

Είναι δύο ειδών α) πλατύ για εκσκαφές και μετερό για σκάψιμο κήπων σκάψη οπών (Σουρνες) για την φύτευση δέντρων θαμνωδών κ.λ

Το μέγεθός των. Μήκος 25-30 εκατ., το πλάτος ομοίως ή το πάχος των 4-5 χιλιοστά. - Στυλάρι μήκους 1-1,20 μ. πάχους 4-5 εκατοστά.

ΣΤΥΛΙΑΡΙ ΦΤΥΑΡΙΟΥ

Είδη Φτυαριών

ΤΟ ΛΟΣΤΑΡΙ (ἡ Ο ΛΟΣΤΟΣ)

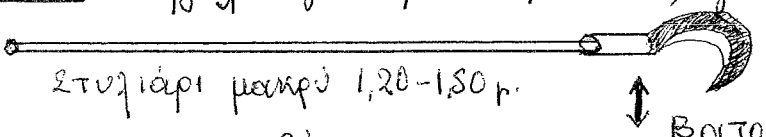
Σιδηρένιο εργαλείο διάνοιξης οπών σε εδάφος για εμπύξη παθομένων, για φύτευση δένδρων (φυτάρια). Χρήσιμο εργαλείο σε χωματουργικές εργασίες και στα λατομεία πέτρας και μαρμάρων. Είναι επίμηκες 1,20-1,50 μ., στρογγυλό διαμέτρου (3-4) εκατοστά, οξυμμένο στο ένα άκρο ή πεπλατυσμένο με πλάτη στο άλλο άκρο (χρήση ως μοχλού για την αποκόλληση πλακών ή τεμαχίων πέτρας και ως ΣΦΥΝΑ.

(1) ΛΟΣΤΑΡΙ

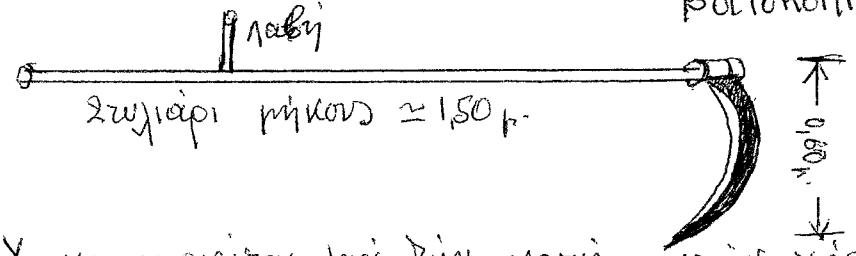
(2) (Η) ΠΑΡΑΜΙΝΑ

Η ΠΑΡΑΜΙΝΑ (=είδος φτυαριού που χρησιμοποιείται στα ΛΑΤΟΜΕΙΑ (λατομεία) πέτρας και μαρμάρων. Είναι πιο φαρδύ και πλέον επίμηκες (1,50 - 1,80). Χρησιμοποιείται στη διάνοιξη οπών στην πέτρα για Σουρνάρια. Η οπή γεμίζεται με εκρηκτικά (Πυρίτιδα, ΤΝΤ ..) ή έναν πυροκροτητή καυτήριο που συνδέεται με φυτίλι. Ανάβουν το φυτίλι ή φλόγα προκαλεί έκρηξη και θρυμματίζει την πέτρα-

Βοτοκόπτης: - Εργαλείο για την κοπή βάτων, αμπελιών

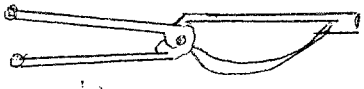

Η κοσιά

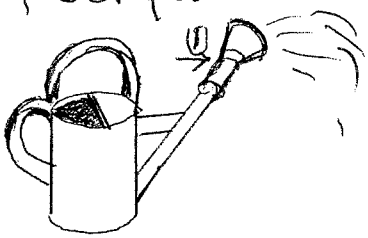
Χρησιμοποιείται για την κοπή μικρών χόρτων και χαμόκλαδων.

Ψαλίδι (κλαδεύτρα)

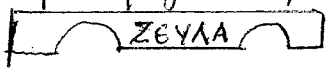
Κλαδεύουμε τα αμπέλια
τα λουλούδια, δέντρα.

- **Μπουτσινάρ** = το ποτιστήρι (Τ)
- **Ραντεβού** = >>.

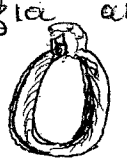
Λεξιλόγιο (ΕΡΓΑΛΕΙΑ ΤΟΥ ΑΓΡΟΤΗ).

Η ΖΕΥΛΑ = Ξύλινο ζεύγμα που έβαζαν στον τράχηλο των (2) βοδιών (ζευγάρι) όταν οργώνανε το χωράφι, έτσι ώστε να μην φεύγουν απ' το ζυγό το ένας αριστερά κ το άλλο δεξιά:

ΤΟΥ ΑΛΕΤΡ = το αλέτρι

ΛΙΜΑΡΙΑ = Δερμάτινο περίβλημα γεμισμένο με άχυρο ή παπιά (πάχος ≈ 15 εκ) δενόταν στο λαιμό των ζώων (που μοιάνανε όρμημα αφρού). Αυτό στηριζόταν σε διδρέπιο ελληνοειδές στεφάνι που είχε δύο χαβές (δαιμόνιους) ένα αριστερά, ένα δεξιά απ' όπου μέσα τους περνούσαν τα χαλινάρια των ζώων.

ΠΑΛΑΝΤΖΙΑ:

Ξύλινα καδρονάκια (πάχους 5-6 εκατ.) ενισχυμένα στα άκρα

Η ΒΟΥΚΕΝΤΡΑ (ή ΒΚΕΝΤΡΑ):

Ξύλινη βέργα (χοντρή) και αιχμηρή με την οποία κέντριζαν τα ζώα (βόδια, άλογα) στα πλευρά για να φεύγουν και να τραβούν το αλέτρι.

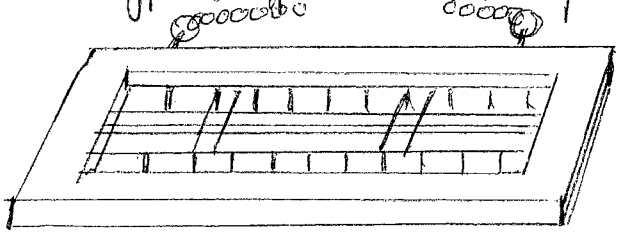
Η ΖΒΑΡΝΑ:

Ορθογώνιο, ξύλινο πλαίσιο διαστάσεων περίπου μήκος 1,50 – 1,80 μ., πλάτος 0,60 μ. κ πάχος 5-10 πόντους. Ίσως και ενισχυμένο στις γωνίες (με διδρέπιες δοκούς) στο πάνω μέρος με διδρέπιες προεξοχές

Προσαρμόζεται πίσω από τα αλέτρι, βόδια κ.λ στο ζευγάρι ζώων που οργώνει το χωράφι, με βάρος επάνω της (π.χ. ο ζευγάς αφρόλυτος ανεβαίνει πάνω κ αφού οδηγούσε τα ζώα με τα χαλινάρια πάνω στο όρμημα, σπάζει τον όγκο του χώματος και το πλένει γιγά. Η διαδικασία αυτή λέγεται „ΖΒΑΡΝΙΣΜΑ.

Πολλές φορές ο αγρότης πρόσθετε επί πλέον βάρος με πέτρες.

π.χ.

Λεξιλόγιο (γεωργον)

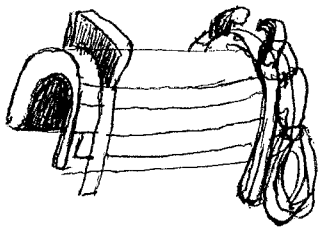
ΚΑΨΤΡΑΝΑ = το χαλινάρι που σέρνει το ζώο, το οδηγούμε όπου κι όπως θέλομε. Όταν το σφίνομε χαλαρά τότε και το ζώο πηγαίνει αργά. Όταν το τραβίζομε δυνατά τότε το ζώο κινείται πιό γρήγορα.

Όταν θέλομε να σταματήσει το σφίνομε χαλαρά και δίνομε στο ζώο το παραγγέλμα: Σι, σιιιι.

ΣΑΜΑΡΙ (ή ΣΑΜΑΡ).

Είναι η θέση του ζώου πάνω στο οποίο κάθεται ο αναβάτης.

Όμως το σαμάρι είναι η "φορεσιά εργασίας" του ζώου: ξύλινο πλαίσιο με εσωτερική επένδυση δερμάτινη (με χέρια μεσαίας αχιβάδας, πανί κ.λ. για πάχος περίπου 10 εκατοστά). Αυτό προσαρμόζεται στη ράχη του ζώου και στα πλευρά του εκατέρωθεν. Πάνω του φέρει πάντα δερμάτινη ζώνη "ΤΡΙΧΙΑ" (πολύ χοντρό σχοινί) δερμάτινη εκατέρωθεν με τις οποίες δένουν ή σιγουρεύουν το φορτίο.

ΤΟ ΣΑΜΑΡΙ
με την ΤΡΙΧΙΑ

ΠΕΤΑΛΟΥ = το πέταλο (μοιάζει σιδερής πλάκας πάχους (2-3) χιλιοστά του μ. που προσαρμόζεται στις οπλές του ζώου (μαγάρι, άλογο) με ειδικά καρφιά, για την προστασία της οπλής. Το φορτίο και μεγάλες σε δρόμους, μονοπάτια με πέτρες κουκαστρέχει με τον χρόνο τις οπλές.

πέταλο.

ΜΑΣΤΡΑΠΑΣ = είδος κυπέλου (πήλινο ή μεταλλικό με χερούλι.

ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΑ.

ΔΑΡΤΗΣ:

Εργαλείο γεωργικό. Αποτελείται από 2 τεμάχια ξύλου μήκους το ένα περί τους 40-50 πόντους που χρησιμοποιείται ως κόπανος (που κοπανάει τα σπόρια για να βγουν οι σπόροι) και το άλλο μικρότερο 20-25 εκατοστά του μ. σαν λαβή. Συνδέονται μεταξύ τους με ένα χοντρό σπάγκο (τριχιά, γιτάρι).

Χρησιμοποιείτο παλαιότερα:

α/ Στο ΑΛΩΝΙ των σιτηρών με τα σιτάρια που τρίβονταν πάνω τους δημιουργούσε στο στάβλο στο κέντρο. Όταν τέλειωναν τα σιτάρια, λέει ο γεωργός Χρησιμοποιούσε τον «δάρτη» για το ξεσπύρισμα.

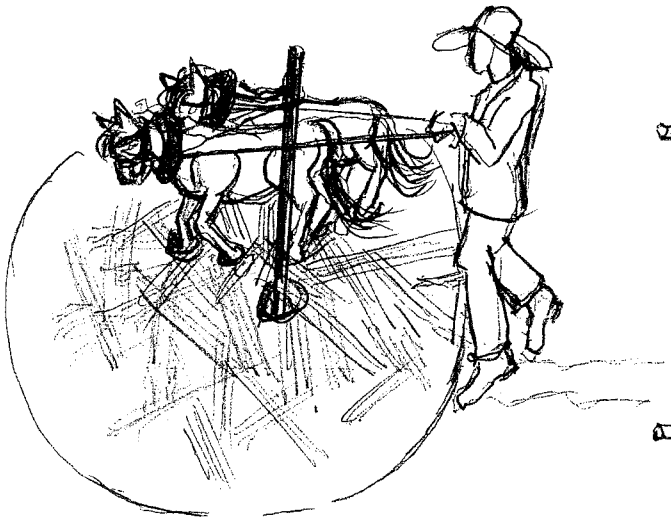
β/ Στο ΑΛΩΝΙ των καρπών (σπόρων) όπως των ρεβυθιών, φασολιών, φακής κ.λ.

Ακολουθούσε

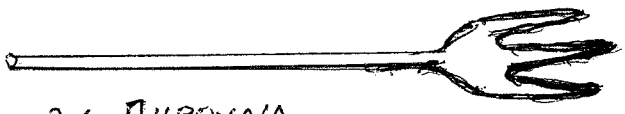
το «λίχνισμα» των σπόρων στον αέρα με άλλα εργαλεία που χρήσιμευαν.

α/ Πήρουνα, για να αποχωρισθεί το άχυρο από το σπόρο με το ρεύμα του αέρα ή

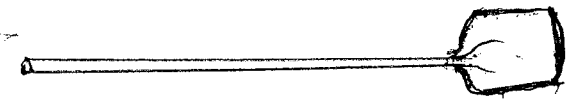
β/ ΣΚΟΥΛΙ: σαν φτυάρι ξύλινο που φτυάριζε άχυρο και σπόρο μαζί και το πετούσε στον αέρα για να διαχωρισθούν.

1/ ΑΛΩΝΙ

2/ ΠΗΡΟΥΝΑ

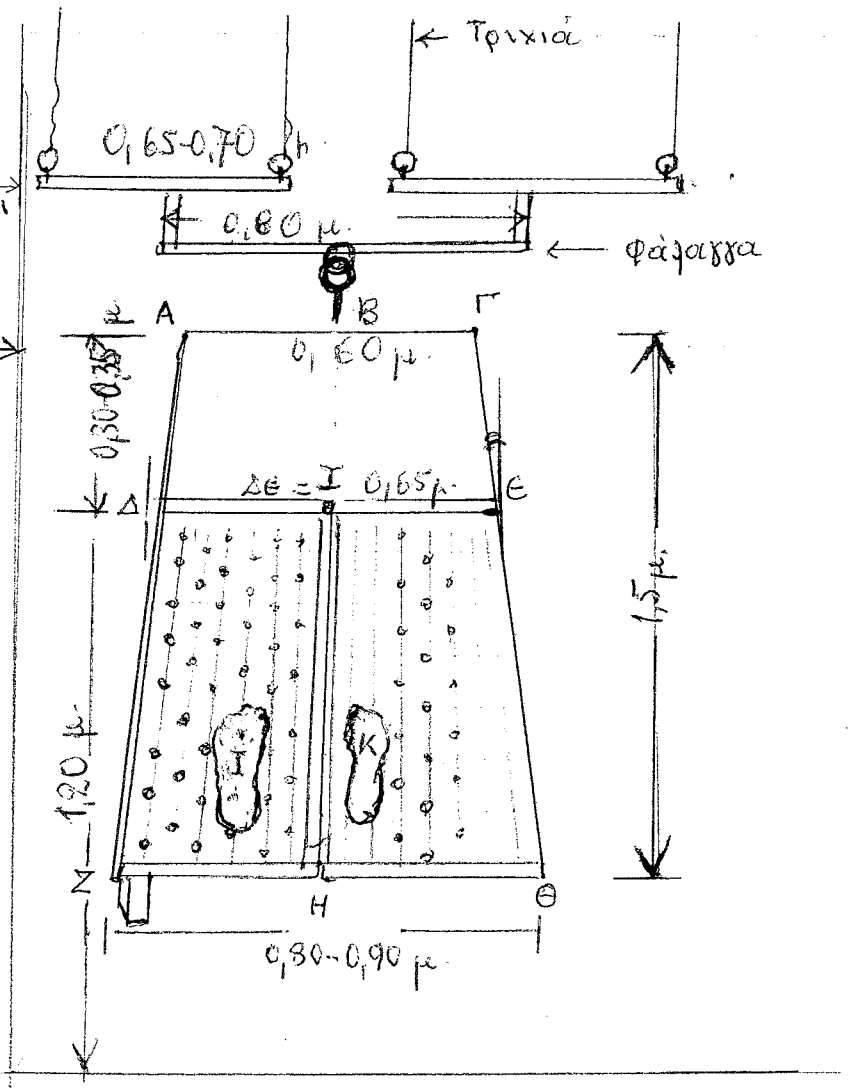
3/ ΣΚΟΥΛΙ.

4/ ΔΑΡΤΗΣ.

ΔΟΚΑΝΙ

Γεωργικό Εργαλείο
Αγωνίσμου σιτηρών

ΣΤΟΙΧΕΙΑ:

ΑΓ = 0,60 μ.
ΔΕ = 0,65 μ.
ΖΘ = 0,80-0,90 μ.
ΑΖ = ΓΘ = 1,5 μ.
ΑΔ = ΓΕ = 0,30-0,35 μ.

ΔΕ = Καδρονάκι
πάχους 7-8 εκ.

ΧΡΗΣΗ:

- Χρησιμοποιείται στο Αγώνισμα σιτηρών
  - Για (2) άλογα ή και για ένα
  - Στις σανίδες πίσω στις δέσεις (I), (K) πατούσε ο γεωργός για να υπάρχει βάρος και κράτούσε τα χαμινάρια των αλόγων για να τα οδηγεί μόνο απ' τον στύλο του αγωνίσματος.
  - Στο καδρονάκι (ΔΕ) στο κάτω μέρος δέσμιζόταν το σανίδωμα (ΑΓΔΕ) όχι επίπεδο αλλά εγκαρσένο προς τα επάνω 5-10 εκ όπως στο σχήμα

- Το σημείο (Γ) μπρόστα απ' την προβολή του στο σημείο (Γ') κατά 0,10 μ. ώστε να μπορούν πάνω στα "χερόβολα" του σιταριού (χωρίς να τα σπρώχνει εμπρός)

(συνεχ. σπίδ.)

(συνέχεια, Το ΔΟΚΑΝΙ)

- Τα σανιδώματα (ΔΖΗΙ) κ (ΙΕΘΗ) συνδέονται σταθερά μεταξύ τους με το καδρονάκι (ΔΕ) κ με ένα αντίστοιχο (ΖΘ). Μεταξύ τους υπάρχει μία ρωγμή (όπως στο σχήμα για να βγαίνει το άχυρο).

Κατά μήκος των σανιδωμάτων κ επί των παραλλήλων ευθειών (που μεταξύ τους απέχουν (3-4) εκ) και σε διάταξη (όπως στο σχήμα) τοποθετούνται ανά διαστήματα π.χ (3-5 εκ) κοφτερά εξαρτήματα (στο κάτω μέρος αυλών) διαστάσεων (6×4) εκ, μέσα σε εγκοπές (μιας μήκος των γραμμών) όπου και στερεώνονται, εξέχοντας ως τριγωνικά δόντια (σαν σε πριόνι). Αυτά τα δόντια, όπως ονομάζεται το σανίδωμα, λειτουργούν σαν πριόνια και τεμαχίζουν τα χερόβολα σε άχυρο.

- Τα σανίδια των σανιδωμάτων είναι πλατιά και χονδρά (3-4) εκ.

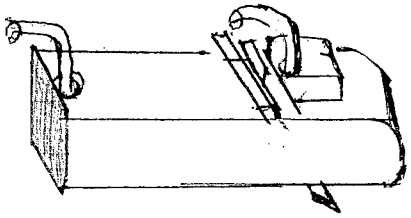
- Αφού τεμαχισθούν τα χερόβολα κ τα στάχυα, βγαίνει απ' το πάτημα των αλόγων κ απ' το βάρος των σανιδωμάτων ένα μέρος του καρπού.
- Απομακρύνεται το πολύ άχυρο με τα χέρια ή το ΔΚΟΥΛΙ (ή ΔΥ-ΚΟΥΛΙ δηλ. ξυλάρι δίχαλο ή μεταλλικό με 2 ή περισσότερα δόντια)
- Ακολουθούσε:
  - κοπάνισμα των σταχυών με τον "δάρτη" ή "κόπανο" για να ξεσπυριστούν κ
  - λίχνισμα του καρπού στον αέρα ώστε να αποχωρισθεί ο καρπός απ' τα στάχυα και το φλοιό. Αυτό γινόταν από 2-3 άτομα ταυτόχρονα που χρησιμοποιούσαν ξύλινα ξυλάρια (σχήμα) μένα στο εμπρός μέρος λίγο για να μην ξυλαρίζουν και χώμα.
  - Συλλογή του καρπού σε σάκκους.

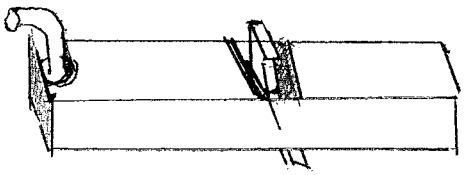
ΣΗΜ/ΣΗ: Για το "ΛΙΧΝΙΣΜΑ" του καρπού επιδέχονται θέσεις των εργαλείων ανάλογα με την ταχύτητα του αέρα. Σημασία είχε και η ένταση του αέρα.

ΕΡΓΑΛΕΙΑ ή ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΑ του ΑΓΡΟΤΗ.

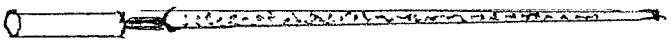
• ΡΟΚΑΝΙ ή ΜΠΛΑΝΗ (ή πλάνη που μπαινίζει ξύλα)

Είναι εργαλεία κατά βάση του ξυλουργού. Όμως τα χρησιμοποιεί και ο οποιδήποτε που δει τα χρειαστεί. Με αυτά προσπαθούσαν παλαιότερα να ισιάνουν τις επιφάνειες των ξύλων (πριν από τις ξυλείας) για να κατασκευάσουν διάφορα έπιπλα. ①

• ΞΥΛΟΦΑΓΙ (ή ΡΑΣΠΑ)

Με αυτό ξύνουμε κάποια επιφάνεια ξύλου. Μέσω κίνησή του χεριού-πίσω κατευθύνει το ξύλο μέχρι να το φέρουμε στο επιθυμητό πάχος.

• ΚΟΦΙΝΙ: (ή ΚΑΛΑΘΙ).

Είναι από καλάμι. Ένα δοχείο πλεκτό με ξύλο από καλάμι όπως ο κουβάς. Έχει βάση κυκλική από σανίδες ξυλείας που πάνε στεφανωτά ή πλεκτά με καλάμι. Η βάση έχει διάμετρο περί (40) εκατοστά ή ύψος (50-60) εκατ. Στο άνω μέρος ανοιχτό και φέρει χερούλι για να το κουβαλάμε.

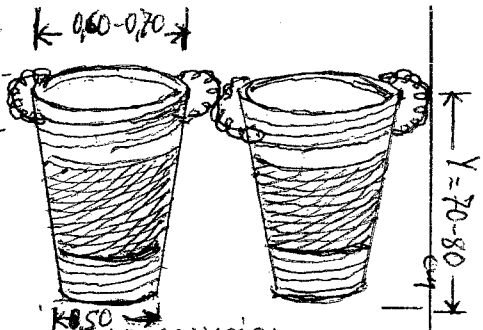
Ανάμεσα (μεσαίο ύψος) στο πλέξιμο χρησιμοποιούν και αλλιώς σε βάση πλεγμένη από πολύ λεπτούς κλώνους ξυλείας χρώματος καφέ. Βάζει μια τέτοια όμορφα ζώνη καφετί σαν κορυφή και το χερούλι όπισθεν σε χρώμα καφέ (από τα ίδια υλικά υφάσματα ξυλείας).

• ΓΑΛΙΚΕΣ (οι γαλίτσες ή ΚΟΦΙΝΕΣ του τρύγου) ή ΚΟΦΕΣ

Είναι πολύ μεγάλα καλάθια ύψους περί τα 0,80 μ. σχήματος κόλουρου κώνου με διάμετρο βάσης περί τα 0,50 μ. και άνω βάσης (ανοικτής) περίπου 60-65 εκ. Επάνω φέρουν δύο χε-

① Το υλικό που βγάζει η πλάνη και το ροκάνι λέγεται ΡΟΚΑΝΙΔΙΑ. Ενώ τα τρίμματα του ξύλου από πριόνι ή σιτ του ξυλοφάι τα λέμε ΠΡΙΟΝΙΔΙΑ.

ρούχια (πρωΐ), ένα αριστερά, ένα δεξιά. Αντές τις γέμιζαν στο σαμπέρι με στεφάνια, σαν σχοινάκια μέσα τους και μικρά κοφίνια. Όταν γέμιζαν τις μετέφεραν στο σπίτι που έχουν την κάβα που και σταυμπίζανε με ένα κόπανο, ή τις φορτώνανε στα ζώα και τις μετέφεραν στο χωριό για το πατητήρι.

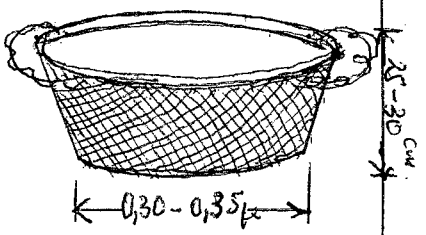

„Οι Γαλίκες"

ΤΟ ΠΑΝΕΡΙ:

Είναι πλεκτή θήκη με καλάμι και μηναρία γιά σχοινάκι. Έχει σχήμα κουβούρου κώνου με διάμετρο πάνω βάσης πρίπου (30-35 εκατ.), ύψος (25-30 εκατ. και διάμετρο άνω βάσης (40-50 εκατ.) - Έπάνω φέρει δύο χερούλια από πλεκτές βέργες, ένα αριστερά κ ένα δεξιά.

Αυτά χρησιμοποιούνται μέσα στο σπίτι από τη νοικοκυρά π.χ. διπλώνει και μαζεύει τα ρούχα που έπλυνε και τα πηγαίνει για σιδέρωμα —

„Το ΠΑΝΕΡΙ"

ΤΑ ΚΑΝΙΣΤΡΑ:

① Οι διαστάσεις και τα μεγέθη δεν είναι απόλυτα. Υπήρχαν μικρότερα και μεγαλύτερα.

VII.

ΕΡΓΑΣΙΕΣ ΑΓΡΟΤΗ - ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΟΥ :

ΓΛΩΣΑΡΙ

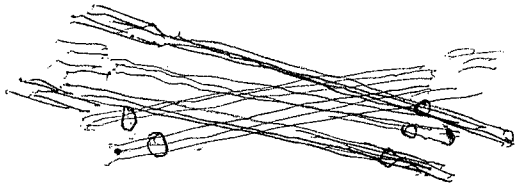
Χερόβολα: προσάγγελοι κλώνοι σιταριού (σιγμοειδή - τριχωτά χόρτων ...) που χωράνε στην παλάμη του χεριού του δρεπανιού. Το χερόβολο ο δρεπανιάς το δένει στο σημείο που το κρατάει περιστρέφοντας (3-4) μονάρια σιταριού γύρω του 1-2 φορές κι βάζοντας τα άκρα τους ανάμεσα στα άλλα μονάρια. Έτσι το χερόβολο δεν σκορπάει.

εικ. 1. Χερόβολο:

εικ. 2. Χεριά (ή αγκαλιά).

5-6 χερόβολα τοποθετούμενα χιαστί αποτελούν μιά χεριά. π.χ.

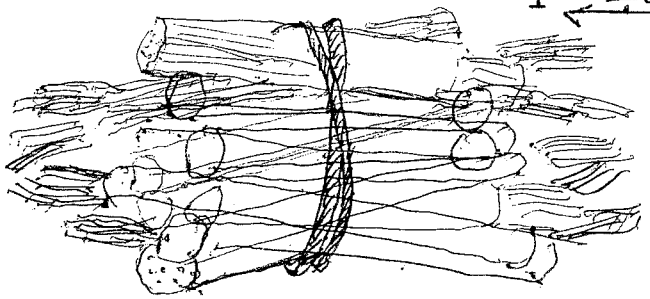
← Μιὰ Χεριά.

εικ. 3. 1 ΔΕΜΑΤΙ.

5-6 χεριές τοποθετούμενες, ανά (2) αντικρυστά κι η 5η από πάνω ανάμεσά τους αποτελεί ένα ΔΕΜΑΤΙ.

π.χ.

1 ← ΔΕΜΑΤΙ.

εικ. 4. 1 ΦΟΡΤΩΜΑ:

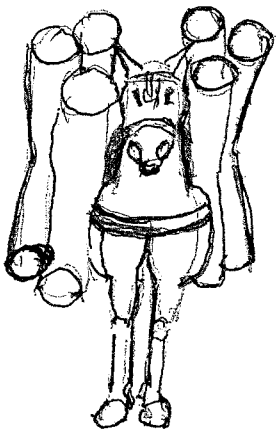
6 χεριὰ, 3 αριστερά κι 3 δεξιά φορτωμένα στὸ ζῶο συνιστοῦν 1 ΦΟΡΤΙΟ ἢ 1 ΦΟΡΤΩΜΑ.

(ὀπίσθεν)

ΓΛΩΣΣΑΡΙ

ΦΟΡΤΩΜΑ (συνέχεια).

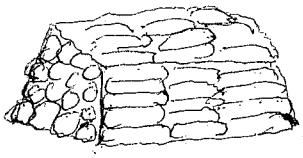
Εικόνα 4η (βλ. προηγ.).

← 1 ΦΟΡΤΩΜΑ.

Τά φορτώματα μεταφέρονταν στό ΑΛΩΝΙ, στήν. -το τό ένα επάνω στό άλλο καί σχημάτιζαν τήν ξεχω- -μένη „ ΘΥΜΩΝΙΑ.

εικ. 1

ΘΥΜΩΝΙΑ.

ΔΙΑΤΑΞΗ ΣΤΟ ΑΛΩΝΙ.

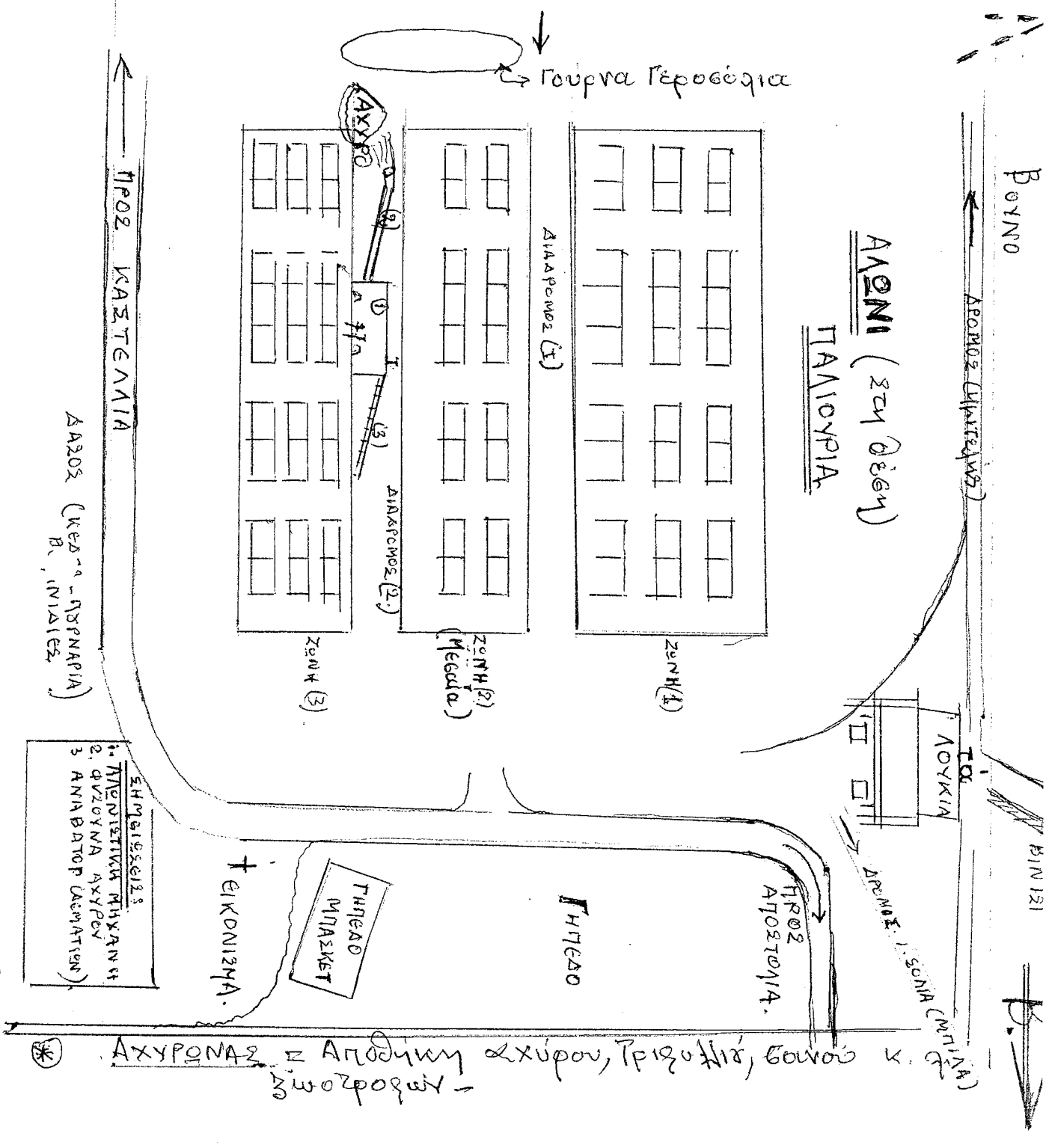
Οι θυμωνιές τοποθετούνταν στό αλώνι κατά τρόπο έτσι ώστε νά υπάρχουν ευρύχωροι διάδρομοι γιά τήν ΑΛΩΝΙΣΤΙΚΗ ΜΗΧΑΝΗ μέ τό ΑΝΕΒΑΤΟΡ (Αυτό απορ- -πούσε τό ένα άμπο στό έδαφος κ τό άλλο στήν μορφή της αλωνιστικής (σάν σκάλα κεκλιμένη). Ανά διαστήματα 1 μ. είχε οριζόντια καδρονάκια γιά νά πραττούνται τά δεμάτια. Τό ανεβατόρ στήνετο σέ σύνταξη μέ ένα MOTER (ΤΡΑΚΤΕΡ) κ ή αλωνίδα περι- γύρω του καί τά δεμάτια τό ένα μετά τό άλλο στήν πο- -ρεία της μηχανής όπου ο εργάτης αφού έλυνε τά „δεμάτες„ με ένα πριονωτό δουλιά έριχνε κάθε δεμάτι στή χοάνη της μηχανής. Η μηχανή έβγαζε κάτω τό σιτάρι καθα- -ρό (όπου εργάτες τό έπιανον σέ σάκους πού τής έδε- -νον, ενώ στό πάνω μέρος, στήν άλλη άκρη από ένα μεταλλικό σωλήνα έβγαινε τό άχυρο πού σχημά- -τιζε ένα μικρινόβουνο δουλειάς.

Στή συνέχεια:

«Ειδική μηχανή πού αναλουδούσε τό συγκρότημα δεματοποιούσε τό άχυρο σέ όγκους ορθογώνιους, επίμηκης Ιρ. πού λέγονταν „Μπάλες" άχύρου. Η δεματοποίηση γινόταν μέ σύρμα κ τό άχυρο ήταν συμπιεσμένο. Αυτές μεταφέρονταν στόν ΑΧΥΡΩΝΑ *

Αυτά ως τήν 10ετία 1970-80 (περίπου) –

ΕΙΚΟΝΑ 1. ΑΛΩΝΙ ΣΤΑ ΠΑΛΙΟΥΡΙΑ.

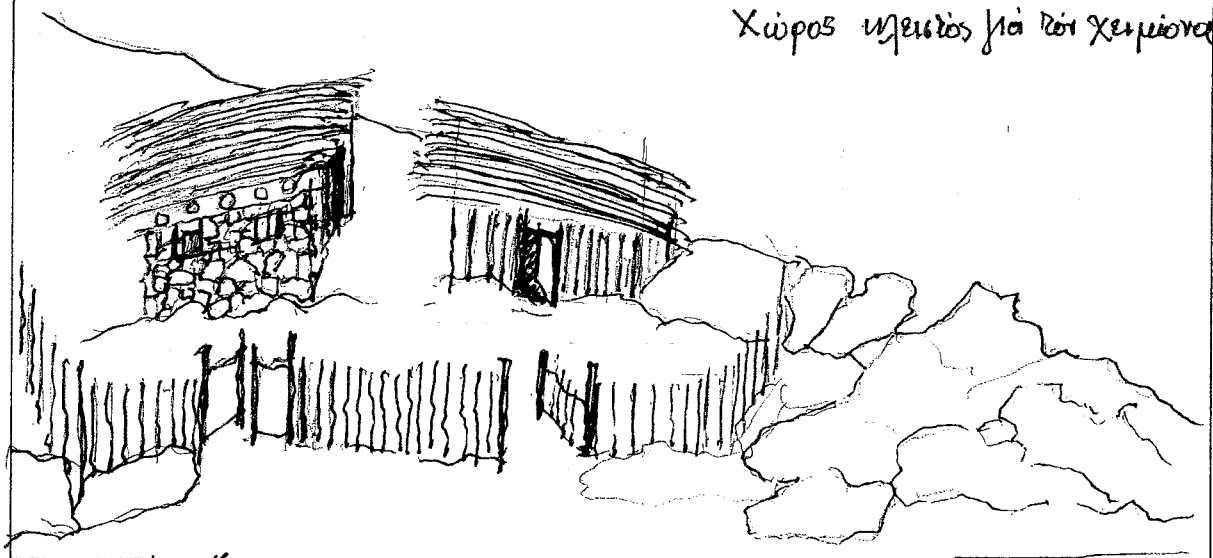

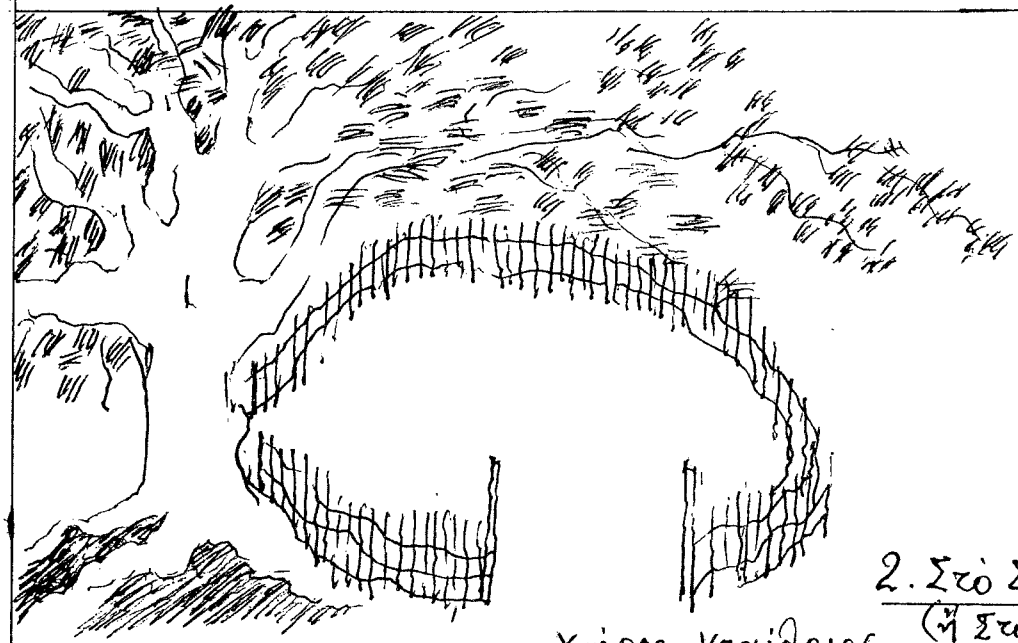
(*) ΑΧΥΡΩΝΑΣ = Αποθήκη άχύρου, τριχυδιού, ξυλου κ. ζωοτροφών –

Εργασίες κτηνοτρόφου.

1. ΣΤΟ ΜΑΝΤΡΙ.

Χώρος υγιεινός για τον χειμώνα.

2. Στο ΣΤΑΥΛΟ. (ή Στάβλο).

Χώρος υπαίθριος

• Συνεχής και αδιάκοπη φροντίδα για τα ζώα που ώστε να είναι ασφαλή και υγιά. Ασφαλή από εξωτερικούς κινδύνους όπως αρπακτικά άγρια ζώα του δάσους (π.χ. λύκος, τσακάλια κ.λ.), από καιρικές ακραίες συνθήκες (πλημμύρες, αβεβαιες κ.λ.

Η επιλογή του κατάλληλου δέους είναι πολύ σημαντική για να περιορίσει τους κινδύνους αυτούς π.χ. Ο σταύλος να μην είναι μονιά σε ποταμι, ούτε κάτω από μοναχικά δέντρα. Να αφήνει εκτεταμένα διάφορα ανοίγματα όπου βρέχει.

• Να έχει εξασφαλισμένο παχύ ίσκιο για τους θερινούς μήνες. Το μαντρί να είναι σε καλή κατάσταση, πετρόκτιστο, ψηλόπετο για να εξασφαλίζει και ζώα απ το κρύο, την υγρασία, τη βροχή, το χιόνι τους κρύους μήνες του χειμώνα.

• Μαντρί κ σταύλος να είναι καθαρά κ σε συνεχόν αεριζόμενα. Το ίδιο και ο αυλειος χώρος.

• Ο κτηνοτρόφος συνεχώς πρέπει να παρατηρεί και να μαζεύει τις "κοπριές" των ζώων ώστε να μη μολύνεται πάνω σ' αυτές.
Την κοπριά τη μεταφέρει στα χωράφια του και τη σκορπά ως λίπασμα. Η τη συμβέζει και τη πωλεί.
• Τα ζώα φροντίζει ώστε καθημερινά και σε ταπτές ώρες να τα βγάζει έξω για βοσκή στη φύση (στο λιβάδι, στο δάσος)
Να φροντίζει για την υδρευση τους πριν τα υγιεινά μέσα στο μαντρί ή στο στάυλο ιδίως το μαλλοκούρι.
Επίσης να τα προσβάλλει με το τρίχινο, με σπόρους π.χ κριθάρι μέσα στον χώρο του σταυλισμού.
• Όταν γεννούν τέλος χειμώνα, αρχές άνοιξης να επιμελείται και να παρακολουθεί την σύσταση των νεογέννητων.
• Με την αποκοπή από τον θηλασμό να επιμελείται καθημερινά το άρμεγμα (για την υγεία των ζώων) και να συμβέζει και πωλεί το περισσεύον γάλα.
• Ένα μέρος του συμβεζόμενου γάλακτος το ιδιοχρησιμοποιεί για παραγωγή γαλακτοκομικών προϊόντων (π.χ. τυρί, γιαούρτι, μυζήθρα κ.λ. για το σπίτι του και τα περισσεύοντα πωλεί στο εμπόριο σε τυροκομεία, σε γαλακτοβιομηχανίες, Σούπερ Μάρκετς κ.λ. για απόκτηση εισοδήματος.
• Κατά περιόδους δίνει στην αγορά μερικούς ζωντανά ζώα ή κρέας.
• Κάθε μαλλοκούρι στην αρχή φροντίζει για το μάλλινο των προβάτων, το δε μαλλί προωθεί στο εμπόριο.
Όλη προσπαθεί δε ιδιοχρησιμοποιήσει το τυρί, το στρώμα και το προωθεί στη ΛΑΝΑΡΑ, για επεξεργασία. Το αποδυναμώνει σε "τουλούπες", κι οι γυναίκες το χρησιμοποιούν. Το κάνουν νήμα στη "ρόκα" κι μ' αυτό πλέκουν ρούχα, υφαίνουν κουβέρτες κ.λ.

Σημείωση:
Πρωταρχική η φροντίδα του για την υγεία των ζώων
Σε τακτά διαστήματα πρέπει να καλεί τον κτηνίατρο να παρακολουθεί και να τον ενημερώνει. Να τον συμβουλεύεται για κάθε του απορία ή για έκτακτες περιπτώσεις.
• Να είναι έντιμος καλός προμηθευτής. Να αγαπά τα ζώα και να τα κοιλαίνεται. Αυτό το καταλαβαίνουν και τα ζώα!

VIII.

ΟΙΚΟΣΙΤΑ ΖΩΑ :

ΟΝΟΜΑΣΙΕΣ ΟΙΚΟΣΙΤΩΝ ΖΩΩΝ:

1. ΠΡΟΒΑΤΩΝ: ΑΡΝΙ, (ΠΡΟΒΑΤΙΝΑ), ΑΡΝΑΔΑ, ΖΥΓΟΥΡΙ - ΚΡΙΑΡΙ.
   Λάγιο = μαύρο πρόβατο,
   Ντρένια (προβατίνα) = "
   Βακραίνα " = "
   Φρούσια. "

2. ΓΙΔΙΩΝ: (ΚΑΤΣΙΚΑΚΙ, ΚΑΤΣΙΚΙ, ΓΙΔΑΚΙ - ΤΡΑΓΑΚΙ - ΤΡΑΓΟΣ (ή ΤΡΑΪ))
   Γκιώσα = μαύρη γίδα
   Λιάρα = ανοιχτόχρωμη
   Ψαριά = γκριζό-μαύρο τρίχωμα.
   Παρδάλω =
   Μπλιώρα =
   Σιούτα = κατσίκα χωρίς κέρατα.

3. ΜΟΥΛΑΡΙΑ (ΜΠΛΑΡΙΑ) -
   ΚΟΥΛΑ, ΨΑΡΙΑ, ΚΙΤΣΙΟΣ, ΨΑΡΗΣ

4. ΑΛΟΓΑ: ΨΑΡΗΣ, ΝΤΟΡΗΣ κ.λ.

4. ΓΑΪΔΑΡΟΙ - ΑΡΕΣ: ΓΜΑΡΙΑ (γμάρ - γμάρα)

5. ΣΚΥΛΟΙ:
   ΝΤΟΚ, ΜΠΕΚΟΣ, ΗΡΜΑ, ΛΙΖΑ, ΝΙΚ.

6. ΚΟΤΕΣ:
   Καραγκάνης (πόκορας) = μικρός κόκορας, σβυνοστούμης με γυρτό δαυμό.

ΚΡΑΣΙΜΟ ΖΩΟΝ:

ΚΟΤΕΣ: πούλι - πούλι - πούλι (κράξιμο για τροφή)
ξου - ξού, ξού (όταν τις διώχνουμε.

ΓΑΤΕΣ:

ψι - ψί - ψί (κράξιμο)
ψίτ - ψίτ - ψίτ (ή τσιτ) (όταν τις διώχνουμε.

ΣΚΥΛΟΥΣ:

α(κράξιμο) π.χ με το όνομα που τον διώξαμε (Ντόκι; Ηρακλή)
ή με σφύριγμα 2-3 φορές (κράξιμο).
κώτσ - κώτσ.

β(διώξιμο) κσού, κσού, κσού (έξω, έξω, έξω) ≃ όκσου
π.χ όκσου απ' δω. (όταν τους διώχνουμε)

ΓΙΔΕΣ:

τσίβι, τσίβι, τσίβι (όταν τις κράζουμε)
ή με το όνομα που τους έχουμε δώσει.

ΠΡΟΒΑΤΑ

κράξιμο με το ονομά τους.

ΓΑΪΔΟΥΡΙΑ, ΜΟΥΛΑΡΙΑ, ΑΛΟΓΑ

κράξιμο: με το ονομά τους (αν τους έχουμε δώσει)

ΓΟΥΡΟΥΝΙΑ.

- μηίξ - μηίξ, μηίξ ή τσίγι, τσίγι, τσίγι (κράξιμο)
- γούτσ, γούτσ, γούτσ (όταν τα διώχνουμε)

ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

ΗΘΟΓΡΑΦΙΚΑ

ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ :

ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΑ.

ΤΟ ΕΘΙΜΟ

Έθιμο είναι μία πράξη που συνήθως επαναλαμβάνεται. Τελείται σε καθορισμένα χρονικά σημεία

Είναι πράξεις, εκδηλώσεις, δρώμενα του λαού με χαρακτήρα θρησκευτικό, συμβολικό και επετειακό.

Η επανάληψη εμπεδώνει την πράξη ως „συνήθεια" στη συνείδηση του ατόμου, του λαού και δημιουργεί το „έθος".

Το έθος με την πάροδο του χρόνου καθιερώνει την επανάληψη της πράξης αναγκαία για την ικανοποίηση του ατόμου ή της λαϊκής συνείδησης περί του πράγματος, την εξωτερίκευση των ατομικών και κοινωνικών συναισθημάτων και δημιουργεί άτυπο καθεστώς τουτέστι „ΔΙΚΑΙΟ" το καθιερωμένο „ΕΘΙΜΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ".

Το εθιμικό δίκαιο από πολύ παλαιά και μέχρι των ημερών μας αποκτεί ισχύ Νόμου στην κοινωνική αντίληψη σε ορισμένες κοινωνίες, που καίτοι παραμένει „άγραπτος" έχει ισχύ και επιταγωγούσα για τον λαό.

Κάθε κοινωνία τοπική έχει δημιουργήσει τα δικά της έθιμα, στοιχεία της ιστορίας της. Η ισχύς του εθίμου έχει την ευχέρεια επέκτασής του και στις όμορες περιοχές και σε πολλές των περιπτώσεων αποκτά το έθιμο εθνικό χαρακτήρα. Έτσι ένα έθιμο μπορεί να εορτάζεται επετειακά σε πολλές περιοχές της πατρίδος μας.

Διαχρονικά διαδίδεται, προάγεται, εξελίσσεται, διαφοροποιείται από επί μέρους κοινωνίες και προσαρμόζεται στις απαιτήσεις και στον χαρακτήρα εκάστης, επιδέχεται πρόσθετα στοιχεία ή περικοπή κάποιων άλλων, μεταλλάσσεται και ολοκληρώνεται χαρακτηριστικά μορφοποιημένο μέσα μέσα. Έτσι το συναντούμε ένα και το αυτό βασικά έθιμο με τις παραλλαγές του.

Τέτοια έθιμα έχομε πάρα πολλά που πλουτίζουν

την Ελληνική παράδοση με πάμπολλα ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΑ στοιχεία. π.χ.

Α. ΕΘΙΜΑ ΕΟΡΤΩΝ

Β. ΕΘΙΜΑ τελούμενα σχετικά σε χορτή Ιστορικών γεγονότων.

Γ. ΕΘΙΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΚΔΗΛΩΣΕΩΝ

Α/ Έχομε π.χ τα έθιμα των Χριστουγέννων, της Πρωτοχρονιάς, των Θεοφανείων, του Πάσχα κ.τ.

Β/ Έθιμα σε σχέση με Ιστορικών γεγονότων π.χ. στην ΑΡΑΧΩΒΑ ΒΟΙΩΤΙΑΣ ή στο ΧΑΝΙ της Γραβιάς κ.τ.

Επίσης αναπαραστάσεις μαχών π.χ στα Κρέστενα Αρκαδίας.

Γ/ Σε ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ εκδηλώσεις, σε γάμους πανηγύρια

Κάθε μια από τις ανωτέρω περιπτώσεις χρήζει ιδιαίτερης ανάλυσης και περιγραφής που δεν αποτελεί στόχο της παρούσας εναλλαγής.

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΩΝ ΕΘΙΜΩΝ:

Το τραγούδι, τα κάλαντα, ο χορός, θεατρικά στοιχεία όπως π.χ η υποκριτική ή μεταμφίεση, η αλλαγή της πραγματικότητας όπως στην Αποκριά, η αναπαράσταση γεγονότων* (διδασκαλικός χαρακτήρας), η επικαιροποίηση γεγονότων (γονιμός μύθος πραγματικότητας) κ.τ., η σάτιρα για τα κοινωνικά δρώμενα π.χ πολιτικά, οικονομικά είναι στοιχεία που δίδαν νόημα και περιεχόμενο στο έθιμο.

* ή Ιστορικός χαρακτήρας.

ΤΟ ΕΘΙΜΟ

ΕΘΙΜΙΚΕΣ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ.

1. ΤΑ ΚΑΛΑΝΤΑ

Τήν παραμονή τών Χριστουγέννων, τήν πρωτοχρονιά, τών Θεοφανείων, τήν Αγία καί Μεγάλη Παρασκευή, τήν πρωτομαγιά τά παιδιά περιφέρονται στούς δρόμους από σπίτι σέ σπίτι σέ χωριά καί πόλεις καί τραγουδούν τά καλαντα τών εορτών (θρησκευτικού χαρακτήρος) ή άλλων εκδηλώσεων (κοινωνικο-ιστορικών) π.χ. πρωτομαγιάς κ.λ. *

Τά κάλαντα τών Χριστουγέννων:

Χριστός γεννάται σήμερον εν Βηθλεέμ τή πόλει
οι ουρανοί αγάλλονται, χαίρει η φύσις όλη
εν τώ σπηλαίω τίκτεται εν φάτνη τών αλόγων
ο βασιλεύς τών ουρανών καί ποιητής τών όλων
Πλήθος αγγέλων ψάλλουσι τό δόξα εν υψίστοις
καί τούτο άγιον εσαί, η τών προφητών πίστις.
Εβδόμην εδήν Ιερουσαλήμ έρχεσ μάγοι μέ δώρα
άνθρο λαμπρό τούς οδηγεί, χωρίς νά δείχη ώρα

Τά κάλαντα τής Πρωτοχρονιάς:

Αρχή μηνιά κι αρχή χρονιά
γιλή μου δενδροβιολιά
κι' αρχή καλός μας χρόνος
επιφροιά, επιφροιά μετ' άγιο δρόνος
Αρχή πού βγήκε ο Χριστός
Άγιος καί πνευματικός
εδή Γή, εδή Γή νά περπατήσει
καί νά μάς (δίς) καλορριζικίσει
Άγιος Βασίλης έρχεται από, από τήν Καισαρεία
στίς αρχο-στίς αρχόντισσα κυρία,
Βαστάει πέτα καί χαρτί, χαρτί καί καλαμάρι
δέσ καί μέ, δέσ καί μέ τό παλικάρι.

* Τά κάλαντα τού ΛΑΖΑΡΟΥ.

* ή άλλο μεγοποιημένο ποίημα γιά τήν Πρωτοχρονιά:

Καί νέον έτος αριθμεί, ή τού Χριστού περιτομή
καί ή μνήμη τού Αγίου ιεράρχου Βασιλείου
Τού χρόνου μας αρχή καλή, καί ο Χριστός μάς προσκαλεί
τήν καινούν ν' αρνηθώμεν μέ αρετάς νά στολισθώμεν
Νά ζώμεν βίον τέλειον, κατά τό ευαγγέλιον

ΤΑ ΚΑΛΑΝΤΑ ΤΩΝ ΘΕΟΦΑΝΕΙΩΝ (ΦΩΤΩΝ).

Σήμερα είν' τά φώτα κι' ο φωτισμός
καί ταχιά[1] είν' ο Αγ-Γιάννης ο πρόδρομος
Σί άφεντα Γιάννη καί πρόδρομε
δύνασαι βαπτίζεις θείο παιδί
μές' τήν κολυμπήθρα τήν αγιαστή.
Σύννεφα καί δέρνω καί προκυμώ
καί τόν Χριστό μας παρακαλώ
κατέβ' στόν Ιορδάνη τόν ποταμό

ΤΑ ΚΑΛΑΝΤΑ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΚΑΙ ΜΕΓΑΛΗΣ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗΣ:

Σήμερα μαύρος ο ουρανός
σήμερα μαύρη ή μέρα
σήμερα όλοι δείλιασαν καί τά βουνά φυτρώνει
σήμερα βάλανε βουλή οί άνομοι Εβραίοι
οί άνομοι καί τά σωπιά οί δρις καταραμένοι
γιά νά σταυρώσουν τόν Χριστό
τών πάντων Βασιλέα
Κί ο κύριος ηθέλησε νά μπεί σέ περιβόλι

① ταχιά = αύριο.

* Τά ακόλουθα αυτά μάς έδιδαξε ο ιερέας τού χωριού μας εν έτει 1955 στό καθηγητικό σχολείο πού γινόταν μέσα στήν εκκλησία μας. (Ο ιερέας μας Αθανάσιος Κόντος).

νὰ χάνει Δεῖπνο Μυστικό
νὰ τὸν συχαίνουν ὅλοι.
Κι' ἡ Παναγιὰ ἡ Δέσποινα παλάτων μοναχὴ της
γιατ' εἶχε γυιὸ μονογενῆ καὶ κεῖνο ἐσταυρωμένο.
Ἀγιάννη Ἀγιάννη Πρόδρομε ἡ βαπτιστὴ τοῦ γυιοῦ μου
μὴν εἶδες τὸν ψυχούλη μου καὶ τὸ μετανοημό μου;

Τὸν γυιό σου τὸν ἐπιάσανε, στὸν Βασιλιὰ τὸν πάνε
καὶ στοῦ Πιλάτου τὴν αὐλὴ ἐκεῖ τὸν τυραννᾶνε —

2. ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ.

Τραγούδια πού ἔχραξε ὁ ἰδιος ὁ λαὸς ἐκφράζοντας ἐκεῖ καὶ ἐξωτερικεύοντας τὸν συναισθηματισμό του πού εἶναι τόσο πληθωρικός.

- Λέγονται τραγούδια ἱστορικοῦ χαρακτήρα πού σκοποῦσαν ὅταν γιορτάζομε τὶς ἐπετείους ἱστορικῶν γεγονότων ἢ
- Τραγούδια τοῦ ἀγρότη π.χ γιὰ τὸν τρύγο, τὴ σπορά, τὸν ἀριθμὸ κ.λ.
- Τραγούδια τῶν τοπογραφιῶν
- Τῶν γαμπράδων, τῶν ἐξουσιαστάδων κ.λ.
- Τραγούδια τῆς ἀπομιᾶς, τῆς παλικαριᾶς

3. Οι χοροί μας.

Αυτός ο συναισθηματικός πλούτος της ψυχής μας δεν χωράει μέσα μας. Πλημμυρίζει, ξεχειλώνει και ξεπερά σε μιγμα χαρμόσυνα αρμονία και ρυθμό.

Οι χοροί μας διερμηνεύουν το συναίσθημά μας την αγάπη μας, τις αργίες μας το δάκρυ, την ανδρεία μας, τον ψυχικό μας κόσμο. Η καθε μίγμα τον χαρακτήρα πρωτοχορευτή (κορυφαίου) είναι η ανάλογη ερμηνεία του ήχου της μουσικής και περιέχει το „υποκριτικό" στοιχείο εκφρασης π.χ. νοε αναφερθώ στον „πυρίχιο" χορό των Ελλήνων του πόντου.

Ο χορός συνοδεύει τις παντοειδείς εκδηλώσεις μας στις χαρές της ζωής μας (σε αρραβώνες, γάμους, πανηγύρια, στο σπίτι, στις πλατείες, στα προαύλια των εκκλησιών, ξωκκλησιών, στους δρόμους όπως π.χ. τις αποκριές. Ακόμα και στις πραγμές μοί τον τόπο μας μέρος, στον πόλεμο, στο δάσκαλο, χορεύανε γέροντες και γυναίκες. Θυμηθείτε τον Ζαλόγγο.

Οι χοροί μας είναι πάρα πολλοί χαρακτηριστικοί σε κάθε τόπο π.χ. Ηπειρώτικοι, Στερεοελλαδίτικοι (Ρουμελιώτικοι, Μακεδονίας, Θράκης, Θεσσαλίας, Πελοποννήσου, Νησιώτικοι, Κρητικοί κ.λ. όπως η περιγραφή των χορών από τούτη την κατηγορία.

4/ Το θέατρο - το υποκριτικό στοιχείο στις διάφορες εκδηλώσεις - παραστάσεις, το τελετουργικό στοιχείο.

ΤΟ ΕΘΙΜΟ ΤΗΣ ΑΠΟΚΡΙΑΣ:

Τί είναι η Αποκριά;

Στή θρησκεία μας είναι η έναρξη μιάς περιόδου τής Τεσσαρακοστής κατά τήν οποία οι Χριστιανοί προετοιμάζονται γιά τή μεγάλη γιορτή τού ΠΑΣΧΑ και τής ΑΝΑΣΤΑΣΗΣ τού Θεανθρώπου Χριστού μας. Η περίοδος αυτή συνοδεύεται από τή νηστεία, σταδιακά μέ περισσότη στό διατροφολόγιό μας διάφορων αρτύσιμων τροφών π.χ τυροκομικών, ψαριών, κρέατος. Αποκρέουμε αυτές τις τροφές και γιά τή σωματική μας υγεία αλλά και κυρίως γιά τήν προετοιμασία μας γιά τή θεία κοινωνία.

Οι αποκριές αρχίζουν μέ τήν εισοδό μας στό „ΤΡΙΩΔΙΟ" τό Φεβρουάριο (Κυριακή τής Τυρινής, Κρεατινή, Μεγάλη αποκριά, Καθαρά Δευτέρα - Τεσσαρακοστή).

Σέ όλη αυτή τήν περίοδο χαρακτήρα σέ ολόκληρη τήν Πατρίδα μας, διάφορες εθιμικές εκδηλώσεις

ΑΠΟΚΡΙΑ - ΚΑΡΝΑΒΑΛΙ:

Αποκριά και καρναβάλι πάνε μαζί. Το καρναβάλι είναι το εθνικό στοιχείο τής αποκριάς. Το έθιμο τής αποκριάς ποικίλει από τόπο σέ τόπο καθώς και το καρναβάλι.

Τί είναι όμως το καρναβάλι; Πώς γίνεται; Μια ιστορική αναδρομή θα μάς βοηθήσει:

Το καρναβάλι γιορτάζεται από πολύ παλιά σέ όλες τις περιοχές τής πατρίδας μας αλλά και σέ ξένα κράτη π.χ. στή Βραζιλία (το Καρναβάλι τού Ριο Ντι Ντζανειρο, τής Brasilia, το καρναβάλι τής Βενετίας κ.λ)

Από περιοχή σέ περιοχή, ενώ γιορτάζουμε όλοι αυτά το ίδιο πράγμα, εν τούτοις μπορεί νά διαφέρει στό περιεχόμενό του και στή μορφή του, στόν τρόπο παρουσίας

τὴν ἐκδήλωση.

Τὸ ἔθιμο αὐτὸ εἶναι μία πάνδημη λαϊκὴ γιορτή, ἕνα ξεφάντωμα, μιὰ πλημμυρίδα χαρᾶς τοῦ λαοῦ μὲ ἕνα τρόπο ὄχι συνηθισμένο, ἀλλὰ παράξενο, ἀλλοιώτικο, ἰδιόμορφο περίεργο. Τὴ μέρα τοῦ καρναβαλιοῦ ὅλοι θέλουν νὰ γίνουν κάτι ἄλλο ἀπὸ αὐτὸ ποὺ εἶναι π.χ ὁ νέος γυρεύει γέρος, ἡ γυναίκα νιώθει ἄντρας μουστάκι καὶ μιὰ βαρειὰ μουστάκα, ὁ χοντρὸς γίνεται μελαμψὸς κ.λ. Ὅλοι κρύβουν τὸ πρόσωπό τους πίσω ἀπὸ μιὰ μάσκα. Γίνονται μασκαράδες μὲ τὴν ἀρχαία τους.

Ἡ μάσκα ἢ προσωπίδα (τὸ προσωπεῖο). Εἶναι μία χάρτινη ἢ πλαστικὴ προβολὴ ποὺ κρύβει τὸ πρόσωπο ἕως τὴν κόμη ἔτσι ποὺ νὰ μὴν κάνει ἀναγνώρισή του. Μᾶς κάνει „ἄλλους„ διαφορετικοὺς αὐτὴ τὴ μέρα, ἄλλοτε μὲ πρόσωπο χαρούμενο, χαμόγελο, ἀστεῖο καὶ ἄλλοτε ἐκφοβιστικούς, ἐκφοβιστικούς, ἀλλοκότους, ἀποκρουστικούς (φρικιά). Σκοπὸς εἶναι νὰ προξενήσουν τὴν περιέργειά μας, τὸ γέλιο ξεκαρδιστικό, τὸν δουμεκρὸ μας.

Αὐτὴ τὴ μέρα οἱ μασκαράδες θέλουν ν' ἀνοίξουν τὴν πεζή καθημερινότητά του, νὰ ξεφύγουν ἀπὸ τὰ λογικὰ ὅρια νὰ μοιάσουν μὲ κάτι ἄλλο, ἀνώνυμοι ἀλλοῦ καὶ εὐτυχεῖς. Ἀλλάζουν τὸ πρόσωπο βασικὰ μὰ καὶ ὅλη τὴν ἐξωτερική τους ἐμφάνιση. Ἄλλοι πάλι φτιάχνουν προσωπίδες „ζωόμορφες„ π.χ κεφαλὴ ἀρκούδας, ἄλογου ἢ τὴς ποινικῆς ἀλεπούς, ἢ μούσες ἐξωγήινων ὄντων.

Τὰ χαρακτηριστικὰ τῆς μάσκας εἶναι πολὺ ἔντονα προεξοχικὰ ἔντονα ὥστε νὰ τὰ προσέχει ὁ οἱοσδήποτε. π.χ ἔντονα παχιά, μαῦρα, μεγάλα φρύδια, μάτια μεγάλα (ὀπές), ἔντονα κόκκινα μάγουλα, μεγάλα μουστάκια, γένεια, γραμμὲς προσώπου ἔντονες ὥστε νὰ δείχνουν κάτι ἀφηρημένο.

ΚΕΦΑΛΟΣΤΟΛΗ:

Ιδιαίτερη φροντίδα καταβάλλεται και για την απόκρυψη της κόμης, των φαλάκρας κ.λ. καταδεικνύοντας και ζητεχνόντας στολή της κεφαλής π.χ περικεφαλαίες ιδιορικές, καπέλα πολύχρωμα π.χ. Ινδιάνικα, ρώσσικα, κωνικά κ.λ. που και στολίζουν ανταλόμενα.

Η ΑΜΦΙΕΣΗ:

Εμείς παλιά αρκούμεθα σε ένα καπέλο, σε ένα επανωφόρι (μανδύο), γαϊτάνια, τσαρούχια και δεν δίνοτε άλλο ευρωπαϊκό διακοσμητικό στοιχείο. Επίσης φτιάχναμε γύπινα μουσικά όργανα π.χ βιολί, ντέφι κ.λ. Οργανωνόμασταν σε μικρή ομάδα και χορεύοντας κ τραγουδόντας στους δρόμους πηγαίναμε από σπίτι σε σπίτι. Στα σπίτια μας δεν μπαίναμε καθόλου για να μην μας αναγνωρίσουν. Λέγαμε τα „Χρόνια Πολλά" και „Καλή Χαρακοστή" με ταμπέλες και χαμπέρες. Κάποιοι μάς τραβούσαν τις μαύρες για μας αγοκαθίσουν, οπότε δότε σαν φανερά πλέον πέρναμε ένα κεράσματα ευχόμασταν κ.λ.

Σήμερα στο χωριό μας δεν ξέρω αν γίνεται κάτι που να θυμίζει την παράδοση.

ΠΡΟΣΩΠΑ ΠΟΥ ΣΗΜΑΣΕΨΑΝ ΤΙΣ ΑΠΟΚΡΙΕΣ ΣΤΟ ΧΩΡΙΟ ΜΑΣ.

Χ ΡΟΥΛΙΑΣ ΕΥΘΥΜΙΟΣ ΤΟ ΒΑΣ (ΓΙΑΡΟΚΑΠΗΣ)

Κάποια χρονιά της δεκαετίας του 1960-70. Είχε κάνει μια σπουδαία εμφάνιση, ντυμένος σαν ιερέας με άσπρη γενειάδα. Κρατούσε στα χέρια του, κάποιο βιβλίο ανοιχτό στο ένα και στο άλλο ένα θυμιατό. Ακολουθούσε ένα πλήθος κόσμου και περιφέρονταν στο χωριό. Ήταν μια αληθινή παρουσία.

ΤΟ ΚΑΡΝΑΒΑΛΙ ΣΤΙΣ ΠΟΛΕΙΣ:

Α. ΣΤΗΝ ΑΘΗΝΑ.

Αναβίωσε μετά την απελευθέρωση από τους Τούρκους χωρίς. Στην αρχή από μεμονωμένα άτομα ή ομάδες μικρές μεταμφιεσμένων. Προς τέλος του 19ου στις αρχές του 20ου αιώνα άρχισε το καρναβάλι να οργανώνεται από τους δήμους της Αθήνας και για ένα διάστημα τότε από τα Σγόμενα ή κομπανίες ή διάφορες οργανωτικές επιτροπές.

Η οργάνωση αφορούσε:

- Την συγκρότηση της ομάδας εσωτερικά και την επιλογή των μελών
- Την εισοδή του επικεφαλής της ομάδας
- Την αμαξιέδη τους
- Την επιλογή των μουσικών οργάνων που συνόδευαν την ομάδα
- Τους τραγουδιστές και τα τραγούδια που θα τραγουδούσαν
- Τον χορό, χορευτές
- Την αποστολή της πορείας, αρχή, τέλος του δρομολογίου, τις στάσεις
- Τις απαγορεύσεις, μηνύματα κ.λ.
- Στα νεώτερα χρόνια έγιναν μεταβολές των ομάδας, σε πομπή αρμάτων ειδικά διαμορφωμένων και διακοσμημένων. Τα άτομα αντικατέστησαν ομάδες με ομοιόμορφη αμφίεση εκτός από ιδιαίτερες ευκαιρίες (χορωδιακές - θεατρο-μουσικές).

Όλα αυτά με την οργάνωση, προβολή, επιβεβαίωση, ανάδειξη εξόδων από τους δήμους.

Β. ΣΕ ΑΛΛΕΣ ΠΟΛΕΙΣ ΕΠΑΡΧΙΑΚΕΣ.

ΤΟ ΚΑΡΝΑΒΑΛΙ ΣΕ ΑΛΛΕΣ ΕΠΑΡΧΙΑΚΕΣ ΠΟΛΕΙΣ.

Σέ κάθε περιοχή γιορτάζεται μέ τόν ιδιαίτερο τοπικό χαρακτήρα. π.χ.

στή ΘΗΒΑ γιορτάζουν ανακατασκευάζοντας τόν ΒΛΑΧΙΚΟ ΓΑΜΟ.

Στόν ΤΥΡΝΑΒΟ γιορτάζουν τό ΜΠΟΥΡΑΝΙ με τούς ΦΑΛΟΥΣ στοιχεία ίσως γονιμότητας και αναπαραγωγής.

Στήν ΚΟΖΑΝΗ γιορτάζουν τούς ΦΑΝΟΥΣ δηλαδή τό ανάμμα μιάς φωτιάς στόν δρόμο στά σταυροδρόμια. Τά "ΡΑΓΚΟΤΣΑΡΙΑ" εδώ οι μεταμφιεσμένοι κρεμούν γύρω τους καμπούνια διάφορα βαρύμπουτα.

ΣΤΟ ΓΑΛΑΞΕΙΔΙ έχουν τόν "ΑΛΕΥΡΟΠΟΛΕΜΟ"

ΣΤΗ ΝΑΟΥΣΑ έχουν τούς ΓΕΝΙΤΣΑΡΟΥΣ και τίς "ΜΠΟΥΛΕΣ" = νύφες

και διάφορες άλλες πόλεις και κωμοπόλεις.

Οι ΠΟΝΤΙΑΚΗΣ ΚΑΤΑΓΩΓΗΣ ΕΛΛΗΝΕΣ γιορτάζουν τούς "ΜΩΜΟΓΕΡΟΥΣ"

Σ' αυτές τίς περιοχές, ίσως και σ' άλλες, τό ΚΑΡΝΑΒΑΛΙ διατηρεί έντονα τόν παραδοσιακό του χαρακτήρα.

Όμως σέ αλλες πόλεις τό σύγχρονο καρναβάλι γιορτάζεται μέ νεοτερικό τρόπο, έχει χάσει τό παραδοσιακό του νόημα και έχει εκφυλισθεί σέ ένα είδος σόου, δεσμούς, επιδείξεις στολών ή χόμπιας κ.λ.

Ζακυνθινά είναι σήμερα τά καρναβάλια τών ΠΑΤΡΩΝ τής ΞΑΝΘΗΣ κ.λ.

ΙΣΤΟΡΙΚΑ

Τά έθιμα τής αποκριάς και οι καρναβαλικές εκδηλώσεις ανάγονται στήν αρχαιότητα. Έχουν στοιχεία ΔΙΟΝΥΣΙΑΚΑ, έντονα τελετουργικά, συμβολικά.

ΠΡΟ-ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΑ: ΤΕΤΟΙΕΣ εκδηλώσεις είχαν τε-

-τουργικό σκοπό. Με τις τελετές αυτές οι άνθρωποι ήθελαν να διώξουν τους κακούς δαίμονες και να δημιουργήσουν ευνοϊκές καταστάσεις για ευνοϊκό νέο χρόνο, για γονιμότητα, για καρποφορία της γης. Με αυτές προσπαθούσαν να εξευμενίσουν το "θείον" για τον ανωτέρω σκοπό.

Τις εκδηλώσεις αυτές κυρίως τις έκαναν πριν την αλλαγή του χρόνου, σε ημέρες αλλαγής του ηλιοστασίου, με την έρχομό της άνοιξης, αναμένοντας την κοσμογονία.

. Στα ΜΕΤΑ-ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΑ ΧΡΟΝΙΑ:

Ο διονυσιακός χαρακτήρας περιορίστηκε, εκτοπίσθηκε ή παρέμεινε ευρεβατικά. Τα τελετουργικά άλλαξε και συνοδεύεται με θρησκευτικά στοιχεία π.χ ο αγιασμός των νεκών στη μορφή των θεοφανείων, των αγρών με το αγίασμα, της εκκλησιάς κ.λ. για την γονιμότητα της γης, την αναπαραγωγή των ζώων κ.λ.

. Οι σημερινές εκδηλώσεις σαφώς διαφέρουν ως προς τον χαρακτήρα τους και είναι ευκαιρίες με τουριστικό ενδιαφέρον για τους ξένους.

- ΑΝΑΛΥΣΗ ΚΑΠΟΙΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ:

Η ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΝΕΩΝ ΣΤΙΣ ΓΙΟΡΤΕΣ:

α/ Των Αγορίων: Έχει τον χαρακτήρα συμμετοχής των στην κοινωνική ομάδα ενεργά (ως ενεργά μέλη), αναμένοντας από τον καθένα κι από όλους μαζί, τον προβλεπόμενο για το οποίο κι γίνεται η εκδήλωση. Με τη συμμετοχή του ο νέος κοινωνικοποιείται και εισέρχεται στα δρώμενα ως άντρας πλέον και συμβάλλει στο κοινωνικό γίγνεσθαι,

β/ Οι συμμετοχή των κοριτσιών στις ομάδες αυτές υποδηλώνει ότι μέσω αυτών και της νίκης των εξασφα-

- ήξεται και διαιωνίζεται η αναπαραγωγή του ανθρωπίνου είδους.

β/ Ο συμμετοχικός χαρακτήρας ανδρών και γυναικών επαν-
-ξάνει την ισχύ της προσφοράς μας, την καθημερινότητα της παράκλησης και ενισχύει την προσδοκία για καλύτερο αποτέλεσμα. Έτσι πιστεύει ο άνθρωπος ότι θα διώξει την κακοδαιμονία του χρόνου που παρήλθε και μετά πίστη ανα-
-μένει την ευδαιμονία της νέας εποχής. Έτσι πιστεύει πως θα διώξει τον βαρύ χειμώνα και προσδοκεί η Άνοιξη, πραγματική ανάσταση του.

δ/ Με την αφορμή ο χριστιανός μπαίνοντας στην „Σαρα-
-κοστή" και μετά της νηστείας και αυτοκαθάρσεως αρχίζει-
-μων ημερών, βάση ενότητας συμμετοχής στα „ΠΑΘΗ του Κυρίου" και προετοιμασίας του για τις χαρές του ΠΑΣΧΑ, προσ-
-δοκά την ΑΝΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ για τη σωτηρία της ψυχής του, όπως προσδοκεί τη ζεστούλα άνοιξη για την επιβίωσή του για να βάλει το τέλος στα δεινά που συσσώρευσε ο χειμώνας.

Όπως το πέρασμα μέσα απ' τις καταιγίδες του χειμώνα και το μαβί-γκρίζο του προς τη ζεστούλα και τη χαμη-
-λωτά της άνοιξης, έτσι και το πέρασμά μας μέσα απ' την περίοδο της σαρακοστής και της νηστείας δα μας φέρει στην Ανάσταση, στη χαμηλούτα και ζεστούλα της ψυχής μας στην πραγματική άνοιξη της ζωής.

δ/ Η τέλεση του „ΓΑΜΟΥ" στο βιβλικό γάμο, η στη Να-
-υπλία με τους γενιτσάρους ή τις νύφες (μπουλες) με την συμμετοχή νέων ανθρώπων (χαρμόσυνο γεγονός νύφης), συ-
-πό έχει να δείξει ότι οι νέοι άνθρωποι είναι „Σύμβολα" αναπαραγωγής του κύκλου της ζωής.

ε/ Η ΠΥΡΑ.

Το άναμμα της φωτιάς έχει συμβολικό χαραχτήρα. Μ' όλη
1 πυρά γιορτάζεται ότι καίμε την καταδαιμονία του παρε-
-δόντος. Έτσι μετά την περιήγηση του καρναβαλικού είδους δρό-
-μους της πόλης ή της χώρας, με τον τερματισμό της τε-
-λετής και το κάψιμον του «βασιλιά καρνάβαλου» στην
πυρά, πιστεύουν ότι θα ξεφορτωθούν το άσχημο παρε-
-δόν και ότι καινό τους έφερε η βασιλεία του και α-
-ναμένουν ένα ευτυχισμένο μέλλον.

ΤΟ ΓΑΪΤΑΝΑΚΙ:

Ομάδες μεταμφιεσμένων χορεύγαν στους δρόμους και στα
σοκάκια με το «γαϊτανάκι». Συμμετείχαν και οργανοπαίχ-
-τες με βασικό το «τύμπανο», η νταούλι ο ήχος του οποίου
παλιά ήταν το χαραχτηριστικό του καρναβαλιού.

Το γαϊτανάκι ήταν ένα στέφανος (ζώο) πάχους (5-6) εκα-
-τοστών και ύψους (2-2,5) μ. που το κρατούσε ένας γυρί.
Όταν αρχίζανε στρίβανε το κρατούσε όρθιο στα δεξιά. Από
την μεριά του κρέμονταν πολύχρωμες μαρδέλες που
τις κρατούσαν στα άκρα τους 5-6 μέλη της ομά-
-δας σε μήκος απόστασης 2-3 μ. η χορεύοντας γύρι-
-ρω τύλιγαν τις μαρδέλες στον πάσσαλο.

Η ΚΑΜΗΛΑ:

Άλλες ομάδες κάνανε την καμήλα. Φτιάχνού-
-σαν μιά κεφαλή καμήλας που την κρατούσε ένα
άτομο στην πίσω του ήταν ένα δεύτερο άτομο
στη μέση κρατώντας ένα υποτυπώδη δόμο και πίσω
του ένας τρίτος κρατούσε πίσω ένα δεύτερο δόμο.
Οι δόμοι αυτή παριστάναν τις καμπούρες της καμή-
-λας. Όμοι αυτοί ήταν σκεπασμένοι με καφέ-πορτοκαλί

συνήθως κουβέρτες ή σεντόνια που τους έφτιαναν χαμηλά στα πόδια. Έτσι ενώ προχωρούσαν έχόρευαν και δικνιζόνταν και έδιναν την εντύπωση μιας κινούμενης καμήλας

ΤΑ ΡΟΠΑΛΑ:

Άλλες ομάδες παρουσιάζαν τα „ΡΟΠΑΛΑ". Ήταν ομάδες με σχοινοβάτες – σαμποβάτες.

ΣΤΗΡΙΞΗ ΤΟΥ ΚΑΡΝΑΒΑΛΙΟΥ

Στο πρόσφατο παρελθόν 20ος αιώνας στην Αθήνα – Πειραιά, ιδιαίτερα, αρχές και έξοδος πόλης τις καρναβαλικές εκδηλώσεις στήριζαν παντοτινά:

- Οι καρναβαλικές επιτροπές – μασκαράτα.
- Οι δήμοι των πόλεων
- Σύλλογοι καρναβαλιστών ή πολιτιστικοί λαογραφικοί σύλλογοι
- Μεμονωμένα άτομα
- Οι εφημερίδες της μιάς εποχής, περιοδικά δόγοι της εποχής δημοτέχνες, ποιητές, χρονογράφοι διάφοροι (π.χ. Γρ. Ξενόπουλος, Περβάνας, Ιωάν. Πολέμης κ.α.

—oo—

Οι χοροί μας.

Οι δημοτικοί χοροί μας είναι δύο γνωστοί σε όλο τον κόσμο. Ο συρτός και ο τσάμικος.

Ο συρτός είναι ρυθμικός, χαρούμενος χορός. Πέρα από τα βασικά του βήματα εμπλουτίζεται και από πολλές φιγούρες δημιουργεί ιδιαίτερες κινήσεις ατομικές (του 1ου χορευτή) ή και ομαδικές από το σύνολο. Τέτοιες φιγούρες είναι π.χ. η μπερδεμένη όπου ο 1ος χορευτής διπλώνει τα χέρια του και μπερδεύεται, η περιστροφή του ταυτόχρονα όπου παίρνει μπερδεμένα κάποιες στιγμή ρίχνει το βάρος του στο αριστερό του πόδι και περιστρέφεται 1, 2, και 3 φορές μπερδεμένος με το μαντήλι του απ' το χέρι του δεύτερου χορευτή (ο οποίος υποφέρει να τον κρατά σε ίση απόσταση). Μετά με αντίθετη κίνηση, ξεπλέκεται πρώτα και επάνω, αναπηδά γυρνά χτυπώντας το τακούνι του με το χέρι, κάνει περιστροφές γύρω από τον εαυτό του, αυτοσχεδιάζει κινήσεις και κάποια στιγμή επανέρχεται στα κοινωνικά βήματα του χορού.

Αυτοί επαναλαμβάνονται 1, 2 και τρεις φορές σε ένα χορό.

Πολλές φορές ο 1ος χορευτής παραχωρεί τη θέση του στον 2ο, μετά έρχεται ο 2ος στον τρίτο κ.ο.κ.

Μια άλλη ωραία κίνηση του 1ου χορευτή είναι που παίρνει θέση αντικρυστή προς τον δεύτερο χορευτή και υποδεικνύει στους υπόλοιπους να περάσουν ανοιχτοί κάτω από τα υψωμένα χέρια τους.

«Ο ΤΣΙΑΜΙΚΟΣ»

Χορός αργός αλλά ρυθμικός.
Προσφέρεται ιδιαίτερα για αυτοσχεδιασμούς του 1ου κ 2ου χορευτή.

Η ουρά του χορού είναι μακρόσυρτη. Δίπλα, γέροι και γριάντρα άτομα, άντρες, γυναίκες, παιδιά πιασμένοι χέρι-χέρι δίνουν με ζεβντιά και χόφτη μιαν όμορφη εικόνα και μας κάνουν να συμμετέχουμε όλοι στο γλέντι.
Ο πρωτοχορευτής μετά τον χορό του κατευθύνεται προς τους οργανοπαίχτες να τους ευχαριστήσει με το χαρτονομίσματα του ή και να δώσει την παραγγελιά του για δεύτερο χορό.
Για να χορέψει ο καθένας όλος, ανταμώνονται οι χοροί τρομάρα ως αργά στις νύχτες.

Από την δεκαετία του 1950 και μετά μπήκαν στη ζωή μας και ξένοι χοροί π.χ το ΤΑΓΚΟ, το ΜΠΛΟΥΖ και αργότερα οι μοντέρνοι ξένοι χοροί με τους οποίους δεν ασχολούμαστε εδώ.

ΤΑ ΠΑΙΧΝΙΔΙΑ ΜΑΣ

ΤΟ ΠΑΙΧΝΙΔΙ ΣΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ.

Οργανωμένο αυτή τον δάσκαλο και με επιλογή κανονισμών, συζητήσεις, παραμυθίες για βελτίωση και ομαδική εκτέλεση.

α. Η ΜΠΑΛΑ
- ΦΟΥΤΜΠΟΛ. (2 ομάδες)
- Το ΒΟΛΕΥ-ΜΠΟΛ (2 ομάδες εκατέρωθεν από το δίχτυ.

β. Η ΣΚΥΤΑΛΟΔΡΟΜΙΑ

γ. ΓΥΜΝΑΣΤΙΚΗ.

δ.

ε// Ο ΧΟΡΟΣ (εκμάθηση διάφορων χορών από διάφορες περιοχές της Πατρίδος μας).

ζ. Τα ΑΛΜΑΤΑ (μήκους η εις ύψος).

η. ΤΟ ΤΡΕΞΙΜΟ.

———— ◇ ————

ΤΑ ΠΑΙΧΝΙΔΙΑ ΜΑΣ:

1/ ΠΑΙΧΝΙΔΙΑ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ.

Η ΜΠΑΛΑ: (ΤΟ ΦΟΥΤΜΠΟΛ)

- Πρό τοῦ 1960, ὅταν δέν ὑπῆρχε τό γήπεδο. Τό παιχνίδι γινό-
-ταν στό αὐλόνι καί „ΠΑΛΙΟΥΡΙΑ„ ἤ „ΠΑΛΗΟΤΑΡΑΤΣΑ„ ἤ σέ κά-
πετο αὐλόνι καί „χωρίς διαιτησία„. Ὅσον αφορᾶ τό σκόρ,
δέν σοῦ λέω! 30 „μέ 50 κ βάζε!
Ἱστορικοί ἦταν οἱ ἀγῶνες τῶν παιδιῶν ΑΠΟΣΤΟΛΙΑΣ-ΚΑΣΤΕΛΛΙΑ ②

- ΑΓΩΝΙΣΜΑΤΑ:
  - Τρέξιμο: Ὁρίζαμε τήν ἀφετηρία μας γιά τό ξεκίνημα πού γινόταν μέ σφύριγμα ἤ λέξη „ΕΜΠΡΟΣ„ ἤ „ΠΑΜΕ„, καί τό Τέρμα.
  - ΤΟ ΠΗΔΗΜΑ (ἤ ΑΛΜΑΤΑ)
    - Στό ΠΑΛΙΟΥΡΙ εἴχαμε κάνει καί „ΣΚΑΜΑ„ ① ὅπως τό λέγαμε, πέρναμε „φόρα„, δηλαδή „ὁρμή„ ἀπό 10-20 μ. καί ἅλμα πρίν τό σκάμμα, αὐτή ἡ „βαλβί-
-δα„ πού ἦταν ἕνα σανίδι, ἤ γραμμή ἀπό ἀσβέστη, ἤ ἄμμο, κάναμε καί σημαδιές μας
α/ τό ἁπλοῦν ἤ β/ τό τριπλοῦν (ἤ ὅπως τό λέγαμε: „πάμε γιά πήδημα στό τρίς„

    - Η ΑΛΜΑ ΣΕ ΥΨΟΣ:
Κρατούσαμε δύο παιδιά ἕνα σχοινί τεντωμέ-
-νο σέ διάφορα ὕψη ἀπό 1 - 1,20 μ. καί ὁ
ἅλτης ἀφοῦ ἔπαιρνε λίγη „φόρα„ ἀπό (4-5) μ.
προσπαθοῦσε καί πηδήξει πάνω ἀπ' τό νήμα
μέ „ψαλίδι„ δηλαδή: ξεκινοῦσε τό σῶμα μέ
τό ἕνα πόδι π.χ. τό δεξί καί κατά τήν ἀνά-
-γωγή μας σηκώνοταν τό ἄλλο πόδι μέ
ὥθηση καί πήγαινε πιό ψηλά ἀπ' τό πρῶτο
σάν ἀνοιγμένα ψαλίδι. Η μέτ-
-ρηση γινόταν μέ βάση τό ὕψος τοῦ „ἀγαλοῦ„
μας (σύν, πλήν) καί κατ' ἐκτίμηση.

- Οἱ ΑΜΠΑΡΙΖΕΣ ἁπλώνονταν π.χ ἀναμεσα σε

① ΣΚΑΜΑ = ἕνας χῶρος (2x3 μ.) ὅπου εἴχαμε ρίξει λίγη ἄμμο
"Η σκαβάμε τό χῶρο ἤ κάναμε τό χῶρα γιά. Ἐκεῖ
κάναμε καί σημαδιά (πηδήματα)

δύο σημεία (Α ..... Β) ή ανάμεσα σε 2 κύρια μαθ. ορίζομε το (Α) ως αφετηρία και το (Β) ως τέρμα (στόχος). Έτσι μάθαμε το παράγγελμα π.χ. «μπρος» κ ξεκινούσαμε τροχάδην προς τα εκεί μέχρι να φθάσει πρώτος στο σημείο (Β) και δεν ανακοινώσει το «πρώτος». Οι διαφορές βέβαια επήρχονταν με διάφορους τρόπους που κυμαίνονταν από διαγωνίσματα τύπου «κάτσε μαζί ρε, νόμιζα ότι αστράφτουν μαμμία στα μαλλιά» (εννοείται γρόθια) κ.λ.π....

• <u>ΟΙ ΣΗΜΑΔΕΣ:</u>

Ορίζομε έναν κύκλο στο χώμα χαράσσοντάς τον με ένα ξύλο. Εκεί τοποθετούσαμε ένα κουτί τενεκεδάκι από «μπύρα» ή κονσέρβα, άδειο. Όλοι εμείς ομάδα είχαμε βρει μία μικρή πέτρα, πλακέ διαστάσεων (10×10×2) εκατοστά. Ορίζαμε και μία γραμμή σε απόσταση από τον κύκλο (5–8) μ. περίπου. Από αυτή τη γραμμή ρίχναμε όλοι και ο καθένας χωρίζεται από (3) ζαρές σημαδεύοντας με την «σημαδούρα» δηλ. στο δοχείο. Ο νικητής ήταν αυτός που δεν έριχνε τα τενεκεδάκια πιότερες φορές.

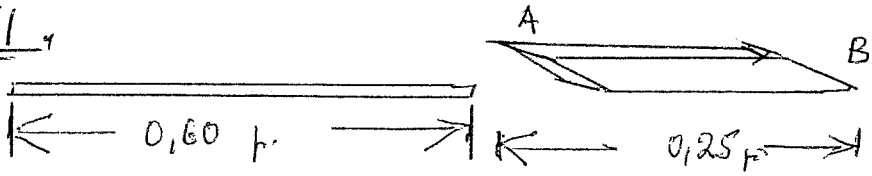
• <u>Το ΚΡΥΦΤΟ.</u>

Σε μία άδεια, ένας από τους παρέας που έκλινε τα μαθήματα[1] και σκέφτηκε με τις παρέες του, παραγίγαμε τη άδεια και μετρούσε δυνατά από το (1) ως το (10). Όταν άρχιζε το μέτρημα, οι άλλοι έτρεχαν να κρυφτούν στον γύρω χώρο μαζεύοντας απόγνωση, δίωπτη για να μην προδώσουν τη άδεια τους. Με το τέλειωμα της αρίθμησης, αυτός που παραγίγαμε, άνοιγε τα μάτια του και προσπαθούσε να δει τους άλλους. Όταν έβλεπε κάποιον π.χ. τον Αποστόλη, αναφωνούσε «Φτου Αποστόλη κ έκανε έτσι τον Αποστόλη. Κάποιες φορές απομακρυνόταν από τη άδεια του

(1) π.χ. «Νίκος» έλεγε.

για να εύρει και τους άλλους. Αν έβγαινε κάποιον άλλον τότε και οι δύο έτρεχαν προς το σημείο ξεκίνημα και αυτός που έπιανε πρώτος αναφωνούσε "ΦΤΟΥ ΣΟΥ..." π.χ. "ΚΩΣΤΑ". Αν πρόλαβαινε αυτός που ξεκίνησε, έβγαινε και τον δεύτερο παίχτη, τον τρίτο, τέταρτο κ.ο.κ. και όποιον τους έβρισκε κι τους προλάβαινε όλους τότε αυτός καθορίζει ποιός θα είναι ο επόμενος που θα "παραξηλήσει". Αν όμως αυτός που κυνηγούσαν στο τρέξιμο προς το σημείο ξεκίνημα έφτανε κι φώναζε "ΣΤΟΝ ΣΟΥ ΝΙΚΟ" μ' αυτόν που τελ ξεκίνησε, τότε ο Νίκος έπρεπε μία 2η φορά να ξεκινάει από δίκη.

ΤΟ ΤΣΕΛΙΚΙ

Η ΒΕΡΓΑ

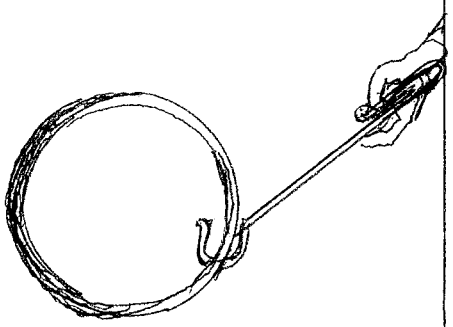
ΤΟ ΤΣΕΛΙΚΙ
(Ή ΤΣΕΛΙΚΟΝΙ)

Διαγωνίζονται 2-3 παιδιά με τη σειρά του ο καθένας.

Με τη βέργα χτυπούσε το τσελίκι στο σημείο (Α) επειδή ήτο κενό μέσω από το (Α) το τσελίκι με τη δύναμη του χτυπήματος αναπηδούσε στον αέρα σε ύψος ανάλογα με τη δύναμη. Έπρεπε τώρα ο παίκτης να χτυπήσει το τσελίκι και στον αέρα 2, 3, 5... χτυπήματα τρέχοντας κοντά σ' αυτά.

Νικητής αναδεικνύεται αυτός με τα περισσότερα χτυπήματα στον αέρα.

ΤΟ ΣΤΕΦΑΝΙ, Ή (ΗΝ) ΡΟΔΑ

Ένα στεφάνι από τα βαρέλια του κρασιού και ένα χοντρό σύρμα διπλωμένο στη μέση του αφήνουν (10)αν σαν λαβή και στην άλλη άκρη του γυρισμένο στο πλάι με υποδοχή μόλις

στεφάνι (όπως στό σχήμα). Κρατάμε όρθιο τό στεφάνι καί στό πίσω του μέρος προσαρμόζομε τό σύρμα. Μέ τό σύρμα σπρώχνομε τό στεφάνι πρός τά εμπρός καί τό βρέχομε στό δρόμο. Νικητής ήταν αυτός πού διάνυε τή μεγαλύτερη απόσταση χωρίς νά τού πέσει τό στεφάνι

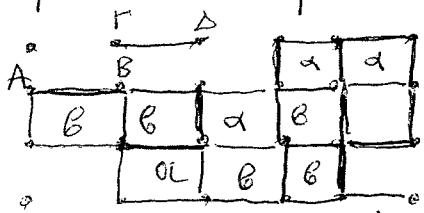
ΤΟ ΠΟΥΛΑΚΙ.

Σέ αυτό τό παιχνίδι έπαιζαν δύο παιδιά. Ο ένας είχε μία „ΛΟΥΡΙΔΑ[1]" του παντζουριού του στό ένα χέρι καί ειδικά κρατούσε στό αριστερό του χέρι τήν άκρη της καί με τό άλλο χέρι του έδειχνε πάνω στή ζώνη με τό δάκτυλό του κάποια σημεία, λέγοντας πρός τόν άλλο.

„Ξέρω ένα πουλάκι πού έχει τόση μύτη(βάρος) καί τού έδειχνε τό σημείο. Συνέχιζε „έχει τόσο λαιμό, καί ξαναέδειχνε άλλο σημείο, τόσο σώμα, τόση ουρά καί ολόκληρο είναι τόσο (δηλαδή όσο από τήν άκρη ως τό τελευταίο σημείο πού έδειξε) καί τό ονομα του αρχίζει από π.χ. (Χ). Καί ρωτούσε τόν άλλον· Τί είναι; Ο άλλος προσπαθούσε νά βρεί ποιό είναι τό πουλί καί απαντούσε· π.χ. τό „ΧΕΛΙΔΟΝΙ". Καί ο πρώτος τότε ή επιβεβαίωνε τό αλήθες ή τού έλεγε· ΛΑΘΟΣ.

Η ΤΡΙΩΤΑ:

Σ' αυτό τό παιχνίδι έπαιζαν δύο παιδιά χρησιμοποιόντας ή τήν ΠΛΑΚΑ[2] καί ΤΟ ΚΟΝΤΥΛΙ[3] ή χαρτί καί μολύβι. Σχεδιάζουνε σειρές (τόσες όσες ήθελαν π.χ. 5, 10...) με σημεία (σημές) πχ

Ξεκινούσε ο (α) καί έφτιαχνε μιά γραμμούλα π.χ από Α-Β

③ Το ΚΟΝΤΥΛΙ· ήταν σάν μολύβι (πιό λεπτό, πιό μακρύ, μαύρο σάν ένα ξυλαράκι καμένο σάν κάρβουνο) καί έγραφε άσπρα γράμματα. (Fo)

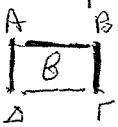
② Η πλάκα· Ήταν μιά επίπεδη επιφάνεια μαύρη (δέν γνωρίζω από τί υλικό) πού πάνω της γράφαμε με τό κονδύλι.

1. ΛΟΥΡΙΔΑ = ή ζώνη του παντζουριού

(Fo) πάνω στήν πλάκα.

Μετά ο (Β) χαμήνε όταν ήθελε μιά δική του γραμμούλα (με άλλο χρώμα μολύβι αν γράφανε σε χαρτί). Η διαδικασία αυτή συνεχίζόταν πέρασε εναλλάξ ο ένας την άλλη φορά ο άλλος. Τη γραμμή την χαμένα ανάμεσα σε δύο σημεία οριζόντια ή κάθετα, όπου ήθελε ο παιδάκι.

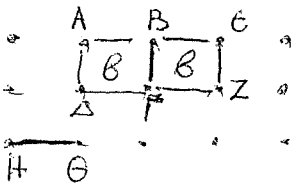
Προχωρούσας το παιχνίδι οι γραμμές πλήθαιναν και σχηματίζονταν ορθογώνια μικρούτσικα μικρούτσικα. Εδώ έπρεπε να προσέχει πιόρα ο παιδάκι π.χ αν σε ένα τετραγωνάκι ήταν χαραγμένες οι (2) γραμμές και αυτός που ήτανε η σειρά του να παίξει χαράσσε την τρίτη γραμμή από αδρεξία τότε έδινε στον άλλον με τη σειρά του να μπει το τετραγωνάκι και να το καταχυρώσει γράφοντας μέσα σ' αυτό το όνομά του π.χ (Β).

π.χ

έστω ότι ήταν χαραγμένες οι γραμμές $(\overline{A\Delta})$ και $(\overline{B\Gamma})$. Αν ο (α) πήγαινε από απροσεξία του σ' αυτό το τετράγωνο και χάραζε τη γραμμή π.χ $(\overline{AB})$, τότε ο άλλος έβγαινε

Το τετραγωνάκι μικροτραυματισμένο, τραυματίστε και αυτός την 4η γραμμή $(\overline{\Delta\Gamma})$ έκλεινε έτσι το κουτάκι και το καταχύρωνε δικό του γράφοντας μέσα το όνομά του (Β)

Ιδιαίτερη προσοχή χρειαζόταν όταν υπήρχαν μικροτραυματισμένα συνεχόμενα κουτάκια (τετραγωνάκια) π.χ

έστω σε μιά στιγμή ότι ήταν συμπληρωμένες οι γραμμές ΑΔ, ΔΓ, ΓΖ και ΖΒ. Ο παίκτης που είχε σειρά να παίξει π.χ ο (α) έπρεπε να αποφύγει να χαράξει γραμμή σ' αυτό το πλαίσιο (ΑΒΓΖΓΔ) και να πάει να παίξει σ' άλλη θέση χωρίς κίνδυνο π.χ στη θέση $(\overline{H\Theta})$. Γιατί; Διότι αν χάραζε οποιαδήποτε από τις γραμμές του πλαισίου π.χ την ΑΒ, ή την ΒΓ ή την ΒΓ τότε έδινε στον άλλο το δικαίωμα 2ου παιχνιδιού; και έστω ότι συμπλήρωσε εν παραδρομή την γραμμή $(\overline{B\Gamma})$. τότε ο άλλος παίκτης είχε το δικαίωμα της σειράς του και το πρόνόμιμα να παίξει και 2η φορά συνεχόμενα και να χαράξει διαδοχικά τις γραμμές $(\overline{AB})$ και $(\overline{BE})$ και να τις καταχυρώσει στο όνομά του γράφοντάς το μέσα στο κουτάκι. Το όνομά του (Β) και (Β)

στη στό τέλος νικητής αναδεικνύεται αυτός πού είχε καταχωρήσει μέ τ'όνομά του καί περισσότερα τετράγωνα.

- **Η ΑΝΑΡΙΧΗΣΗ ΔΕΝΤΡΩΝ** (κομμό σφαί επώδυνο γιοί καί πόδια καί τα χέρια πού μοίρωναν πολλές φορές σαφώς κ επικίνδυνο γιά πτώση κ.λ.
- **Τό ΠΗΔΗΜΑ** απ' τό σημάδι στα λουκιά από ύψος περίπου (4 μ.) πρός τό εσωτερικό στό κεκλιμένο καί καλλιεργημένο επίπεδο (όπου χαμηλώνει τό μεσάζωμα μέ ορμή καί έπεφτε στις καρότσες καί φορτηγά αυτοκινήτων πού τό μεταφέρανε σέ εσωτερικό ύψος 2 μ. καί από απόσταση περί τό 1,5 καί πλέον μέτρο.

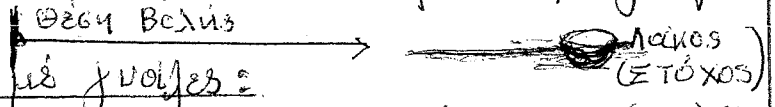
- **Η ΓΛΥΣΤΡΑ** (στα λάκκια ή σέ άλλες κεκλιμένες περιοχές)
Πριν στα λάκκια (νότια) υπήρχε κεκλιμένο έδαφος μιάς επιφάνειας με κλίση (40-50%) με κοκκινόχωμα μεταλλείων (βωξίτη) κοκκινόγαια. Σ'αυτή την επιφάνεια οι σχολειό-παιδες δίναμε αγώνες δεξιοτεχνίας στην κατεβάσουν (όσον έβρεχε ή μετά) όπου τό χώμα ήταν αρκετά υγρό καί γλιστρούσε. Εκεί δημιουργούσαμε τις γλυστρες = λωρίδες (ζώνες, δρόμους κατεβασιού με αρκετά όρθιοι (σέ δέση πλάγια, ή κολοκαλαμένοι) φουστανέλλες καί παπούτσια μας (καλτσούνες) καί τά παντελόνια μας μέ τή λάσπη! (1)

- **Οι ΜΠΙΛΙΕΣ** ή **ΓΥΑΛΕΝΙΑ** (ΤΑ):
Γυάλινοι βώλοι διαμέτρου 1-2 εκατοστών μονόχρωμοι ή πολύχρωμοι. (Η ασπρη καί πήλινοι βώλοι). Κάναμε ένα χαμάκι στό χώμα διαμέτρου (10-15) εκατ. καί από ορισμένη απόσταση (3-4) μ. ρίχναμε τις γιαλες πρός τόν λάκκο. (Από 2-3 ο καθένας.

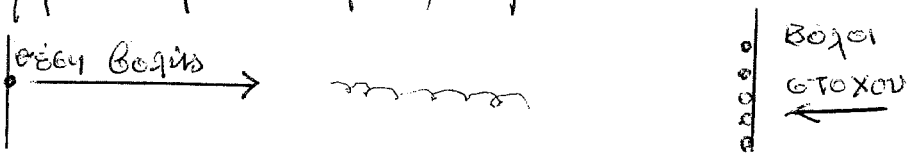
(1) **ΓΑΛΟΤΣΕΣ** = λαστιχένια παπούτσια με μαρδόνι ή μποτάκια λαστιχένια (καουτσούκ).

Αυτός πού έριχνε μέσα στό δάκο τίς περισσότερες μπάλες ήταν ο νικητής.

β/ Δεύτερο παιχνίδι με μπάλες:

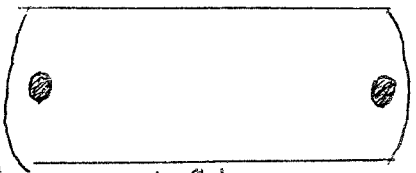
Επάνω σε μία γραμμή στό χώμα βάζαμε (4-5) βόλους. Από άλλη γραμμή σε απόσταση (2-3 μ.) ρίχναμε τούς βόλους και συμπεριλαμβάναμε αυτούς πού είχαμε τοποθετήσει στήν μικρή γραμμή. Όποιος χτυπούσε και έβγαζε εκτός γραμμής τούς περισσότερους βόλους, εθεωρείτο νικητής.

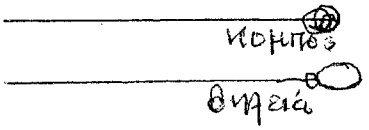
Η ΣΦΕΝΔΟΝΑ:

Η σφενδόνα αποτελείτο από

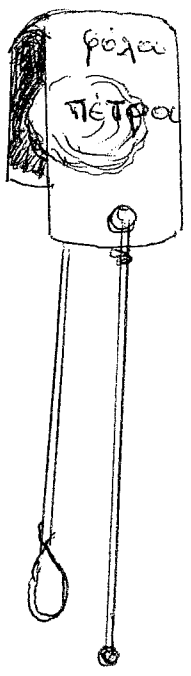
α/ Ένα μαλακό δέρμα (3x8) εκ και πάχος (1-2) χιλιοστά πού πρός τά άκρα είχε από μία τρύπα (4-5) χιλ.

β/ Από 2 κομμάτια σχοινιού χονδρού (σπάγγου) πού τά δέναμε σάν γρύπες με κόμπο. Τό μήκος τών σχοινιών ήταν (35-40) εκατοστά και τό ένα εξ αυτών στό άκρο του έφερε διπλό κόμπο (χονδρό), ενώ τό άλλο είχε μία θηλιά, ανοιχτή λίγο, ώστε νά χωράει τό μεσαίο δείχνοντός μας (τού δεξιού χεριού).

Μέσα στή φόλα βάζαμε μικρά πετρουδάκια μεγέθους καρυδιού και περιστρέφοντάς την με τό χέρι μας, αφήναμε ελεύθερο τόν σπάγγο με τόν κόμπο και τό λιθαράκι εξαπολύαμε σε απόσταση 30-40 μ.

Αυτός πού εξαπέλυε πιό μακρυά τήν πέτρα ήταν ο νικητής.

Σημείωση:

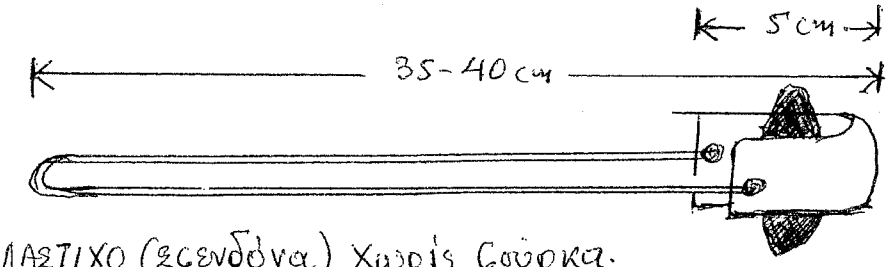
(Παιχνίδι λίγο επικίνδυνο)

Το ΛΑΣΤΙΧΟ (εξοντόνα).

Ήταν (2) ειδών 1// Με φούρκα (1)
2// Χωρίς φούρκα

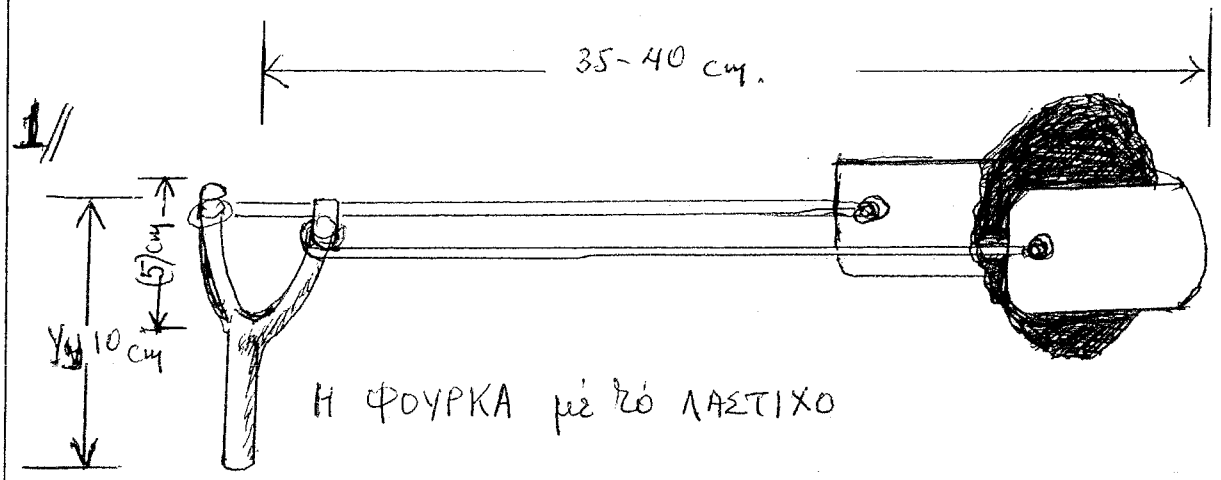
Το ΛΑΣΤΙΧΟ ήταν ξυλιό ή μαύρο ή κόκκινο πάχους (0,05 x 0,05)μ. τετράγωνο ή πλατύ διατομής (7 x 4) εκ. Ήταν μυρωδιό και πολύ εφαστικό (ελαστικόταν) ενώ μερικές φορές τύχαινε πιο σκληρό.

Κρατώντας τη εξοντόνα (τη φόρα) που μέσα είχαμε πετράδια μεγέθους βώλου (κεραμιδιού) με την φούρκα τεντώναμε το λάστιχο όσο μπορούσαμε ενώ παράλληλα σημαδεύαμε τον στόχο μας (ένα τενεκεδάκι σε κάποια απόσταση (10-20)μ. ή κάποιο πουλάκι που έστεκε στο υψηλότερο κλαδί ενός δέντρο στο ορίζοντα, στις σύρματα του ΟΤΕ, σε κάποιο φράχτη) ενδυναμερίζαμε τη εξοντόνα πάνω στον κοντό δεξιού οφθαλμού, μεσον της φόρας, μεσον της φούρκας - στόχος και όταν έμαθε έτοιμοι αφήναμε ελεύθερη τη φόρα απ' το αριστερό χέρι και η πέτρα με δύναμη εξοντονίζετο στον ΣΤΟΧΟ.

2//

ΛΑΣΤΙΧΟ (εξοντόνα) Χωρίς φούρκα.

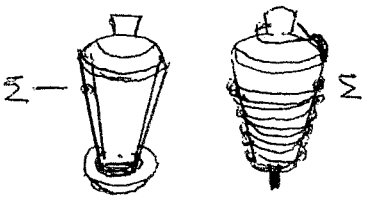
Η ΦΟΥΡΚΑ με το ΛΑΣΤΙΧΟ

(1) Η ΦΟΥΡΚΑ (ή φούρκα) Ήταν ένα κομμάτι ξύλου (κλαδιού δέντρου) χοντρό όσο το μεγάλο δακτυλό μας (2-2,5) εκ. με δυο άκρα δικλάδη (2) κλώνους. Οι κλώνοι κόβονταν σε μήκος (4-5) εκατ. ενώ η βάση της ήταν επίσης περίπου (5) εκατ. — Στις δυο άκρες δένανε το ΛΑΣΤΙΧΟ.

Βεβαίως η επιτυχία του στόχου δεν ήταν πάντα εξαρτώμενο από την καλή στόχευση, την καλή όραση, το σταθερό χέρι, την απόσταση κ.λ.π. Πάντως και αυτό το παιχνίδι ήταν πολύ επικίνδυνο. Μία απροσεξία μόνο μας μπορεί να είχε συνέπειες.

Με αυτό το όπλο σκοτώναμε και πουλιά, και νυχτερίδια κ.α. χρησιμοποιώντας χαλίκια απόστασης. Ήταν όμως απαγορευμένο γιατί μας έπιαναν, και τον δάσκαλο, και αρχηγούς, και δασοφύλακα, και χωροφύλακα. Κάποτε μου έπιασε το δίχρονο μικρότερο μου αδερφούδι, χορός με δασκάλα[1].

Η ΖΒΟΥΡΑ:

(α) (β)

Υπήρχαν ζβούρες δύο ειδών
α) με καρφί στρώμα εσωτερικό που βάζανε στο αρβύλα[2]
β) Με καρφί όπως η μύγα της πρόκας

Στο κεφάλι της ζβούρας βάζαμε μία δημιά ενός σπάγγου περίπου 0,50 μ. μήκους η γεντόνουλας τον σπάγγο τον τυλίγαμε στη ζβούρα από το καρφί προς τα επάνω έως το σημείο (Σ). Στο άκρο του σπάγγου υπήρχε δημιά που την περνούσαμε στο μεσαίο δάκτυλο του δεξιού χεριού. Σηκώναμε το χέρι ψηλά και με δύναμη εξαπολύαμε τη ζβούρα στον αέρα. Έτσι ξετυλίγονταν το νήμα από πάνω της ενώ η ζβούρα περιστρεφόταν στον αέρα και όταν έπεφτε στη γη συνέχιζε να περιστρέφεται όρθια χωρίς να πέφτει για αρκετό χρόνο (t). Ο χρόνος (t) περιστροφής των φαίνεται να είναι ανάλογος του αριθμού των περιελίξεων του σπάγγου γύρω της (έστω (η)) και του μήκους (ℓ) κάθε περιστροφής (ή ορθότερον του (ℓ) του μέσου μήκους των περιελίξεων. ήτοι $t \simeq \eta \cdot \ell$.

(2) ΑΡΒΥΛΑ = παπούτσια του στρατιώτη ή και του εργάτη.

(1) Χορός με δασκάλα = ενοείται ξύλο με την βέργα (βίτσα).

ΤΑ ΠΑΙΧΝΙΔΙΑ ΤΩΝ ΜΕΓΑΛΩΝ.

ΣΤΟ ΚΑΦΕΝΕΙΟ:

1. ΤΑ ΧΑΡΤΙΑ (= Η ΤΡΑΠΟΥΛΑ)
   - Το „ΣΙ" → παίζονταν ωρίως τον Πρωτοχρονιά στα σπίτια.
   - Η ΠΡΕΦΑ
   - Η ΔΗΛΩΤΗ
   - Η ΑΠΛΗ ΚΟΛΤΣΙΝΑ.

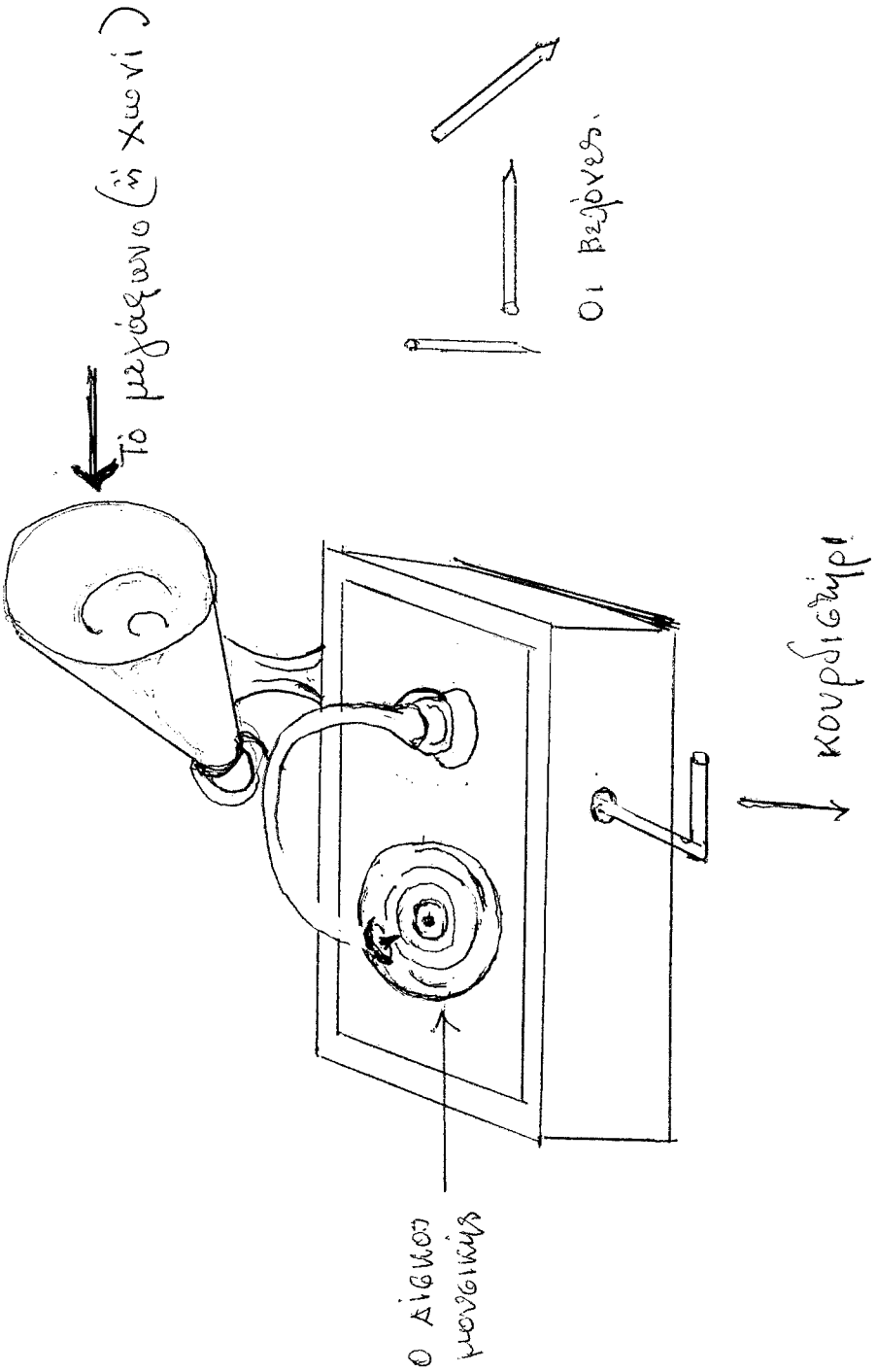
Δεν γνωρίζω πολλά (ή μάλλον, σχεδόν τίποτα) απ' αυτά Και φυσικά δεν μπορώ να τα περιγράψω.
Τα γερόντια επαιζαν για το σπασμο που ήταν συνήθως (1) λουκουμι ή το ουζακι, το σεϊπιρο κ.η.

2/ ΤΟ ΤΑΒΛΙ:
παιχνίδι για (2) άτομα. Θυμάμαι (2) παιχνίδια με το ταβλι α/ το „ΦΕΥΓΑ" & β/ το „ΠΛΑΚΩΤΟ.

Η ΔΙΑΣΚΕΔΑΣΗ :

Το ΓΡΑΜΜΟΦΩΝΟ

(εποχή: ως 1960)

Η ΔΙΑΣΚΕΔΑΣΗ ΣΤΟ ΧΩΡΙΟ.

I. ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ.

ΠΑΙΧΝΙΔΙ (στὸ σπίτι, στὸ σχολεῖο, στὸ γήπεδο, στὴ γειτονιά.

II ΤΩΝ ΜΕΓΑΛΩΝ:

- ΤΡΑΓΟΥΔΙ κ' ΦΑΓΟΠΟΤΙΑ (σὲ σπίτια, στὸ μαγαζί)
- ΣΤΑ ΠΑΝΗΓΥΡΙΑ, σὲ γάμους, βαπτίσεις, ἄλλες ἐκδηλώσεις.

III

ΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ.

Ὅπως ἀναφέρω (II) καὶ ἐπάνω.

- Στὴ ΡΟΥΓΑ σὲ κάποια γειτονιά δουλεύοντας μὲ χέρια (γνέσιμο①), πλέκοντας, τραγουδώντας καὶ μὲ σχετικὸ «κουτσομπολιό», περιέργειες κ.ἄ.

Πῶς ΓΙΝΟΝΤΑΝ ΤΑ ΦΑΓΟΠΟΤΙΑ:

Γίνονταν σὲ σπίτια φίλων καὶ συγγενικῶν οἰκογενειῶν, μὲ τὴν εὐκαιρία κάποιου εὐχάριστου γεγονότος στὴν οἰκογένεια π.χ. κάποιος ἀρραβώνας, γάμος, ὀνομαστικὴ γιορτή, γιὰ τὴν ἀναχώρηση τοῦ στρατιώτη, τοῦ μεταναστεύσαντος κ.ἄ.

Ξεκινοῦσε μὲ τὸ τραπέζι τὸ μεζεδάκι, τὸ κρασί. Σὲ λίγο ὁ πυρετὸς ἀνέβαινε μὲ τὸ κρασί. Ἄρχιζε πρῶτα τὸ τραγούδι (ἐρωτικὰ καὶ ὁμαδικά) μὲ τὸ σεβντά. Τὴ χρονιὰ τοῦ 1950-60 μόνο μερικοὶ εἶχαν τὸ «ΓΡΑΜΜΟΦΩΝΟ①» μὲ τοὺς δίσκους (βινύλιο) μὲ παλιὰ ψαλτὰ καὶ ἀνοιχτὰ δημοτικὰ τραγούδια. Ἀκολουθοῦσε χορός, ξενύχτι.

ΤΑ ΠΑΝΗΓΥΡΙΑ ΤΟΥ ΧΩΡΙΟΥ ΜΑΣ

Εἴχαμε παλιὰ (3) πανηγύρια.

1/ Τὴν 1η ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ μετὰ τὸ ΠΑΣΧΑ στὸ «φωτάκι» τῆς ΠΑΝΑΓΙΑΣ στὸν ΑΓ-ΒΑΣΙΛΗ

2/ Στὶς 8/ΣΕΠΤΕΜΡΗ ὁμοίως στὸ ἴδιο ξωκλήσι

① ΓΡΑΜΜΟΦΩΝΟ = Ὄργανο (συσκευή) ποὺ ἔπαιζε μουσικὴ (στοὺς δίσκους πού τοὺς βάζαμε (λαϊκὰ τραγούδια) - λαϊκορροῦχα, μὲ «κουρδιστήρι» στὸ πλάϊ - ἀπὸ κάθε δίσκο ἀπαιτοῦσε καὶ τὴν βελόνα στὴν κεφαλή

«τῆς ΣΟΔΟΧΟΥ ΠΗΓΗΣ»

Τό πρωί-πρωί ὅλο τό χωριό σηκώθαινε γιά Ἁγ-ΒΑΣΙΛΗ γιά ξεκλήσι. Γινόταν ἡ θεία Λειτουργία στίς 10½ π.μ. Λειτουργοῦσε ὑποδιάκονο καζανάκι (σιτάρι τόν μπάρμπα Θανάση τόν ΜΑΝΟΥΚΟ ἤ ΚΟΥΡΜΠΕΤΗ (λιγνίδανα· καζάντζες, λουκούμια, σύκο, τσίπουρο, σταφυλοπιές, μπύρες, τσιμπέρα καί γιωτό κατσίκι ἤ ἀρνί.

Ὁ μαγαζάτορας ἤταν καί χασάπης. Ἔβγαζε κι 2-3 σφάγια σέ θράκες μέ ξύλα ἀπ' τά λιανόβια δέντρα βελανιδιές. Τά ψήνιζε πάνω σέ κούτσουρα καί ἤπιναν ὅλο τσικουδιά. Ὅσο πουρνοκοτοῦσε ἀπό ἐκεῖ γιά τά χρόνια πολλά.

Τά συγκροτήματα καί δημοτικῶν τραγουδιῶν ξεσηκώναν τούς μεγαλυτέρους γιά χορό ἕως ἀργά τό μεσημέρι 4 μ.μ.

Διαδεχόταν ἡ κάθοδος στό χωριό καί ἡ διασκέδαση καί τό γλέντι συνεχιζόταν ὡς τό ἑπόμενο πρωί. Ἐκεῖ ἔδινε ρεσιτάλ χορευτῆ χορευτή ἡ παλιά ζευγαρά (π.χ. Σόφιος Παναγιώτης Αν. Σκορπιό-Παναγιώτης)

- Ταξιάρχης Κοτσιμπός .. (Μπάρας - Ἀσκηταί ἀπό τίς Ἀθῆνες.
- Ταξιάρχης Χριστόπουλος Κων. (ἐργάτης ΣΕΚ)
- Σόφιας Ἰωάννης .. (Ἀμάντης) ράφτης

κ.ἄ.

καί ἡ νεώτερη σχολή (ποιό δυναμική ἡλικία) πού τίς ἀποτελοῦσαν· π.χ.

- Γιαννάκης Παναγιώτης Δημ. (Τεχνίτης)
- Ρούζιος Εὐθύμιος Βασ. (Ἀπό ΛΑΡΟΥΚΑΠΕ) - ἐργάτης Μεταλλείων
- Κοτσιμπός Ἀθανάσιος Ἰω. (ΘΑΝΑΣΟΥΛΑΣ) » »
- Κοτσιμπός Παναγιώτης Ζαχ. » »

κ.ἄ.

3η/ Τό ΠΑΝΗΓΥΡΙ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ (στίς 30/ΙΟΥΝΙΟΥ)

Παρελαύνει ἡ ἐπωνυμία τοῦ χωριοῦ μας.

Τό πανηγύρι γινόταν 2 ἡμέρω - παραμονή κ' ἀνημέρα. Ἔρχονταν ὁλοῦθε καί οἱ ξενιτεμένοι μας ἀπό Ἀθήνα γιά

(Η ΔΙΑΣΚΕΔΑΣΗ ΣΤΟ ΧΩΡΙΟ).

από άλλες πόλεις. Τα οργανοπαίχτες
Έρχονταν μουσικά συγκροτήματα (οι κλαρινέτζήδες)
όπως ήταμε από διάφορες περιοχές, προσκεκλημένα
Τα όργανα που είχαν ήταν:

- Βασιλειάδης, κλαρίνο.
- » » Βιολί
- Η κιθάρα κ τό μανωλίνο
- Το Σαντούρι.

Τό συνήθως προσκεκλημένο συγκρότημα ήταν τό Καστελλιώτικο

- Δήμος Πέτρου (Τραγούδι - Αμφιτρείων)
- Γιώργος » Βιολί
- Προβιάς Αλέκος
- Μπούρχας Ανδρέας

Οργανοπαίχτες τού Χωριού μας ήταν οι:

Ανδρέας Αντ. Κοτσιμπός (Βιολί)
Ρούσιας Ανδρέας Δημ. (Μανωλίνο)
Γεώργιος Βασ. Καλύβας (Αμφιτρείων).

Πολυμοιτεροι σκέτα πανηγύρια μας έρχόταν μαζί ένας κλαρινέτζής από τό ΓΑΡΔΙΚΙ (ΘΕΣΗ). Ο ΚΟΤΟΥΛΑΣ μέ τό κλαρίνο του. Ήταν και τή δεκαετία τού 1970.

ΗΘΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΩΝ ΚΑΤΟΙΚΩΝ ΤΟΥ ΧΩΡΙΟΥ ΜΑΣ:

Για νά ζράσομε θήν καταγραφή ηθογραφικών στοιχείων ενός συνόλου ατόμων, μιάς μικρο-κοινωνίας θά πρέπει προηγουμένως νά „ορίσομε" τό τί εννοούμε μέ τήν λέξη „ΗΘΟΣ" γιά νά ζράσομε θήν „ΗΘΟΓΡΑΦΙΑ" δηλαδή τήν περιγραφή-καταγραφή. Και πρώτα απ' όλα νά καταλάβομε ότι τό „κοινωνικό ήθος" είναι αθροίσματα ατομικών ηθών, όπως και ή κοινωνική συνείδηση είναι αθροίσματα τών συνειδήσεων τών ατόμων μιάς κοινωνίας πού έχουν κοινά χαρακτηριστικά, άλλως δέν θά μπορούσαν νά ομαδοποιηθούν σε ομάδα ώς μή όντα „όμοια".

Τόν ορισμό μάς τόν δίδουν από τήν Ελληνική Αρχαιότητα οι φιλόσοφοι, ιστορικοί κ.λ. (Ησίοδος, Ηρακλείτος κ.λ. π.χ.

Κατά τόν Ησίοδο: „ΗΘΟΣ" είναι τό σύνολο τών ψυχικών χαρακτηριστικών πού έχει τό άτομο σε μιά σταθερή συμπεριφορά αφέναν στούς συνανθρώπους του.

Τό συναίσθημα πού έχει κάποιος έναντι τών άλλων και ο τρόπος πού τό εκδηλώνει είναι αυτό πού ονομάζομε „ήθος". Αυτό διαμορφώνεται στό άτομο από μικρή ηλικία και ολοκληρώνεται στήν ενηλικίωσή του όπου αυτό έχει περάσει από κάποιες „σταθερές"[1] πού κρίνουν τίς αντιδράσεις του στά διάφορα εξωτερικά ερεθίσματα. Ο τρόπος αντιπαράθεσής του σε αυτά „θετικός" ή „αρνητικός" στή διάρκεια τής ηλικίας του πού συμβαίνει „αντιδράσεις σε επαναλαμβανόμενες καταστάσεις ή ερεθίσματα, οδηγεί στή διαμόρφωση τών δικών του „σταθερών" στή δική του συνήθη συμπεριφορά.

[1] „Σταθερές" νοούνται καταστάσεις αποτιμούμενες ως θετές ή μή.

Πρόσωπα ποιόν για μία συνήθη, τρόπον ζωής σταθερή συμπεριφορά.

Άτομα που έχουν παρόμοια συμπεριφορά ή τρόπους ανίδρασης (αποδοχής ή απόρριψης ερεθισμάτων) θέρε ότι έχουν το αυτό ήθος. Το σύνολο των ατόμων μιάς κοινωνίας με τις ίδιες αποδοχές ή αντιδράσεις, συνιστούν την κοινωνική ηθική.

Τί είναι ή „ηθική"; όμως;
Θεωρώ ότι η ροπή ατόμου προς ερεθίσματα ηθικά δηλαδή κοινωνικώς αποδεκτά και παραδεκτά αυτοί που δίδουν προς αξίες όπως (γνώση, απόκτηση ορθών ιδεών, δεξιότητων, εξοικειώσεις, κοινωνιότητα, συμμετοχική εργασία, παραγωγή γνώσης, ιδεών, κοινωνικοποιημένες αντιδράσεις, παραγωγή ηθικού έργου, έργου ατομικού, έργου κοινωνικού χαρακτήρα, έργου συλλογικού, έργου οφελίμου και χρησίμου δι' εαυτόν και δι' όλο το σύνολον), συνιστά συμπεριφοράν κατευθύνσεως προς στόχους ιδανικούς, ιδεολογικούς, ηθικής τάξης.

Είναι όμως πολύ πιθανόν η ροπή του ατόμου να εκδηλούται προς ερεθίσματα αρνητικού χαρακτήρα ή τοι προς την „απαξία". Και δυστυχώς αυτή η απαξία έχει ισχύ και έχει τα άτομα όπως τα ρινίσματα του σιδήρου ο μαγνήτης, όπως τη βραδιά το φως του είχαν στο δρόμο έχει σε συμπεριφοράς της πεταλούδες τις νύχτας.

Η ροπή αυτή ήτο προς τη μία είτε προς την άλλη κατεύθυνση είναι ένας καθοριστικός παράγοντας μιάς „συμπεριφοράς, η οποία γεννά σύν τω χρόνω σε μία σταθεροποίηση. Και όταν μία συμπεριφορά πολιτώνεται απομακρύνεται και γίνεται συνήθεια, έθος που δύσκολα μεταβάλλεται.

Παράδειγμα ένας άλλος παράγοντας μπορεί να επηρεάσει τη συμπεριφορά του ατόμου. Είναι αυτό που λέμε «μίμηση». Μίμηση πράξεως, μίμηση ομιλίας και φωνήεντος. Μίμηση από ήθος, μίμηση από έθνος, φόβο ανταγωνισμού, υποκίνηση για εξομοίωση. Εξιδανίκευση προτύπων φόβο διαφυσικού προς το ιδανικό, το ωραίο, το πρότυπο.

Ο ιδιαίτερος τρόπος, η ιδιαίτερη δέση μου απέναντι σε έξωθεν ερεθίσματα, η ευθεία μου σε αυτά ή η άμεσή μου, συνιστά «ήθος» ήγουν τρόπον αποδοχής ή απόρριψης, συνιστά ιδιαίτερη ατομική «στάση» ή τρόπο διαχείρισης.

Εάν μάλιστα μου αρέσει ή δεν μου αρέσει, μου πάει ή όχι, μου ταιριάζει ή όχι δημιουργεί μέσα μου αντιδράσεις, ψυχικές αναταράξεις, συναισθηματικές φορτίσεις θετικές ή αποθετικές και συχνά ανεξέλεγκτες συμπεριφορές που εκδηλώνονται με το <u>να θέλουμε</u> <u>να νιοθετούμε</u> ή <u>ν' αποδιώχνουμε</u> αυτό το μάλιστα.

Ένα άτομο που είναι <u>δεκτικό αγωγής</u> (μόρφωσης, ικανής γνώσεων, αποκτήσεως τρόπων κοινωνικοποίησης, ανατροφής με κανονικές τάξεις, πειθαρχίας, ενότητας, εναρμονισμένης επίτευξης, αποδοχής αξιών παραδεδειγμένων), αποκτά ηθικήν ή ήθος. Αποδεχόμενο τις αξίες αυτές αποκτά επίσης αναγνώριση, υπόληψη, εκτίμηση και παραδοχή κοινωνική. Σε αντίθεση με τα άτομα τα <u>μη δεκτικά*</u> <u>αγωγής</u> ή <u>διαπαιδαγώγησης</u>, τα μη διαθέτοντα κρίση ορθολογισμού, ή ανωτερότητα ή κοινωνική συνείδηση.

Ένα άτομο με τις πιο πάνω παραδοχές δεν μπορεί να είναι τυχαίο. Είναι ένα ιδιαίτερο άτομο με ιδιαίτερες αξίες και χαρακτηριστικά γνωρίσματα με ιδιαιτερότητα με τον δικό του χαρακτήρα. Θετικό

* ή μη δεχόμενα αγωγήν ή διαπαιδαγώγηση,

όπου πρέπει, θρις αξίες και αρνητικός σε κάθε τομή ορθόν. έχει το δικό του ήθος, διότι έχει μόρφωση (*1) και ηθική καλλιέργεια.

Συμπεράσματα:
Όταν λέμε ότι ο κάθε „είναι άνθρωπος με ήθος", εννοούμε ότι έχει αποκτήσει αγωγή μόρφωση, ανατροφή, με τρόπους, ευγένεια, επαφές, αξιοπρέπεια, έχει ψυχική καλλιέργεια έχει σωστική και κοινωνική συνείδηση, „Έχει ήθος και χαρακτήρα", αγόγγια, τιμιόγγια.

- Αντίθετα προς την ηθική και το ήθος διαπρίνομε την ανηθικότητα
- Αντίθετα προς τη μόρφωση: η αμορφοσιά
- " " " ευγένεια ⇒ η αγένεια.
- " " " συνείδηση ⇒ η ασυνειδησία
- " " τον έχοντα αιδώ ⇒ ο ανοίδωτος
- " " τον ηθικόν ⇒ ο ανήθικος
- " " τον ευγενή ⇒ ο άξεστος
- " " τον πολιτισμένο ⇒ ο βάρβαρος
- " " τον στοϊκό, τον βαθμίνιο ⇒ ο αριστικός
  τον διαφθαρτικό ⇒ ο αυταρχικός
- " ~ τον ελπιρινή ⇒ ο ανειλικρινής, ο ψεύτης
  ο διπλωμάτης, ο ρίχτης
  ο παραπόνης, απατεώνης.
- Απέναντι προς τον έχοντα ευθύ χαρακτήρα, τόγον στοχαστικόν και αξιόπιστον, συμπεριφορά σταθερά και αναμάντητον, διαπρίνομε:
  τον λαμόγιο, τον „μύρτη", τον ασταθή, τον αναξιόπιστο, τον οπορτουνιστή, τον „παλάντζα", τον πραγματικόπο.
- Απέναντι στον δαφραίο έχομε τον δειλό
- " " ανηθικό άνθρωπο έχομε τον ασυνείδητο.

(1) Γνώση κι κρίση

- Απέναντι στον ενάρετο άνθρωπο, έχουμε τον κακό γράφω με όλα τα πιο πάνω αρνητικά στοιχεία

- Απέναντι στον δίκαιο ⇒ έχομε τον άδικο, την αδικία.
- " στον καρτερικό ⇒ " " δύστροπο με τάση προς το πανώ (φορά)
- " στην σοφρονα ⇒ " " απερίσκεπτο
- " στην αγνότητα καθαρότητα ⇒ " την πονηριάν και τον δόλον.
- " στην ανδρεία ⇒ έχουμε το ψεύδος.
- " στο θάρρος κ την παρρησία ⇒ έχομε την δειλία κινδυνολογία.
- " στην ανδρεία ⇒ έχομε τον φόβο κ δειλία
- " στην υπομονετικότητα ⇒ την αποφυγή ενδύνως.
- " στην ενστικότητα ⇒ έχουμε την ανενστικότητα.

Όλα αυτά τα στοιχεία του πρώτου σκέλους δείχνουν έναν άνθρωπο ενάρετο και ηθικό ενώ τα στοιχεία του δεύτερου σκέλους δίνουν την εικόνα του κακού.

Εδώ, στο σημείο αυτό, πριν καταλήξουμε και την έννοια της αρετής στην ευρύτερη, κ ηθική της έννοια, να δούμε τι είναι η „αρετή"

ΑΡΕΤΗ:

- Στους Αρχαίους Χρόνους την αρετή ταύτιζαν με την ανδρεία, την γενναιότητα, την δύναμη. Και τον καιρό την „προσωποποίησαν, ως οντότητα (Ήρων Αρετή)
- Ως αρετή θεωρούσαν την ιδιότητα εκείνη που προσέδιδε σε κάποιον τον ιδιαίτερο χαρακτήρα του ή σε κάποιο σύνολο ανθρώπων ιδιαίτερα χαρίσματα κοινά σε όλους π.χ. Η μαχητική ικανότητα και η ανδρεία των πολεμιστών, η κοινή πίστη στην πατρίδα και τα ιδανικά της ζωής είναι ιδιότητες που ορίζουν ένα κοινό χαρακτήρα ή

ήθος για την αρετή, το σύνολο. Όταν αυτοί οι χαρακτηριστικοί αποκτούν γενικότητα και καθημερινή αποδοχή προσδίδουν στο σύνολο „κοινωνικών ηθικών χαρακτήρα" και λέμε „ηθικόν" διότι τέτοιες ιδιότητες ξεπερνούν τα όρια του ατόμου και αγγίζουν στη σφαίρα του ιδιαίτερου κόσμου του κόσμου των ιδεών, του κόσμου της ηθικής τάξης π.χ.

Η εξειδανίκευση ορισμένων εννοιών όπως πατρίδα, νόμοι, πίστη σε θεό, πίστη σε ιδανικά που συνεπάγονται άλλες παράμετρες έννοιες αντίστοιχα με τις ανωτέρω όπως: φιλοπατρία/φιλοπατρία, ευσέβεια, ευνομία, ιδανικώτης κ.λ.π όπως αυταπάρνηση, αλτρουϊσμός, αυταρέσκεια, ανθρωπισμός ευημερία, συμπόνοια, αγαθοεργία, αιώνιος έρως αγάπη, οδηγούν την κοινωνία σε έναν „κόσμο αξιών" έναν κόσμο ωραίο, ευνομούμενο, ζηλευτό, ιδανικό. Είναι ο κόσμος της „ηθικής τάξης"

Θεωρούσαν οι στοχαστές και φιλόσοφοι την αρετή ως μία ιδέα „πρότυπο" με απόλυτο αποδοχή και ως απόρροια της σώφρονος φρονήσης (Πλάτων)

Κατά τον Αριστοτέλη η αρετή θεωρείτο ως μία ιδιότητα που μαρτυρούσε ανιδέσεις, υπερβολές, που γέμιζε την ψυχή από μία δύναμη επανάληψης του „καλού".

Άλλοι την θεωρούσαν ως αποτέλεσμα φρονήσης συνέπεια ή απόρροια ηθικής.

• Έτσι λοιπόν ο „ενάρετος άνθρωπος" δύσκολα να ταυτισθεί με τον „ηθικόν άνθρωπον" ή τον διαπρεπόντα „ήθους"

Η έννοια της αρετής αποτελεί „στοιχείο" του ήθους. Μερικώτερη έννοια, περιέχεται στο ήθος.

Όσα άτομα διαθέτουν τα στοιχεία του πρώτου σκέλους ως ανωτέρω εξετέθησαν ήτοι (μόρφωση, αγωγή, ευγένεια ποιότητος, χαμόγελο, επιπολαιότητα, θάρρος, σταθερότητα, κριτική σκέψη, πίστη, συνέπεια, διαλεκτική, διαμαρτυρία-μότητα, ευθύτητα κ.λ.π.) μπορούμε να τα πούμε άτομα με ηθική, άτομα με ήθος και αρετές ή κοινωνικότητα

Όσα άτομα έχουν τα αρνητικά στοιχεία του δεύτερου σκέλους, θέμε ότι είναι άνθρωποι χωρίς ήθος, τρόπους, συμπεριφορά, αντικοινωνικοί —

Στο δικό μας χώρα περιβάλλον:

Στη μικρή μας κοινωνία και στο στενό χώρο της περιοχής μας, οι άνθρωποι του χωριού μας, όπως και σε άλλα χωριά, διαμορφώσαν με την πάροδο του χρόνου το δικό τους „ήθος", τους δικούς τους τρόπους διαχείρισης της ζωής και των προβλημάτων της, τους δικούς τους κώδικες συμπεριφοράς, κώδικες επικοινωνίας, ευρύτερης συμβίωσης.

Η τραχύτητα της γύρω, η ιδιάζουσα τοπιογραφία και μορφολογία του εδάφους, οι σκληρές συνθήκες της ζωής, οι αποστάσεις από πόλεις, κέντρα, (πρωτεύουσες) και από οργανωμένες κοινωνίες, η έλλειψη επαρκούς επικοινωνίας, η έλλειψη υποδομών μια επικοινωνία και επαφή πολιτιστική είναι παράγοντες που επηρεάζουν το πληθυσμιακό μας πορτραίτο.

Οι τρεις πρώτοι παράγοντες επηρεάζουν τον άνθρωπο σωματικά, τον καταπονούν μερικά, και τον εκπαιδεύουν. Ποιός δεν έχει ταλαιπωρηθεί με την καθημερινή πεζοπορία μέχρι να φθάσει στον τόπο εργασίας στο μακρινό χωράφι, στο δάσος, στο βουνό μας για ξύλα κ.λ.π. Ποιός δεν έχει ιδρώσει στην αγκαλιά ως το χωριό μας, όταν

επιστρέφει κατάκοπος το σούρουπο; Ποιός δε γκάντρηγε ή δεν έπεσε στην παγωνιά ή στο απότομο πλαϊ του χωραφιού[1] κρατώντας με το ένα χέρι το αλέτρι και με τ' άλλο τη σουγκέντρα προσπαθώντας να ορμόσει; Ποιός δεν ξοβιδήκε τα ρέματα μεσά στην παγωνιδα προσπαθώντας να προφτάσει να διαβεί μην τον προλάβει ο χειμαρος και αυτόν και τα ζωντανά του;

Κοπος, αγχος, φοβος και λοιπά συναισθήματα γέμιζαν τη ζωή των κατοίκων του χωριού μας όσο αυτοί ασχολούνταν με εργασίες ιδιως αγροτικές.

Πόσες φορές, θυμάμαι τους γονείς μου, δεν ήξεραν μουσκίδι[2] μέσ στο δρόμο, στην αγκαλιά, μουτζαναβαίνοντας, επει στην εκκλησια από κάτω, ή ανεβαίνοντας απ' τη „Μετσιο„ ή τα „σκουραΐικα ή τη βαθυλάκα!

Οι άνθρωποι μας πόσες φορές δεν αγανάκτησαν, δεν βλασφήμησαν την τύχη τους που γεννήθηκαν σ' αυτό το σιγρό το „άγονο τοπίο„ που είναι μπροστά στο χωριό μας. Μία ζωή αδιάκοπη, δύσκολα τιδασεύεται. Θέλει δέλεγη, υπομονή μεγάλη και επιμονή

Οι συνήθειες αυτές του τοπίου είχουρα παίξανε ρόλο στην ψυχοσύνθεση των κατοίκων. Η σκληρότη και η τραχύτητα του τοπίου έχει το „αντίστοιχό της„ στη διαμόρφωση των χαρακτήρα. Δρα πιεστικά στην ψυχή, βασανιστικά στη ζωή. Μά όπου υπάρχει δράση, φυσική συνέπεια, να υπάρχει και „αντίδραση„. Κάτω από την αντιξοότητα των σκληρών συνηθειών και οι δυνατοί λυγίζουν και ξεσπούν, άρα δείχνουν προς τα έξω την αντίδρασή τους και εξωτερικεύουν μιά εσωτερικότητα διάφορο είναι που χωρίζομε για το άτομο, μιά άλλη ποιότητα συμπεριφοράς

Αν οι συνήθειες αυτές έχουν μια συνέχεια, μια επανάληψη τακτική αποκτούν μια μονιμότητα

1. Απότομη πλαγιά. πλαγιά με μεγάλη κλίση.
2. Μουσκίδι = μουσκεμένοι απ' τη βροχή, με βρεγμένα ρούχα.

Τότε το άτομο, μαζί αναγκών, απαντά με αντίδραση ταυτική που σιν τον χρόνο, διαφορώνει μιαν άλλη ποιότητα συμπεριφοράς. Και όσο η συχνότητα αντίδρασης αυξάνει, η επανάληψη αυτή οδηγεί στη μονιμότητα μιας διαφορετικότητας χαρακτήρος, τρόπων και συμπεριφοράς άρα σε ένα „νέο ήθος".

Οι επόμενοι παράγοντες όπως: η απόσταση από την πόλη, από μια οργανωμένη και τρόπον τινά συντεταγμένη κοινωνία (που υποτίθεται, και όπως δήποτε έχει μια πλέον κοινωνικοποιημένη ζωή και πολίτες ενταγμένους στους τύπους και τους κανόνες της) έχει τις συνέπειες της. Στην πολιτεία της πόλης αυτής δημιουργείται μια οργανωμένη δομή της έχουν συμπυκνωθεί, από την πολιτεία του κράτους, κάποιοι νόμοι και την ειρωνεία, την ευταξία, τη δημιουργία αξιών υλιστικών μορίων, όσο και πολιτισμικών, πολιτισμικών που στηρίζονται από την ΠΑΙΔΕΙΑ, την θρησκεία, από φορείς κοινωνικούς. Τα στοιχεία αυτά της κοινωνικοποίησης, λείπουν από τα μικρά χωριά και συνοικία και στο χωριό μας.

π.χ.

- λείπει η „ΑΓΟΡΑ" που έχει τα πάντα όσα έχει ανάγκη ο οιοσδήποτε πολίτης.
- λείπει το χρονικό μια τον μαθητή που θα τον εφοδίαζει με πιότερη γνώση και θα απαιτούσε πιότερα προσόντα, αυτοπεποίθηση και πρωτοβουλίες επιχείρησης.
- λείπει „ΤΟ ΘΕΑΤΡΟ", ο μεγάλος κοινωνικός παιδαγωγός, αυτός που μορφοποιεί τους διάφορους χαρακτήρες των ανθρώπων και τους παρουσιάζει με τον αμεσότητα στο κοινό του.

• Λείπει ο κινηματογράφος που μεταφέρει την κοινωνική ιστορία του παρελθόντος, την εικονογράφησε των χαρακτήρων έντονη στους θεατές του και εν πολλοίς φαντασιώνει την εικόνα του μέλλοντος στην εξυπνάδη του κόσμου, ιστορώντας σενάρια επιστημονικής φαντασίας κ.ά.η.

• Λείπει η πολιτισμική επαφή, οι ευκαιρίες για παρακολούθηση των πολιτισμικών δρώμενων σε διάφορους τομείς της τέχνης. Και αυτό αποτελεί μια σημαντική κοινωνική ανεπάρκεια - Έχω μιλήσει ήδη σε προηγούμενα βιβλία μου για την τέχνη, τις ιδιότητές της, την συμμετοχή της στο κοινωνικό γίγνεσθαι.

• Λείπουν οι ευκαιρίες εργασίας και αποκατάστασης των νέων. Η έλλειψη αυτή στη μικρή μας κοινωνία έχει τον αντίκτυπόν και οδήγησε τους νέους ανθρώπους τόσο στην εσωτερική μετανάστευση όσο και σε ξένα κράτη (Γερμανία, Βέλγιο κ.ά.). Το θέμα αυτό κορυφώθηκε τα τελευταία 50-70 χρόνια με την αστυφιλία (τάση φυγής, αναζήτησης).

Τι δείχνει αυτό;

Δείχνει την κοινωνική τάση για ανθυγράμμιση με άλλες κοινωνίες σε όλους τους τομείς. Δείχνει συμπεριφορές ανθρώπων και πληθυσμών για συμπόρευση „στο σήμερα". Οι εκδηλώσεις αυτές των ατόμων, οι αναζητήσεις βεβαίωσης της ζωής των, η εξαφάνιση της „υστέρησης", ο μηδενισμός της κοινωνικής απόστασης, η διαπολιτισμική διεκδίκηση ίσων ευκαιριών στη ζωή, διαμόρφωσε χαρακτήρες έντονους, ανήσυχους, δυναμικούς. Διαμόρφωσε ένα νέο κοινωνικό ήθος.

Οι αντιλήψεις των νέων τότε και τώρα σαφώς είναι διάφορες εκείνων των αρχών του 20ου αιώνα έως και της δεκαετίας του 1940-50. Οι αντιλή-

- γεις όμως είναι έκφραση των ιδεών, αποκρυσταλλομένων περιοδήσεων τέτοιες που υποδηλώνουν ένα μορφοποιημένο ήθος, συμπεριφορές ομοιόμορφες, που σημαίνει ευρύτερη α-ποδοχή, παραδοχή, μέ διαχρονική επανάληψη. Άρα μιά διαμόρφωση των ηδών μιάς κοινωνίας.

Καλές ιδέες συνεπάγονται ήθη χρηστά

Κακές και λαθεμένες ιδέες για την εικόνα του κόσμου δημιουργούν τά ΜΗ ΧΡΗΣΤΑ ΗΘΗ.

Αναφερόμαστε ωρίως στά χρηστά ήθη που διαηλάσουν σωστούς χαρακτήρες, ενώ δέν πρέπει νά αδιαφορούμε για τις λάθος αντιλήψεις που διαηλάσουν αρνητικούς τύπους κοινωνίας μέ μειονεκτήματα.

Όλοι αυτοί οι παράγοντες, ανεπαίσθητα βέβαια, δη-μιούργησαν μιά δική μας μικροκοινωνία χαρακτήρες δυναμικούς, διεκδικητικούς, ανίσυχους, οξείς, επιτυχη-μένους, σε πολλούς τομείς και διάφορες κατευθύνσεις.

Τό ανίσυχο πνεύμα εκδηλώθηκε από παγιά. Θά ανα-φερθώ περιληπτικά και μόνο σε όσες περιπτώσεις χωρί-ζω. Ήτοι:

. ΣΠΥΡΟΣ ΚΑΨΗΣ - πρόεδρος Ραδιο-τηλεγραφητών Ελλάδας

. ΛΑΜΠΡΟΣ ΚΑΨΗΣ. Μετανάστης στή ΒΡΑΖΙΛΙΑ, ΟΥΡΓΟΥΑΗ κ.λ. Απέκτησε επτά 2 τέκνα · τον ονίλιον μηχανικός κ την ...

. ΚΟΤΣΙΜΠΟΣ ... (ΚΑΜΠΑΛΕΤΣΟΣ) - 60 χρόνια στήν Αμερική USA. Επέστρεψε γέροντας στό χωριό (Δεκεμβρία 1960) και απεβίωσε εδώ τό 197.

. ΚΩΔΟΥΝΑΣ ... Δασονόμος

.

ΠΟΛΥΖΩΙΔΗΣ ΠΟΛΥΖΩΗΣ ΕΥΘ. Είπε δτ οήμοτ μετανάστης

στὴν Αμερικὴ αλλὰ δὲν παρέμεινε γιὰ πολύ.

Στὴν ΑΙΓΥΠΤΟ, υπῆρχε καίριος μεταναστεύσ. Ήμουν μικρὸς ἕως 10 ετῶν όταν κάποια ημέρα στὴν „ΚΑΝΑΠΙΤΣΑ„ ανέβαινε τὸ μονοπάτι γιὰ τὸ χωριὸ ο γιὸς του ονόματι „ΤΑΞΙΑΡΧΗΣ„ ένας εύσωμος, μεγαλόσωμος, εγωρομαλὼς, σὰν νέγρος τῆς Αμερικῆς. Δὲν ενδιαφέρομαι γιὰ ποιούς ερχόταν.

Στὰ μεταπολεμικὰ χρόνια φύγανε γιὰ:

- ΓΕΡΜΑΝΙΑ - ο ΝΙΚΟΛΑΟΣ Ιω. ΚΟΤΣΙΜΠΑΣ (τοῦ Ι. Ράφτη) ο οποίος επέστρεψε σύντομα.
- ΒΕΛΓΙΟ:
  1. Τὰ παιδιὰ τοῦ Πολυζωγάκη (1-2). Κάποιος ΤΑΞΙΑΡΧΗΣ ...
  2. Ο ΠΟΛΙΤΗΣ ΧΡΗΣΤΟΣ ΤΟΥ ... καὶ τώρα τὸν αποζούδυσε καὶ ο γιὸς του ΑΠΟΣΤΟΛΗΣ ΠΟΛΙΤΗΣ κ νομίζω κ η κόρη του ΓΕΩΡΓΙΑ ἡ ΝΙΚΗ (;).

     Επέστρεψε ο πατέρας νομίζω τὴ δεκαετία τοῦ 1970 κ αργότερα κ ο γιὸς του. Έχουν ήδη αποβιώσει πρὸ τοῦ 2000.
  3. Η ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ ΔΗΜ. ΓΑΛΑΝΗ. Ενυμφεύθη Ελληνα στὸ Βελγιο όπου καὶ ζεῖ.
- ΣΤΗΝ ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ: (1) *, στὴ ΒΡΑΖΙΛΙΑ (2)

Άλλη κατηγορία νέων από τὴ δεκαετία 1950 καὶ μετὰ στράφηκε πρὸς αὐτὴν κατεύθυνση. Για σπουδὲς Γυμνασιακὲς κ πέραν. Αρκετοὶ ήσαν ποὺ ακολούθησαν στρατιωτικὲς Σχολὲς όπως: Σχολὴ ΕΥΕΛΠΙΔΩΝ, ΙΚΑΡΩΝ, ΣΤΥΑ, ΠΥΡΟΣΒΕΣΤΙΚΗ, ΑΣΤΥΝΟΜΙΑΣ κ.λ. π.χ.

Α. Σχολὴς ΕΥΕΛΠΙΔΩΝ:

1. ΚΟΥΝΟΥΠΗΣ Ιωάννης Παναγ. έφθασε τὸν βαθμὸ τοῦ

(1)(*) Τὰ παιδιὰ τοῦ ΔΗΜ. ΠΟΛΥΖΩΙΔΗ (Κεφαλληνίας). (Ιωάννης, Θεμιστοκλῆς Θανάσης, Νίκος., Τὰ παιδιὰ τοῦ Σαρλοτάκου (Αθήνων ἡ ο Αθηνακὴς Ιω. ΚΟΤΣΙΜΠΟΣ —

(2) Στὴ ΒΡΑΖΙΛΙΑ ο ΜΕΡΜΙΓΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΓΚΟ 1960-1980 περίπου.

Στρατηγού. Απεβίωσε τό ... ΚΟΚΚΙΝΟΣΚΟΦΗΣ (1)

2. ΣΟΛΙΑΣ ΕΥΘΥΜΙΟΣ Ι°Α. Έξοδος τού βαθμού τού Στρατηγού και αποστρατεύθηκε. Υπήρξε Επιτελικός αξ/κός σχολών και Διοικητής Μονάδων - Εκπαιδευτικός και σχ. Σχολή Πολέμου, Μεταπτυχιακές και στις ΗΠΑ. - Απεβίωσε τό (...)

3. ΚΟΤΣΙΜΠΟΣ Ι°ΑΝΝΗΣ ΖΑΧ. - Έξοδος τού βαθμού τού Στρατηγού και αποστρατεύθηκε. Παράλληλα εδούλεψε και στό ΜΕΤΣΟΒΙΟ ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟ (χημικός). Εν ζωή σήμερον.

4. ΣΟΛΙΑΣ Ι°ΑΝΝΗΣ ΑΘΑ. Υπηρέτησε κι στό ΑΦΓΑΝΙΣΤΑΝ – Στρατηγός – αποστρατεύθη –

Β. Τής Σχολής ΙΚΑΡΩΝ:

Ένας και ο μοναδικός μας πραγματικός ΙΚΑΡΟΣ ό ΚΟΥΝΟΥΠΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ τού ΠΑΝΑΓ. Δέν γνωρίζω περισσότερα. Ξέρω ότι μετά υπήρξε υπάλληλος, νομίζω, τής ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ ΣΤΡΑΤΟΥ. Ζεί στόν ΒΟΛΟ.

Γ. Τής Σχολής ΣΤΥΑ (ΥΠΑΣ/ΚΟΙ ΑΕΡΟΠΟΡΙΑΣ)

1. ΚΟΤΣΙΜΠΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΑΛΕΞ. (ΤΣΑΠΑΪΑ)
2. ΚΟΤΣΙΜΠΟΣ ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΑΛΕΞ.
3. ΚΑΛΕΜΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΑΠΟ. - Εκπούδασε και στό ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ (Μαθηματικός)
4. ΓΚΡΙΜΠΟΥΡΗΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΝΑΣ. Ζεί στήν ΠΑΤΡΑ.

1.(*) → Δ. ΠΥΡΟΒΕΣΤΙΚΗ: ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΔΡΟΣ. ΧΡΙΣΤΟΠΟΥΛΟΣ - λαμπρά - ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ ακολούθησαν πλήν τών ανωτέρω ήδη αναφερθέντων (2) Στρατιωτικοί, οι νεώτεροι:

1. ΧΡΙΣΤΟΠΟΥΛΟΣ Ι°ΑΝΝΗΣ τού ... τής ΑΒΣΠ. - Λογιστής
2. ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΜΑΡΙΑ ΑΘ. » »
3. ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΕΥΘΥΜΙΟΣ ΑΘ. καθηγητής - ΦΥΣΙΚΟΣ. ΑΡΑΧΩΒΑ.

(1) Στήν Αεροπορία τού Στρατού Ξηράς.

*(2) Σχολή ΑΞΙΩΜΑΤΙΚΩΝ (Σπουδών Σημ.)

4. ΠΑΠΑ ΝΑΤΣΙΟΥ ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ Γεω. – Καθηγητής Μαθηματικός. Υπηρέτησε ως Δημόσιος Υπάλληλος στο Υπ. Δικαιοσύνης ήδη Συνταξ/χος.

6. ΠΟΛΥΖΩΙΔΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΗΣ – Σπουδές: ΑΣΟΕΕ ή Ζεγράφος.

7. ΠΟΛΥΖΩΙΔΗΣ ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ 1ος Α: Σπουδές: Πολυτεχνείο – Τοπογ-ράφος Μηχανικός. Ζει στην Αθήνα στο Μπουρνάζι. Έχει 2 παιδιά (1 αγόρι - 1 κορίτσι).

8. Σήμερα είναι ήδη φοιτήτρια και η Δ/νίδα ΕΥΘΥΜΙΑ ΒΑΣ. ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΥ η οποία ακολουθεί σπουδές ΜΟΥΣΙΚΗΣ. Της ευχό-μαστε ολοψύχως τις σπουδές της με επιτυχία.

9. ΠΟΛΥΖΩΙΔΗΣ ΧΡΗΣΤΟΣ ΑΠΟ. Σπουδές: Πολυτεχνείο Θεσ/κης (Ηλεκτρολόγος Μηχανικός) – Μεταπτυχιακές σπουδές 3 χρόνια στην «ΝΑΝΟ-ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ».

ΣΗΜΕΙΩΣΗ:

Εδώ καταχωρήθηκαν ονόματα που είχα υπ' όψη μου Ασφαλώς, μπορεί να είναι και άλλα. Ζητώ την συγγνώμη τους και ευχαρίστως θα δεχθώ συμπληρώσεις και ευ-χόν διορθώσεις.

Ε' (Εκ του προηγουμένης σελίδος).

ΣΧΟΛΗΣ ΑΣΤΥΦΥΛΑΚΩΝ:

- ΚΟΤΣΙΜΠΟΣ ΤΑΞΙΑΡΧΗΣ του «Αθήνα (Απεβίωσε το ... από αυτόχημα στο όρος «ΒΑΡΔΟΥΣΙΑ»
- ΜΕΡΜΙΡΗΣ ΧΡΗΣΤΟΣ Γεω. Αθήνα – Συνταξ/χος.
- ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΒΑΣ. » »

Αυτή η ταξη ζωής, στα μεταπολεμικά χρόνια δείχνει ανθρώπους με δύναμη ψυχής, δίψα για πρόοδο, δυνατό χαρακτήρα, ηθικό σκοπό, τόλμη, αρετή ⇒ ΗΘΟΣ.

Μιά άλλη κατηγορία ατόμων, συγχωριανών μας έγραψε στήν επιχειρηματικότητα μέ επιτυχία π.χ.

- Οί αδελφοί ΓΕΩΡΓΙΟΣ κ ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΠΑΝ. ΚΟΛΙΓΑ πού ξεκίνησαν τή δεκαετία τού 1960-70 στήν Αθήνα ώς τεχνίτες ποτιστρικάτων (ΠΑΡΚΕ), κατόπιν εμπόριο ξυλείας, παρκέ, έπιπλα.
- Ο ΓΕΩΡΓΙΟΣ Ιω. ΚΟΥΝΟΥΠΗΣ → τεχνίτης ΠΑΡΚΕ - Αθήνα
- Τά αδέλφια:
  ΙΩΑΝΝΗΣ, ΤΑΞ/ΡΧΗΣ, ΝΙΚΟΣ ΓΕΩ ΓΑΛΑΝΗΣ, τεχνίτες ΠΑΡΚΕ στήν Αθήνα.
- Ο ΚΟΤΣΙΜΠΟΣ ΤΑΞ/ΧΗΣ (ΜΠΑΦΑΣ) ευρώς από Ασπρόπυργα. -κας διετέλεσε επί δεκαετίες ώς επιχ/τίας. διαφημούσε κολλάσματα «υποκαμίσων» στόν ΒΥΡΩΝΑ - Αθήνα.
- Ο ΠΟΛΥΖΩΙΔΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ τού .. (ή άλλως ΜΠΑΡΤΖΟΛΙΑΣ) διαφημούσε «ΠΑΝΤΟΠΩΛΕΙΟ» στό ΧΑΛΑΝΔΡΙ - ΑΘΗΝΑ.
- Ο ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΤΑΞ. ΧΡΙΣΤΟΠΟΥΛΟΣ στήν Λαμία έχει επιχ/γή, νομίζω, καθαριότητων ΤΑΠΗΤΩΝ, ΔΙΑΝΟΜΩΝ
- Ο ΧΡΙΣΤΟΠΟΥΛΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΧΡΗ. μεγάλος έμπορος υποδημάτων στήν Λαμία
- Ο ΧΡΙΣΤΟΠΟΥΛΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΡΟΣ. - είχε καταστήματα υποδημάτων (επιδιορθώσεις - κατασκευή χειροποίητων υποδημάτων) στή Λαμία. Πολύ καλός τεχνίτης -καλλιτέχνης. - Απεβίωσε τό 19..
- Ο ΚΟΝΤΟΣ ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΗΣ Ιω.Α. εργολάβος ΠΑΡΚΕ και εργολάβος ανεγέρσεως οικοδομών - Αθήνα

Τ°// →

Δέν θά αναφερθώ σέ άλλα επαγγέλματα γιατί αυτό έγινε ευρύτερα στό προηγούμενο βιβλίο μου «Αποστολιάς» «ΤΟ ΧΩΡΙΟ ΜΟΥ»

ΟΛΑ ΑΥΤΑ, όσα ανέφερα, τά έγραψα μέ νοσταλγία

Τ°// 2ο σημείο αυτό να αναφέρομαι και στούς διατελέσαντες στό Χωριό μας κοτσαδόρους όπως: 1/ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ 2/ ΚΟΤΣΙΜΠΟΣ ΑΝΔΡΕΑΣ του .. 3/ ΜΑΛΙΟΥΚΟΣ Ιω ΓΕΩ

τή „ ΔΥΝΑΜΙΚΗ, καί τίς συμπεριφορές, τόν δυναμικό χαρακτήρα τών ανθρώπων τού χωριού μας.

Οι συναπομείναντες στό χωριό ασχολούντο έως καί τήν δεκαετία 1970-80 με αγροτικές εργασίες (καλλιέργεια σιτηρών, αμπέλια, περιβόλια.
Αρωτοί ήσαν καί οι μηγανοδρόμοι μας με τερματικό τόν ΜΑΝΔΑΛΟ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟ 1ο Α. - Απεβίωσε χθες στό 2010_

Πρίν όμως κλείσουμε τό κεφάλαιο αυτό σωστό είναι καί απαραίτητο νά δούμε καί κάποιες αρνητικές εικόνες μας π.χ.

- Οι περισσότεροι από εμάς είμεθα οξύθυμοι, ευέξαπτοι, παίρνομε φωτιά με τό παραμικρό
- Είμαστε συμφεροντολόγοι, εγωϊστές, ατομιστές. Ό,τι κάνομε, τό κάνομε πρώτα γιά εμάς.
- Στόν άλλον δείχνομε τό καλό μας πρόσωπο καί πίσω του τού σέρνομε χίλια-μύρια.
- Δέν είμεθα απόλυτοι στίς συζητήσεις καί στίς σχέσεις μας. „Νά δούμε ..., θά ιδούμε κ.λ.π.
- Δέν είμεθα „ειλικρινείς„ Άλλα συμφωνούμε, συζητάμε καί υποσχόμαστε καί άλλα κάνομε.
- Δέν είμεθα χαρακτήρες „ευθείς„
- Σχολιάζομε, κατακρίνομε, καλομαγειρεύομε άλλους ενώ δικόμαστε όταν πούν κάτι γιά εμάς.

Όλα αυτά καί άλλα (που δέν είναι στόχος τού βιβλίου αυτού) συνθέτουν μιά αρνητική εικόνα, ΟΧΙ αμέραστους χαρακτήρες, ΟΧΙ ήθος χρυσόν. —

ΠΕΡΙΓΡΑΦΕΣ

Ο ΑΧΥΡΩΝΑΣ:

Ήταν η αποθήκη τροφών για τα ζώα που είχαμε στα σπίτια μας. Όταν τον χειμώνα ο καιρός ήταν ακαταστήμερος για έξοδο παρέμεναν όλα τα ζώα μέσα στο σταύλο ή στο κατώγι. Πολλές φορές παρέμεναν για μέρες αρκετές ημερόνυχτα μέσα. Έτσι ο αφέντης μας για να τα συντηρήσει τις δύσκολες μέρες της κακοκαιρίας έπρεπε να τα «ταΐζει». Τα μοσχάρια τα και γουδουράκια στο παχνί, τις κατσίκες στον «ντουρβά» ή στο καναλάκι. Το γουρουνάκι στο δοχείο τον (ταγί, μπαμπάτσι, μουρίτα[2] ... κ.λ.π. Τις κότες σε καναλάκι ή και κάτω στο δάπεδο.

Για ν' αντιμετωπίσει την κατάσταση αυτή ο νοικοκύρης του χωριού έπρεπε να έχει αποθέματα τροφής για όλα τα ζώα σε ποσότητες.

Τις τροφές των ζώων λοιπόν τις συνήφαζε σε ιδιαίτερη αποθήκη, στον «ΑΧΥΡΩΝΑ».

Στον αχυρώνα αποθήκευε:

- Το άχυρο που έβγαζε από το αλώνι είτε χύμα είτε δεμένο σε μπάλες ορθογώνιες από την «ΜΠΑΛΑΡΑ», ή μπαλαριστική μηχανή η οποία το έδενε με σύρματα σε όμως ορθογώνιας διατομής (0,50×0,50×1,00). Οι όμοιοι αυτοί ονομάζονταν «ΜΠΑΛΕΣ». Έτσι ο αφέντης είχε μια πηγή και έπαιρνε μια προϊόντα άχυρου για τα μοσχάρια. - Η αναπόδοσή του στον άχυρώνα γινόταν με τάξη. Αναμεσά του δε τοποθετούσε και το χύμα άχυρο.

Το σανό.

Ομοίως το σανό ήταν δεμένο σε «δεμάτια» έτσι μπορούσε να μπει εύκολα και σε στίβες.

- Το ΤΡΙΦΥΛΛΙ: Και αυτό ήταν δεμένο αλλά σε

---

(2) Κουρίτα = ξύλινη λεκάνη (για πλύσιμο ρούχων ή για τροφή ζώων.)

(1) Ταΐζω = δίδω τροφή

δεμάτια (1), είχε σε μπάλες.

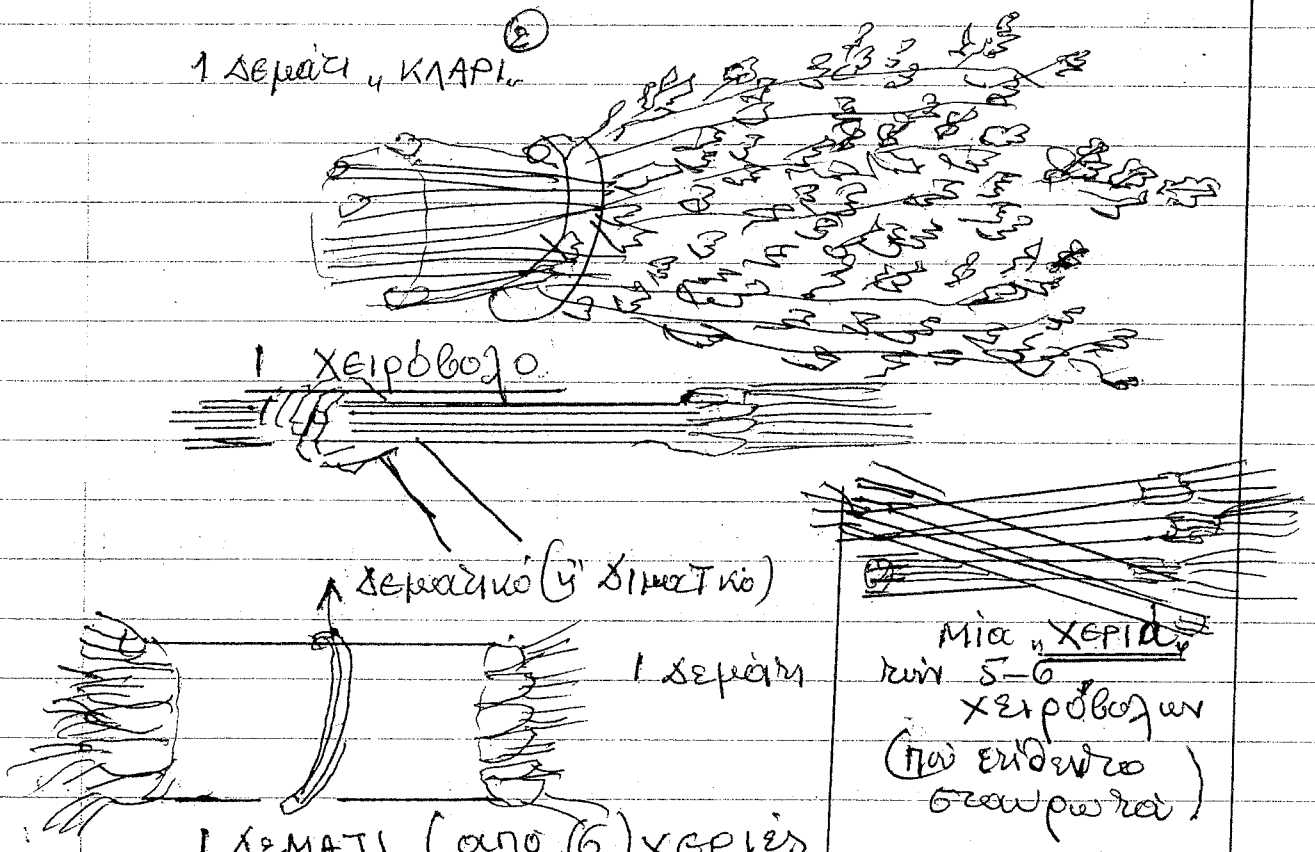
Αμόρε.

Το „κλαρί" για τη καβίνα και το „φατσούδι" ήταν το ποδαρικό με τόσα μεγάλα στον Αχυρώνα, σε δεμάτια.

Το χόρτο άχυρο το βάζανε σε σάκους (τσουβάλια) για να μετακομιστεί στο πάχνι —

Ι δεμάτι σίτηρο, κριθάρι ή βρώμη αποτελείται από (5-6) χέρια. Κάθε χέρι αποτελείται από (5-6) χεροβολιά που παραδίνονται χιαστί μεταξύ τους.

Τις αχυρώνες τις φτιάχναν κοντά στο σταύλο την άνοιξη. και άλλο μαυριά στο σπίτι για αποφυγή πυρκαγιάς —

(1) δεμάτι (σιτηρών) = ποσότητα τροφής όση μια αγκαλιά από (6) χέρια που ενωμένα είχε από (6) χεροβολιές (χούφτες)

(2) Κλαρί — Φρέσκο χορτάρι φθινοπωρινό — τρυφερό και ευωδιαστό

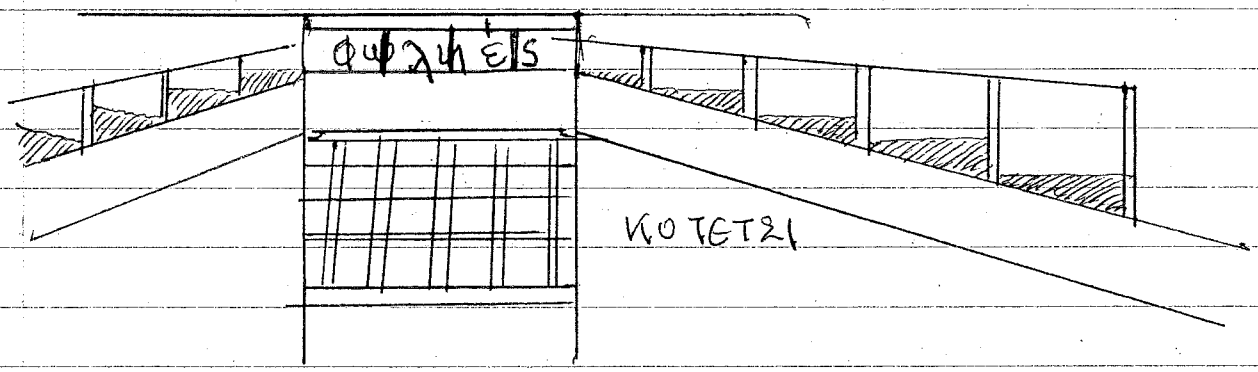
ΤΟ ΚΟΤΕΤΖΙ.

Είναι σπίτακι για να κουρνιάζουν τα βράδια οι κότες. Είναι ιδέμενα. Στο εσωτερικό του έχουν σε ένα ορισμένο ύψος π.χ. 0,50 μ. ένα μικρό πατάρι (όπως είναι οι παλέτες των κεραμιδιών) όπου τα βράδια κουρνιάζουν οι κότες και κοιμούνται.

Αριστερά, δεξιά, πρίχωρα έχομε δύο «φωλιές» που οι κότες κουρνιάζουν συνήθεια α/είτε για να γεννήσουν τα αυγά του ή β/για να κλωσσήσουν τα αυγά τους μέχρι να βγουν πουλιά.

Κλωσσά λέμε την κότα που κάθεται στα αυγά για να κλωσσήσει (ή κλωσσίσει). Μετά από (1) μήνα κλωσσήματος βγαίνουν απ' τ' αυγά τα πουλιά. Ήδια η κλώσσα με το ράμφος της (είναι σκληρό μήνα) τσιμπάει και σπάει τα αυγά.

Η κλώσσα στη διάρκεια του κλωσσήματος (ή επώασης των αυγών) έχει επιθετική συμπεριφορά, ορμάει και είναι επικίνδυνη (ίδιως στα μάτια μας). Οι κότες το κοιμήσιού της είναι διαφορετικό.

Στην κλώσσα η κοιμισιά της βάζει γύρω στα 25-30 αυγά να κλωσσήσει.

Ο ΣΤΑΥΛΟΣ

Στὸν σταῦλο πάνε ὅλα τὰ κατοικίδια ζῶα.
Ἄλογα, μοσχάρια, γαϊδουράκια, βόδια, γουρουνάκια κατσίκες, πρόβατα. Ὅμως τὸ καθένα ἔχει δικό του χωνὶ γιὰ νὰ μὴν χωρᾶγει τὸ ἕνα τὸ ἄλλο.
Σὲ κάποια χωνιὰ πού εἶναι γιὰ τὰ ἄλογα κ.λ. τοποθετοῦσαν τὸ „ΠΑΧΝΙ" τῶν ζώων. Ἐκεῖ μέσα ἡ νοικοκυρὰ βάζει τὸ ἄχυρο, τὸ χορτάρι, τὸ σανὸ καὶ τὰ ζῶα τὸ τρώνε.
Σὲ ἄλλη χωνιὰ εἶναι ὁ κάναλος γιὰ τὶς κατσίκες καὶ τὰ πρόβατα. ἐκεῖ τοὺς βάζει τροφὴ (π.χ. φρύγμα, κριθάρι κ.λ.) ἢ καὶ νερό.
Πιὸ πέρα εἶναι ἡ θέση τοῦ γουρουνιοῦ. Κάποτε ἐκεῖ θὰ δοῦμε καὶ τὸν „κουρέλο" γιὰ τὴν τροφὴ τοῦ γουρουνιοῦ (σκαλισμάτα, πίτουρα, ριζάγυρα κ.λ.).
Καὶ τὰ ζῶα ἀπαιτοῦν καθημερινὴ φροντίδα τροφὴ, πότισμα, ξυλοῦ καθαριότητα κ.λ.

Τὰ ζῶα σὲ λίγο διάστημα γνωρίζουν μεταξύ τους σὰν μέλη μιᾶς οἰκογένειας.
Ἐκεῖ ἀναπτύσσονται μεταξὺ τους σχέσεις: π.χ. μπορεῖ νὰ δεῖς ἕνα πάτο τοῦ κόμου, τὸ „καταϊκι". Καὶ ἕνα προσωπικὸ γεγονός:
Στὸ σπίτι μας εἴχαμε ἕνα ἀσπρο μοσχάρι τὸν „κουλα" ἀπὸ τὸ χωριό μας. Οἱ κατσίκες μας εἶχαν γεννήσει καὶ στὸ καλύβι μας ὑπῆρχαν καὶ κατσικάκια 3-4 μηνῶν. Ἡ μητέρα μου ἔδωσε στὸ „ΠΑΛΤΟΥΡΙ" τὸ ζῶο μας (γαϊδουράκι) μοσχάρι τὸν κούλα. Ἐπίσης πιὸ πάνω ἔδωσε τὶς κατσίκες. Τὰ κατσικάκια πήγαιναν συνέχεια σὲ μιὰ θέση „κοπριώνα" καὶ πείναγε. Ἡ κούλα, τὸ μοσχάρι μας δὲν βάσκουσε καθόλου πήγαινε πρὸς τὴν κοπριώνα καὶ κα-

-δόταν αυτήν εδώ σήμερα. Τα παλιόκια μας που μη χωρίζαν, ανέβαιναν από δω πέρα, στα ψηλοκόρφα δω και μάνανε βόλτες πάνω δω. Και η κυρά αυτήν καμάρωνε τη φυλία τους. (1970)!

Το ΜΑΝΤΡΙ.

Είναι η χειμερινή κατοικία των ζώων. Είναι σε ύπαιθρο ή πλαϊ στο σπίτι του βοσκού (σε μικρά χωριά).

Κανονικά απαγορεύονται να είναι μέσα σε χωριά. Πρέπει να απέχει τουλάχιστον 200 μ. από τα άκρα του χωριού.

Τον παλιό καιρό γίνονταν στο ύπαιθρο μέσα σε χώρους περιφραγμένους με παλάγκες και είχαν σε ύψος 1,5 μ. για ασφάλεια των ζώων από άγρια ζώα του δάσους. Φτιάχνονταν:

1/ α/ Ο σκελετός: Από χοντρά ξύλα (κούφρωνια) και πλαϊνά και η σκεπή.

β/ Οι τοίχοι α/ με σανίδια ή σκαλίδες (χοντρά επίμηκες με σχήμα (μήκος 1,5 μ. ή πλέον) σε χειρόβολα. Αυτοί δένονταν πάνω στο σκελετό με το σχήμα προς τα μέσα προς τα κάτω (έτσι έφευγε το νερό της βροχής)

β/ Με κλαδοπλέγματα ή κλαδοπλέγματα και λάσπη.

γ/ Το ίδιο και η σκεπή.

2/ Από πέτρα οι τοίχοι. Σκεπή με κεραμίδι ή τσίγκο.

Σχολή δα έπρεπε να είναι και η επίσκεψη του κτηνιάτρου για εξασφάλιση της υγείας των ζώων.

① Ή με τσιμεντόλιθους.

Οι ΚΟΥΒΕΡΤΕΣ

Οι κουβέρτες μας ήταν μάλλινες. Τις φτιάχναγε από μαλλί προβάτου ή τράγου. Αυτές από το μαλλί των τράγων τις λέγανε «τραϊτσιες».

Οι μαλλινες κουβέρτες ήταν ζεστές, χοντρές και βαριές. Τσιόνταν στον αργαλειό υφαντές.

Το μαλλί των προβάτων πλενόταν, απλωνόταν στον ήλιο και στέγνωνε. Μετά μέσα σε βάκικους το πήγαιναν στη «ΛΑΝΑΡΑ», για το ξαναρίσμα. Το μαλλί επειδή ξυνόταν, τέντωνε ή ίνα του γινόταν ίσια και μαλακή ενώ ταυτόχρονα απαλλασσόταν από τις κοντές αδύναμες τρίχες που έπεφταν σ' αυτό το ξύσιμο». Έπειτα η βρουντόζριχα[2], έτσι έλεγαν. Στη συνέχεια στη ρόκα[1] το μετέτρεπαν σε νήμα (= κλωστή). Το νήμα το κάνανε μιλό, μέτριο, χοντρό ή πολύ χοντρό ανάλογα με τον σκοπό για τον οποίο προορίζόταν. Αρχικά το τυλίγανε σε κουβάρια[2]

---

① Ρόκα: Ένα ξυλάκι αρμυρήκι (80-90) εκατοστών με δύο πτερύγια στην επάνω άκρη του για να τυλίγεται το μαλλί. Το ξύλο αυτό η νοικοκυρά το έβαζε στον κόρφο της και «ξυνόταν» το μαλλί (συνέχεια επόμενη σελ.)

② βρούντοζριχα = η πολύ γιδή και κοντή τρίχα.

...δηγράδη με τα δάκτυλα της του δεξιού χεριού τραβούσε μέσες ίνες μαλλιού απ' την "ΤΟΥΛΟΥΠΑ" προς τα κάτω, ενώ με το αριστερό της χέρι συνεπείκουρο, μετατόπιζε στο δεξί το αδράχτι με το φορτωμένο και κρατώντας με τ' αριστερό την κλωστή στον αέρα, με τα δύο πρώτα δάκτυλα και τον αντίχειρα του δεξιού περιέστρεφε το αδράχτι τόσο όσο το μαλλί περιστρεφόμενο να γίνει κλωστή. Πολλές φορές δε έφτυνε στα δακτυλά της κάμπο και περνούσε μ' αυτό όλο το μήκος της κλωστής που την τύλιγε στο καλάμι (μασούρι) στο αδράχτι. Όταν γέμιζε το μασούρι το έβγαζε και έφτιαχνε άλλο.

Με τέτοιο χονδρό νήμα έπλεναν εδώ αργαλειούς τις κουβέρτες του σπιτιού της και μάλλινα βελέντζια. Η ύφανση γινόταν σε φύλλα, υφαίσματα (*) που μπορούσαν στο επάνω μέρος 2,20-2,40μ. και συρράπτονταν σε δυφυλλη, τριφυλλη κουβέρτα

(*) πήχους περί τα 70-80 εκατ.

(2) προφ. ομιλίας: ΚΟΥΒΑΡΙ, σε ένα ξαπλωμένο χαρτί έπλεκε την κλωστή-νήμα και γινόταν το κουβάρι. (ή ΤΟΥ. ΚΒΑΡ.)

(1) ΤΟΥΛΟΥΠΑ = μια ποδόπλεκτα μεταξωτά μήκους (60) εκατ. πήχους (15-20) που το φορούσε στη μέση

Ο ΥΠΟΔΗΜΑΤΟΠΟΙΟΣ (ΤΣΑΓΚΑΡΗΣ).

1960-70. Στό χωριό μας είχαμε δύο τσαγκάρηδες απ' όλη θυμάμαι, οι οποίοι κάνανε κυρίως επιδιορθώσεις υποδημάτων ήτοι αντικαταστάση σε φθαρμένες σόλες και τακούνια, προσθήκες δέρματος σε σόλες και τακούνια στό πλάϊ, στίς μύτες, στίς άκρες ή στά πλαϊνά των τακουνιών.

Για να γίνουν πιό χερά, συνήθως στίς σόλες και στά τακούνια στίς άκρες και πλάϊ καρφώνανε τα διάφορα λεπτά καμπυλόγραμμα „πεταλάκια".

Τα πεταλάκια ήταν λεπτά εξαρμάτια σιδήρου σε διάφορα μεγέθη. Το πάχος των ήτο περίπου το (1/3) - (1/2) του χιλιοστού. Το πλάτος συνήθως ήτο περί το 1,5 εκατοστό του μέτρου (0,015 μ) και το μήκος των κυμαινόμενο ήτοι: α/ για τα πλαϊνά και άκρες το μήκος ήταν (4-5) εκατοστά (0,05) μ. ή

β/ Ιδίως για τίς άκρες (μύτες ποδιών και φτέρνες ήτο μόλις (2-3) εκατοστά ήτοι (0,03) μ.

Ήσαν διάφορα - Τα πρώτα έφεραν 2 ή 3 τρύπες για να τα καρφώνουμε, ενώ τα μικρότερα είχαν (2) τρύπες. Για καρφώματα χρησιμοποιούσαν μικρά προκάκια λεπτά (πάχος 0,001) μ. και μήκους έως (0,01) μ., τα οποία τα λέγανε „τζιβάκια".

Για σόλες και τακούνια χρησιμοποιούσαν δέρματα χοντρά πάχους (0,08 - 0,10) μ. Στά τακούνια πολλές φορές βάζανε (2-3) στρώσεις δέρματος. Ή άλλοτε βάζανε λαστιχένια τακούνια έτοιμα των εμπορίου πού υπήρχαν σε διάφορα νούμερα (μεγέθη). Αυτά ή τα κόλλουσαν με „βενζινόκολλα", μόνο, ή επιπροσθέτως βάζανε και 4-5 καρφιά μεγάλα μήκους 2-3 εκατ. (0,02) μ.

Επίσης πολλές φορές μπαλώνανε με κομμάτι λεπτού δέρματος των χοντρών τρύπες στοί „φόντια" των

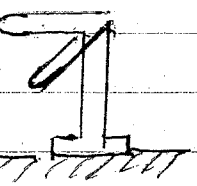
παπουτσιών πού τρυπούσαν από εκμηρεί νύχια, από τσαμπέρκατα τού δέρματος, απ' τή μπάλα κ.λ. Τα μπαλώματα ήσαν εσωτερικά ή εξωτερικά. Τα μαλλούσαν με βενζινόκολλα ή τα κάνανε ραφτά στό χέρι με βελόνα και χερή κλωστή ή με μηχανή (σαν υπήρχε).

Καινούργια παπούτσια καλή παραγγελία γινόταν εφ όσον δίνανε τα απαιτούμενα ξύλινα „καλαπόδια". Αυτό επαγγελμα συνέβαινε

Ο τσαγκάρης για να κάνει τις εργασίες αυτές έπρεπε να έχει τα απαραίτητα α/ εργαλεία & β/ υλικά. ως κατωτέρω:

Α. ΕΡΓΑΛΕΙΑ:

1. Το αμόνι διηρένιο εργαλείο ύψους 0,60-0,70 μ, με δύο πτερύγια πάχους 1,5-2 εκατ. τού μ.. Σε αυτά έβαζε μέσα το παπούτσι και κάρφωνε.

2/ Ειδικό μικρό σφυράκι.

3/ Τσαγκαροβελόνες μήκους 0,07-0,08 μ. α/ ίσιες αλλά καλοκυρτές με ξύλινη λαβή (όπως οι σαμαροραίες)

4/ Τον πάγκο του

5/ Ένα σακκίδιο σαν τσαντί μεγάλο από μιή λαμαρίνα με πολλά χωρίσματα για να τοποθετεί τα υλικά του.

6/ Καλαπόδια ξύλινα σε διάφορα μεγέθη (Νούμερα)

ΥΛΙΚΑ:

1. Δέρματα Χονδρά για σόλες & τακούνια.
2. Δέρματα μαλακά για μπαλώματα (σε χρώματα μαύρο κόκκινο κ.λ.
3. Ειδικό χερό επαρόφαμα το οποίο πολλές φορές το περνούσε με κερί-
4. Καρφιά για τις σόλες και τα τακούνια (τσιγκάκια προκάκια, με μεγάλη κεφαλή χωρίς κεφαλή, τσαρουχοπρόκες (μικρές μήκους έως 1,5 εκ μπροστά μυτερές & πίσω προς το κεφάλι πιό χοντρές (έως 2 εκ) με πλατύ κεφάλι.
5/ Πεταλάκια, όπως τα περιγράψαμε πιό πάνω
6/ Ξυλόπροκες μικρές και μεγαλύτερες διατομής τετραγώνου πλευράς 0,004 μ. & μήκους 1,5-2 εκατ.

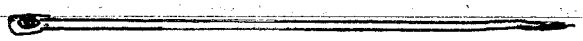
(συνέχεια)

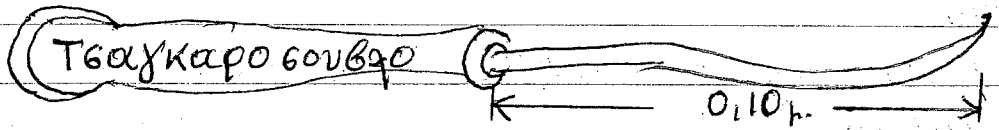
ΕΡΓΑΛΕΙΑ:

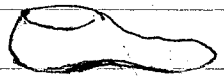
7/ Μηχανή ραπτική υποδημά-των Σπιθαιού
8/ Ταναλάκι
9/ Φαλτσέτα (εργαλείο κοπής)
10/ Καμινέτο
11/ Λίμα τροχίσκου
Βελόνα.

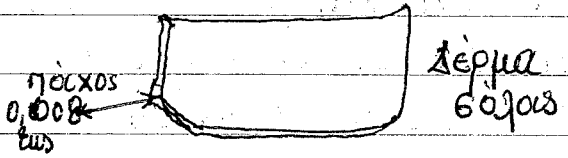
ΥΛΙΚΑ:

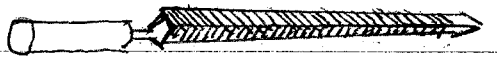
7// Βενζινοκόλλα (=δυνατή κόλλα που στεγνώνει σύντομα)
8// Βερνίκια - Κερί (μαστίς)

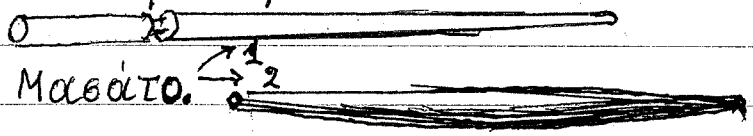

Καλαπόδι (ξύλινο)

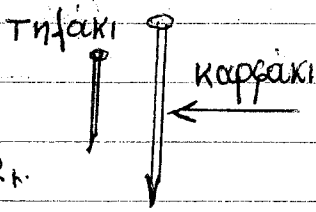

Λίμα τροχίσκου

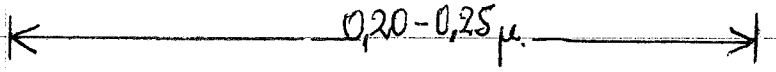

Κερί (ή μαστίς)

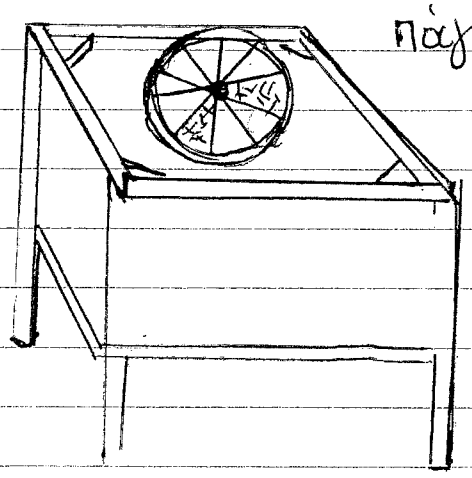

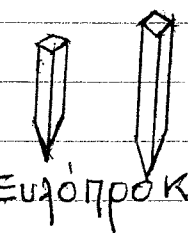
Μαδάτο.

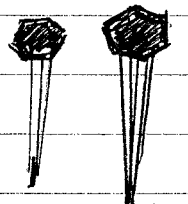

Φαλτσέτα

Πάγκος

Ξυλόπροκες

Τσαρουχόπροκες

Στό χωριό μας είχαμε δύο (2) αξιόλογους τεχνίτες υποδημάτων τούς οποίους όλοι μας πρέπει να ευχαριστήσουμε εδώ και τώρα. Αυτοί ήσαν:

1/ ΚΟΛΙΓΑΣ ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΓΕΩ. (ή άλλως: ΚΟΥΛΤΟΥΘΑΝΑΗΣ)
Ήταν πολύ καλός τεχνίτης, πολύ καλός ως άνθρωπος ευχάριστος, εξυπηρετικός. Εγώ προσωπικά τόν ευχαριστώ πολύ γιατί πολλές φορές μού έφτιαξε και παπούτσια τά τρύπια.

2/ ΜΕΡΜΙΡΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΗΣ.. (ή άλλως γνωστός ως Ο „ΣΑΟΥΛ„) Ο άνθρωπος γιά όλες τίς δουλειές και ό'λες αυτοδίδακτος και αξιοθαύμαστος. Πολύ καλός τεχνίτης. Μάς έφτιαχνε και παπούτσια τίς σπασμένες ομπρέλες, τήν αντλία ποτίσματος απ' τό πηγάδι στο περιβόλι μας, ευγενικά μεταλλικά αντικείμενα μέ τά κολλητήρια πού είχε, έφτιαχνε και βαρέλια και τίς κρεμάστρες γιά τήν Ανάσταση πάρα χρόνο κ.λ. —•—

ΤΟ ΙΔΙΑΣΜΑ – ΥΦΑΝΣΗ

Μιά βασική προ-εργασία γιά νά δουλέψει η γκάζρα στόν αργαλειό, ήταν τό ίδιασμα. Αγόραζε απ' τό εμπόριο τό νήμα „Το στιμόνι" σε ποδάρια. Ήταν νήμα χερό, χοντρό και ανθεκτικό συνήθως σε χρώμα κόκκινο ή άσπρο. Το αγόραζε σε „τσικλιά", ήτοι μιά ποδάρα πάχους (4-5) εκατ. σάν μανταούρα όσο μιά αγκαλιά πού ήταν στριμένα σάν διπλωμένη πλεξούδα (σχ. 1). Το τσικλί το βάζανε στην „αντέμη", εύρισκαν την άκρη του και το μαζεύανε σε „μουβάρια", μεγέθους όσο ένα μεγάλο μήλο.

Τά μουβάρια τά βάζανε μέσα στις „πινακωτές", πού βάζουνε κή ζύμη τού υφαντού, ένα-δυό σε κάθε θήκη, σε μιά, δυό πινακωτές.

Σε ένα ίδιο μέρος π.χ θυμούμαι στό προαύλιο τού σχολείου μας, κάνανε το ίδιασμα. Δηλαδή:

Καρφώνανε στό έδαφος ένα σιδερένιο παλαιάκι χοντρό περί τά (2) εκατ. και μήκους 0,25 - 0,30 μ. και σε απόσταση περίπου 10-15 μ. καρφώνανε άλλα (2) όμοια (μάνονταν ένα τρίγωνο) σε απόσταση μεταξύ τους 2-3 μ. (ως Σχ. 2) Στή συνέχεια πέρνανε τις άκρες όλων τών μουβαριών τής κάθε πινακωτής και τις έδεναν σταθερά στόν πρώτο πάσσαλο (Α). Μετά τραβώντας και ξετυλίγοντας τά μουβάρια, όλες τις κλωστές τις τυλίγαν „σταυρωτά" στους άλλους πασσάλους (Β) κ (Γ). Πρώτα από τόν (Α) στόν (Β), επιστροφή στόν (Α) και μετά „σταυρωτά" από τόν (Α) στόν (Γ). Όταν τέλειωνε τό νήμα, όπως ήταν σταυρωτά, τό κάνανε πλεξούδα (κοτσίδα) γιά νά μήν τυλιχτεί και μπερδευτεί. (Fo)

Μετά τήν κοτσίδα τήν περνούσαν κλωστή-κλωστή, χωριστά, ανάμεσα στις κλωστές διαδοχικά στά δύο καλαμίδια και μετά στό „χτένι" τού αργαλειού.

Μετά πηγαίναν στόν αργαλειό και ξεκινούσαν από

(Fo) Κατόπιν περνούσαν το στιμόνι απ' τή σχισμή τού πίσω „αντι".

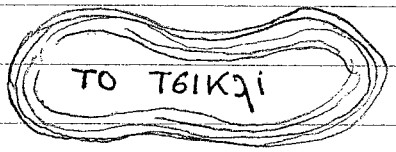
τό πίσω μέρος του. Αμουμπούσαν κάτω στό έδαφος τήν πλώνδα καί τήν πλάκωναν με βάρος για να μήν σωρπίσει καί μπερδευτεί. Έτσι τώρα τό στρώνι ξεκινώντας απ' τήν κοτσίδα ανεβαίνει καί περνά μέσα από τή σχισμή στό πίσω „αντί„ καί μετά στά δύο καλαμίδια πού τά ανοιξαν με νά μρέμονται απ' τήν οροφή στό πίσω μισό του αργαλειού. Στή συνέχεια τοποθετούμε τό χτένι μέσα στό „ξυλόχτενο„ πού επίσης κρέμεται απ' τήν οροφή λίγο πιο εμπρός απ' τά καλαμίδια.

Τώρα έχομε τις άκρες των μισών του στρωνιού πού βγαίνουν απ' τό ξυλόχτενο καί τις μετακινούμε στή σχισμή στό μεπροστινό „αντί„. Τις περνάμε μέσα απ τή σχισμή κ έτσι περασμένες, τις στερεώνομε καρφώνοντας πάνω του ενα λεπτό σανιδάκι ή χοντρό χαρτόνι καί περιστρέφομε τό „αντι μία, δύο φορές να τυλίχτούν γύρω του.

Στή συνέχεια συνδέομε τούς „παλιγίρες (τά πέδιλα) πού θά είναι στά πόδια της υφάντρας με τά δύο καλαμίδια πού είναι από πάνω. Κάθε „παλιγίρας„ θα συνδεθεί με (1) καλαμίδι στά δύο άκρα του ή στό μέσον του. Έτσι πού, πατώντας με τό δεξί πόδι τόν ένα νά κατεβαίνει τό „πίσω καλαμίδι„ Με τόν τρόπο αυτό οί μισές κλωστές κατεβαίνουν καί ανοίγουν σε σχέση με τις άλλες μισές πού τις κρατεί επάνω τό πρώτο καλαμίδι. Μέσα από τό άνοιγμα αυτό ή υφάντρα περνά τήν σαίτα με τό „υφάδι„ από δεξιά πρός τά αριστερά. Τραβάει τό ξυλόχτενο πρός τά εμπρός καί φέρνει τό υφάδι μπροστά στήν άκρη στό πρώτο „αντί„

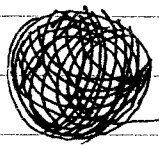
Μετά πατάει με τ' άλλο πόδι της τόν αριστερό παλιγίρα (πέδιλο) καί κατεβαίνει τώρα τό πρώτο καλαμίδι. Έτσι σταυρώνονται τά μισά νήματα του στρωνιού με τά άλλα μισά. Στό νέο άνοιγμα τώρα, βάζει τή σαίτα με τό

υφάδι από αριστερά πρός τα δεξιά. Μόλις εξέλθει η σαΐτα τραβάει εμπρός το ξυράχτενο και ζέρνει το υφάδι της μπροστά. Τώρα ξανά-πατάει τον δεξιό πατητήρα κ.ο.κ.
Όταν σχηματισθεί κάμποσο υφαντό, το τυλίγει γύρω από πρότο αντί κ στερεώνει το αντί.

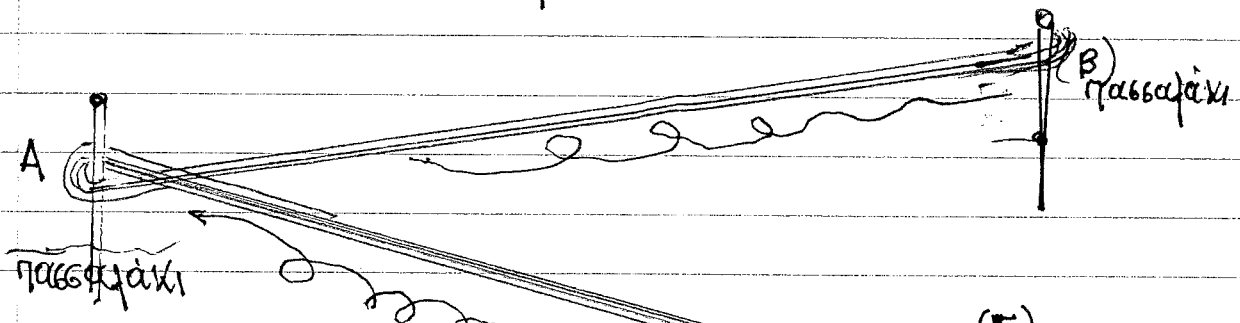

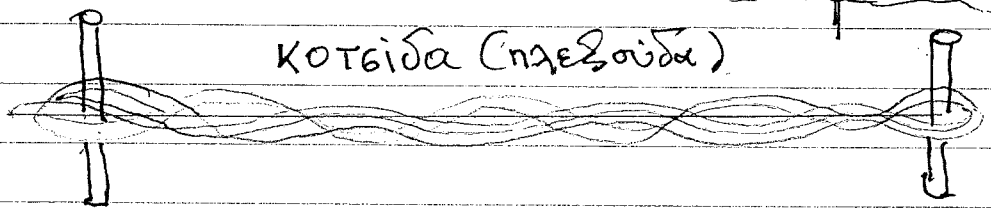

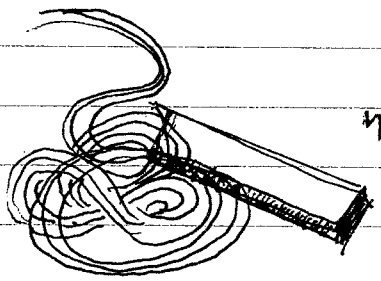
το στημόνι (χονδρή κλωστή)

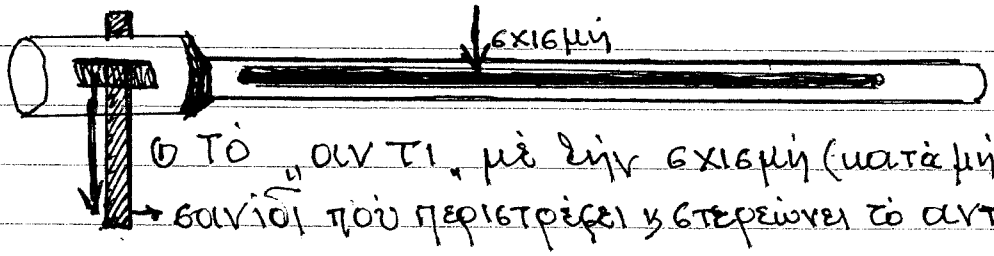
κουβάρι κλωστής

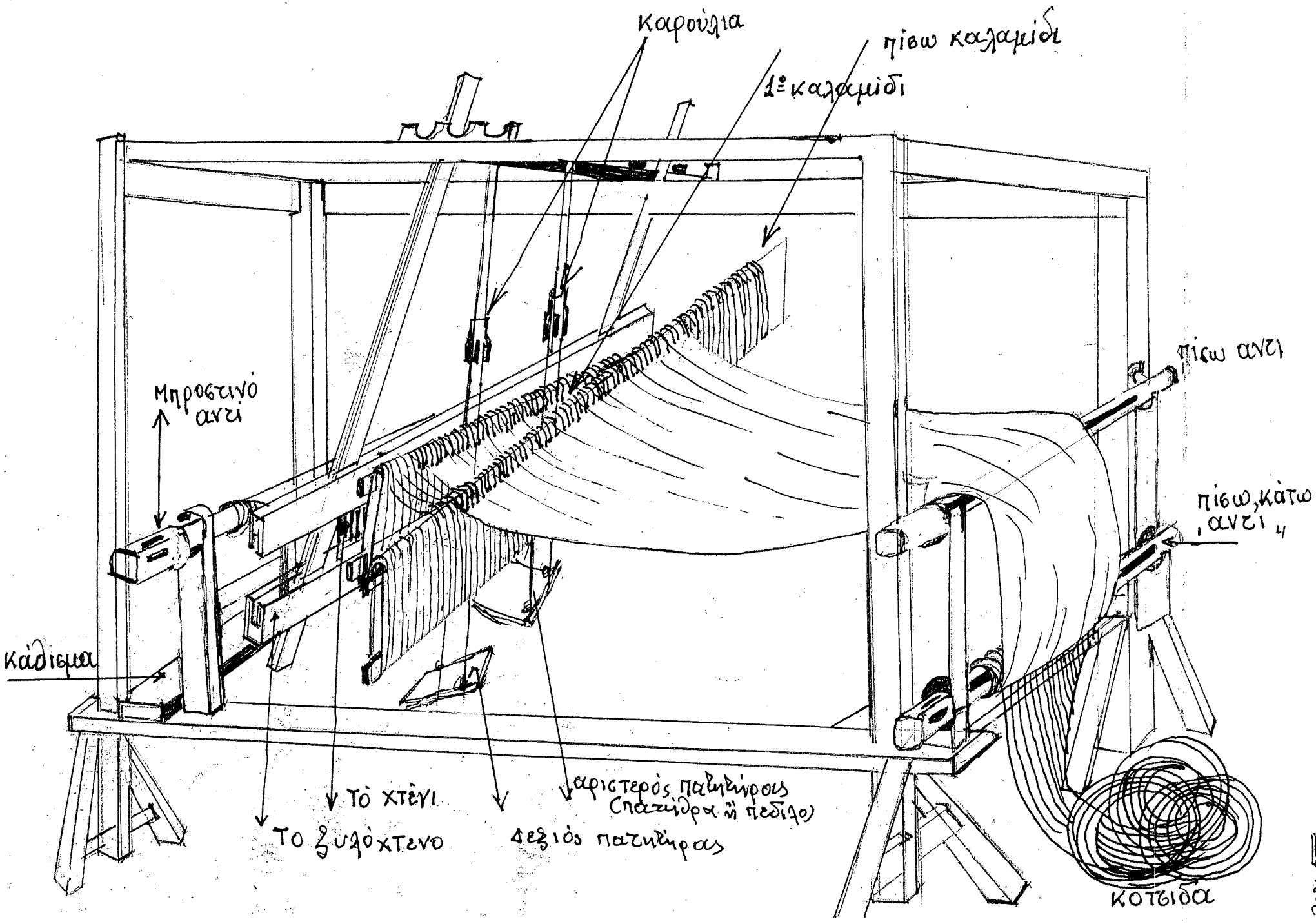

η κοτσίδα πλαισιωμένη στο έδαφος κάτω από το πίσω η αντί

ο το "αντι" με την σχισμή (κατά μήκος) σανίδι που περιστρέφει κ στερεώνει το αντί

καφούλια
πίσω καλαμίδι
1ο καλαμίδι
μπροστινό αντί
πίσω αντί
πίσω, κάτω αντί
καθίσμα
το χτένι
το ξυλόχτενο
δεξιός πατικάρας
αριστερός πατικάρας
σπαζίδρα ή πεδίλο
κοτσίδα

ΤΟ ΧΘΕΣ

ΤΟ ΣΗΜΕΡΑ - ΤΟ ΑΥΡΙΟ :

ΜΗ ΚΑΤΑΣΤΡΕΦΕΙΣ ΟΤΙ ΔΕΝ ΕΦΤΙΑΞΕΣ.

Στό χωριό μας λειτούργησαν από τό πρώτο μισό τού περασμένου αιώνα (περί τό 1930) τά μεταλλεία βωξίτη. Μεταλλειολόγοι καί „ειδικοί" μεταλλορύχοι από άλλες περιοχές τής πατρίδας μας καί Εταιρεία μεταλλευμάτων μελέτησαν, οργάνωσαν καί ξεκίνησαν τή λειτουργία τους τότε.

Έγιναν έργα στό βουνό μας τότε πού δέν υπήρχαν μεγάλα μηχανικά, μεγάλα μέσα καί ιδρώτα τών πατεράδων μας κάτω από τήν καθοδήγηση τών ειδικών. Κατασκεύασαν:

- Τό λεγόμενο „ΤΡΙΟ"
- Το ΒΙΝΤΣΙ
- Τό Μηχανοστάσιο (στό κέντρο τού χωριού
- Τά „ΛΟΥΚΙΑ" στή Νότια είσοδο τού χωριού, εδώ δέσε „ΠΑΛΙΟΥΡΙΑ".
- Καί γιά διευκόλυνση τού έργου τής μεταφοράς τού μεταλλεύματος διαμόρφωσαν τό δρόμο τού χωριού πρός ΚΑΣΤΕΛΛΙΑ.

Όλα αυτά τά περιγράφω στό προηγούμενο βιβλίο μου μέ τόν τίτλο: „ΑΠΟΣΤΟΛΙΑΣ ΤΟ ΧΩΡΙΟ ΜΟΥ, 2016.

Εδώ απλώς τά αναφέρω γιά νά τονίσω ότι αυτό ήταν κάτι τό „ΠΟΛΥ ΜΕΓΑΛΟ" γιά τό χωριό μας σέ μιά εποχή χωρίς καμία υποδομή, καμία οργάνωση στό χώρο εργασίας, χωρίς καμιά μορφή εργασίας (πλήν τής πατροπαράδοτης υποτυπώδους γεωργίας μέ τά βόδια καί τό αλέτρι καί τό τσαπί, ή τής ακτήμονης κτηνοτροφίας (μερικά μικρά κοπάδια γιδιών κυρίως καί (3-4) ποιμάδια προβάτων αριθμούντων από 20-100 τό πολύ κομμάτια. Επίσης καί μερικά βόδια (ελάχιστα).

Μέσα σ' αυτές τίς μιζαμινές συνθήκες ζωής ή-

θεωρώ εάν δύο δώρο τη λειτουργία των μεταξέων προσέφερε μιά μορφή αναπτυξης και οικονομικής προόδου στους κατοίκους δίδοντας:

α/ εργασία σε κάποιους στον τόπο τους και ένα κάποιο εισόδημα.

β/ Εξειδίκευση στους εργάτες μεταξουργούς.

γ/ Προσέλευση ξένων ειδικευμένων εργατών, εργοδηγών από έναρξη έως τον πόλεμο του 1940 όπου και σταμάτησαν τα μεταξεία για κάποια χρόνια.

Η προσέλευση αυτή έδωσε κάποια οικονομική ενίσχυση στους κατοίκους διότι:

- Οι ξένοι είχαν ανάγκες διατροφής, συναλλαγών, θέρμανσης, διαμονής και άφηναν μερικά από τα χρήματά τους στο χωριό μας.
- Άνοιξαν δύο ταβέρνες (του Ιωαν. Δ. Σόλια κ.α. - - - - , μεγάλο πανδοπωλείο, καφενείο - - - κ.λ.π.

Αυτή ναι είμαστε μαζί ευχαριστημένοι, ευχαριστημένες, γι' αυτό το καλό, θεωρώ, στο χωριό μας και γι' αυτήν την, τώρα, έναν άλλων περιοχών.

Εμείς ερχόμαστε εκεί υστέρως, μόλις έκλεισαν τα μεταξεία, αρέσως μεταπολεμικά, αλλά και μέχρι τα πρόσφατα χρόνια και με πρωτοφανή μεταστροφική μανία:

- καταστρέψαμε το τριώροφο, που ήταν μιά υποδομή οριακού δρόμου 200-300 μ. (οριζόντια σε (2) επίπεδα (υγιή) στην αρχή του βουνού που διευκόλυνε τη μεταφορά και συμπύκνωση του μεταξιμαίους στο «ΒΙΝΤΣΙ», ώστε από εκεί με τα μεγάλα βαγόνια χωρητικότητας (1-2) m^3 να κατεβεί

μὲ τὶς σιδηροτροχιὲς στὴ θέση „ΛΟΥΚΙΑ„

β/ καταστρέψαμε καὶ αποσυνθέσαμε, διαλύσαμε τὴν καταπόρνη σχεδὸν γραμμὴ „τὸ ΒΙΝΤΣΙ„ παίρνοντας ὁ καθένας ὅτι μποροῦσε· τὶς επιμήκεις μασίφ σιδηροτροχιὲς πάχους περὶ τὰ(10)εκατ. χ(10)μ ὕψος ἡ μήκους περὶ τὰ(8)μ.
· τὰ βαγόνια μεταφοράς (για τὴ συλλογὴ νερού/βροχῆς
· τὶς τραβέρσες τῆς γραμμῆς
· τὶς πέτρες τῆς υποδομῆς αὐτῆς που σὲ κάποια σημεία είχε ὕψος (1)μ.

γ/ ξηλώσαμε καὶ απομηχανώσαμε καὶ τὰ „ΛΟΥΚΙΑ„ στὴ στροφὴ τοῦ δρόμου (επάνω απ' τὸ χωριὸ) αποκορύφωσης
· Τὴν ἑτοιμη πέτρα γιὰ κτίσιμο! ἤξερε καὶ χάιδεψε ἡ πέτρα απ' τὸ χαρτὶ μας, που μόνο πέτρες ἔχει. Ξηλώσαν τὰ παλιὰ τοιχεία ὕψους περὶ τὸ(1)μ. καὶ απ' τὸν κάθετο πέτρινο τοῖχο ἕως τὴν 12η (Νόνια τρύπα 1,5χ1μ ὕψος) τὴν Νόνια πλευρά του.
· Ξηλώσανε απὸ παλιὰ ὅλα τὰ σίδερα που υπῆρχαν καὶ τὰ σιδερὰ καροτσιὰ ανάρτησης βαγόνι.

Αὐτὴ ἡ εικόνα που εἶναι ολοφάνερη μὲ τὴν πρώτη ματιά, στὸν ὑπόδεκα επιπέδου τοῦ χωριοῦ μας ολλὰ καὶ σὲ ἐμᾶς τοὺς ἰδίους, κάθε ἄτομο, παρὰ „κοσμοπολίτικη„ εἶναι γιὰ τὸ <u>σύνολο</u> τῶν κατοίκων τοῦ χωριοῦ. Καὶ λέω „γιὰ τὸ σύνολο„ γιατὶ ὅλοι εἴχαμε τὴν ηθικὴ υποχρέωση νὰ καταγγείλουμε σὲ δημόσια ακρόαση ἢ στὶς αρχὲς αὐτὸς που „λεηλατοῦσαν„ ἕνα ιστορικὸ μνημεῖο. Καὶ ὅμως οὐδεὶς ενδιαφέρθηκε απὸ τότε ὡς σήμερα νὰ καταγγείλει τοὺς καταστροφεῖς καὶ ἅρπαγες. Οὔτε καὶ οἱ τοπικοὶ μας παράγοντες.

δ/ καταστρέψαμε επίσης τὰ κτίρια τοῦ „ΜΗΧΑ-

-ΝΟΣΤΑΣΙΟΥ καὶ τοῦ ὁξοπλιθμοῦ τοῦ.
Τὸ μόνο ποὺ ὑφίσταται σήμερα ὅρθιο ἀπὸ ὑλικὰ στὸν χῶρο αὐτό, εἶναι μία πέτρινη „ΔΕΞΑΜΕΝΗ„ διαστάσεων περίπου: 3μ. ὕψος, 4μ. μῆκος ἡ 3 πλάτος ἡ πάχος τοίχων πε-
-ρὶ τὸ (½)μ.
Σήμερα στὸ χῶρο τοῦ Μιχαηλογραφίου ἔχουν ἀνεγείρει τὸ κύριο τοῦ νέου „ΚΟΙΝΟΤΙΚΟΥ ΓΡΑΦΕΙΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΙΑ„ ἀνώ ὑψίου μὲ ὑπερυψωμένο ἰσόγειο (στὴν Ἀνατολικὴ πλευρά) ποὺ κατὰ καιροὺς, νομίζω, πὼς ἐκμεταλλεύονται ἐναλλὰ μεταδώματος (χ) σὲ ἰδιῶτες γιὰ χρήση (καφενεῖον, μπακάλικον, ταβέρνας. Ἐνῶ:
β/ ὁ Α' ὄροφος χρησιμοποιεῖται ὡς „ΚΟΙΝΟΤΙΚΟ ΓΡΑΦΕΙΟ„

β/ Τὰ μεταλλεῖα ὅμως στὴν τελευταία περίοδο ἐκμεταλλεύσεώς των (τὰ τελευταῖα περίπου (10) χρόνια) ποὺ ἐκμεταλλεύονται „ἀγνώστου„ σὲ ἐρεῖνα τουλάχιστον „μὲ τὴν συγκατάθεσή τὴν ἄδεια καὶ τὴν ἐμπορία ποιῶν;„ (Ν) κατέστρεψαν τὴν κορυφὴ τοῦ βουνοῦ μας, τὸ δάσος (οἱωδήποτε δασικὴ κάλυψη) τὸ ὡραῖο „ΕΛΑΤΟΔΑΣΟΣ„ ποὺ ἔφτανε ὡς τὴ Βόρεια πλευρὰ τοῦ βουνοῦ καὶ σὲ ὕψος χαμηλὸ (πρὸς τὸ „ΚΑΚΟΡΕΜΑ„ καὶ τὸ μετέτρεψαν σὲ „ξερνιασμένο τοπίο„ κάνοντας ἐπιφανειακὴ ἀποκάλυψη. καὶ σὲ βάθος ἐν εἴδει „κρατῆρος ἡφαιστιακοῦ„ Ἂς ἐλπίσουμε ὅτι ἐδῶ καὶ ἐκ τοῦ ὑστέρου θὰ ἀφήσουν κάποια στοιχειώδη μέτρα προ-
-ταβίας τοῦ τοπίου.

Β// ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ ΤΩΝ ΚΟΙΝΟΤΙΚΩΝ ΠΗΓΑΔΙΩΝ

Ἀνατολικὰ τοῦ χωριοῦ, σὲ ἀπόσταση περὶ τὰ 500μ. ἀπὸ τὴν ΠΑΛΙΟΤΑΡΑΤΣΑ„ στὸ σημεῖο ποὺ τὸ ΚΑΚΟΡΕΜΑ συναντᾶ τὸν δημόσιο δρόμο πρὸς ΛΑΜΠΑ ὑπῆρχαν (2) πηγάδια κα-

(Ν) Παρὰ τὶς ἐνστάσεις τοῦ τότε προϊσταμένου ἐφορείου τοῦ χωριοῦ (ἀνάρμοστον ΠΑΝΩ ἀπὸ τὸ ΑΓΡΟΤΙΚΟ ΙΑΤΡΕΙΟ„ ἔτσι;)

-Δώς και ένα τρίτο ε'απόσταση από αυτά περί τά (150) μ. Ν.Δ στό „αμπέλι του παπά„ τα (2) πρώτα απέχουν περί τά (15-20) μ. μεταξύ των και κείνται εωστερωθεν του δρόμου (άσφαλτος σήμερα) κ Νότια του ποταμού πάνω απ'την όχθη του. Το βορινό της ασφάλτου πού παλαιό πετρόκτιστο, βάθους περί τά 10-12 μ. κ διαμέτρου περί τό (1,0-1,20) μ. είχε πετρόκτιστο στηθαίο με (2) μεγάλα σίδερα για τό μαζεύει ζαγαρή του νερού με δοχείο (κουβά ή καραβάκι①). παλιά υπήρχε και τό μαγγάνι. Επίσης πέριξ αυτού υπήρχε πετρόκτιστο κράσπεδο στρογγυλό ύψους (0,80 - 1,0) μ.

Σήμερα:

• Έχουν ξηλώσει τό κράσπεδο και πήραν την έτοιμη πέτρα μαζί και

• Η μεκάνη διαλύθη εξ πέτρα πού ήταν ενσωματωμένη στή Νότια πλευρά του κράσπεδου. (Διαστάσεις της μεκάνης περίπου: μήκους 0,50 μ. (έως), πλάτους 0,30 - 0,35 μ., βάθους περί τά 0,25 - 0,30 μ. κ πάχος 0,05 - 0,10 μ.

Επίσης κάποιοι ίσως ξένοι, περαστικοί έσπασαν τις σιδερένιες (μαντεμένιες ίσως) σχάρες των οχετών στό δίκτυο ύδρευσης.

ΟΛΑ αυτά ήταν έργα πού ωφέλησαν τό χωριό μας για δεκαετίες και διευκόλυναν τη ζωή των κατοίκων.

Όλα αυτά ήταν πολιτισμικά στοιχεία για την μικρο-κοινωνία μας, αποδεικνύουν διαχρονικά τους τρόπους επιβίωσης των ανθρώπων μας και:

„Θα πρέπει να τά διατηρήσουμε σάν „ΜΝΗΜΕΙΑ„ της κληρονομιάς μας, σάν μνήμες ιστορίας για τό χώρο μας.

Σάν τέτοια, οφείλουμε α/Να τά επιδιορθώσουμε καί β/Να τά διατηρήσουμε για να γνωρίζουν και οι επόμενες γενιές την ιστορική πορεία της κοινωνικής μας ανέλιξης.

Και να καταγγέλομε αμεσώς τον καθε ένα που επιφέρει φθορά και καταστροφή των. Αυτό είναι υπο-χρέωση όλων μας.

Χ.

ΤΟ ΣΗΜΕΡΑ.

ΣΤΟ ΣΗΜΕΡΑ: 2016.

Σήμερα η κατάσταση στο χωριό μας είναι εντελώς διαφορετική. Τίποτε δεν θυμίζει την προ-πολεμική περίοδο ούτε και μεταπολεμικά χρόνια τις δεκαετίες του 50, του 60 ως κι του μισού περίπου της δεκαετίας του 1970.

ΤΟΤΕ: (μιλώ για τα δικά μου χρόνια):

• Δεκαετία 1950. Η κοινωνία των χωρικών μας έβγαινε μέσα από τον πόλεμο, την κατοχή, τον εμφύλιο, ραγισμένη. Ο κόσμος πονεμένος, βασανισμένος (πόσοι χωρικοί μας χαθήκαν αυτή την περίοδο!) προσπαθεί να ανασυνταχτεί και να βρει το δρόμο του. Φτώχεια μεγάλη. Οι κάτοικοι επιβίωναν κατά κανόνα μέσα από τα μουλάρια και άλλο ζωντανό, κριθάρι, βρώμη, καλαμπόκι, κουβαλούσαν εμπόρευμα στις πλάτες τους. Στο σπίτι όλες οι οικογένειες προσπαθούσαν να ξανασχηματίσουν την οικονομία των έχοντας 2-3 κατσίκες, 1-2 προβατίνες, 1 γουρούνι για τα Χριστούγεννα.

Χωρίς νερό πόσιμο το χωριό μας. Μερικοί είχαν ιδιωτικά πηγάδια για τις ανάγκες τους. Οι περισσότεροι όμως έπαιρναν νερό από 2-3 πηγάδια κοινοτικά που ήταν Ανατολικά του χωριού μας περί τα 400 μ. Κι αυτό το νερό φυσικά μεταφερόταν μέσα σε βαρέλες. Βρύσες δεν έτρωνε ούτε για τις ανάγκες της κουζίνας.

Χωρίς ηλεκτρικό φως.

Στο χωριό υπήρχαν όμως 3-4 κοπάδια προβάτων και άλλα τόσα με γίδια.

Πρόβατα είχαν οι:

1/ ΣΟΛΙΑΣ ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ (Ο ΚΟΜΠΟΛΟΣ)
2/ ΜΑΝΤΑΛΟΣ ΙΩΑΝΝΗΣ
3/ ΜΕΡΜΙΡΗΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ
4/ ΓΑΛΑΝΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ
5/ ΚΟΤΖΙΜΠΟΣ ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ

- ΚΟΛΙΓΑΣ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ
- ΜΕΡΜΙΡΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ (ΤΣΙΟΤΑΣ)
- ΚΟΤΣΙΜΠΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΑΓΓ.
- ΚΟΤΣΙΜΠΟΣ ΑΛΕΞΗΣ
- ΠΟΛΥΖΩΗΣ ΠΟΛΥΖΩΙΔΗΣ ΕΥΘ.
- ΠΟΛΥΖΩΙΔΗΣ ΣΠΥΡΟΣ ΕΥΘ.

ΚΟΠΑΔΙΑ ΓΙΔΙΩΝ είχαν οι:

1. ΜΕΡΜΙΡΗΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ (ΣΚΕΛΕΝΤΖΑΣ) περί τα 80-100
2. ΠΟΛΥΖΩΙΔΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ (ή ΠΟΛΥΡΟΓΙΑΝΝΟΣ) 40-50
3. ΚΟΥΔΟΥΝΑΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΛΑΜΠ. " (ή ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ)
4. ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΕΥΘ. (ΠΑΝΤΟΠΩΛΕΙΟ - ΧΡΕΟΠΩΛΕΙΟ)
5. ΜΑΝΟΥΚΟΣ ΕΥΘΥΜΙΟΣ (ή ΚΟΥΡΜΠΕΤΗΣ)

ΧΟΙΡΙΝΑ

ΚΟΤΣΙΜΠΟΥ ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ Δημ. (ή ΤΥΡΒΟΛΟΚΑΤΕΡΙΝΗ)

ΒΟΔΙΑ: (30 περίπου κεφάλια)

ΜΟΛΙΩΤΗΣ ΔΗΜΟΣΘΕΝΗΣ ... (ή ΣΟΥΒΑΛΑΣ (ΠΟΛΥΔΡΟΣΩΝ)
γαμπρός δικό χωριό μας (από Δεκεμβρίου 1950) όπου ήρθε νοικιάζει γιον ΠΑΝΑΓΙΟΥ .... (ή *)
κόρη του ΚΝΕΛΟ-ΓΙΑΝΝΟΥ).

Σημείωση: 1η // Πολλοί συγχωριανοί μας εργάζονται σαν μεταλλεία Βοιωτίας (Ηλιοπούλι).
2η Κόσμος μας μεταναστεύει έξω σε πόλεις (κυρίως Αθήνα & Λαμία).

ΔΕΚΑΕΤΙΑ 1960-70:

- Το χωριό μας αποκτά:
  1η Δίκτυο ύδρευσης (μικρής παροχής) με νερό από το βουνό από τη βρυσούλα της θέσης „ΚΑΡΥΟΠΟΥΛΑΣ", περί τα 3 χλμ. ΒΑ του χωριού. (1960-65) περίπου.
  2η ΗΛΕΚΤΡΟΔΟΤΕΙΤΑΙ (γύρω στο 1964)
  3η ΣΥΓΚΟΙΝΩΝΙΑ με α/Α ΜΦΙΣΣΑ (Πρωτευούσα μας) & ΛΑΜΙΑ.
  4η ΟΤΕ
  Δέχεται (1) μόνο τηλέφωνο (στο καφενείο)

ΔΕΚΑΕΤΙΑ 1970-80

Ο κόσμος μας αλλοιώνεται με τις ίδιες αλλοιώσεις αυτά είναι κάπως καλύτερα.

- ΝΕΟΛΑΙΑ: Τα παιδιά τη κορίτσια πηγαίνουν τα πιο πολλά μια τάξη (Γυμνάσιο)
  Κάποιοι νέοι μας πέρνουν σε Δημοτικές Σχολές
  π.χ. ΠΑΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ ΑΘΑΝ. ΓΕΩ (Φυσικομαθηματικός)
  ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΜΑΡΙΑ ΑΘ (Βιομηχ. Σχολή)
  ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΕΥΘΥΜΙΟΣ ΑΘ. (Φυσικός)

* ή ΚΝΕΛΟΥ ΠΑΝΑΓΙΟΥ
Παναγιού Γ' ΚΝΕΛΟΓΙΑΝΝ.

Άλλα παιδιά νεαρής ηλικίας ξεκίνησαν σε διάφορα επαγγέλματα (ΟΣΕ, ΔΕΗ ...) ή κάποιοι ιδιόκτητων επιχειρήσεων (π.χ. Αφοί Κολίγα).

- Η ΤΗΛΕΟΡΑΣΗ μπαίνει στα σπίτια μας.

ΔΕΚΑΕΤΙΑ 1980-90.

- Οι νέοι έχουν φύγει από το χωριό. 2-3 που έμειναν πήγαν εργάτες σε εργοστάσιο.
- Οι ηλικιωμένοι:
  - κάποιοι είναι ήδη συνταξιούχοι (από τα Μεγαλουπόλεις)
  - Ο ΜΑΝΤΑΛΟΣ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΣ 1ος. μπορεί να μείνει στο κομμάτι του (χωρά με γιδία). Το μαγαζί του σήμερα (κεφε-λόζα) στη θέση το ΠΑΛΗΟΥΡΙ.
  - Ο ΚΟΥΖΟΥΝΑΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ (και γιδία)
  - Ο πληθυσμός έχει μειωθεί πολύ.
  - Καμμία παραγωγική δραστηριότητα
- ΥΔΡΟΔΟΤΕΙΤΑΙ κάθε σπίτι — T.V. έχουν τα πιο πολλά σπίτια.
- ΤΗΛΕΦΩΝΟ απουσία κάθε σπίτι (εκτός τον ΟΤΕ)

ΔΕΚΑΕΤΙΑ 1990-2000 (MILLENIUM):

Η μαγνησιτόπετρα έχει χαροπαλεύει το χωριό.

- Καμμία παραγωγική δραστηριότητα.
- Ούτε κουβέντα σημαίνει πράγματα οι ενασχολούμενοι. Ούτε ένα πρόβατο, ούτε μια μοτοσικλέτα ούτε μία κότα για δείγμα. Στο ΠΑΛΗΟΥΡΙ (αφόνι) δε βλέπεις πια ούτε ένα μουλάρι ούτε ένα γαϊδουράκι.
- Οι νέοι μας όροι έχουν το (1Χ) χωρίς -νητο.
- Τα κομπιούτερ[1] τα απόκτησαν και νέοι του χωριού μας

ΔΕΚΑΕΤΙΑ 2000-10. (εις η προηγούμενη)

" 2010 — Σήμερα:

- Στο χωριό μας υπάρχουν μόνο περί τους (30) μαθητικούς. Συνταξιούχοι και 2-3 μεσήλικες.
- ΠΡΟΟΠΤΙΚΗ ⟶ ∅, από ∅.

(1) ΚΟΜΠΙΟΥΤΕΡΣ (ή (P/C) Personal Computers) ή (Η/Υ) (ηλεκτρονικοί υπολογιστές).

XI.

ΦΩΤΟ – ΑΛΜΠΟΥΜ.

ΑΛΜΠΟΥΜ :

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ ΠΑΛΙΕΣ Κ ΣΥΓΧΡΟΝΕΣ

ΘΕΣΗ „ράχη „ΚΥΡΙΑΚΙ„ Κτημοτικής Περιφέρειας ΑΠΟΣΤΟΛΙΑ ΦΩΚΙΔΟΣ. 11ος/2016

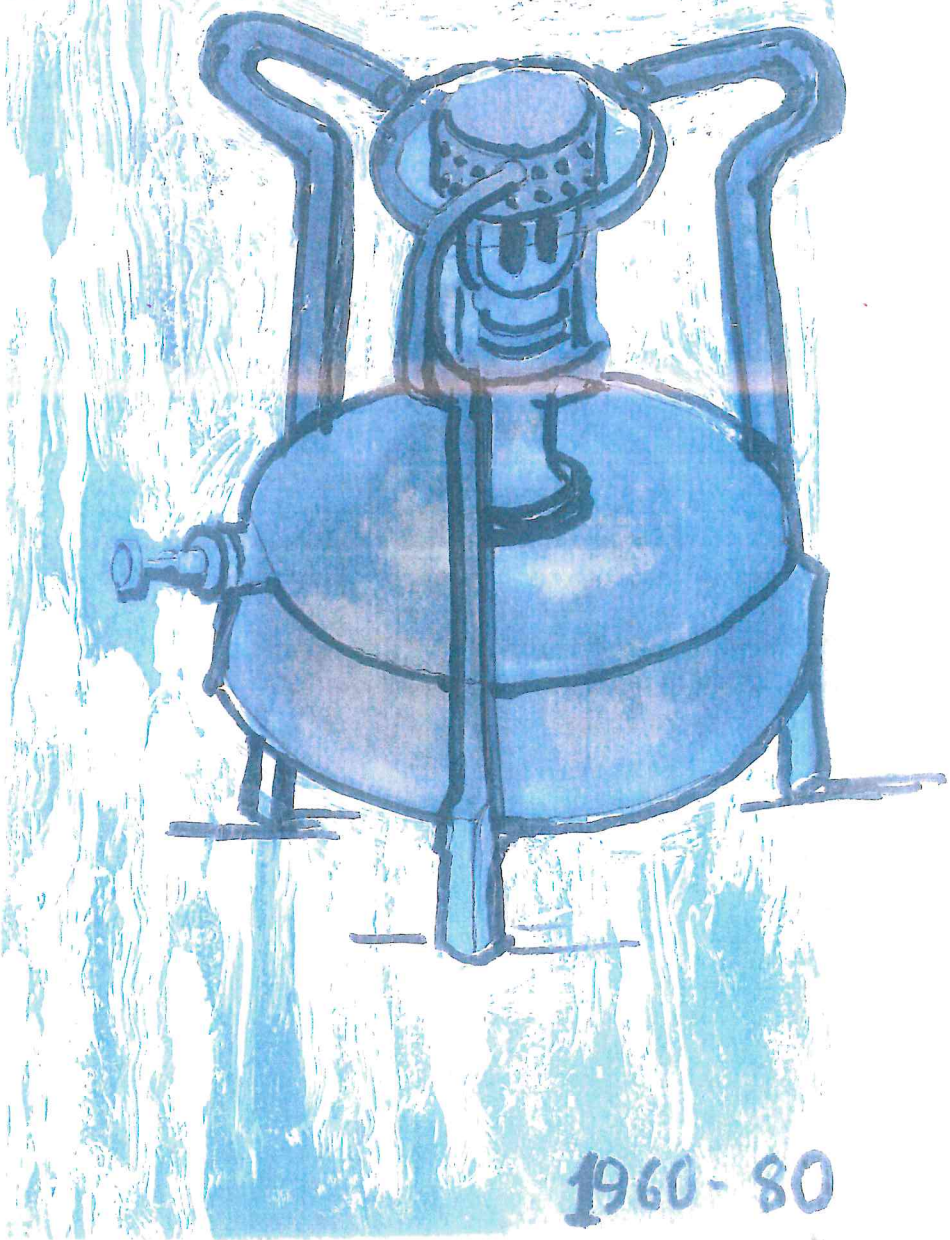
① „Το μονοπάτι„

Φωτο-Λήψη : Αποστόλης Χρ. Πολυχρονόπουλος „

ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΑ ΟΙΚΙΑΚΗΣ ΧΡΗΣΗΣ Κ.Λ.

ΓΚΑΖΙΕΡΕΣ: ΜΕ ΤΡΟΜΠΑ.

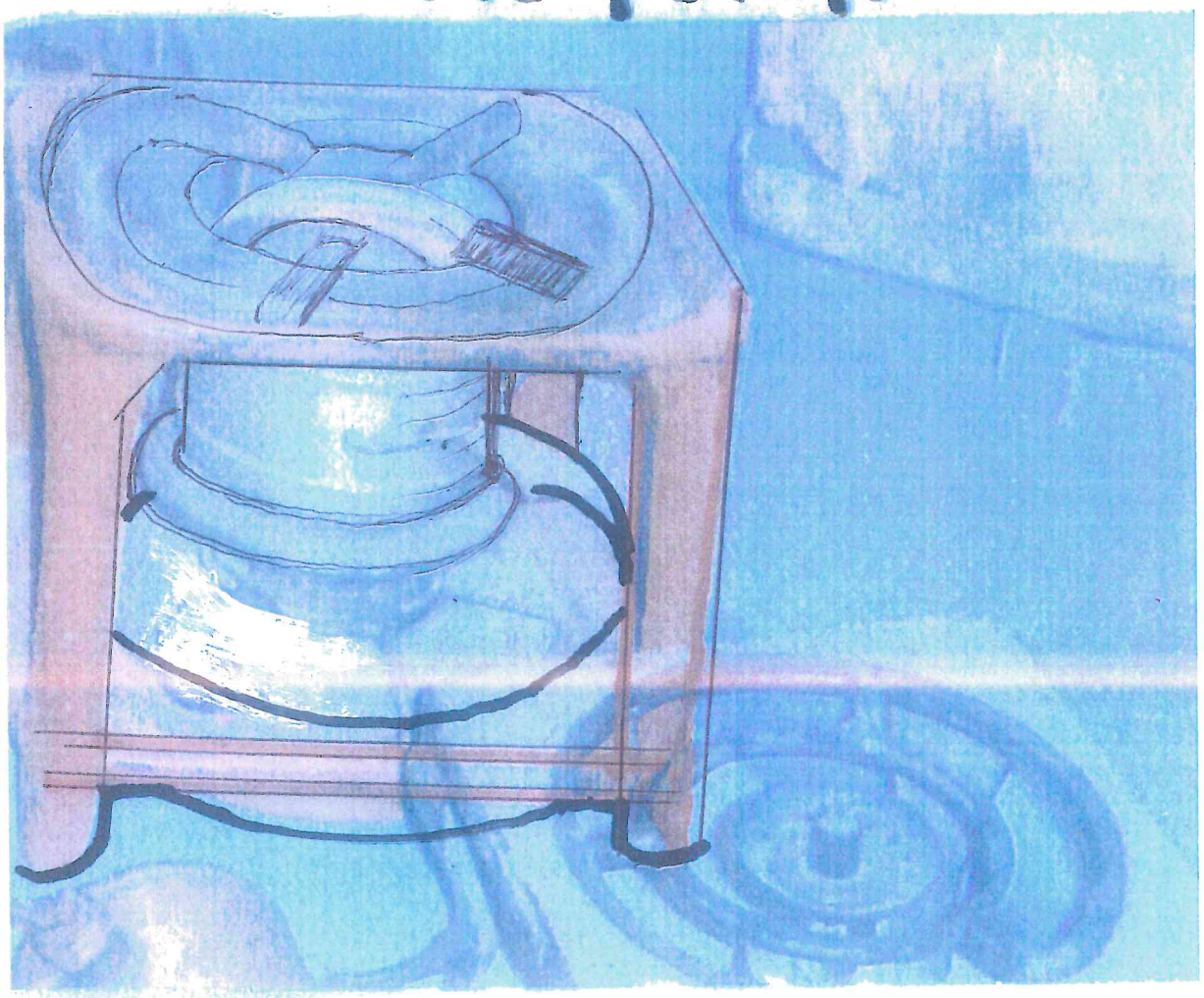
(ΠΕΤΡΕΛΑΙΟΥ).

1960 - 80

Σ.255

ΓΚΑΖΙΕΡΑ ΠΕΤΡΕΛΑΙΟΥ ΜΕ ΦΥΤΙΛΙ -

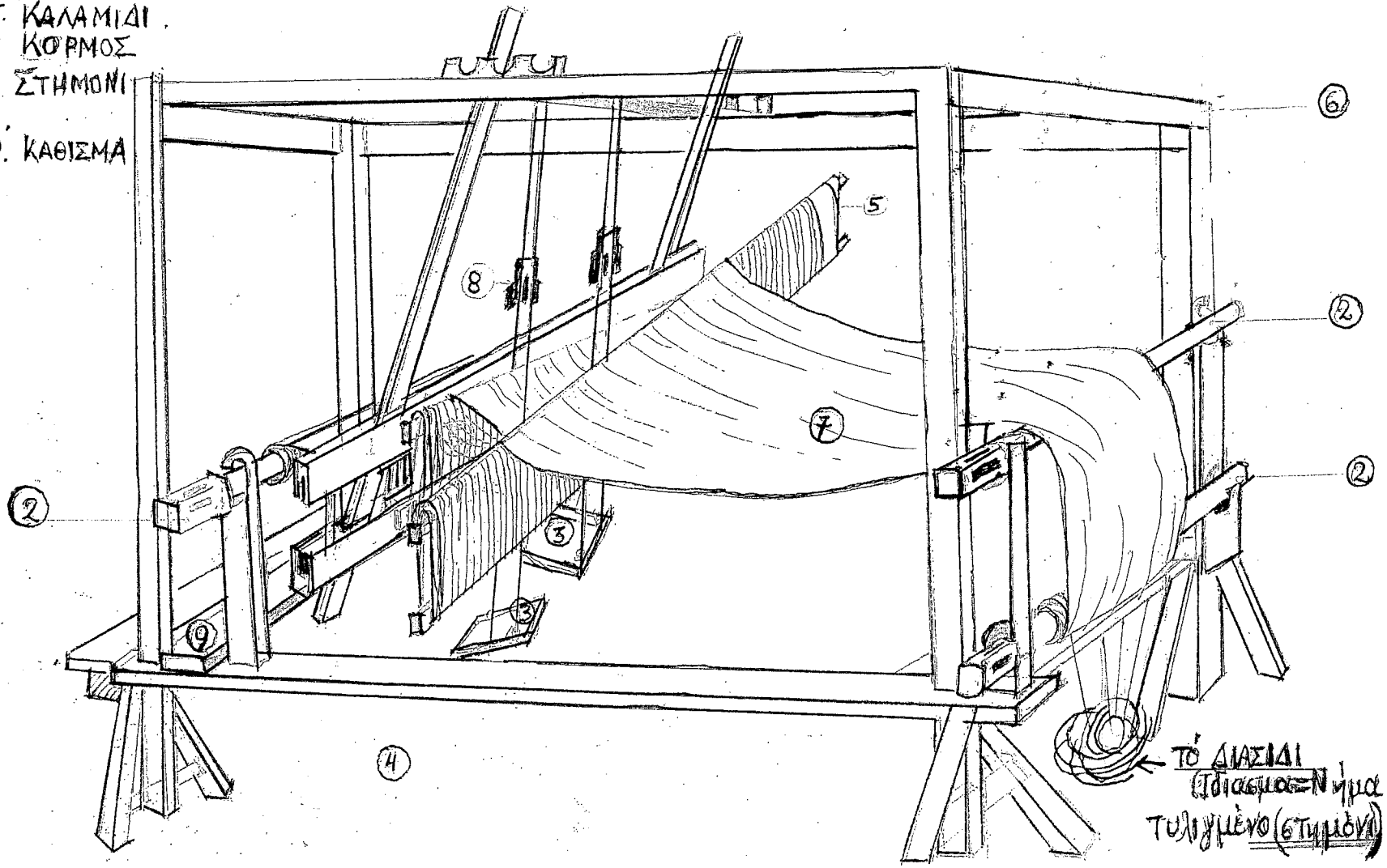

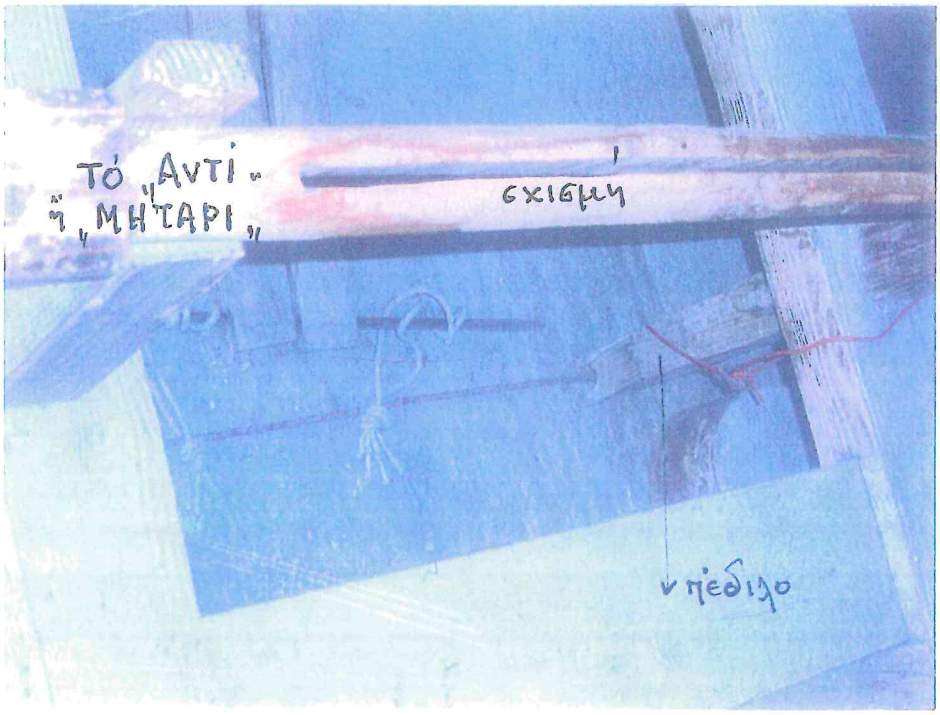
1950 - 1975

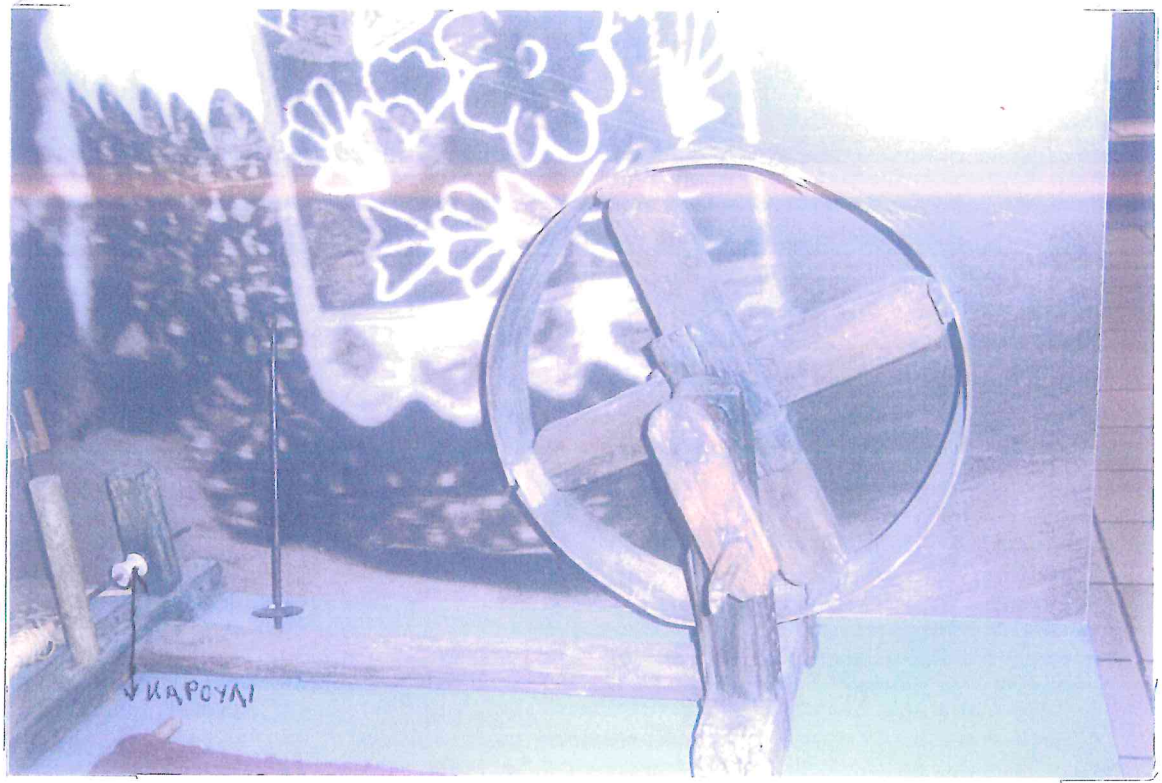
ΑΡΓΑΛΕΙΟΣ :

Μέρη τού Αργαλειού :

1 ΞΥΛΟΧΤΕΝΟ
2 ΜΗΤΑΡΙ (ΑΝΤΙ)
3 ΠΑΤΗΣΤΡΕΣ ή ΠΕΔΙΛΑ
4 ΧΤΕΝΙ
5 ΚΑΛΑΜΙΔΙ
6 ΚΟΡΜΟΣ
7 ΣΤΗΜΟΝΙ
8.
9. ΚΑΘΙΣΜΑ

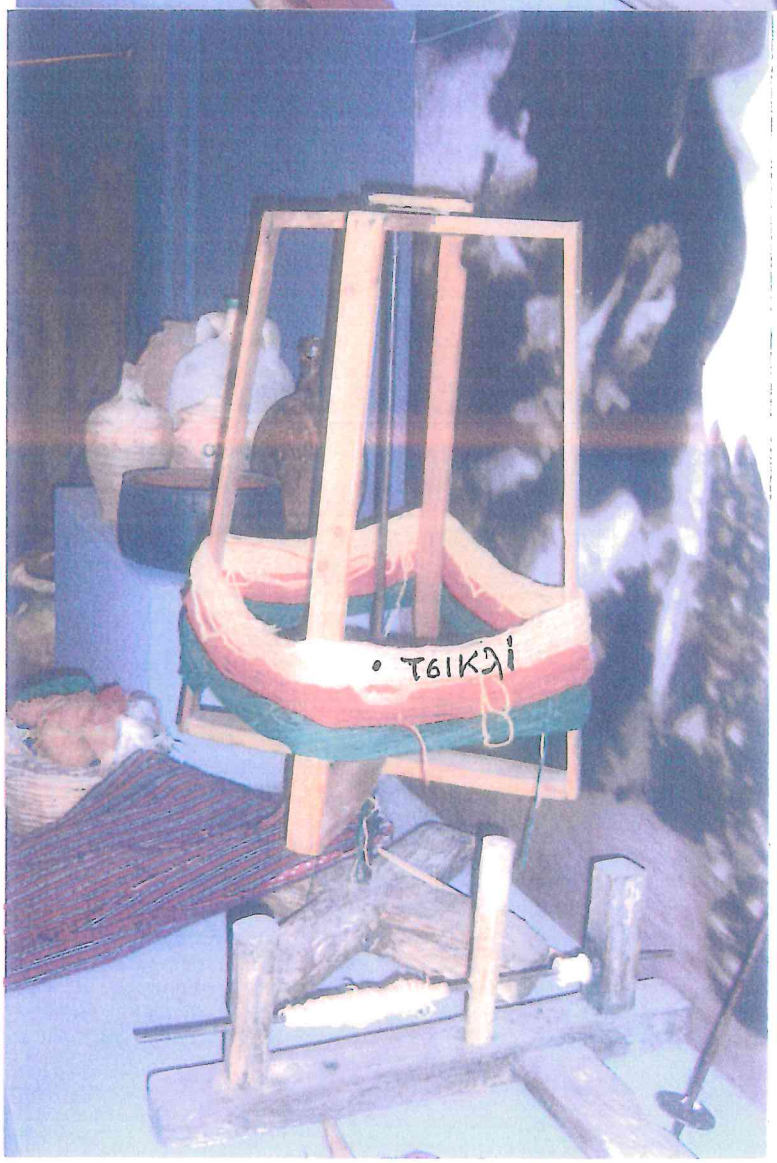

1. ΜΑΓΓΑΝΙ Ή ΤΣΙΚΡΙΚΙ

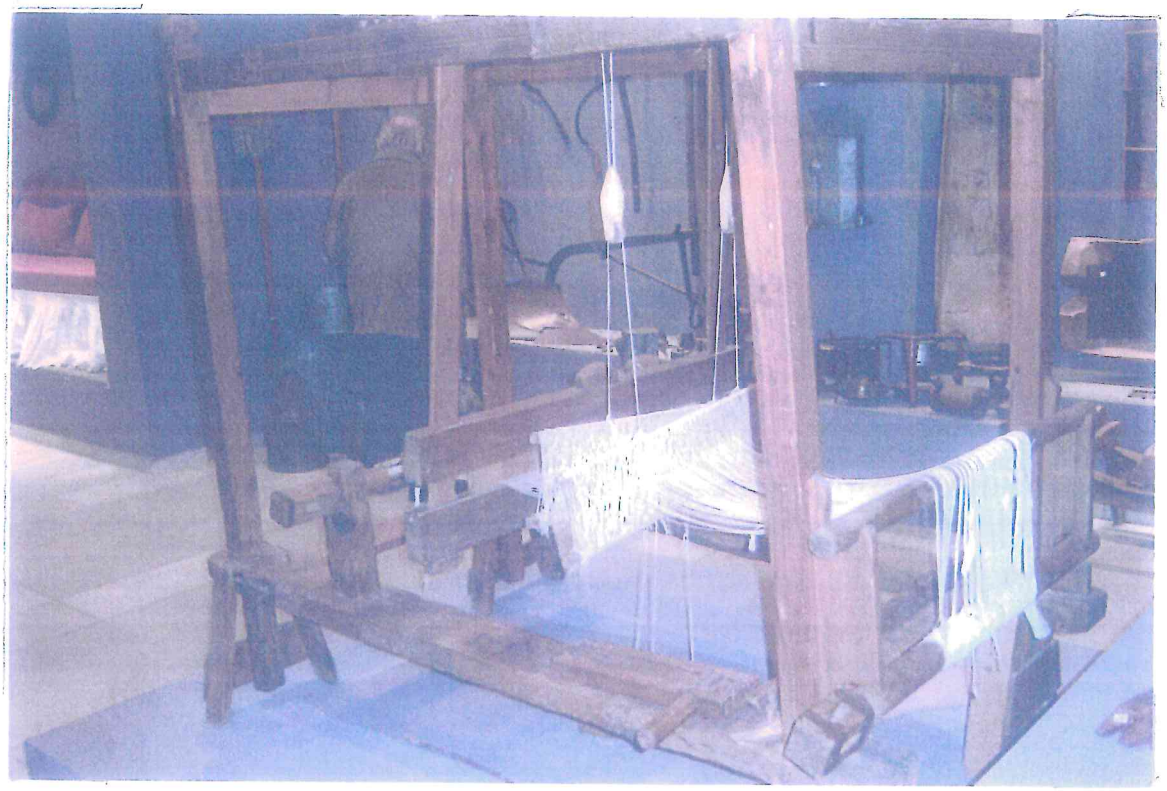
ΦΩΤΟ-ΛΗΨΗ : Αη. ΠΟΛΥΤΟΠΟΥΛΟΣ Χρ.

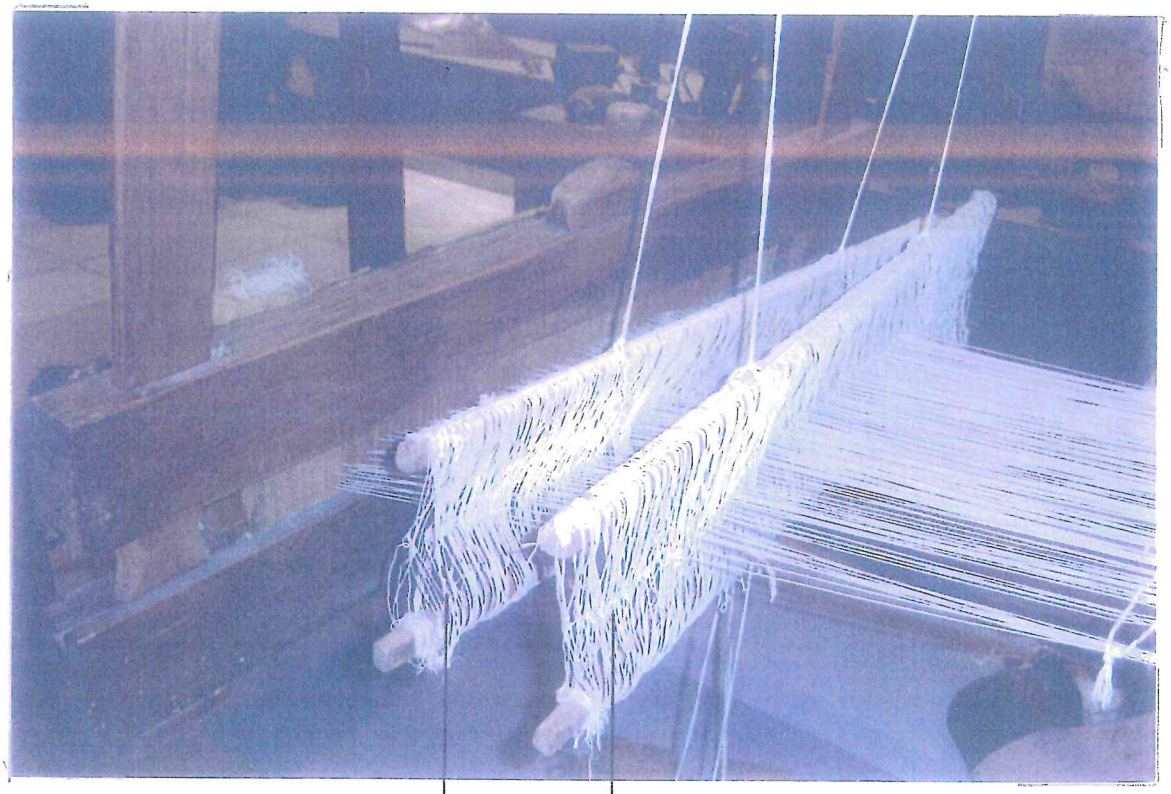

1. Επίπλο "Το Τσικρίκι"

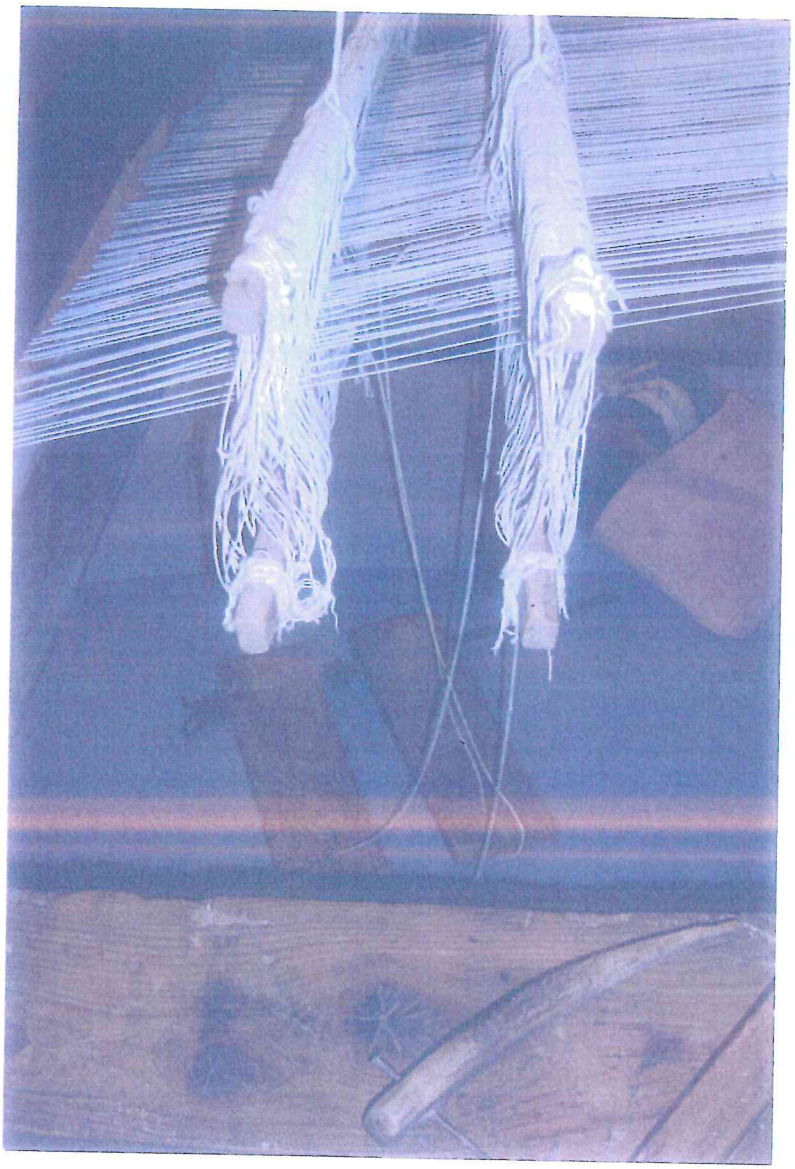

2. Καθίσματα Η Λιχουδιά.

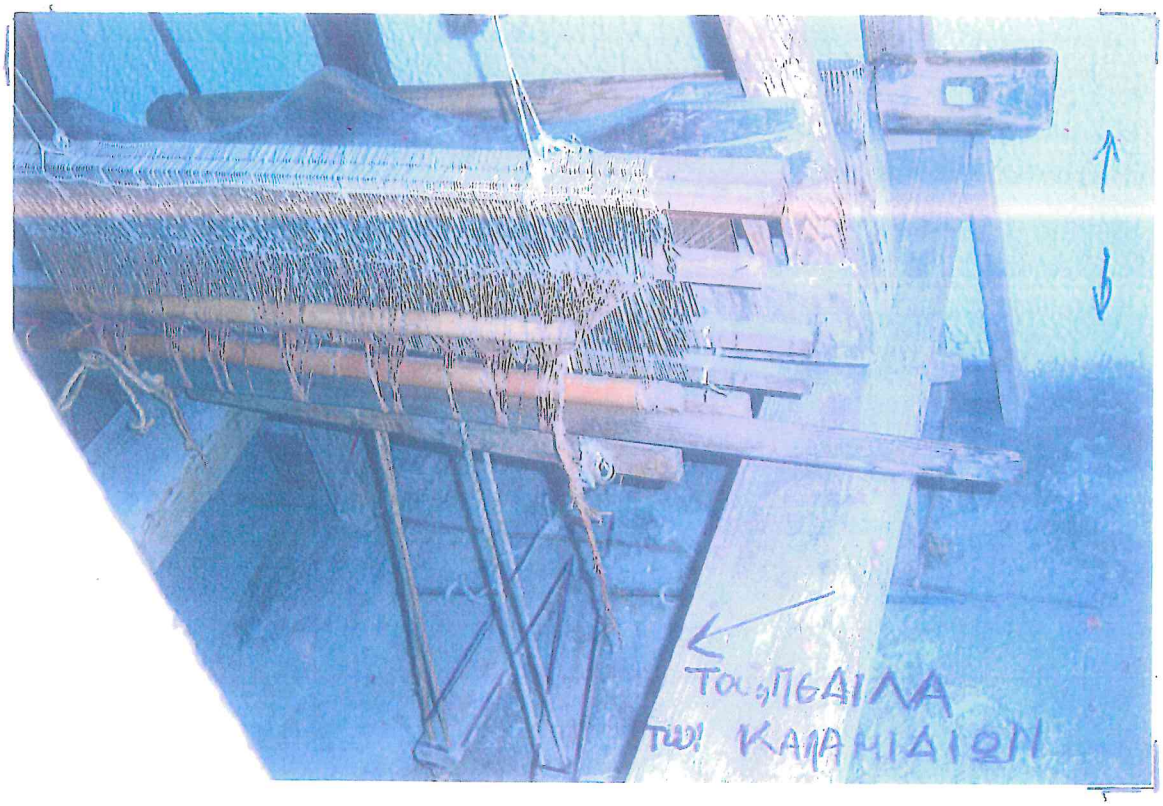
1. Μπροστινό Καλαμίδι (1ο)
2. Πίσω (2ο)

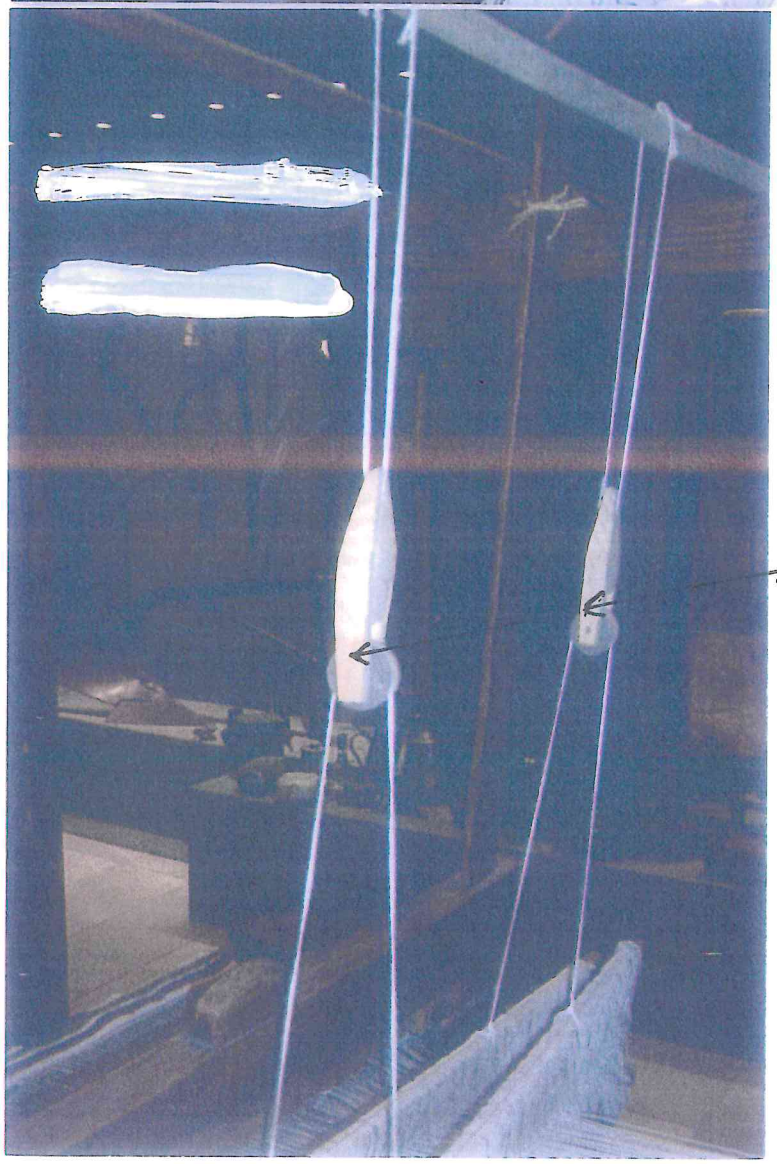

① Σύστημα ανάρτησης καλαμιδιών.
1
ΚΑΘΙΣΜΑ
Το κάθισμα
Μπροστινό Αντί
(Μυτάρι)
Χτένι
Ξυλόχτενο
πίσω καλαμιδι
1ο καλαμιδι.

Πίσω
μέρος
Το πίσω αντί (μάκω) ή Μυτάρι.

ΤΑ ΚΑΛΑΜΙΣΤΑ
ΣΤΙΜΟΝΙ

ΤΑ ΠΕΔΙΛΑ
ΤΩΝ ΚΑΡΑΜΙΔΙΩΝ

καρούμια ανάρτησης

Εικόνα:

ΤΑ ΚΑΛΑΜΙΣΙΑ ΤΟΥ ΑΡΓΑΛΕΙΟΥ

Κάτω:

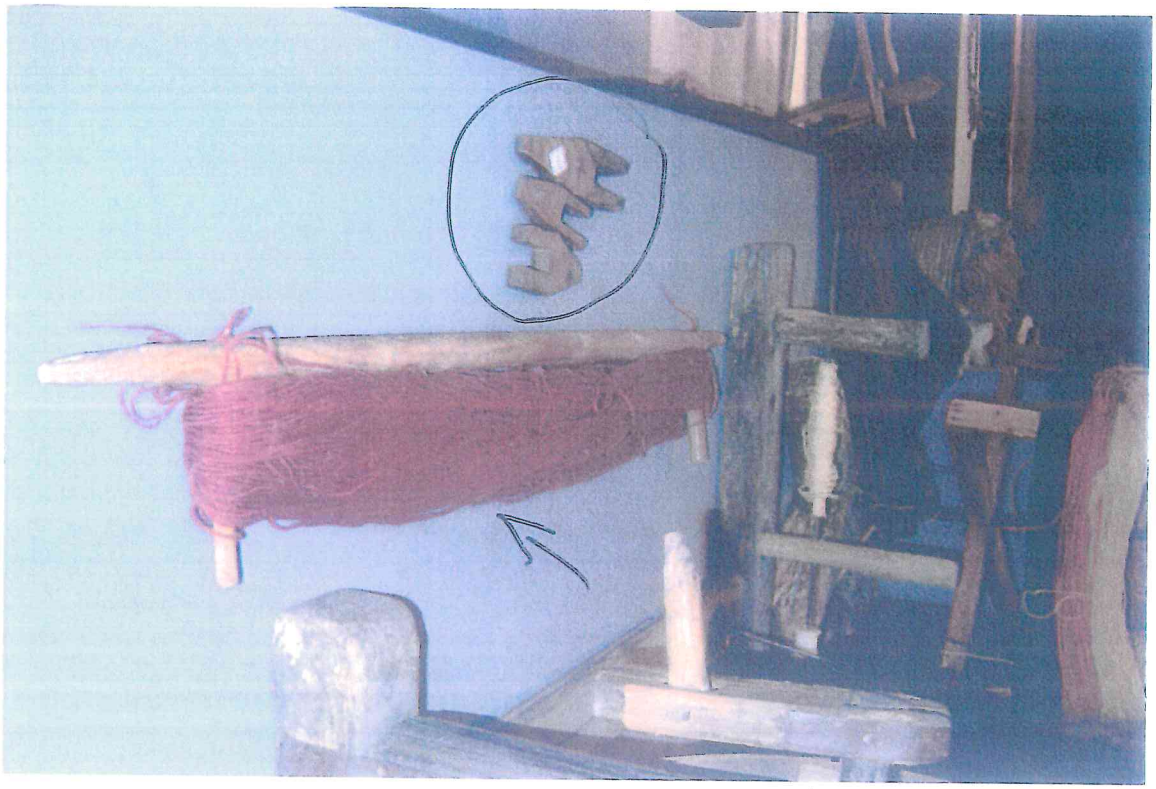
Ανάρτηση των καλαμιδιών

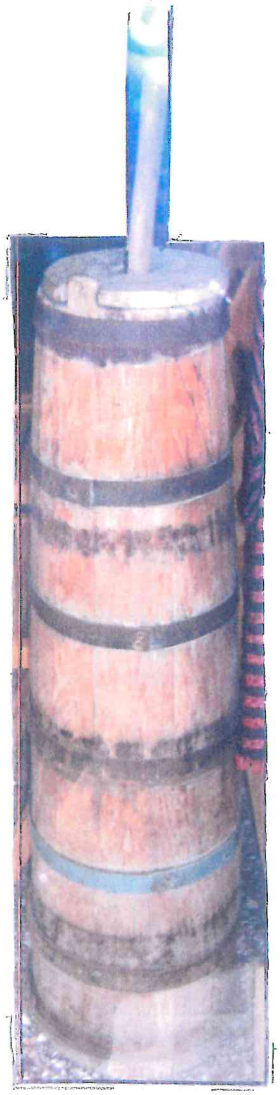
Μπέδιλο στερέωσης του ΑΝΤΙ (μακρύ ως το έδαφος)

Καρούλια ανύψωσης καλαμιδιών.

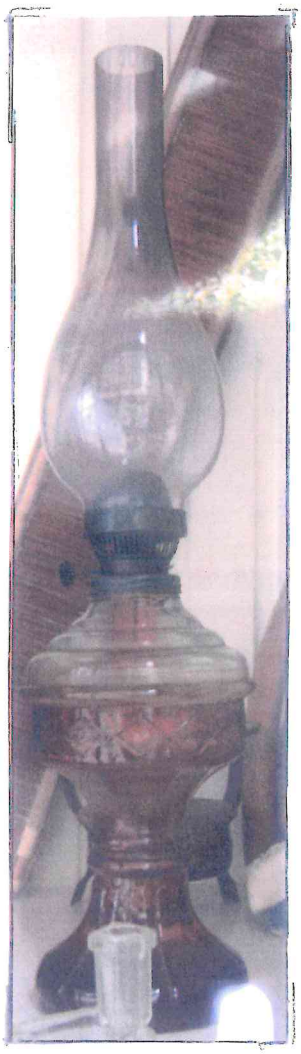

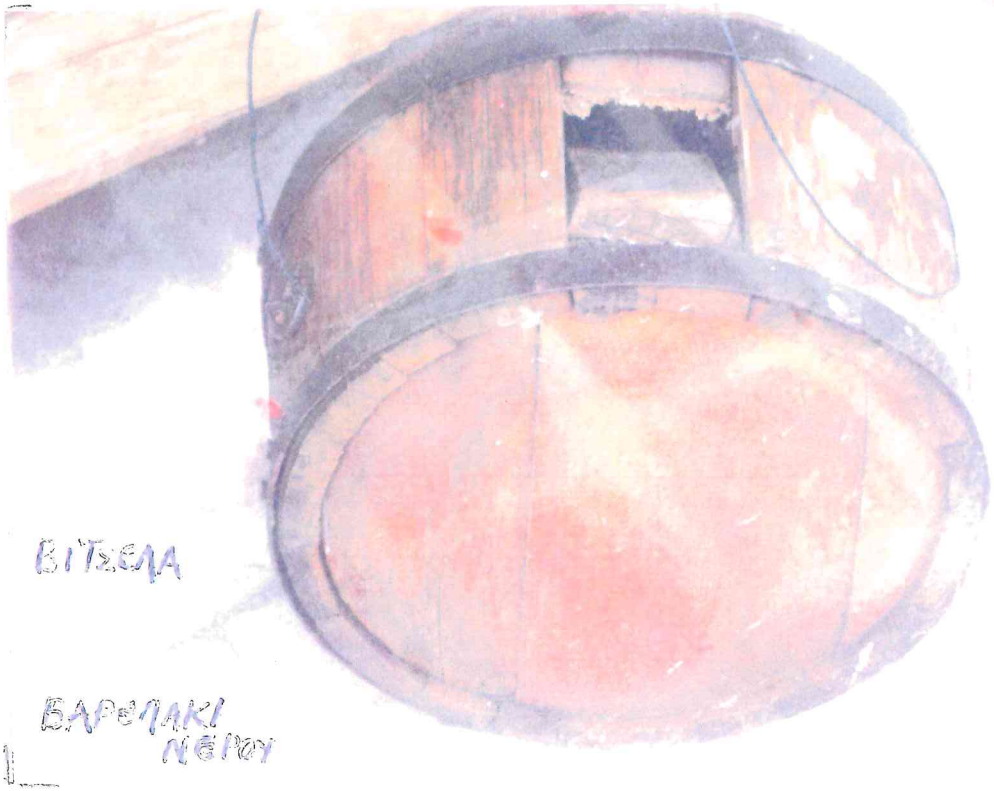

ΚΑΔΗ
ΠΑΡΑΣΚΕΥΗΣ
ΒΟΥΤΥΡΟΥ.

Ή
ΤΡΟΜΠΟΥΚΙ.

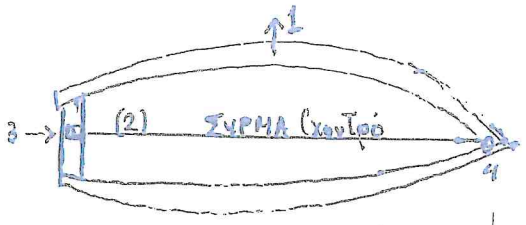
ΛΑΜΠΑ
ΠΕΤΡΕΛΑΙΟΥ

ΒΙΤΣΕΛΑ

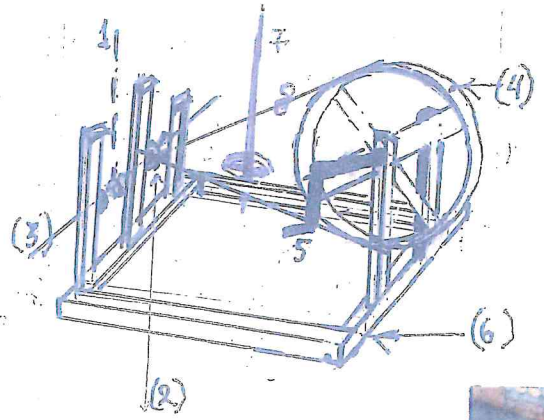
ΒΑΡΕΛΑΚΙ
ΝΕΡΟΥ

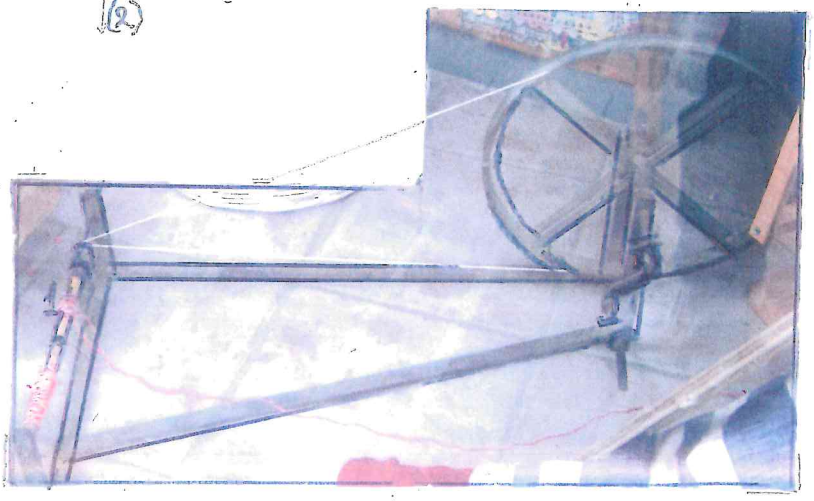
(1) ΣΑΪΤΑ
2 ΣΥΡΜΑ (κοντρό) → Μέσα ἐσν μπαίνε τὸ ΜΑΣΟΥΡΙ μὲ τὸ νήμα.
3. ΕΡΚΟΠΗ
4. Ὁπὴ εἰσόδου σύρματος.

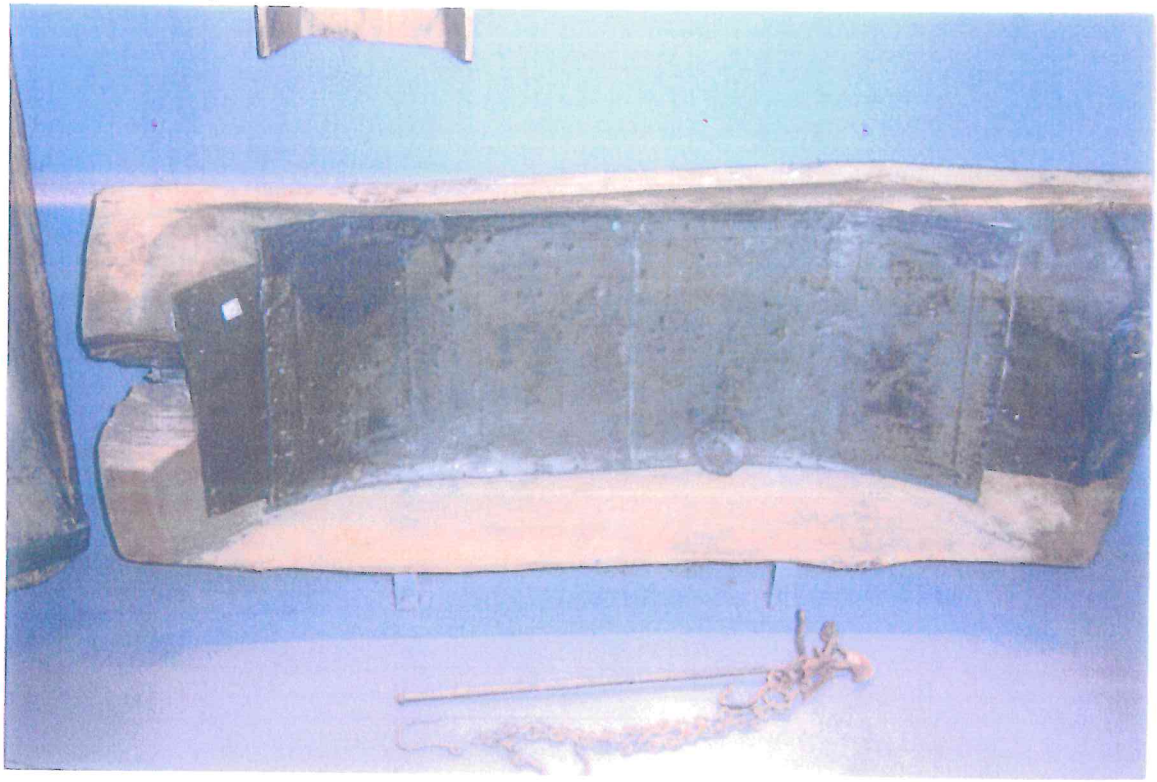
ΜΑΣΟΥΡΙ μὲ νήμα.

ΜΑΓΓΑΝΙ ἢ ΤΣΙΚΡΙΚΙ.
Τυλίγει σὲ μασούρια τὸ νήμα
1 μασούρι
2. Καρούλι σὲ ὁποῖο περνάει τὸ νήμα σταυρωτὰ καὶ περιστρέφει τὸ στέλεχος (σύρμα κοντρό) ἢ τὸ τυλίγει σὲ μασούρι
3. Σύρμα (στέλεχος)
4. Ξύλινος περιστροφή
5. Χερούλι περιστροφής.
6. Βάση στηριξης.
7. Στέλεχος στηριξης τοῦ νήματος περιστροφής (ἡμιόντας)
8. Νήμα περιστροφής πού δίδονα (3)

Σκάφη ή ενκαφίδι.

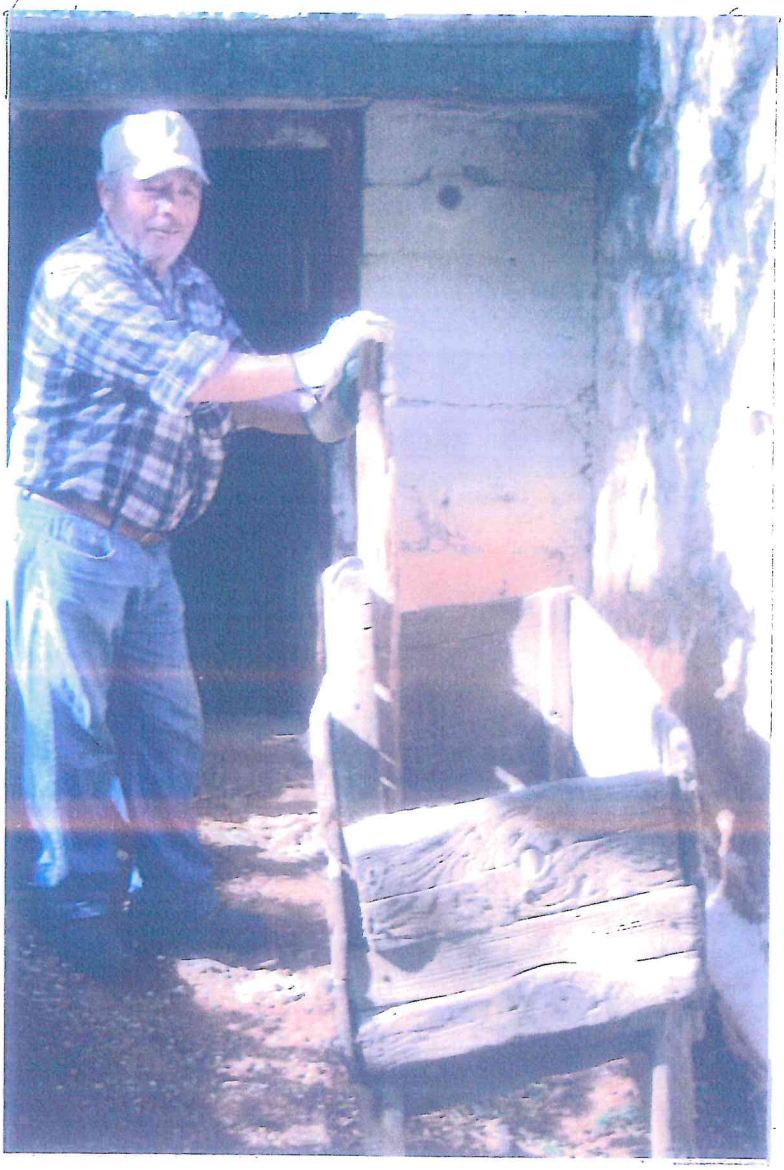

„Η ΛΑΙΜΑΡΙΑ ΤΩΝ ΖΕΩΝ ΜΑΣ (μπροστινή όψη)↑ Φωτο: 5ος/2017.
ή „Λιμαρδιά" και το κουδουνάκι το „ΚΥΠΡΙ".

(Κάτω) Η „ΛΙΜΑΡΓΙΑ" (οπίσθια όψη) 5ος/2017.
↓

Φωτο - Σχόλια: Πολυζωίδης Απος. Χρ.

Φωτο-λήψη 5ος/2017
ΠΟΛΥΖΩΙΔΗΣ ΑΜΟΣΤ.

Το "ΠΑΧΝΙ" των Ζώων:
ΟΙΚΙΑΣ. ΧΡΗ. ΠΟΛΥΖΩΙΔΗ.

1. ΚΑΡΕΚΛΑ της ΑΥΛΗΣ
(από πατρικό μας σπίτι).
(επάνω)

2. Το ΠΑΧΝΙ των Ζώων
(από πατρικό μας σπίτι)
(κάτω)

φετο-λήψη 5ης/2017.
Πολυχρονίης Απόστ. Χρ.

ΤΟ ΣΑΜΑΡΙ

Έως 1980 :

Απ. Ποδηγωτίδης, Χρ.

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ ΑΠΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ-ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΕΣ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ

ΠΑΣΧΑ ΣΤΗΝ ΑΠΟΣΤΟΛΙΑ (περίπου) ΔΕΚΑΕΤΙΑ 1960-70:

Στην αυλή του Δημοτικού Σχολείου

ΧΡΟΝΙΚΟ ΤΟΥ ΠΑΣΧΑ.

Δεκαετία 1960-70.

Στην παρέα συμμετέχουν:
(εκτός όμη η γειτονιά.)

Σολιας Παναγιωτης Απο.	(αποβιώσας	
Πολυζωϊδης Χρηστος ενθ.	>>	18.11.1984
Πολυζωϊδης Πολυζωης ενθ.	>>	1986
Σολιας Ιωαννης δημκτ.	>>	..
Σολιας Αθανασιος .	>>	..
Σολιας Αποστολος τεχ.	>>	2010 ;
Γαλανης Παναγιωτης δημ	εν ζωη -	
Μερμιρης Παναγιωτης ..	απεβίωσε	..

Στην Φωτογραφία διακρίνονται (Από αριστερά προς δεξιά)

1. Μερμίρης Παναγιώτης (ορθιος) ή Βελέντζας.
2. Πολυζωϊδης Χρήστος (καθιστός στό βάθος)
3. >> Πολυζώης >> >> (γωνία)
4. Πολυζωϊδου Ενδυμία συζ. Πολυζώη >> >>
5. Γαλάνη Ελένη συζ. Παν.
6. Γαλάνης Παναγιώτης δημ. (με το παιδί
7. . . . . στον ώμο);
8. Κοτσιμπός Ταξιάρχης (καθιστός - με το άσπρο γαλάκι)
9. . . . . καθιστός δεξια γωνίας (;)
10. Ανδριτσόπουλος Παναγ. Ανδ. >> >> >>
11. . . ορθιος >> >> (;)
12. - . ορθιος συγγενής εμπρός. (;)

- Όλοι έφεραν ξύλα θεμανιδιάς γιά τήν ψωτιά.
- Η ψωτιά άναβε πολύ ενωρίς το πρωί περίπου 6-7 π.μ. καί τήν επιμελούνταν 1-2 άτομα ώστε νά έχει πάντα θράκα (εκ περιτροπής.
- Τά αρνιά ή κατσικάκια έμπαιναν στή ψωτιά περί τή 9 π.μ. καί εβγαιναν περί τήν 12μ. καί μετά.
- Έναν επιμελητή όλα τά γυδά καί τά άλοιβε με τήν ζυγκιά που είχε στήν άκρη ενός μακρύ ξύλου.
- Μουσική παραδοσιακή (συρτά, τσιάμικοι, μπέζικα αλλά καί χαϊκά) τήν επιμελείτο ο Σόλιας Αποστόλης αδ. ο συμβολαιογράφος.
- Τραγούδι, χορός, γέλια, ξεφάντωμα γιά όλους μαζί καί παιχνίδια όπως π.χ 3-4 διαγωνιζόμενοι μέσα σε σάκκους με ένα κουταλι στό στόμα με κόκκινο αυγό μέσα, έτρεχαν (όσο ήταν δυνατόν) μιά μικρή απόσταση.
  Νικητής αυτός που έφτανε πρώτος χωρίς να χυθεί το αυγό.
  Άλλο παιχνίδι οι „εγκαίδες,,
- Όλες οι νοικοκυρές έφερναν μελόπιτες, πίτες, κρασί καί το γλέντι καλά κρατεί.

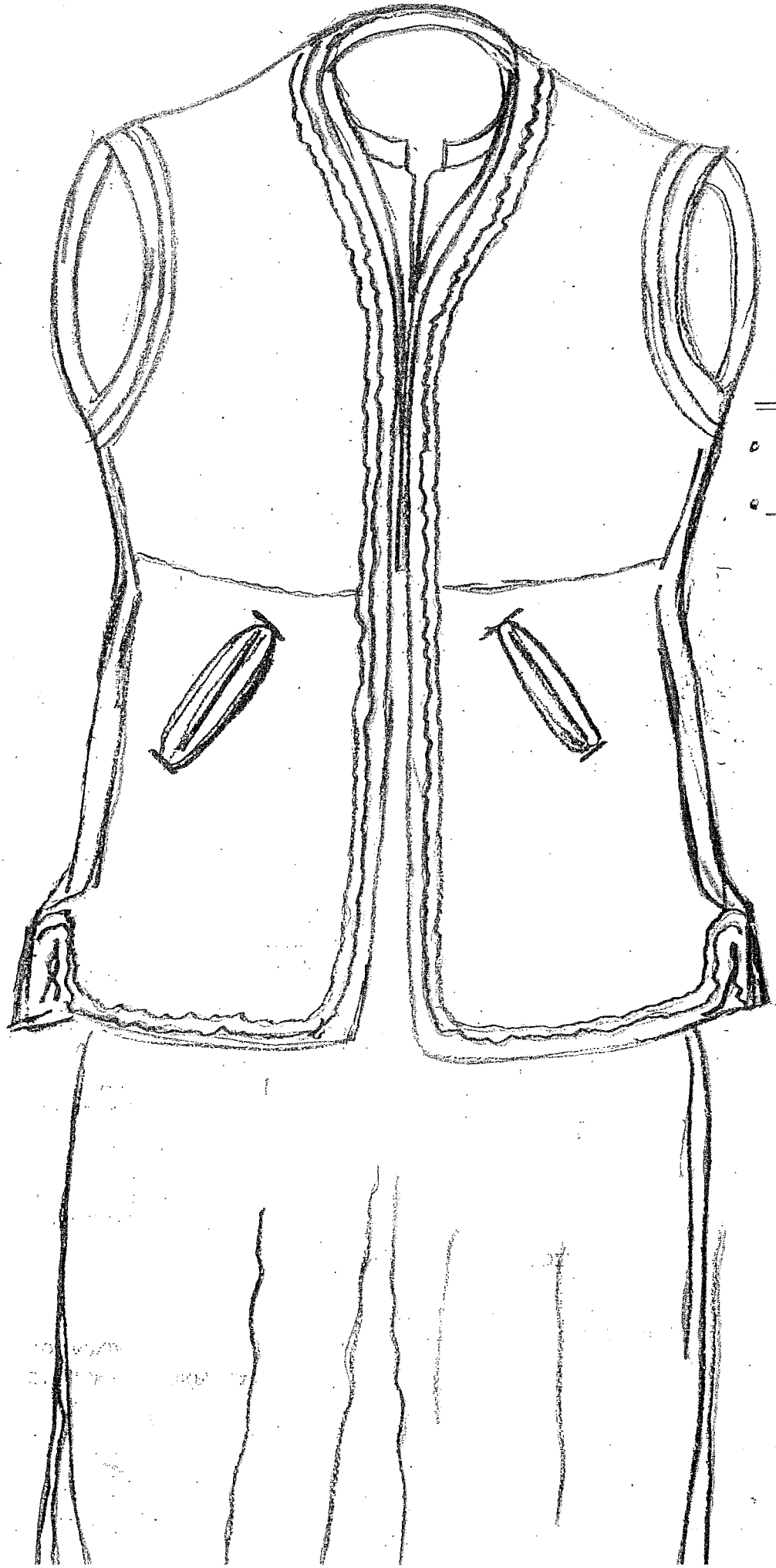
(Σχόλιο 4ης/2017)

Ο Γάμος στό Χωριό

Αποστολιά Φακιδος 1966

ΠΑΛΑΙΕΣ ΕΝΔΥΜΑΣΙΕΣ

1.

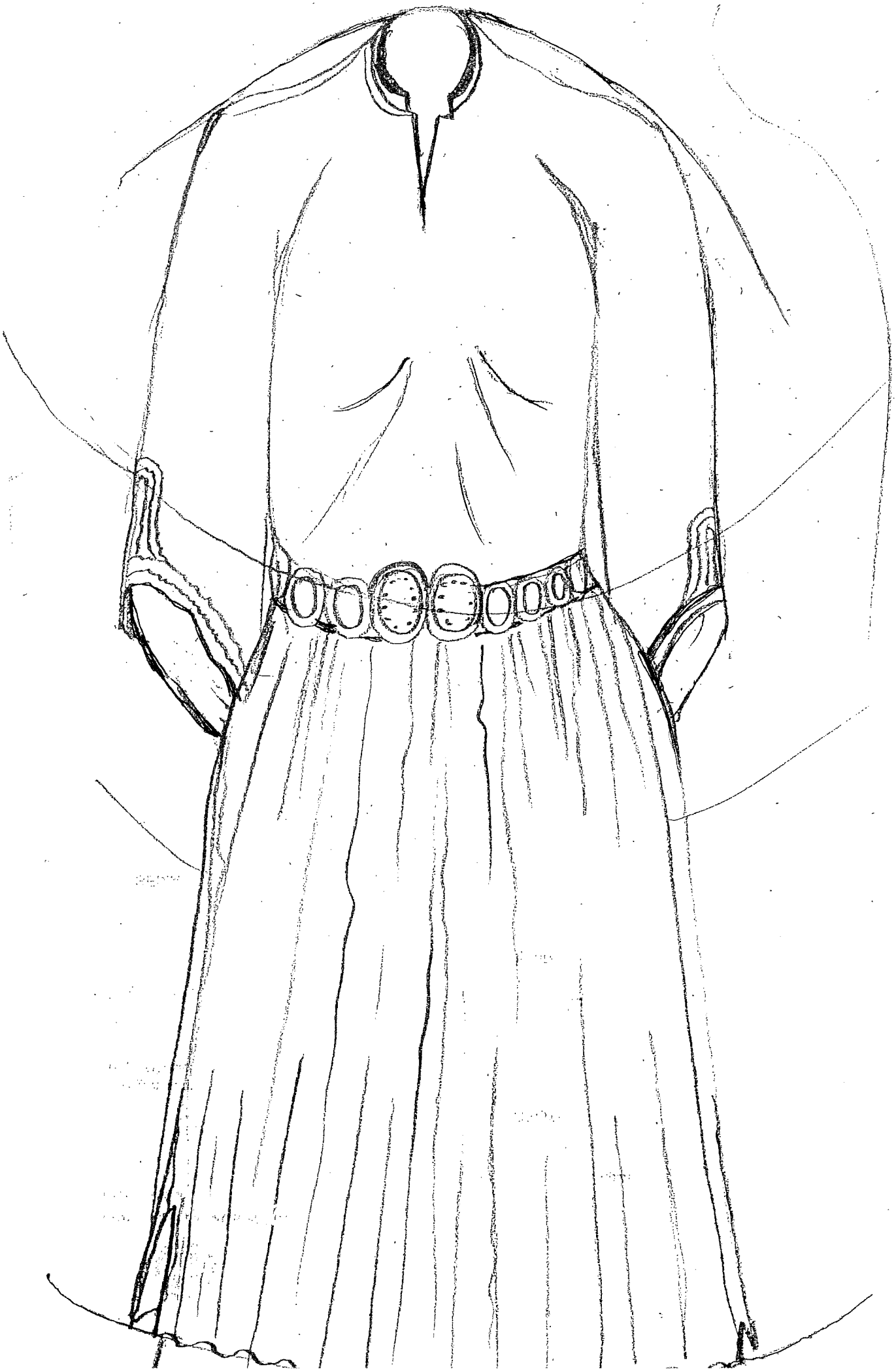
ΓΥΝΑΙΚΕΙΑ ΦΟΡΕΣΙΑ

- Σεγκούνια -
- Πουκαμίσια -

ή

„ΤΑ ΚΟΥΛΒΑ"

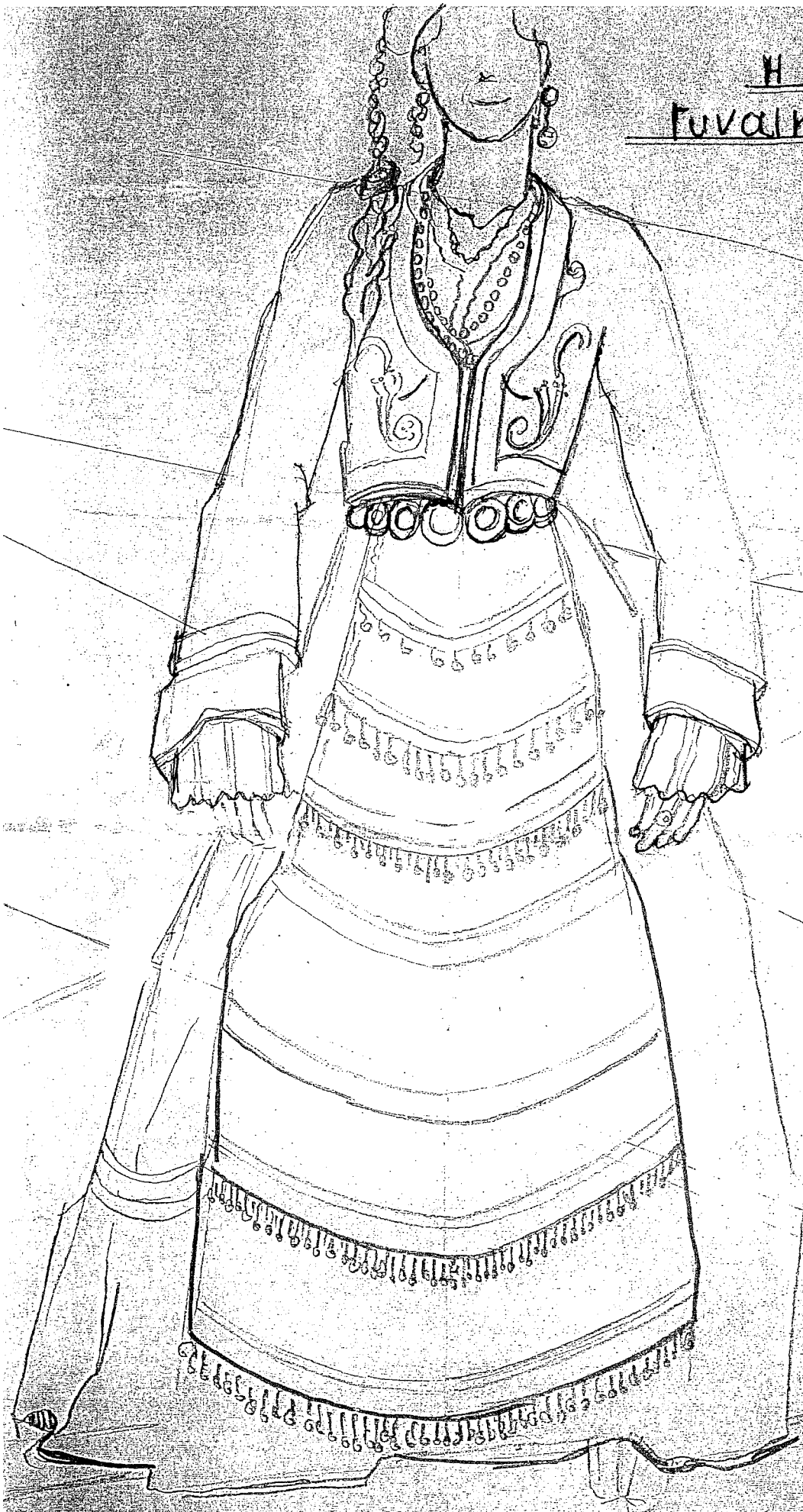
2.

Σ-279

Η ΤΟΠΙΚΗ ΓΥΝΑΙΚΕΙΑ ΕΝΔΥΜΑΣΙΑ

Τά „Κουλβά„

Χρήσιμος βοηθός
στην
Πανελλήνια Εξέταση

Κάθε γνήσιο αντίγραφο
φέρει τη υπογραφή.

Αποστολίας Παρνασσίδος.

7/7/2017.